የደራሲው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው
All rights reserved
2007 ዓ. ም.

በደራሲው የታተሙ፡-

1. ጥበብ 1
2. ጥበብ 2
3. ጥበብ 3
4. ጥበብ 4
5. ጥበብ 5
6. ጥበብ 6 (አሸ)
7. ሴት እና ፈጣሪ (የግጥም ስብስብ)
8. ዜን በ-ድሂዝም (ጥበብ 7)
9. እውነት እና እምነት (ጥበብ 8)
10. የፍርሀት ካቦች (ጥበብ 9)
11. የተጣለው መልዐክ (የአጭር ልቦለድ ስብስብ)
12. ኢየሱስ የሰው ልጅ

ማናቸውንም አስተያየት ለደራሲው መላክ ከፈለጉ፡-
ፖ.ሳ.ቁ. 18099
አዲስ አበባ

ኢ-ሜይል Hailempilate@gmail.com

ሱፊዝም

ታሪኩ፣ ተረቱ፣ ወጉ፣ ምሳሌው፣....

ከጲላጦስ

(ፓይለጊዮርጊስ ማሞ)

የቴሌግራም
ቻናላችንን
ለመቀላቀል
ይሄን ይጫኑ
ወይም
@amharicbooks24

የቴሌግራም
ቻናላችንን
ለመቀላቀል
ይሄን ይጫኑ
ወይም
@amharicbooks24

መግቢያ

ሱፊዝም መለኮታዊ ሰውኮትና ምግባር በተግባር የሚገለጥበት እስተሳሰብ ነው። ሱፊዝም መሰረቱ የእስልምና እምነት ይሁን እንጂ በተከታዮቹ፤ ዘንድ ሁሉም ሀይማኖት እኩልና ወደ አንዱ ፈጣሪ የመድረሻው የተለያዩ መንገዶች ተደርገው ይወሰዳሉ። የእያንዳንዱ ሀይማኖት የመጨረሻ ግቡ ፈጣሪ ጋ መድረስ መሆኑ ቢታወቅም ለሱፊዎች ግን በዚህ በአሁኑ ህይወትና አሁን ወደ ፈጣሪ መድረስ፣ የእሱንም ማንነት በኛ ላይ መግለጥ እንችላለን ይላሉ። ለዚህም ነው "የኅላት ምኞትም ሆነ፣ የሃነም ፍርሀት ከኛ ይራቅ" የሚሉት።

"የእኛ ስራ ፈጣሪን ማፍቀር፣ በዚህም ማንነቱንና ምንነቱን በምድራዊ ህይወታችን መግለጥ ነው" የሚሉን ሱፊዎች ከዚያ ተሻግረን ስለኅላትና ሃነም መጨነቅም ሆነ ማሰብ "በፈጣሪ ስራ ጣልቃ እንደመግባት ይቆጠራል" ይላሉ። እኛም የኛ ተግባር ሊሆን የሚገባው ዛሬና አሁን ህይወትን በሙላት መኖር፣ በዚህም የፈጣሪን ጥበብ በኛ ውስጥ መግለጥ ነው። መለኮታዊውን ጥበብና ፍቅር በአለም ላይ ይገለጽ ዘንድ ደግሞ እለት እለት ራስን በፈጣሪ ሚዛን መለካት የግድ ይላል። ይህን ሳይታክት የሚያደርግ የተዋበውን የሀር ጨርቅ በላዩ እንደሚደርብ፣ ደርቦም እንደሚዋብ ሰው ይሆናል። የሱፊዝም የቃሉ ምስጢርም ይኸው ነው። ከፈጣሪ ጋር መዋሀድ፣ አንድ መሆን በሀር ጨርቅ እንደመዋብ ነውና፣ ይህንንም "ታሳዉፍ" ይሉታል። "ታሳዉፍ" ቃሉ አረብኛ ሲሆን "ሀር መልበስ" እንደማለት ነው። ይህን ቃል የምዕራቡ ዓለም ወሰደና የራሱን መጠሪያ ደግሞ በተራው አበጀለት። "ሱፊዝም" አለው። "ሱፍ" አረብኛ ሲሆን ሀር እንደማለት ነው። በሱፍ ተውቦ መታየት የማይሻ እንደሌለ ሁሉ ሱፊዎች ደግሞ ከዚያ በላይ የመዋቢያውን ምስጢር ይዘናል ይላሉ። እሱም "ፈጣሪን መልበስ" ነው።

እነሆ ከሱፊዎች የዘመናት አስተምህሮት፣ ታሪክ፣ ወጎች፣ ተረቶች፣ ተልዶች... ቆንጥሬ ለእንባቢያን ሳተርብ ውስጣዊውን ሰው የማስዋብ ዓላማን ዛሬም እንደሰነቅሁ ይቆጠርልኝ እላለሁ።

ጲላጦስ (ኃይለጊዮርጊስ ማሞ)

‹‹ታላቅ ምስጠር ማለት የራስ ማንነት ነው››

ሱፈዝም የእስልምና እምነት የወለደው መንፈሳዊ ተመስጦኦ (mysticism) ሲሆን የእምነቱ አራማጆችም ‹‹እስላማዊ ተሰጥኦ›› (Islamic mysticism) ነው ይሉታል:: በእንዛሩ የእስልምና እምነት መሪዎች ደግሞ ‹‹ሱፈዝም›› ከእስልምና እምነት መሠረታዊ መርሆዎችና አስተሳሰቦች ጋር የሚጋፉ የስህተት አስተሳሰቦች ላይ ተመስርቶ የሚካሄድ በመሆኑ የስህተት እምነት ነው በማለት ይነቅፉታል:: ምንም እንኳን ልዩነቱ በምድራዊው የሕይወት ፈለግ እና አስተሳሰብ ላይ የተመሰረተ ይምሰል እንጂ ይህንኑ በወጉ የመረመሩት የሚነግሩን ግን ልዩነቱ በፈጣሪ ፍለጋ ላይ ከሚከተሉት የተለያየ ጎዳና የተነሣ ነው ይሉናል:: እያንዳንዱ ፃድቅ ሙስሊም ከሞት በኋላ ፈጣሪውን እንደሚያይ ያምናል፣ በሱፈዝም ግን ፈጣሪን የሚፈልጉት አሁንና በቅፅበት፣ ዕለት ተዕለት. . . በዚህ በዛሬው ሕይወት ነው:: ለዚህም ነው ሱፊዎች እምነታቸውን ‹‹ማንነትን የማወቂያውና ወደ ፈጣሪም የመድረሻው ታላቅ ፍፃሜ›› አድርገው የሚወስዱት:: ምንም እንኳን ሱፈዝም መሰረቱ እስልምና ይሁን እንጂ የእምነቱ መሪዎች ወደ ሕንድ ተጉዘው ከሂንዱይዝም እምነት በስፋት የወሰዱትና የተቀበሉት ነገር እንዳለ ደግሞ ይታመናል:: እንግዲህ በዚህ መሰረታዊ እውነት ላይ ተመስርተን ጉዟችንን ስንጀምር ሱፊዎች እምነትን፣ ፍትርን፣ ትዕግስትን፣ ደስታን፣ ተስፋን. . . ወዘተ አስመልክተው በተለያዩ ጣፋጭ ወጎችና ትረካዎች የሚያስተላልፉትን ቁም ነገር በመቋደስ ይሁን:: በቅድሚያ መነሻችን የምናደርገው ደግሞ የሱፊው ምሁር

ሩሚ ስለ ፍቅር የሚነግሩንን በመያዝ ይሆናል።

እንድ ቀን የሱፊው ደቀመዝሙር ወደ ሩሚ ዘንድ በመምጣት፡ - ‹‹መምህር ሆይ! ፍቅርን ፈልጎ ለማግኘት መንገዱን ይምሩኝ›› ይላቸዋል። ሩሚም ‹‹የእንተ ድርሻ ፍቅርን መፈለግ አይደለም፣ ነገር ግን ከእሱ ጋር እንዳትገናኝ ያገደህንና በልብህ የገነባኸውን የጥላቻ ቅጥር ማፍረስ ነው›› በማለት አሰናበቱት። ለዚህም ነው ፈጣሪ ፍቅርን በልባችን ያስተመጠው ቢሆንም ነገር ግን በራሳችን የተፈጥሮ ባህርይ የጥላቻ ቅጥር ሠርተንበት ዘወትር በፍለጋው የምንደክም ይሉናል ሱፊዎች።

ለሩሚ ፍቅር ከፈጣሪ የተሰጠ ስጦታ በመሆኑ ይህንን ስጦታ የምናገኝበት ቀላሉ መንገድ ሰጪውን አጥብቆ መፈለግ ነው ይላሉ። ለዚህም ነው ሩሚ ሲናገሩ፡- ‹‹በፈጣሪ ብርሃን ፍቅርን አገኘሁ፣ ለእሱም ውበት ቅኔን ተቀኘሁ፣ የሰው ልጅ ዓይኖች ሊያዩህ በማይችሉት ልቤ ውስጥ ሆነህም ዘወትር አሸበሽባለሁ፣ እናም እንዳንዴ በእንተ ብርሃን ታጅቤ ስወጣወ ሰዎች ይመለከታሉ፣ ይህንን ደግሞ ጥበብ በማለት ይጠሩታል።››

በአንድ ወቅት ሩሚ እንዲህ ተጠየቁ፡- ‹‹ለመሆኑ ከሞት በኋላ የነፍስ መጨረሻዋ የት ይሆን?››

ሩሚም፡- ‹‹ነፍስ የመጣችው ከሊላ ሥፍራ እንደሆነ አውቃለሁ፣ ሥፍራውን ባላውቀውም መጨረሻዋ ግን ወደመጣችበት መመለስ መሆኑን አልጠራጠርም›› አሉ።

ወደሊላው የሱፊው ምሁር ቢያዚድ ቢስታሚ አለፍን። ቢስታሚ በደቀመዝሙራቸው አንድ ቀን እንዲህ የሚል ጥያቄ ተረበላቸው፡ - ‹‹መምህር ሆይ! ለመሆኑ ወደፈጣሪ ስንወልይ ከምድር ቋንቋዎች ሁሉ እሱ በሚገባ የሚሰማን በየትኛው ይመስልዎታል››

ቢስታሚም፡- ‹‹የፈጣሪ ቋንቋ ዝምታ ነው፣ ሊላው ሁሉ ከንቱ ትርጉም ነው›› በማለት መለሱለት። ከቢስታሚ አባባል የምንረዳው የሰው ልጅ ቋንቋ የልቡን ፍላጎትና መሻት እንጂ የፈጣሪውን ሐሳብ

መግለጫ ባለመሆኑ እሱ ከእንደበታችን ቋንቋ ይልቅ የሙስጣችን ገምታ ዘልቆ ይሰማዋል::

ሱፊዎች ልዩ ልዩ እስተምህሮታቸውን ለማስተላለፍ የሚጠቀሙበትን መላ ናስሩዲንን እዚህ ላይ እናመሳሞለን:: ናስሩዲን እንደ እኛው አለታግዘረሃና በተለዱ አዋዝቶ በሚያስተላልፋቸው ቁም ነገሮች በመላው የዓረቡ ዓለም የታወቀ ሰው ነው:: የናስሩዲን ወጎች የመጀመሪያውን የምንቆነጥረው ከፈላስፋ ጋር መጣት ለመግጠም ተጠሮ የያዘበትን ገጠመኝ ይሆናል:: እንድ ፈላስፋ ስለ መላ ናስሩዲን ነገር እዋቂነት ሲወራ ሰምቶ ከእሱ ጋር ክርክር ለመግጠም ይወስንና ወደ እሱ ዘንድ በመምጣት ተጠሮ ይዞ ይመለሳል::

የክርክሩ ቀን ደርሶ ፈላስፋው በተጠሮው መሠረት ወደ ናስሩዲን ቤት ያመራል:: ይሁንና ከሥፍራው ደርሶ ቤቱን ቢያንኳኳም ናስሩዲንን ለማግኘት አልቻለም:: በዚህ የናስሩዲን ድርጊት የተበሳጨው ፈላስፋ ከቤቱ ደጃፍ ላይ ወድቆ ያገኘውን ጠመኔ በማንሳት ከናስሩዲን በር ላይ፡- ‹‹የማይረባ ክንቱ›› የሚል በመፃፍ ተመልሶ ሄደ:: ናስሩዲን ከሄደበት ሲመለስ በሩ ላይ ፈላስፋው ዕፎት የሂደውን ሲመለከት በፍጥነት ተመልሶ ወደ ፈላስፋው ቤት መጣደፍ ጀመረ::

ናስሩዲን ከፈላስፋው ቤት እንደደረሰም፡- ‹‹ላፊ ተጠሮ እንደነበረን ዘንግቼው ሰዓት ባለማክበሬ ይቅርታ እጠይቅሃለሁ! ተጠሯችንን ፊዕሞ ከመዘንጋቴ የተነሳ ክርክር እንኳን እንደነበረን ያስታወስኩት ስምህን ከበሬ ላይ ዕፈሀ ስመለከት ነው›› በማለት ይቅርታ ጠይቆት ተመለሰ::

እንግዲህ ሱፊዎች ጥልቅ በሆነው የፈጣሪ ሐሳብና ምስጢር ላይ ለመከራከር የሚደክም እሱ ከንቱ ነው፤ ይልቁንስ ጠቢብ ሰው በራስ ፍለጋ ላይ ተሰማርቶ የሚንገዝ ማለት ነው ይሉናል::

ከመላ ናስሩዲን ወጎች አንድ እንመርጥ:: አንድ ቀን የንጉሱ

አጫዋች የሆነ የናስሩዲን ጓደኛ በምሳ ሰዓት ወደ ቤቱ ሲመጣ ናስሩዲን ንፍሮና ዳቦ ሲመገብ አገኘው፣ በዚህ ጊዜ ፈገግ ብሎ እየተመለከተው ‹‹ናስሩዲን! የንጉሱ አጫዋች መሆን እሻፈረኝ ብለህ ንፍሮና ዳቦ ምግብህ ሆኖ ቀረ?›› ይለዋል።

በዚህ ጊዜ ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡- ‹‹አንተም በንፍሮና ዳቦ መኖር እሻፈረኝ ብለህ የንጉሥ አጫዋች ሆነህ ቀረህ አይደለም?›› በማለት መለሰለት።

ሥጋዊ የሕይወትህን ጥሪ ተከትለህ የምትሄድበት መንገድ መልሶ የሚያመጣህ እስከሆነ ድረስ ቁምነገሩ ከመንገዱ ፈጣሪ ጋር ያለህ ግንኙነት እንጂ ከሥጋዊ ደስታህ የምታገኘው እርካታ ጋጋ ቢስ መሆኑን እትዘነጋ የሚሉን ሱፈዎች ‹‹በሕይወት መንገድ ስትጓዝ አዳልጠህ ብትወድቅና ተስፋ ብትቆርጥ የተስፋ መቁረጥህ ምክንያት የሰጋህ ሳይሆን የእምነትህ መውደቅ መሆኑን አስተውል›› ይሉናል።

ወደሱፈው ሩሚ እንመለስ። እንድ ቀን ደቀመዝሙራቸው ወደ አሳቸው ዘንድ በመምጣት፡- ‹‹መምህር ሆይ! አንድ ወንድሜ ከአንዲት ቆንጆ ጋር በፍቅር ወድቆ እየተሰቃየ መሆኑን ነግሮኛልና ምን ምክር ብሰጠው ይሻላል?›› በማለት ጠየቃቸው። ሩሚም፡ - ‹‹ፍቅር ማለት ከሚያፈቅራት ሴት ጋር ስትሆን እንቅልፍ አልባ ሌሊት ማሳለፍ፣ እሷ ሳትኖር ደግሞ እንዲሁ ያለ እንቅልፍ ተቀምጠ ማንጋት ነው። ሁለቱም ሌሊቶች እንቅልፍ አልባ ይሁኑ እንጂ የሚያልፍባቸው ዕዘደቶች የተለያዩ ናቸውና ፈጣሪውን ያመስግን›› በማለት ሸኙት።

በሱፈዝም እንዲህ ዓይነቱን ፍቅር ‹‹በምስጢራዊ ሰማይ ላይ መብረር፣ በየትዕዛዙ ከፈታችን የተጋረዱ አያሌ መጋረጃዎችን መግፈፍ፣ እንዲህ ም ሕይወትን እንዳሻት እንድትበር መልቀቅና ያለ እግር መራመድ መቻል ነው›› በማለት ይገልፁታል።

ወደ ሊላው የሱፈ መምህር ጁናይድ እንሻገር። አንድ ቀን ጁናይድ

በኤፍራጢስ ወንዝ ዳርቻ ሲራመዱ የተመለከተ ደቀመዝሙር ወደ እሳቸው መግስገስ ሲጀምር ጁናይድ በድንጉት ወደወንዙ ገብተው በውሃው ላይ መራመድ ይጀምራሉ። በዚህ ጊዜ ደቀመዝሙሩ በጁናይድ ተግባር ተደንቆ እሱም በውሃው ላይ፡- ‹‹አላህ! አላህ!›› እያለ መሮጥ ይጀምራል። ይሁንና ደቀመዝሙሩ ብዙም ሳይርቅ መስመጥ ይጀምራል። በድንጋጤም መጮህ ሲጀምር ጁናይድ ይደርሱና እጁን በመሳብ በማሻሸ ከሰጠመበት ውሃ ያወጡታል።

‹‹አየህ! አንተ ማለት ያለብህ ጁናይድ! ጁናይድ! ነው። የእኔን ስም ብትጠራ በውሃው ላይ መራድ ትችላለህ›› በማለት ውሃው ላይ እንዳቆሙት ጥለውት ይሄዳሉ። በዚህ ጊዜ ደቀመዝሙሩ እንደተነገረው ‹‹ጁናይድ!›› እያለ በመጥራት ወደ መካከለኛው የወንዙ ክፍል መራመድ ይጀምራል። በዚህ ጊዜ ሰይጣን ይመጣል። ወደደቀመዝሙሩ ጆሮም ጠጋ ብሎ፡- ‹‹አንተ ሰው! በፈጣሪህ ስም ፍንታ የሰው ሰው መጥራትህ ትልቅ ኃጢአት እንደሆነ አታውቅምን? ጁናይድ ‹‹ስሜን ጥራ›› የሚለህ ሊያሳስተህ ነውና ሳትሞኝ የፈጣሪህን ስም መጥራት ጀምር›› ብሎት ከአጠገቡ ይሰወራል።

በዚህ ጊዜ ደቀመዝሙሩ በቅፅበት ጥሪውን ወደፈጣሪው ቀይሮ ‹‹አላህ!›› ማለት ይጀምራል። ነገር ግን እንደተድሞው መስመጥ ሲጀምር በድጋሚ ጁናይድን በፈጁበት መጥራት ይጀምራል።

ጁናይድም ተመልሰው ደቀመዝሙሩን መስመጥ ከጀመረበት ውሃ ውስጥ እያወጡት ለምን ቃላቸውን እንዳልጠበቀ ይጠይቁታል፤ ደቀመዝሙሩም ‹‹መምህር ሆይ! በሆነው ነገር እጅግ ግራ ተጋብቻለሁ። የአላህን ስም ጠርቼ ስሰምጥ እንዴት በእርስዎ ስም ውሃው ላይ ልራመድ ቻልኩ?›› በማለት ይጠይቃቸዋል።

ጁናይድም፡- ‹‹መምህርህ ጁናይድ ጋ በወጉ መድረስ የማትችል እንዴት አላህ ጋ መድረስ ትችላለህ?›› በማለት ጥያቄውን በጥያቄ መለሱለት።

እዚህ ላይ ሱፊዎች የሚነግሩን ቁም ነገር፡- ‹‹ልብህ ከፈጣሪ ጋር

ከልተገናኘ የቱንም ያህል ታላቅ በፈቱ ብትደረድር ከንቱ ድካም ነው። እንዲህ ዓይነቱ ሰው ከዚቱ ውስጥ ቁሞ በሩን የሚያንኳኳ ሰውን ይመስላል። ይልቁንስ የልቦናህ ዓይኖች እንዲበሩ ፈጣሪህን ጠይቀው፣ ያን ጊዜ እጆችህ የሚያንኳኩ ሳይሆን የሚከፍቱ ይሆናሉ›› ይሉናል።

ወደ ሙላ ናስሩዲን ደግሞ እንመለስና በእሱ አማካይነት ሱፊዎች የሚያስፈልጉንን ሌላ ቁም ነገር እንመልከት።

‹‹ሙላ ናስሩዲን እዋቂና ጠቢብ ሳይሆን ሞኝ መሆኑ መታወቅ አለበት›› የሚሉ አንድ ፈላስፋ፣ አንድ የሃይማኖት ሰባኪ እና አንድ የሕግ ባለሙያ በንጉሱ ፊት በመቅረብ ክስ ይመሰርታሉ። ከሱም ናስሩዲን በየመንደሩ እየዞረ የተገላቢጠሽ እነሱን አሳዋቂ፣ የማያስቡና ግራ የተጋቡ መሆናቸውን በመንገር ስማቸውን እያጠፋ መሆኑን የሚገልፅ ነበር። ናስሩዲን በንጉሱ ፊት ቀርቦ ሲጠየቅ ድርጊቱን መፈፀሙን አላስተባበለም። ይህ ደግሞ የናስሩዲንን ወንጀል የከፋ አደረገውና ምላሽ እንዲሰጥ በንጉሱ ተጠየቀ።

‹‹መጀመሪያ እንድትናገር ዕድሉን ሰጥቼሃለሁ›› አለ ንጉሱ።

‹‹ንጉስ ሆይ! መጀመሪያ ወረቀትና ብዕር ይምጣልኝ›› አለ ሙላ ናስሩዲን።

ብዕርና ወረቀት እንደቀረበለት፡- ‹‹የከሳሼ ፈራጆች ሆነው በንጉሱ ለተሾሙት ሰባት ሰዎች ለእያንዳንዳቸው ይሰጥልኝ›› አለና ይኸው ተፈፀመ።

‹‹አሁን ቀጥሎ ለምጠይቃችሁ ጥያቄ መልሳችሁን በየራሳችሁ ወረቀት ላይ አስፍሩ›› አለና ቀጣዩን ጥያቄ አቀረበ፡- ‹‹ዳቦ ምንድነው?››

የመጀመሪያው፡- ‹‹ዳቦ ምግብ ነው?››

ሁለተኛው፡- ‹‹ከዱቄትና ውሃ ቅልቅል የተሰራ ነው››

ሦስተኛው፡- ‹‹የፈጣሪ ስጦታ ነው››

አራተኛው፡- ‹‹የተጋገረ ሊጥ ነው››

እምስተኛው፡- ‹‹ዳዩ እንደያንዳንዱ ሰው ትርጓሜ የሚተያየር ነው››

ስድስተኛው፡- ‹‹ሰውነት ግንዚ ንጥረ ነገር ነው››

ሰባተኛው፡- ‹‹ማንም በእርግጠኝነት አያውቀውም››

‹‹እንግዲህ ንጉሥ ሆይ!›› አለ ናስሩዲን የሁሉንም ምላሽ ንጉሡ እንብዐ ሲጨርስ፡- ‹‹በየዕለቱ የሚመገቡትን ዳቦ ምን እንደሆነ እንኳን በጋራ ለመወሰን የማይችሉ ሰዎች እንዴት በእኔ ላይ የተመሰረተውን ክስ በእንድ ተስማምተው መፍረድ ይችላሉ?›› በማለት ንጉሱን ጠየቀ:: ናስሩዲን አስከትሎም፡- ‹‹እነዚህ ሰዎች በየቀኑ ለሚመገቡት ዳቦ ምንነት የጋራ የሆነና የሚያስማማቸውን ትርጉም መስጠት ሳይችሉስ እኔ ስም አጥፊ ነህ ተብዬ ለተረበልኝ ክስ የጋራ የሆነ ስምምነት ላይ እንዴት ይደርሳሉ ብለህ አሰብክ?››

ንጉሡም በናስሩዲን ሃሳብ ተደንቆ በነፃ እንዲሰናበት ከፈረደለት በኋላ፡- ‹‹ለመሆኑ እነዚህን ሰዎች እውነት አሳዋቂ ናቸው ብለህ ሰብክሃል?›› በማለት ጠየቀው::

ናስሩዲንም እየሳቀ፡- ንጉሥ ሆይ! ፈላስፋውም ሆነ ሰባኪው እንዲሁም የሕግ ባለሙያው ሁሉም አሳዋቂዎች ብቻ ሳይሆን ራሳቸውን እንኳን የማያውቁ ናቸው:: ለዚህም ነው ከእነሱ የቀደሙት ሰዎች የገለጡትን እውቀት እንደበቀቀን እየደገሙ አዋቂነታቸውን ለማሳየት የሚደክሙት›› በማለት ተሰናብቶት ሄደ::

ሱፊው ቢስታሚ ይህን ወግ መሠረት አድርገው የሚነግሩን ቁም ነገር ቢኖር ‹‹ታላቅ ሚስጥር ማለት የራስ ማንነት ነው፣ ይህን ምስጢር የገለጠም በእርግጥ አዋቂ ነው›› ይሉናል::

ሱፊው ሩሚ ደግሞ ይህን ሐሳብ ሲያጠናክሩልን፡- ‹‹ፈጣሪህን ፈልግ ራስህን ታገኛለህ፣ ራስህን ስትፈልግ ግን ፈጣሪህን ታገኛለህ›› ይሉናል:: ራስን መፈለግና ራስን መውደድ ግን ታላቅ ልዩነት እንዳለው ልብ እንድንል ሩሚ አክለውም ያሳስቡናል::

የዚህን ምዕራፍ ጉዟችንን የምንቋጨው በቀጣዩ የናስሩዲን ወግ

ይሆናል::

የናስሩዲን እህያ ይጠፋና በየመንደሩ እየዞረ በፈለጉት ማስታወቂያ መንገር ይጀምራል፡- ‹‹ማንም እህያዬን ያገኘና ያመጣልኝ እሷኑ መልሼ እንደምሸልመው አስታውቃለሁ!››

ይህን የናስሩዲንን ማስታወቂያ የሰማ ጎረቤቱ፡- ‹‹ዕብድ ትመስለኛለህ፣ እንዴት እህያዬን ሳገኝ መልሼ እሸልመዋለሁ ትላለህ?›› በማለት ሳቀበት::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን፡- ‹‹እየህ! ማንኛውም ነገር የእንተ ከመሆኑ በላይ ጠፍቶ ሲገኝ የሚሰማህ ደስታ ከፍተኛ መሆኑን ተረዳ›› አለው::

በቀጣይዋ ድንቅ የሱፊዎች አባባል ልሰናበት፡- ‹‹አንተን ከፈጣሪህ የሚሰርቅህን ነገር ሁሉ ፈጣሪ ከአንተ በመስረቅ ፍቅሩን ያሳይሃል::››

□

‹‹ፈጣሪህን የምታምነው አሰቀድመህ ማንነቱን ስታውቅ ብቻ ነው››

በሱፈዝም አስተምህሮትና ታሪክች ዙሪያ ጉዞ ከመቀጠላችን በፊት ስለሱፊዎች በጥቂቱ እንበል፡-

ሱፈዝም ራሱን ከፈጣሪ ጋር የማዋሃድ እምነት ነው፡፡ ይኽ እምነት በዋነኛነት መሠረቱን የጣለው ደግሞ በእስልምና ሃይማኖት ላይ መሆኑ የሚነገር አይደለም:: ምንም እንኳን ሱፈዝም ከእስልምና እምነት አንዱ ሆኖ ይቆጠር እንጂ ሙስሊም ያልሆኑ በርካታ ሱፈዎችና እንዲሁም ሱፈዝምን የእስልምና እምነት አንድ ዘርፍ አድርገው የማይቀበሉ በርካታ ሙስሊሞች መኖራቸውን ደግሞ መረዳት ያሻል:: እንዲያውም ሁሉም ሀይማኖቶች ፈጣሪን ወደማወቅና መረዳት የሚያደርስ መንገድ እንደሚያዘጋጁ በሱፈዎች ተቀባይነት እያገኘ ከመምጣቱ ጋር በተያያዘ ሱፈዎች የሀይማኖቶች ድንበር የማያግዳቸውና አንድን ዓይነት ግብ የሚያራምዱ ሆነው ከመታየት ደርሰዋል::

በመሠረቱ በአንድ ሀይማኖት ውስጥ የሚገኝ ቅዱስ ሰው በሌላው ሀይማኖት ከሚገኘው ሌላ ቅዱስ ጋር እኩል የመሆኑ ምስጢር የሚገኘው ሁለቱም በአንዱ መለኮታዊ ምንጭ የመነጩ እውነት መሆኑን ሱፈዎች አበክረው ይናገራሉ:: እኛም እንደ ሰው ሱፊ የሚለውን መጠሪያ ማግኘት የሚችለው ፈጣሪውን ለማወቅ፣ ወደእሱም ለመድረስና እንድነት ለመመሰረት የመቻሉን ብቃት በሕይወቱ ማሳየት ሲችል ብቻ ነው:: እንዲህ ዓይነቱን መንፈሳዊ መንገድ መከተል የቻለ ሰው ሱፊ የሚለውን የመጠሪያ ክብር

የሚሳናዐፈው ደግሞ የታሉ ትርጉም በዋነኛነት የያዘውን እውነት በኑሮው ማሳየት በመቻሉ ነው። ሱፊ ታሉ በሁለት ቋንቋዎች ትርጓሜ ላይ የተመሠረተ ሲሆን በአረብኛ ‹‹የሱፍ ፈትር›› ሲሆን በፑርሽያ ደግሞ ‹‹ንፁህ›› ማለት ነው። በመሆኑም አንድ ሰው የንፅህና መንገድን ተከትሎ ከፈጣሪው ጋር ሲዋሃድ የመጀመሪያው ሲሆን በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ ምድራዊ ሕይወቱን መኖቱና መከዱን ማሳያው የሆነው ዘውትር የሚለብሰው በዋጋ ዝቅተኛ የሆነው የሱፍ ፈትር ሊሳው ይሆናል።

ሱፊዝም ሀይማኖታዊ አስተምህሮት ሆኖ ለመጀመሪያ ጊዜ ብቅ ያለው በመካከለኛው ምሥራቅ ሲሆን በዚያም የእስልምና እምነት በውስጡ የያዘውን እውነት በነቢዩ መሀመድ ቃል ላይ ተመስርቶ ማስተላለፍ ጀመረ። በወቅቱ ከመምህር ወደ ደቀመዝሙር በማስተላለፍ ሂደት ሲከናወን የነበረው ፈጣሪን የመወደድና እሱንም የመከተል አስተምህሮት በሂደት የእስልምና እምነት የሻኢና ሱኒ የእምነት አንቃዎችን በውስጡ ሲያበጅ ሱፊዝምም ራሱን የቻለ እንደ አንቃ ሆኖ ብቅ ማለት ጀመረ። በተለይም ሱፊዝም በመሠረታዊነት የሚያራምደው ራስን ዝቅ የማድረግና ማንነትን ለፈጣሪ የማስገዛት አካሄድ ጋር ተያይዞ አንድ ሀይማኖት ሥር ብቻ የሚቆም አስተሳሰብ ለማድረግ መሞከር እርስ በርሱ የሚጋጭ በመሆኑ የሱፊ ምሁራን እምነቱን በማንኛውም ሃይማኖት ሥር ለሚገኝ የሰው ልጅ ሁሉ የሚሰራ መሆኑን በማስተማር መንፈሳዊ መንገዱም በዚሁ አስተሳሰቡ የተቃኘ እንዲሆን አደረጉት።

(ስለሱፊዝም ሊሎች መሠረታዊ የሚባሉ አስተሳሰቦችን በቀጣዮቹ ምዕራፎች አልፎ አልፎ እያነሳን መገለጫችን እንደተጠበቀ ሆኖ ወደተለያዩ ታሪኮቻቸውና አስተምህሮቶቻቸው በቀጥታ እናመራ።)

ሱፊው ጁናይድ ዘወትር በመንገዳቸው ላይ የምታጋጥማቸውና በሚንቀት ፈጣሪዋን የምታመልክ ሴት ተመልክተው ወደ ደቀመዝሙራቸው ዞረው፡-‹‹እየህ! የፈጣሪህን ማንነት ሳታውቅ አምነሃለሁ ብትል እንደዚህች ሴት ዐይንቱት ብቻ እንደምታተርፍ ተረዳ›› አሉት።

ደቀመዝሙር በዚህ ጊዜ ግራ ተጋብቶ ፡-‹‹መምህር ሆይ! ፈጣሪን ማመን እንዴት ሞኝነት ያተርፋል። እምነት ማለት ከእሱ ጋር መንዝ አይደለምን?›› በማለት ጠየቃቸው።

ጁነይዲም፡-‹‹ከእግርህ መጠን እጅግ ያነሰ ጠባብ ጫማ አጥልተህ በመንገድ ላይ ጥቂት ደቂቃዎች ተጉዘህ ታውቃለህ። የሚታመቱህን ፈጣሪ እምነዋለሁ ማለትም እንዲሁ ነው›› አሉት።

ለዚህ ይመስላል ሱፊዎች ሲናገሩ፡-‹‹ፈጣሪህን በእውነት የምታምነው አስተድመህ ማንነቱን ስታውቅ ብቻ ነው›› የሚሉት። እንዲያ ካለሆነ የአንተ እምነት በዘወትር የጥርጣሬ ሰቃይ የታጀበ ሆኖ ይተራል።

በሌላ ጊዜ ጁነይዲ ወዳጆቸው የሆነና አዘውትሮ የሚጎበኛቸውን አገረ ገር በተራቸው ሊጎበኙት ወደቤቱ ይሄዳሉ። ከአገረ ገርው ቤት ሲደርሱ ከበሩ ላይ ዝናው በሰፈው የሚነገርለትን ጠባቂ ቆሞ አገኙት። ይኽ ጠባቂ ዝናውን በሀገሩ ያገነለት አንድ ተግባሩ ነብርን በዓይኑ ቁጣ ብቻ ሰውን ሳይተናኩል ከምድር ላይ እንዲተኛ ወይም ወደተዘጋጀለት የተከለለ ሥፍራ እንዲገባ የማድረግ ችሎታው ነበር። ጠባቂው መምህሩ ጁነይዲንን ከበር ተቀብሎ ወደአገረ ገርው ቤት ሲያመሩ ግን እጅግ የሚያስፈራ ውሻ ከፊታቸው ቆሞ መሮሀ ይጀምራል። በዚህ ጊዜ ጁነይዲ ውሻው እንዳይተናኩላቸው በመስጋት ጠባቂውን አንድ ነገር እንዲያደርግና ከፊታቸው እንዲርቅ እንዲያዘው ጠየቁት።

ጠባቂው በዚህ ጊዜ ፊገግ ብሎ፡-‹‹መምህር ሆይ! ስንት ነገር ሲያውቁ እንዴት ይኼን ያጡታል? የሚሮሀ ውሻ እኮ አይናከስም›› አላቸው።

ጁናይዲም መልሰው፡-‹‹ወዳጄ! ይኽን እውነትማ እንኳን እኔ እንተም ታውቀዋለህ፣ ጥያቄው ግን ውሻው ያወቀዋል ወይ? የሚለው ነው›› አሉት።

ከሱፊው ጁናይዲ አንድ እንመርት። አንድ ልጅ የዘወትር ድርጊቱ ከበሮ መምታት ሆነና የሰፈሩ ሰው ተቸገረ። በተለይም የከበሮው ድምጽ ነዋሪውን በማወኩ ልጁ ከድርጊቱ እንዲታቀብ ብዙ

ተመከረ፣ ነገር ግን አልሆነም። በዚህ ጊዜ የሰፈሩ ነዋሪ ከሱፈም'ች መላ ይገኛል በማለት ወደጁነይዲ ዘንድ በመምጣት ችግራቸውን አስረዱ። መምህሩም አራት ደቀመዛሙርቶቻቸውን ልጁ ከበሮ እየደለቀ ከሚፈስመው ረብሻ እንዲገቱት ላኩላቸው።

የመጀመሪያ ደቀመዛሙር ወደልጁ በመቅረብ ከፍተኛ ድምጽ ለጅሮ ጤንነት ጥሩ እንዳልሆነ በማሰረዳት ተግባሩን እንዲያቆም መከረው። ነገር ግን ልጁ በዕድሜው ትንሽ በመሆኑ እንዲህ አይነቱ የእውቀት ምክር ሊገባው የማይችል ነበርና በድርጊቱ ተጠለ። ሌላው ደግሞ ከበሮ የሚመታው ለሀይማኖታዊ ክብረበዓል ብቻ መሆኑን አስረዳው። ሦስተኛው ነዋሪዎቹ ጆሮአቸውን በጨርቅ እንዲደፍኑ መከራቸው። አራተኛው ለልጁ የተረፈ መጽሐፍ በመስጠት እያነበበ እንዲደሰትባቸው ነገረው። ነገር ግን ልጁ ከበሮ በመምታት ከዚያ በሚወጣው ድምፅ መደሰትን ምርጫው በማድረጉ የሁሉንም ምክር አሻፈረኝ አለ። የሰፈሩ ነዋሪም ተመልሶ ወደጁናይዲ በመሄድ ይሽንኑ አሰረዳ።

በዚህ ጊዜ ጁናይዲ ተነሰተው ልጁ ወደሚገኝበት ሥፍራ በመሄድ ፡-‹‹መጀሻና ትንሽ መጥረቢያ ስጡት›› አሉ።

የሠፈሩ ነዋሪ ግራ ተጋብቶ፡-‹‹መምህር ሆይ! ልጁ ከበሮ በመምታት ፍቅር የተያዘ ነው። የጠየቁት መሣሪያ ምን ያደርጋል?›› በማለት ጠይቁ።

ጁነይዲም፡-‹‹ልጁ የተያዘው ከበሮ በመምታት ፍቅር ላይሆን ከዘበሮ በሚያወጣው ድምፅ ነው። የዚህን ድምፅ ምስጢር ደግሞ ለማወቅ ሰለሚሻ ዘወትር ከበሮውን ይደበድባል። እናም በመጀሻና በመጥረቢያ ተጠቅሞ የከበሮው ድምፅ ከየት እንዲሚወጣ መፈለጉ አይቀርምና ያን ጊዜ ታርፋላችሁ›› በማለት ወደገዳማቸው ተመልሰው ሄዱ።

ወደሱፈው ሩሚ እናምራ። ታላቁ የሱፊ መምህር ሩሚ በጥበብ ስለመናገር ሲያስተምሩ እንዴ ደቀመዛሙሪቸው፡-‹‹መምህር ሆይ! ጥበብ የተሞላበት ትምህርት እንዴት ያለ ነው?›› በማለት ጠየቁ።

ሩሚም፡-‹‹ዘወትር ስትናገር በሊሎች ዘንድ ጥያቄ የማያስነሳል

ንግግር ማስተላለፍህን ልብ በል›› አሉት:: ደቀመዝሙሩ ግራ ተጋብቶ በምሳሌ እንዲገለፁለት ጠየቃቸው::

‹‹ለምሳሌ በማርስ ላይ አንድ ሚሊዮን ሕዝብ ይኖራል፣ እኔም በመንፈስ አይቻቸዋለሁ›› ብትል ማንም ሊከራከርህ አይችልም:: ነገር ግን ‹‹የዛፉ ቀን ደስ ይላል›› ብትል‹‹ከትናንቱ ግን አይሻልም›› የሚልህ ቢያንስ አንድ ሰው አታጣም:: በደረጃህ ላይ ‹‹እርጥብ ቀለም›› የሚል ምልክት ብትተክል ደግሞ ብዙም ሳይቆይ በምልክቱ ላይ በርካታ ጣቶች ሰፍረው ማየትህ አይቀሬ ነው›› በማለት አስረዱት::

አንድ ቀን ሩሚ ከምዕራቡ ዓለም ከመጣ ጎብኚ ጋር በቢተመቅደስ አካባቢ ሲዘዋወሩ ጥቂት የቻይና ሰዎች አንድ አስከሬን በመክበብ የተለያዩ መዓዛ ያላቸውን የሚዘኩሉ እንጨቶች እያቃጠሉ ለሚቹ ክብር ሲሰጡ ተመለከቱ::

በዚህ ጊዜ ከምዕራቡ ዓለም የመጣው ሰው በሰዎቹ ድርጊት ተደንቆ:-‹‹መምህር ሩሚ! እነዚህ ቻይናውያን የሚቹን አስከሬን እንደዚህ በጠሰ ማጠናቸው ሞኝነት አይመስልምን?›› በማለት ጠየቃቸው::

ሩሚም በአግራሞት እየተመለከቱት:-‹‹ከእናንተ ድርጊት ብዙም የተለየ ነገር ግን አላየሁበትም፣ እናንተስ በሙታኖቻችሁ መቃብር ላይ አበባ የምታስቀምጡት ምን እንዲያደርጉት ይሆን?›› በማለት ጠይቁት::

በመግቢያችን ላይ በጥቂቱ ለማየት እንደሞከርነው ሱፊዝም ለፈጣሪ ራስን የመስጠት ልምምድ ነው:: በዚህ ልምምድ ውስጥ ፈጣሪሀን ወደማወቅ ስትደርስ ምድራዊው ሕይወት ለእንተ የፈጣሪን ክብርና ጥበብ የምትገለጥበት ከመሆን ያለፈ ምስጢርም ሆነ ቁምነገር የለውም:: ይሽ ዓይነቱ ሕይወት ደግሞ በሱፊ መምህራን ዘንድ ብቻ ሳይሆን አስተምህሮቱን ተቀብለው የዓለማዊ ሕይወታቸውን ዘይቤ በዚያ መንገድ በሶኙ ሰዎችም ዘንድ የሚገለጥ መሆኑ ይታመናል:: ለዚህም ነው ሱፊዝም መሠረቱ እስልምና ይሁን እንጂ በሊሎች ሀይማኖት ተከታዮች ዘንድም ይኸው አስተሳሰብ ሲገለጥ

የሚስተዋለው። ቀጣይዋ ጠን ይዝንኑ የምታሳይ ትመስለናለች።

እንድ አባት ለረዥም ዓመታት የሱፈ ትምህርት ሲከታተል ቆይቶ የተመለሰ ልጁን ከእንቅልፉ ተስቅሶ...ልጂ! ዘወትር በማለዳ መነሣትን ልምድህ እድርግ ፡መልካም ልምምድ ነው። አለው።

ልጁም፡... በማለዳ መነሣትን መልካም የሚያደርገው ምን ይሆን?። ሲል አባቱን ጠየቀው፦

አባቱም መልሶ፡...እንድ ቀን በማለዳ ተነስቼ በጎዳና ላይ እየተንገዘፉ እግሬን ሳፍታታ በከረጢት የተሞላ ወርቅ አግኝቻለሁ። አለው።

በዚህ ጊዜ ልጁ፡...ለመሆኑ ወርቁ ባለፈው ሊሊት የጠፋ እንዳልሆነስ በምን አወቅህ? በዚያ ሥፍራ ከወደቀ ብዙ ቀናትን ያስቆጠረና ሰዎች ልብ ሳይሉ ያለፉት ሊሆንስ አይችልም?። አለው።

አባትም፡... ቁምነገሩ እሱ አይደለም። ከዚያ ማለዳ በፊት ከረጢቱ በሥፍራው እንዳልነበር እርግጠኛ ነበርኩ። ሥፍራውን በየቀኑ ሳልፍ አመለከተዋለሁና። አለው።

ልጁ ግን በማትማማት ፡...ነገር ግን በማለዳ የሚነሣ ሰው ሁሉ ዕድለኛ ነው ብለህ አባቴ እንዳታስብ እመክርሃለው። ቢያንስ ወርቁን የጣለው ሰው ከእኔ ቀድሞ በማለዳ ከቤቱ መውጣቱ አይቀርምና። አለው።

ሱፈዝም ሕይወትን በእንድ መነፅር ከመመልከት የምታላቅቅህና እያንዳንዱን ገጠመኝህም በተለየ ጥበብ እንድትመረምር የምታደርግህ መሆኗን ከተከታዮቿ እኗኗር መረዳት ይቻላል። የምዕራፉን የሱፈዝም ጉዞ የምንቋጨው የዚሁ እምነት ዋነኛ ምሳሌ ተደርጎ ዘወትር በሚጠቀሰው ሙላ ናስሩዲን ይሆናል።

እንድ ቀን ናስሩዲን በሰፈሩ ከሚገኝ ሱቅ በመሄድ ባለቤቱን ፡፡ቆዳ ይኖርሃል። ሲል ጠየቀው።

ባለሱቱም፡...አለኝ። አለ።

ናስሩዲንም፡- ፡፡ሚሸጠርስ አለህ?። ሲል ጠየቀ።

ባለሱቱ፡...አለኝ። ሲል በድጋሚ መለሰ

ናስሩዲን አሁንም ጠየቀ፡- ‹‹ክርስ አለህ?›› አለው::

ባለሱቁም መልሶ፡- ‹‹ክር አለኝ›› አለ::

‹‹መርፌስ አለህ?›› ሲል ናስሩዲን ጠየቀው

ባለሱቁ አሁንም በትዕግስት ፡-‹‹መርፌም አለኝ›› የሚል ምላሽ ሰጠ::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን በእግራሞት እየተመለከተው፡-‹‹ታዲያ ለምንድነው ጫማ ሰፍተህ የማትሸጠው?›› በማለት ሰቆበት ሄደ::

እንዳንድ ጊዜ የሙላ ናስሩዲን ድርጊት ሞኝነት ይመስላል የሚሉን ደግሞ ቀጣይዋን ወግ ያቀርቡልናል::

አንድ ቀን ሙላ ናስሩዲን በቤቱ መስኮት በኩል ግማሽ አካሉን አውጥቶ ዳቦ ወደመንገዱ ሲወረውር የተመለከተ ጎረቤቱ፡-‹‹ናስሩዲን! ምን እያደረግህ ነው?›› በማለት ተገርሞ ጠየቀው::

ናስሩዲንም፡- ‹‹ከእዚህ አካባቢ ንብሮች እንዲርቁ ነው›› አለው::

ጎረቤቱም መገረመ. ጨምሮ፡-‹‹ነገር ግን እዚህ አካባቢ እኮ ንብር የለም›› አለው::

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡-‹‹አየህ! ድርጊቱ ውጤታማ ሆኗል ማለት ነው›› በማለት መስኮቱን ዘግቶ ተመለሰ::

ምንም እንኳን ይህ የናስሩዲን ድርጊት እንደሞኝነት የሚቆጥር ነው የሚሉ ቢኖሩም በአንባሩ በሕይወት ውስጥ የሰው ልጅ እንደጥበብ ቆጥሮ የሚፈፅመው ተግባር ለጥያቄውም ሆነ ለሞንቶቱ ምላሽ የሚያስገኝለት እድርጎ እንዲቆጥር ያደረገው የራሱ ሞኝነት መሆኑን ናስሩዲን ለማሳየት የተጠቀመበት ጥበብ ነው የሚሉ ደግሞ በርካታዎች ናቸው::

በቀጣይዋ የናስሩዲን ወግ ሱፈምችን ለጊዜው እናሰናበታለን::

አንድ ቀን በሀገሩ የታወቀ ምሁር ናስሩዲንን፡-‹‹ዕጣ ፋንታ ምንድነው? ሲል ጠይቀው::

ናስሩዲንም፡-‹‹አንዱ በአንዱ ላይ ተፅዕኖውን እያሳረፈ የተያያዘ የህይወት ክስተት ነው›› አለው::

በናስሩዲን ምላሽ ምሁሩ ግራ ተጋብቶ ፡-ይሽ በፍፁም በቂ ምላሽ ሊሆን አይችልም:: በሕይወት ውስጥ በሚከሰት ምክንያትና

ውጪት እምናለሁ:: ዕጣ ፋንታም አንድ ምክንያትን የያዘ ውጪት ነው:: አለው::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን በፈት ለፈታቸው በሰምቾ ተከቦ ሲንደል መደሚወሰድ ሰው ጣቱን ጠቁሞ ፡-::ይኸን ሰው ተመልከት:: አለውና:- ::ሰውዬውን በስትላት ሊተጡት እየወሰዱት ነው:: የፈፀመው ወንጀል ደግሞ በሰለት ሰውን ወግቶ መግደል ነው:: ለመሆኑ የዚህ ሰው ዕጣ ፋንታ በስትላት መግደል እንዲሆን ያደረገው ሰው መግደሉ ነው? ወይስ ስለት እንዲገባ ግንዘብ የሰጠው ሰው? ወይስ ሰው ሲገድል ሊላ ሰው ሊመለከተው በመቻሉ? ወይስ ሰው ከመግደሉ በፈት ከድርጊቱ ሊያስቆመው የፈለግ ሰው ባለመኖሩ? እንግዲህ የእያንዳንዳችንም ዕጣ ፈንታ ውጪቱ አንድ ይመስላል እንጂ ከብዙዎች ሕይወት ጋር የተያያዘ የሕይወት ክስተት ነው:: በማለት አሰረዳው:: □

‹‹ጥበብ የምትዐሰው ሊሎችን ከማድመጥ፣ የምትወለደው ደግሞ ራስን በማድመጥ ነው››

ባለፈው ሱፈምችን በቃናንበት ምዕራፍ የመከከለኛው ምስራቅ ሀገራት ጠቢብ መላ ናስሩዲንን እግረ መንገድ እንስተነው ነበር። እነሆ በቀልድ በተሞሉት የመላ ናስሩዲን ፍልስፍናዊ አስተሳሰቦች ዙሪያ በስፋት ጉሀ ማድረግ እንጀምራለን። ስለ መላ ናስሩዲን ማንነት በጥቂቱም ቢሆን ለማሳየት የሞከርኩት እንደተጠበቀ ሆኖ ለጉያችን ያግዘን ዘንድ ደግሞ በድጋሚ ላስታውሳችሁ።

ናስሩዲን በተለይ በመከከለኛው ምስራቅ ሀገራት ዘንድ በጠቢብነቱ የሚታወቅና በ1300 ዓ.ም በተለይ በዛሬዋ ኢራን አብዛኛውን የሕይወት ዘመኑን እንደኖረ የሚታመን ጠቢብ ሰው ነበር። ናስሩዲን በተለያዩ የሕይወት ገጠመኞች ውስጥ እየተገኘ የሚሰጣቸው ምላሾችና ገጠመኞቹንም የሚመለከትበት አቅጣጫ በእርግጥም ጠቢብነቱንና የተለየ አሳቢነቱን የሚያረጋግጥ ነው የሚሉን እስከዘመናችን ድረስ የዘለቁ አሳብያን በርካታ ናቸው። ለዚህም ነው ከናስሩዲን ወጎችና ተልዶች ሰምተን በፈገግታ ማለፍ ብቻ ሳይሆን በፍልስፍናዊ ምልከታውም እንደነት ዘንድ ማድ የሚለን።

በናስሩዲን ዘመን በጥበብ የታነፁ፣ በዕውቀትም የነቃ ሰው ማህበረሰቡ የሚገባውን ክብር ከሚቸርበት መንገድ አንዱ ለሰው የሚሰጠው ሊላ የክብር ወይም የማዕረግ መጠሪያ ነበር። በዚህም መሠረት ‹‹መላ፣ ሆጃ ወይም ሆካ›› የሚሉት ማዕረጎች ከሰው በፊት መጠሪያው ያደረገ እሱ ጠቢብ ሰው መሆኑን ማህበረሰቡ በቀላሉ መለየት እደቸገርም። ለዚህም ነበር ‹‹መላ›› የሚል ማዕረግ ናስሩዲን በመከከለኛው ምስራቅ ባሉ ሀገራት ሁሉ ተንሰፅር

የኖረው:: ይሁንና የናስሩዲን ጠቢብነት ደግሞ መገለጫው የተለያየ መልክ እንደነበረው ማስታወስ ያሻል:: አንዳንድ ጊዜ እጅግ ጠቢብ ሆኖ የምናገኘው ሙላ ናስሩዲን በሌላ ቦታ ደግሞ ተልደኛ ወይም ደግሞ ሞኝ ሆኖ ማየታችን የጠቢብ መምሀር ወይም የፈላስፋ ባህርይ ከዚህ የራቀ አለመሆኑን እንድንረዳ ያደርገናል እንጂ ለእሱ የሚኖረንን ግምት ዝቅ የሚያደርገው አይሆንም::

በእብዛኛዎቹ የመካከለኛው ምስራቅ ሀገራት የሙላ ናስሩዲን ተልዶች፣ ወጎችና ተረቶች በስፋት ከመነገራቸው ባሻገር ናስሩዲንን የእነሱ ዜጋ እንደነበር አድርገው የማቅረቡ ነገር አሁንም በስፋት ይታያል:: የናስሩዲንን ታሪክ በስፋት ያጠኑ ግን ከናስሩዲን ማንነት ይልቅ በአስተላለፉት ላይ ማተኮር የተሻለ ነው ይላሉ:: እኛም ከእነሱ ጋር በመስማማት የናስሩዲንን ሀገራዊ ማንነት ወደጎን አስቀምጠን ዓለም አቀፋዊ ይዘት ያላቸውን ጥበባዊና ፍልስፍናዊ የሕይወት ምልከታዎቹን ወደ መፈተሽ እናምራ:: በሙላ ናስሩዲን ፈለግ ስንንዝ በቅድሚያ የምናገኘው ደግሞ የዓለም መጨረሻን አስመልክቶ በአንድ ፈላስፋ ለተጠየቀው በሰጠው ምላሽ ይሆናል:-

ፈላስፋ:- ‹‹ሙላ፣ የዓለም መጨረሻ መቼ የሚሆን ይመስልሃል?››

ናስሩዲን:- ‹‹ስለየትኛው ዓለም መጨረሻ ነው የምትጠይቀኝ?››

ፈላስፋ:- ‹‹ስንት የዓለም መጨረሻ ይኖራል?››

ናስሩዲን:- ‹‹ሁለት!?››

ፈላስፋ:- ‹‹እንዴት ሆኖ? አስረዳኝ!››

ናስሩዲን:- ለእኔ የመጀመሪያው የዓለም መጨረሻ ሚስቴ ስትሞት ነው፣ ሁለተኛው ደግሞ እኔ ስሞት ይሆናል?››

በተልድ ተዋዝቶ በተረበልን በዚህ የሙላ ናስሩዲን ምላሽ ውስጥ አንድ የምንረዳው ቁም ነገር የእያንዳንዱ ሰው የዓለም መጨረሻ መገለጫው የራሱ ሕልፈተ ሕይወት (ሞት) እንጂ ሌላ አይደለም የሚለውን ነው::

ወደ ሌላዋ የናስሩዲን ፍልስፍናዊ አስተሳሰብ ወደምታሳይ ወግ ደግሞ ስንሻገር ተጣይዋን እናገኛለን::

አንድ ቀን በመንደሩ በጠቢብነቱ የሚታወቅ ሰው ወደ ናስሩዲን ቤት በመምጣት ስለ ሰፈሩ፣ የግል ሕይወታቸውን፣ ስለ ቤተሰብ፣ ሥራ እንዲሁም ፍልስፍናዊ ርዕሰ ጉዳዮች አስመልክቶ ሲጨዋወቱ

ቆይተው ሰውዬው ለመሄድ ተነሳ::

‹‹ናስሩዲን! አሁን ወደ ቤቱ መሄድ ይኖርብኛል›› አለ ሰውዬው

‹‹ይቅርታ ወዳጄ!›› አለ ናስሩዲን በዘዘኩሉ እየተነሳ፡- ‹‹ግን አንተ ማነህ?›› በማለት ጠየቀው::

‹‹የእኔን ማንነት አላውቅም እያልከኝ ነው ናስሩዲን?›› በማለት ሰውዬው ግራ ተጋብቶ ይመለከተው ጀመር::

‹‹በፍፁም አላወቅሁም›› አለ ናስሩዲን በድጋሚ::

‹‹እስካሁን በብዙ ጉዳዮች ላይ ስንጨዋወት መቆየታችንስ ረስተኸዋል?›› አለ ሰውዬው::

‹‹በእርግጥ ልብስህ፣ ድምፅህን እንዲሁም ጫማህን ስመለከተው አንድ የማውቀው ሰው መስለኸኝ ነበር›› አለ ናስሩዲን ፈርጠም ብሎ::

‹‹ማንን ይሆን?›› አለ ሰውዬው እስካሁን ባለመታወቁ ቅር እያለው::

‹‹እኔን›› አለ ናስሩዲን::

የናስሩዲን የሕይወት ምልከታዎች ከማንኛውም ተራ ሰው የተለዩ መሆናቸውንም የምንረዳው እንዲህ ዓይነት አስተሳሰቦች ሲያጋጥሙን ነው:: ከዚህ ጋር አብሮ የምትሄድና ተመሳሳይነት ያላትን የናስሩዲን ፍልስፍና እዚህ ላይ እንመልከት::

አንድ ቀን ናስሩዲን በመንገድ ሲንዝ በታላቅ መምህርነታቸው የሚታወቁ የቡድሂዝም መነኩሴ ጋር ይገናኛል:: ሰላምታ ከተለዋወጡ በኋላ መምህሩ ‹‹ይገርምሃል! ከራሴ ፊፅሞ የመላቀቅ ደረጃ ላይ ደርሻለሁ:: በዚህም ስለ ራሴ ማሰብም ሆነ ማሰላሰል በማቆም አእምሮዬ በሌላው የሰው ልጅ ነገር የተያዘ ሆኗል፣ በእኔም ውስጥ የምመለከተው ሌሎችን ነው›› አሉት::

ናስሩዲንም ‹‹እኔ ግን ከዚያ ባለፈ ደረጃ ላይ መድረሴን ልነግርዎት እወዳለሁ›› አላቸው::

በዚህ ጊዜ መምህሩ ተደንቀው፡- ‹‹እንዴት ይሆናል?›› በማለት ጠየቁት::

ናስሩዲንም ‹‹አንድን ሰው ተመልከቼ በእሱ ውስጥ በእርግጠኝነት ራሴን መመልከት ችያለሁ፣ በዚህም ከምንጊዜውም በላይ ስለ ራሴ ብዙ ማሰብ ችያለሁ›› አላቸው::

እንግዲህ የቱንም ያህል በዕውቀት የመንቃት ደረጃችን የላቀ ይሁን የሰው ልጅ ከራሱ አስበልጦ ስለ ሌላው ማሰብ የሚችል ብቃት እንደሌለው ናስሩዲን ተረዱ ይለናል። ወደ ናስሩዲን የግል ሕይወት ደግሞ እንምጣ።

ሙላ ናስሩዲን ከሕይወት ገጠመኙ ሁሉ ዘወትር አስበልጦ የሚማረርበት ጉዳይ ቢኖር የትዳር ሕይወቱ ነው። ነግሩን በሚሉቱ፣ ፍላጎቱን በትዳሩ የተጎናፀፀ ሰው ሆኖ ከምናየው ናስሩዲን ቀጣዮቹን ወጎች ስንቆነጥር ብዙዎች በናስሩዲን የትዳር ቀልዶች የሚዝናኑት ‹‹ትዳር›› በሚባለውና እንድ ወንድና ሴት ወደውና ፈቅደው ከንትራት በሚገቡበት ተቋም ላይ በድብቅ የሚያብሰለስላቸውን ሐቅ ይፋ በማውጣቱ ይመስለናል።

አንድ ቀን የናስሩዲን አሀያ ትጠፋና በከፍተኛ ሐዘን ተውጠ ማልቀስና መጮህ ይጀምራል። በዙሪያው የተሰበሰቡት ሊያፅናኑትም ቢሞክሩ አሻፈረኝ ብሎ ማልቀሱን እንደቀጠለ የቅርብ ጓደኛው ወደ እሱ ቀረብ ብሎ እጁን ያዘው።

‹‹ስማ ናስሩዲን! አሀያህ መጥፋቱን ለምን እንደዚህ ታላቅ ሐዘን እንዳደረግኸው አልገባኝም፤ የመጀመሪያዋ ሚስትህ ስትሞት እንኳን እንደዚህ እንዳላዘንህ ልብ አላልክም?›› አለው።

ናስሩዲንም፡- ‹‹ነገር ግን ሚስቱ ስትሞት ሁላችሁም ሌላ ሚስት እናመጣልሀለን በማለት ስታፅናኑኝ ነበር፤ ዛሬ ግን ማንም ሌላ አሀያ አመጣልሃለሁ ያለኝ አላገኘሁም›› በማለት ልቅሶውን ቀጠለ።

እንግዲህ የናስሩዲን የትዳር (የሚስት) ዋጋ እንዲህ ዝቅ ያለበትና ምሬት የሞላበት ምክንያቱ ምናልባት የትዳር ሕይወትን እሱ የተመለከተበት መነፅር ከሌሎች በእጅጉ የተለየ መሆኑን መገመት ይቻላል። ወደ ቀጣዩ የናስሩዲን የትዳር ወግ ደግሞ አልፈን እንመልከት።

ናስሩዲን እንድ ቀን ወደ መንደሩ ዳኛ ዘንድ በመሄድ ከሚስቱ መፋታት እንደሚፈልግ ይነግራቸዋል።

ዳኛውም ነግሩን ካደመጡ በኋላ የናስሩዲንን ጥያቄ በመቀበል እሳቸው በተራቸው ይጠይቁት ጀመር።

‹‹ለመሆኑ የሚስትህ ስም ማን ይባላል?›› አሉ ዳኛው።

ናስሩዲን ‹‹አላውቀውም›› ሲል መለሰ።

በሰውዬው ምላሽ የተደነቁት ዳኛው ግራ ተጋብተው፡- ‹‹አብራችሁ ስትኖሩ ስንት ዓመት ሆኗችኋል?›› አሉ::

‹‹አምስት ዓመት›› በማለት ናስሩዲን መለሰ::

‹‹አምስት ዓመት ከሚስትህ ጋር አብረህ በትዳር ስትኖር ስሟን አታውቀውም?›› በማለት ዳኛው መደነቃቸው ብሶ ጠየቁት::

‹‹ትክክል ነው›› አለ ናስሩዲን እርግጠኛነቱን በመግለፅ::

‹‹እንዴት ሊሆን ይችላል?›› አሉ ዳኛው::

‹‹ምክንያቱማ ከእሷ ጋር ምንም አይነት ማህበራዊ ግንኙነት አልነበረኝማ!›› በማለት ናስሩዲን አስረዳቸው::

የሙላ ናስሩዲን መንፈስ ከትዳር የራቀው እንግዲህ ምን ያህል እንደሆነ በቂ ማሳያ ትመስለናለች:: በፍቅር፣ በፍላጎትና በነፃነት ላይ ያልተመሰረተና ማህበረሰቡ ከገቡ የማይወጡበት አድርጎ ያሞካሸው የትዳር ተቋም ለናስሩዲን የዘወትር ሕመሙ ነበር:: ቀጣይዋን በተመሳሳይ ሃሳብ ላይ ያንጣጠረች ወግ እንመርቅ::

አንድ ቀን የናስሩዲን መንደር ሰዎች በክፉኛ ሐዘንና ቅሬታ ተሞልተው ወደ ቤቱ መጡና ከመከከላቸው በዕድሜ የገፉት ያዘኑበትን ምክንያት እንዲህ ገለፁለት፡-

‹‹አየህ ናስሩዲን! ሚስትህን ዘወትር በዚህ መንደር ማልዶ እስኪመሽ ስትዞር መዋልን ሥራዬ ብላ ከያዘችው ቆይታለች:: እንዲህ ከአንዱ ቤት ወደ ሌላው ሲዞሩ መዋል ደግሞ ለሴት ተገቢ ያልሆነና ነውርም ነው:: ስለፈጣሪ ብለህ ሚስትህ እንዲህ መንደሩን ስታካልል መዋሏን እንድትከለክላት ልንነግርህ መጥተናል›› አሉት::

ናስሩዲንም፡- ‹‹አታስቡ! ወደቤት ከመጣች ቅሬታችሁን እንግራታለሁ›› በማለት አሰናበታቸው::

ከናስሩዲን የትዳር ሕይወት ወጣ ብለን ደግሞ ቀጣይዋን ፍልስፍናዊ ብርሃንን የያዘች ወግ እንመልከት::

አንድ ቀን ናስሩዲን ወንዝ ለመሻገር በውሃው ጥልቀት ጥርጣሬ አድሮበት ከዳር ቆሞ ይመለከታል:: በዚህ ጊዜ ከወንዙ በሌላ አቅጣጫ ቆሞ እንደ እሱ ለመሻገር የፈለገና ጥርጣሬ ያደረበት ሰው ናስሩዲንን በፈገግታ ይጠራዋል::

‹‹ናስሩዲን! እባክህ እንዴት ነው ወንዙን መሻገር የምችለው?›› በማለት ጮኸ::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን፡- ‹‹ተሻግረሃል እኮ!›› በማለት መለሰለት::

እንዲሁ በሕይወት ውስጥ ለምናነሳው ማንኛውም ጥያቄ ምላሽ ብለን የምንይዘው የእኛን ፍላጎትና ሃሳብ ወይም ምኞት የያዘውን እንጂ በእርግጥ መልዕክቱ ለሁለም የሚሰራ እውነታነት ያለው በመሆኑ አይደለም:: ለዚህም ነው ከወንዙ በሁለቱም ዳርቻ ለቆመ ሰዎች ጥያቄአቸው መሻገር ቢሆንም መልሱ ግን በሁለቱ ፍላጎት ላይ ተመስርቶ ሊለያይ የቻለው::

ለናስሩዲን የጠቢብነት ምስጢሩ ከጠቢባን ዘንድ ተርቦ መስማትና ከእነሱ መማር ብቻ አይደለም፣ ነገር ግን ለሊሎች የሚያስተምሩትን ለራስ የማጸመጥ ብቃትም ማግኘት ነው:: ‹‹ጥበብ የምትባለው ሊሎችን ከማድመጥ ሲሆን የምትወለደው ደግሞ ራስን በማድመጥ ይሆናል›› ይለናል ናስሩዲን::

በዘመኑ ሁሉ ‹‹የእኔ ሃይማኖት ፍቅር ነው›› በማለት የሚታወቀው ናስሩዲን ስለሚኖርበትም ሆነ ስለመጪውና ትሄድበታለህ ስለሚሉት ዓለም የሚጨነቅ ሰው አልነበረም:: ለዚህም ነው በመግቢያችን ላይ ስለዓለም መጨረሻ ተጠይቆ በትዳሩና በእሱ የገለፀውን እውነት ይበልጥ እጠነክር በተጣየ ወግ የሚያተርብልን:: እኔም በዚህች ወግ ለጊዜው የናስሩዲንን የዚህ ምዕራፍ ጉዞ እቋጫለሁ::

አንድ ፈላስፋ ወደ ናስሩዲን ዘንድ በመምጣት፡- ‹‹ለበርካታ ዓመታት የዓለም መጨረሻ መቼ እንደሚሆን ስመራመር፣ ሳሰላስልና ስፈተሽ ኖሬያለሁ:: ነገር ግን ልደርስበት አልቻልኩም:: ለመሆኑ በአንተ ዘንድ ይኸ ምስጢር ይገኝ ይሆን›› በማለት ጠየቀው::

ናስሩዲንም፡- ‹‹ይኸንማ ካወቅሁት በርካታ ዓመታት አልፈዋል›› ሲል መለሰለት:: ፈላስፋውም፡- ‹‹እባክህን ይኸን እውቀትህንማ ልታካፍለን ይገባል:: ለመሆኑ የዓለም መጨረሻ መቼ ይሆን?›› በማለት በድጋሚ ጠየቀው:: ‹‹የዓለም መጨረሻ የሚሆነው እኔ ስሞት ነው›› በማለት መለሰለት:: ‹‹እርግጠኛ ነህ? እንዴት አንተ ስትሞት ለእኛ የዓለም መጨረሻ ይሆናል?›› አለ ፈላስፋው በጥርጣሬ::

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡- ‹‹ቢያንስ ለእኔ ይሆናል›› ሲል አረጋገጠለት:: □

‹‹እውነት ማለት
የምታውቀው ነገር ብቻ ነው››

በተለዱ እያዋዛ አስተማሪና አመራማሪ የሆኑ ፍልስፍናዊ ተልዶችን የተመለከትንበት የመካከለኛው ምስራቅ ጠቢብ ሙላ ናስሩዲን አሁንም ከእኛ አልተለየምና በዚህም ምዕራፍ መቆያችን እንዲሆን ወደድን:: እንግዲህ ስለሙላ ናስሩዲን ስናነሳ ዘመናትን የተሻገረ ተወዳጅነት ያተረፈለት ሳቅን ከሚሰጡ ተልዶች ይልቅ ሕይወትን የሚመለከትበት የተለየ መነፅር የመሆኑ ጉዳይ ነው:: ይህ ምልከታው በአብዛኛው ፍልስፍናዊ ይዘቶችን የተሸከመ ከመሆኑ አንፃር ናስሩዲን ከሌላው ሰው የተለየ የሚሰብክና በተለየ አቅጣጫ ነገሮችን የሚመለከት ብቃትን የታደለ ልዩ ሰው አድርጎት ኖሯል:: የናስሩዲንን ጉዞ በቀጣይዋ ወግ ስንጀምር ይህንኑ የእሱን ልዩ የማሰብ ብቃት የምታረጋግጥልን ትሆናለች::

አንድ ቀን የሀገራቱ የሃይማኖት መሪ ናስሩዲንን በመኖሪያ ቤታቸው የእራት ግብዣ ጥሪ ያቀርቡለትና አመሻሽ ላይ ጥሪውን አክብሮ ይገኛል::

የእራት ግብዣውን አስታውሶ ዕለቱን ብዙም ምግብ ያልቀመሰው ናስሩዲን በሃይማኖት መሪው መኖሪያ ቤት ሲደርስ እጅግ ተርቦ ነበርና እንደደረሰ ምግብ እንዲያቀርቡለት ተመነ::

ይሁንና አንዳች የሚመገበው ነገር ሳያቀርቡለት የሀይማኖት መሪው ሰብከት ጀመሩት:: ሁለት ሰዓታትን ያህል በሀይማኖታቸው ውስጥ ታላላቅ ገድል ስለፈፀሙ ሰዎች ያለ ዕረፍት ሲሰብኩ ናስሩዲንም ሲሰማ ቆየ::

በመጨረሻ ግን የናስሩዲን ትዕግስት እየተሟጠጠና ረሃቡም እየወናበት በመምጣቱ የሃይማኖት መሪውን ሰብስቦ ድምፁን ከፍ አድርጎ እቂረጠና፡- ‹‹ያትርታ! እንድ ጥያቄ ባቀርብልም ደስ ይለኛል›› አላቸው።

‹‹ምን ይሆን?›› አለ የሃይማኖት መሪው ከሰብከታቸው ጋር የተያያዘ ጥያቄ ሊያነሳላቸው መሆኑን በመገመት ደስ ተሰኝተውና ለማብራራትም እየተዘጋጁ።

‹‹እኔን የደነቀኝና ልጠይቅም የፈለግሁት እስካሁን በነገሩኝ ታሪክ ውስጥ የሚገኙ ሰዎች ምግብ ተመግበው ያውቃሉ?›› አላቸው።

እንግዲህ ለናስሩዲን የሕይወት እውነታ በአሁን ፍላጎትና ስሜት ብቻ ሊገለፅ የሚችል ተደርጎ ከመወሰዱ ላይ ነው። ናስሩዲን ምንም እንኳን አብዛኞቹ ንግግሮቹና ድርጊቶቹ ሳትን የሚያሾሩና በተልዩ የተዋዙም ቢሆኑ ጥበብና ዕውቀትን በእጅጉ የተሞሉ መሆናቸው ደግሞ የብዙዎቹን ታላላቅ አሳብያንና ጠቢባን ቀልብ የሚገዛ መሆኑ አልቀረም። በተለይ ደግሞ የሱፊዝም እምነት አራማጆች የአስተምሮታቸው ዋነኛ መንገድ የናስሩዲን ወጎች የመሆናቸው ጉዳይ ብዙዎች በእሱ ቀልድ ስቀው ማለፍ ብቻ ሳይሆን በውስጡም ጥበብና ቁምነገርን ዘወትር መፈለጋቸው አልቀረም። ለምሳሌ ተጣይዋን የናስሩዲን ድርጊት ስንመለከት ምናልባት ጤነኛነቱን የሚጠራጠሩ ቢኖሩም የሱፊ ታላላቅ ምሁራን ግን በውስጡ ታላቅ ቁም ነገር መኖሩን ያምናሉ።

መላ ናስሩዲን ወደየትም ሥፍራ ለሥራም ሆነ ለመዝናናት ሲንቀሳቀስ የቤቱን በር ተሸክሞ ነበር። ይህንን ድርጊቱን የተመለከቱ ግማሾቹ መሳቃቸው የቀሩት ደግሞ መገረማቸው አልቀረም። እናም አንዳንዶቹ ‹‹ናስሩዲን! የቤትህን በር ተሸክመህ የምትሄደው ለምንድነው?›› በማለት ሲጠይቁት እሱም በምላሹ ‹‹ለጥንቃቄ የወሰድኩት እርምጃ ነው፣ በር በሌለው ቤት ማንም ለመግባት የሚፈልግ የለም፣ ስለዚህም በሩን ትቼ ተሸክሜው እዞራለሁ›› በማለት መልሰላቸው።

ናስሩዲን ከሞተ በኋላ ደቀመዛሙርቱ የቤቱን በርና ቁልፍ

ከመቃብሩ አጠገብ ማስተመጣቸውም ለዚህ ነው ይባላል። ይሁንና ናስሩዲን በዚህ ድርጊቱ ውስጥ ያስተላለፈው አንድ ጥበብ ደግሞ አለ የሚሉን ልቦለዋ ፋሚ ‹‹ወደማንኛውም ልሙትበት የምትሸጋገርበት በር የራስህ አእምሮ እንጂ ሌሎች በአንተ ላይ የሚገዙት አስተሳሰብ አይደለም›› ይሉናል።

የናስሩዲን ተለዳችና ወንጮ በአንድ በኩል ከሚሰቱ (ትዳሩ) ጋር በእጅጉ ተቆራኝተው የሚንገሩ ናቸውና ወደዚያው እናምራ። ለናስሩዲን ትዳር ማለት ነፃነቱን አሰረክቦ መሻትና ፍላጎቱን የወሰደበት ክስተት ነው። ከዚህም የተነሳ ይመስላል ሚስቱን አንድም በታ በመልካም ሲያነሳት አይታይም። ተጣይዋን ወግ እንመለክት።

አንድ ቀን ናስሩዲን ሥጋ ገዝቶ ይመጣና ለሚስቱ ክባብ የተሰኘውን ጣፋጭ ምግብ እንድታዘጋጅ ይሰጣታል። ይሁንና ሚስቱ ምግቡን ካዘጋጀችለት በኋላ ስትተምሰው በጣም ስለጣፈጣት ጥርግ አድርጋ በላችው።

ናስሩዲን ሲዞር ከዋለበት ተመልሶ ምግቡን እንድታቀርብለት ሲጠይቃት ‹‹ድመቷ በላችው›› አለችው። እንደ ኪሎ ሥጋ ድመቷ ፈጽርሳ በላች የሚለውን የሚሰቱን ወሬ ማመን የተቸገረው ናስሩዲን ድመቷን ይዞ ክብደቷን ሚዛን ላይ አስተምጠ መለካት ጀመረ።

ይሁንና የድመቷ ክብደት አንድ ኪሎ ግራም መሆኑን ናስሩዲን ሲመለክት ወደ ሚስቱ ዞሮ ‹‹ይህች ድመት የእኛ ድመት አይደለችም እንዴ?›› በማለት ይጠይቃታል። ሚስቱም ድመቷ የእነሱ ድመት መሆኗን ታረጋግጥለታለች። በዚህ ጊዜ ናስሩዲን ‹‹ታዲያ የእኛ ድመት ከሆነች ሥጋው የት ሄደ? ወይም ሥጋው ይሄ ከሆነ ደግሞ ድመቷ የት ሄደች?›› በማለት አፋጠጣት።

የመላ ናስሩዲን ወጎችና ታሪኮች ዛሬ ከመከለሻው ምስራቅ አልፈው በግሪክ፣ ራሽያ ፈረንሳይ. . . እስከ ቻይና ድረስ ሁሉ ተዛምተው የሚገኙና ተወዳጅነታቸው ዛሬም ከፍተኛ እንደሆነ ይታወቃል። ከዚህ ተወዳጅነቱ የተነሳም ብዙዎቹ ሀገራት ናስሩዲን የእነሱ ዜጋ አድርገው እስከመቁጠር በመድረስ መከራከር ጀምረዋል። ተጣይዋን ወግ ስናስከትል የናስሩዲንን ጠቢብነት ብቻ ሳይሆን

ብዙዎች በእሱ አስተሳሰብ ምን ያህል እንደሚማረኩና እንደሚወሰዱ ማሳያው ነው እላለሁ::

እንድ ቀን የናስሩዲንን ትምህርት ለመስማት እጅግ ብዙዎች በሁሪያው ተሰብስበው ባለበት ሰዓት እንዲህ አላቸው:- ‹‹እውነትን የምትሸ ከሆነ አስቀድማችሁ ከፍተኛ ገንዘብ ልትከፍሉ ይገባል!›› ከተሰበሰቡት መሀል ግን አንዱ ‹‹እንዴት ለእውነት ገንዘብ ከፈሉኝ ትላለህ?›› በማለት ጠየቀው::

ናስሩዲንም ‹‹የማንኛውንም ነገር ዋጋ የሚወሰነው እኩ እጥረት ሲኖር ነው!›› በማለት መለሰለት::

እንግዲህ የእውነት ዋጋ የተወደደበት ምክንያት በሰው ልጅ ዘንድ በቀላሉ ለማግኘት የሚቻል ባለመሆኑ ነው የሚለን ሙላ ናስሩዲን በሕይወት ውስጥም በተመሳሳዩ እውነትነቱን አምነን የምንቀበለው ማንኛውም ነገር ዋጋው የሚወሰነው በእኛ አንዛራዊ ፍላጎትና መሻት መሆኑን ግን እንዲሁ መካድ አንችልም በማለት ይህንኑ ወደምታስረግጥልን ሌላ ወግ ደግሞ ይወስደናል::

በአንድ ተዝቃቂና ብርዳማ የክረምት ወቅት መሀት ለጋሽ ልብሶችን ደራርቦ በመልበስ በመንገድ ላይ የሚሄድ ሰው ናስሩዲን አንዲት ሽሚዝ ብቻ በላዩ ጥሎ ሲሄድ ተመለከተው::

በሁኔታው የተደነቀው ይህ ሰው ወደ ናስሩዲን ቀርቦ ‹‹ሙላ! ይህን ሁሉ ልብስ ደራርቤ ለብሼ እንኳን ብርዱን አልቻልኩትም፤ አንተ ግን በዚህች ሽሚዝ በጎዳና ላይ ስትሄድ ትንሽ እንኳን የመብረድ ስሜት አይታይብህም?›› አለው::

ናስሩዲንም ‹‹አየህ! አንተ ብዙ ልብሶች አሉህ፣ እኛም ብርድን የመቋቋም ብቃትህ ተወስዷል:: እኔ ደግሞ ከዚህች ሽሚዝ ሌላ የምለብሰው የለኝምና የብርድ ስሜት ቅንጦት ሆኖ ከውስጤ ጠፍቷል›› በማለት መንገዱን ቀጠለ::

ለዚህም ነው እውነት ለሁላችንም እንድ መሰላ ብትታየንም እንደሕይወት ምልከታችን እና እምነታችን የተለያየ ትርጉም እንዲሁም ዋጋ እየሰጠናት ለመኖር የምንገደደው:: የሙላ ናስሩዲን ለመሆናቸው እየታመነባቸው ዘመናትን የዘለቁት ወጎች በሙሉ

ከቀልድ ባለፈ ትልት ቁምነገርና ጥበብን የተሸከሙ ለመሆናቸው የሁሉንም ስምምነት ያገኙትም ለዚህ ይመስላል። ተጣይዋም ወግ እንዲሁ ከላይ ያመጣነውን የእውነት ቁም ነገር የምታጠናክርልን መስሎ ይሰማኛል።

ሁለት ሰዎች በመንገድ ሲሄዱ ሜዳ ላይ አስራ ሁለት እጅግ የተዋበ የከበሩ ድንጋዮችን በከረጢት ውስጥ ተደርገው ተጥለው ያገኛሉ። ይሁንና በክፍፍሉ ላይ ለመስማማት አልቻሉም። አንዱ ‹‹ቀድሜ እኔ አይቻለሁና አብላጫው ለእኔ ይገባል›› ሲል ሌላው ደግሞ ‹‹እኔ ደግሞ ቀድሜ ከረጢቱን አንስቻለሁና አብላጫው ይገባኛል›› በማለት መጣላት ጀመሩ። በመጨረሻ ወደ ሙላ ናስሩዲን ዘንድ ሄደው በእሱ ዳኝነት ለመካፈል ተስማሙተው ይመጣሉ።

ናስሩዲን ጉዳያቸውን ካዳመጠ በኋላ ጥያቄ አቀረበ ‹‹እንግዲህ እነዚህ የከበሩ ድንጋዮች ያለ አድልኦ በእኩል መካፈል ትፈልጋላችሁ፣ ለመሆኑ እንደሰው ነው ወይስ እንደፈጣሪ እንዳካፍላችሁ የምትፈልጉት?››

ሁለቱም በአንድ ቃል ‹‹እንደፈጣሪ አካፍለን›› በማለት ተናገሩ።

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን ለአንዱ ዘጠኝ ለሌላው ደግሞ ሦስት ሰዮቱ ፈረሰ።

ሦስት ብቻ የተሰጠው ግን ንዴቱን መቆጣጠር አልሆነለትም ነበርና ‹‹እንዴት እንደፈጣሪ አካፍለን ስንለህ እንዲህ ታደርጋለህ›› በማለት አፈጠጠበት።

ናስሩዲን ግን ፈገግ ብሎ፡- ‹‹በፈጣሪ ዘንድ እኩል ተብሎ የሚታሰበው በሰው ከሚታሰበው በእጅጉ እንደሚለይ አታውቅምን? እኩል የሚለው ሃሳብ የሰው እንጂ የፈጣሪ አይደለም›› በማለት አስናበታቸው።

ማንኛውም በሰው ልጅ ዘንድ ትክክል ተብሎ የሚተላለፈው ፍርድ በፈጣሪ ዘንድ እንዲሁ ነው ብሎ ማሰብ የዋህነት ይሆናል። በፈጣሪና በሰው መካከል የምናገኘው መሠረታዊ ልዩነትም ይኸው ነውና። ሙላ ናስሩዲን ያስጀመረንን ጉዞ በቀጣዩ ወግ ልንቋጭ በሌላ ጊዜ ደግሞ እንዲሁ ልንመለስበት ናስሩዲን ተጠሮ እየሰጠን ነው።

አንድ ቀን ናስሩዲን ከመንገድ ዳር ተቀምጠ ወፈጌና ወራጁን ሲቃኝ ብዙ ሰዎች አስከሬን በሳጥን ተሸክመውና አጅበው ለቀብር

ሲሄዱ ተመለከተ። በዚህ መሀል አንድ መንገደኛ ወደ ናስሩዲን ቀረብ ብሎ ‹‹ሙላ! ማነው የሞተው?›› የሚል ጥያቄ ያቀርብለታል።

ናስሩዲንም ‹‹ማን እንደሆነ አላውቅም›› በማለት ከመለሰለት በኋላ ፈገግታውን አስከተለና ‹‹በእርግጠኝነት ግን የሞተው በሳጥኑ ውስጥ የተሸከሙት ሰው እንደሆነ አውቃለሁ›› አለው።

ለዚህም ነው ናስሩዲን ‹‹እውነት ማለት የምታውቀው ነገር ብቻ ነው›› በማለት ዘወትር ሲከራከር የኖረው። የእኛም ማሳረጊያ ‹‹ሁሉም በራሱ መንገድ ትክክል ነው›› የሚለው ይሆናል። □

‹‹በዕውቀት ክንፍ ተፈጥረህ፣ ባለማወቅ አትዳህ››

ሱፈዝም የእስልምናን እምነት መሰረት አድርገው አዳዲስ ልምምዶችንና አስተሳሰቦችን ወደ እምነቱ ያስተዋወቁ ለመሆናቸው ሲታወቅ እውቀትና የንቃተ ህሊና ማደግን የነፍስ መንፈሳዊ ልምምዶች መሠረት እድርገው የሚያምኑ ናቸው። ሱፈዝም በራሳቸው በሱፊዎች እንደሚነገረው (Islamic mysitcism) ነው። በዚህም መሠረት በእስልምና ሃይማኖት የሚገኙ እያንዳንዱ መንፈሳዊ ልምምዶች በዕውቀት ለላቲትና ከፍተኛ መረዳት ላይ ለደረሱት (ለሱፊዎች ብቻ ማለታቸው ተደርጎ ይወሰዳል) መተው እንደሚገባ አበክረው ያሳስባሉ።

ይሁንና ሱፊዎች ለራሳቸው የሚሰጡት ከፍተኛ የእዋቂነትና የአላዚነትን ሥፍራ የእስልምና እምነትን መሰረታዊ መርሀ የሚጥስ እንዲያውም እንደ ዜን ቡድሂዝም ዓይነቶቹን እምነቶችና አስተሳሰቦች ከእስልምና ጋር ይባልቡ የመሄድ ችግርም አለባቸው በማለት የሚተቿቸው በርካቶች ናቸው። ሱፈዝምን አስመልክቶ የሚነሱ አከራካሪ ሃሳቦች እንደተጠበቁ ሆነው ስለ ሕይወት፣ እምነትና ፈጣሪ ያላቸው ከፍተኛና በእውቀት የታነፀ አስተሳሰብ ግን ታላቅነቱን ብዙዎች እየመሰከሩለት ይገኛሉና እኛም ከዚሁ የሱፊ ምሁራን አስተምህሮት ሙቹንጠር እንተጣለን። የላፊ የሱፊ

ወንችን ዋነኛ ማዕከል ሱፊው ሩሚ ሲሆኑ በየመሀሉ መላ ናስሩዲንና ሊሎችም እየገቡ ንዒችንን ያስተጥሉናል::

እንድ ቀን ወደ ሱፊው መምህር ሩሚ ደቀመዝሙራቸው በመምጣት፡- ‹‹ፍትርን ፈልጌ ለማግኘት ደክሞሁ፣ ነገር ግን ማግኘት አልቻልኩም›› አላቸው::

ሩሚም፡- ‹‹የእንተ ተግባር ፍትርን መፈለግ መሆን የለበትም:: ይልቁንስ በውስጥህ ወደ ፍትር እንዳትደርስ ያደረገህን እንትፋት በመፈለግ ትጋ:: ችግሩን ስታገኝ መድኃኒቱን ማግኘት ቀላል ነውና›› አሉት:: ለዚህም ነው ሱፊዎች ሲመክሩ ወደፈጣሪ ለመድረስ ፈጣሪን መፈለግ ሳይሆን ወደ ፈጣሪ እንዳትደርስ ያደረገህን ችግር ፈልገህ አስወግድ የሚሉት:: ከዚሁ ጋር አብራ የምትሄድ ሌላ ወግ እናስከትል፡-

እንድ ደቀ መዝሙር ወደ ሩሚ ዘንድ በመምጣት ‹‹መምህር ሆይ! ትክክለኛና መልካሙ ሥፍራ ለመድረስ ይርዱኝ›› ይላቸዋል::

መምህሩ ሩሚም፡- ‹‹በመልካምና መጥፎ መካከል እንድ ሰፊ ሥፍራ አለ፣ በዚያ ሥፍራ ላይ ቆመህ እንግናኝ›› አሉት:: ይህ የሩሚ አስተሳሰብ የሚያሳየን ደግሞ የሰው ልጅ የስህተቱና ኃጢአቱ ትልቁ ምክንያት በመልካምና በጎ መካከል ያለውን ልዩነት በውል ለይቶ አለማወቁ ነው፣ የሁለቱን ልዩነት መረዳትን የጨበጠ ግን ወደ መልካሙ ሥፍራ ለመድረስ ብዙም ድካም አይጠይቀውም፣ በራሱም ሊደርስ ይችላልና::

በሌላ ጊዜ ከሱፊው መምህር ሩሚ ደቀ መዛሙርቱ እንዱ መጥቶ ፡-‹‹መምህር ሆይ፣ በተደጋጋሚ ፈጣሪ በችግር እየፈተነኝ ነው፣ እንዴልሸነፍ ስታት ያዘኝ›› አለ::

ሱፊው ሩሚም፡- ‹‹በእያንዳንዱ መነካትህ ተስፋ የምትቆርጥ ከሆነ ችግሩ ከፈጣሪህ ሳይሆን ከእንተ ነው፣ የፈትህን መስታወት ዘወትር ስታሸው የበለጠ እያበራና በግልፅ እያሳየህ መምጣቱን እንዴት ዘነጋኸው?›› በማለት መለሱለት:: የሱፊው ሩሚ ምላሽ

እዚህ ላይ ጥልቅና ታላቅ እውነትን ይዞ እናገኘዋለን። ችግር በሰው ልጅ ሲመጣ ሊያጠነክረን፣ ሊያበረታታንና ይበልጥ ራሳችንን እንድናይ ለማድረግ እንጂ ተሸንፈንበት በሕይወት በችግር ሊፈተን ተስፋ እንድንቆርጥ አይደለም። መስታዋት ሲታሽ ይበልጥ እየነዛና እያማረ እንደሚመጣው ሁሉ የሰው ልጅም ሕይወት እንዲሁ ያማረ ይሆናል ማለት ነው።

ሱፊው ሩሚ እንደ ወዳጃቸው ቤት ተጋብዘው እጅግ ደስ የሚል የፍቅር ታሪክ ሰምተው ሲወጡ ጋባዣቸው፡- ‹‹ፍቅር በእርግጥም እውር ነው፣ ሰዎችን ባሰጠበቁት ሥፍራ መሰዶ ያገናኛቸዋል›› አለ።

ሩሚ ግን እንዲህ በማለት አስተካከሉት፡- ‹‹ፍቅረኞች በመጨረሻ የሚገናኙበት ሥፍራ የሚባል ነገር የለም፣ አስቀድሞ አንዳቸው በሌላው ውስጥ ነበሩና››። ለዚህ ነው በሱፊዎች እምነት ‹‹ፈልገህ የምታገኘው ነገር የለም፣ ነገር ግን አንተ የምትፈልገው ነገር በእንዛሩ እሱም አስቀድሞ ሲፈልግህ ነበር" የሚሉን።

በሱፊዝም አስተምህሮት ዕውቀትና ተመስጥዖ ጠላኝ ነገሮች ናቸው። ማንኛውንም የሕይወት እንቆቅልሽ ለመፍታትና ወደ ፈጣሪም ለመድረስ የሚችል ሰው አስቀድሞ ማንነቱንና በውስጡ አብሮት የተፈጠረውን ሀጋ ሊፈትሽና ሊያውቅ ይገባል። ለዚህ ነው፡- ‹‹በታላቅ ዕውቀትም ሆነ በተመስጥኦ ወደ ፈጣሪ እውነት መድረስ ከባድ ነውን?›› በማለት በደቀመዝሙሩቻው የተጠየቁት ሩሚ ሲመልሱ፡- ‹‹በእውቀት ከንፍ ተፈጥረህ ባለማወቅ መዳህን ምርጫህ እታድርግ›› በማለት የመከሩት። ፈጣሪ ለሰው ልጅ የፈጠረለት ከንፍ እውቀትና መሰጠት ይባላል፣ ይህን ከንፍ የጣሉ ግን በሕይወት ሲድሁ ማየት የተለመደ ነው ይሉናል።

ሱፊው ሩሚ ክስጀመሩን ጉዞ ጥቂት እረፍ ብለን ለመመለስ ያህል የእነሱው አስተምህሮት ዋነኛ ማስተላለፊያ የሆነውን መላ ናስሩዲንን ደግሞ እናምጣ። ናስሩዲን በዘመኑ ተናገራቸው ተብለው የሚታመኑት በቀልድ የተዋዙት ጥልቅ ሐሳቦቹ ሰውን

ፈጣሃ ከማስደረግ ባለፈ የሚያስተላልፉት ብም ነገር እንዳለ በሰፈው ሲታመንባቸው ዘመናት ተቆጥረዋል። የመጀመሪያውን እንዲህ እናምጣ፡-

ሙላ ናስሩዲን የሚኖርበት መንደር ዳኛ ለእረፍት ወደ ሌላ ሀገር ይሄድና ሕዝቡ በምትኩ ናስሩዲንን ዳኛ እንዲሆን ይሾመዋል። ናስሩዲንም ሸሙቱን ተቀብሎ በወንበሩ እንደተቀመጠ የመጀመሪያው ክሱ ተርዕለት ሁለቱ ተከራካሪዎች በፊቱ ቆሙ። የመጀመሪያው ተከራካሪ ጉዳዩን ካሰማ በኋላ ናስሩዲን፡- ‹‹ትክክል ነህ›› በማለት ድጋፉን ገለፀለት።

ሁለተኛው ተከራካሪም በተራው ተናግሮ ሲጨርስ ናስሩዲን፡- ‹‹አንተም ትክክል ነህ›› አለው።

በዚህ ጊዜ ከታዳሚዎች አንዱ በመነሳት፡- ‹‹ናስሩዲን ሁለቱም በአንድ ጉዳይ ላይ ትክክል ሊሆኑማ አይችሉም፤ የግድ አንዱ ተሳስቷል›› አለ።

ናስሩዲን በዚህ ጊዜ፡- ‹‹አንተም ትክክል ነህ›› በማለት ከወንበሩ ተነስቶ ወደቤቱ ተጓዘ።

ሱፊዎች ይህን የናስሩዲን ፍርድ አስመልክቶ ሲናገሩ ‹‹ማንም ሰው ባመነበት ጉዳይ የራሱን ሀሳብና አቋም ይዞ እስከተናገረ ድረስ ትክክል ነው፤ እውነት እኮ የሰዎች አንዛራዊ ፍርድ እንጂ የሁሉንም ስምምነት ያገኘች አንድ ነገር አይደለችም ይሉናል።

ሌላ አንድ ስንመርት ደግሞ የምናገኘው ወግ ተጣዩን ይመስላል፡

-

አንድ ቀን በናስሩዲን መንደር የታወቀ ፈላስፋና የእምነት ሰው ሲያልፍ እግረ መንገዱን ናስሩዲንን አግኝቶ ምግ ለመጋበዝና ከእሱ ጋር ለማውጋት ጉጉት ያድርበትና ወደ እሱ ቤት ያመራል። ከናስሩዲን ቤት ደርሶም ይዞት ከመጣ በኋላ ምግ ሊጋብዘው እንደሚፈልግና ከእሱም ጋር ማውጋት እንደሚፈልግ በመንገር ወደ አንድ ምግብ ቤት ያመራሉ።

ከምግብ በኋላ ደርሰው ሁለት እግ እንዲመጣላቸው አዘው ሲጠባበቁ አስተናጋጁ አንድ ትልትና አንድ ትንሽ ዓግ አሰጠሰ ይዞ በመምጣት ከጠረጴዛቸው ላይ አስቀመጠ:: በዚህ ጊዜ ናስሩዲን ተሸቀዳድሞ ትልቁን ዓግ ከራሱ ግሀን ላይ አስቀምጠ መመገብ ሲጀምር ፈላስፋው በትዝብትና በንዴት ሲመለከተው ቆይቶ:-

‹‹በድርጊትህ በጣም አፍሬያለሁ፣ ከሞራልም ሆነ ከእምነት አንፃር የሰራኸው ነውር ነው፣ በማንኛውም ግብዣ ላይ ሰዎች ቅድሚያ እስኪሰጠህ መጠበቅ አልያም አንተ ቅድሚያ መስጠት ይገባሃል›› በማለት ልዩ ልዩ ፍልስፍናዊ እና ሃይማኖታዊ እሳቤዎችን እየጠቀሰ ሲመክረው ናስሩዲን ደግሞ ዓሳውን እየተመገበ ሲሰማው ቆየና እቋርጠ ቀና አለ::

‹‹ለመሆኑ ጌታዬ! እርስዎ ቢሆኑ ምን ያደርጉ ነበር?›› በማለት ናስሩዲን ጠየቀው::

ፈላስፋውም:- ‹‹እኔማ ትንሽን ዓግ እንስቼ ከሳህኔ በማስተመጥ እመገብ ነበር›› አለው::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን ተልጠፍ ብሎ ትንሽን ዓግ በማንሳት ከፈላስፋው ሰሀን ላይ እያስቀመጠ:- ‹‹ይኸው! ይበሉ ይመገቡ›› በማለት ወደራሱ ትልቅ ዓግ ተመለሰ::

ሱፊዎች ከዚህ የናስሩዲን ድርጊት የምንማረው ትልቅ ቁም ነገር በማለት የሚያስቀምጡሉን:- ‹‹የእውነትን ትልቅ ድርሻ መያዝ ከየትኛውም ፍልስፍናና ሞራላዊ እሳቤ የላቀ ነው›› የሚሉውን ይሆናል:: ሕይወት በለጋስነት የምታሳድርብሉንን ስጦታ የሰው ልጅ በወግ፣ በልማድ፣ በእምነት ይሉኝታ ተይዞ ሲቆነጥር መመልከት ይደንቃል የሚሉን ሱፊዎች ይልቁንስ ራስ መዳኘት ማለት በእነዚህ ሞራላዊ አስተሳሰቦች ታስሮ መሰቃየት ነው ይላሉ::

ወደ ሱፊው ሩሚ ተመልሰን ከአስተምሮታቸው እውነት ደግሞ መቆንጠር እንሞክል::

ሩሚን እጅግ አድርጎ የሚወድና ከአጠገባቸው የማይለይ

ደቀመዝሙር ድርጊቱና ንግግሩ እንዲሁም ለእሳቸው ያለው መስጠት ደንቂቸው እንዲህ አሉት፡-

‹‹ወዳጄ! አንተ ከእኔ ጋር ስትሆን ሊሊቱን ተቀምጠን እናድራለን፣ ከአጠገቤ ስትርቅ ደግሞ እንትልፍ በዓይኔ አይዞርም። ስለነዚህ ሁለት እብደቶች ፈጣሪ የተመሰገነ ይሁን፣ ስለ ልዩነታቸውም እንዲሁ አመሰግንዋለሁ›› አሉት።

በእውነተኛ ፍቅር ውስጥ የሚገኘውን አንድነት ማድነት ብቻ ሳይሆን ልዩነትንም ማወቅ ጠቢብነት ነው የሚሉን ሱፊዎች ሰውን ስታፈቅር ፈጣሪን ማወቅ ብቻ ሳይሆን እሱን መማለጥም ጀምረሃልና ልታመሰግነው ይገባሃል ይላሉ።

ሱፊው ሩሚ ዘወትር ደስተኛና ጥበብ የሞላባቸው መሆኑን የተመለከተ ደቀ መዝሙር ምስጢራቸውን ሲጠይቅ እንዲህ አሉት-

‹‹በፈጣሪ ብርሃን ማፍቀርን ተማርኩ፣ የእሱን ውበትም ተመልክቼ ቅኔን መቀኘት ጀመርኩ፣ በልቤ ውስጥ እሱ ሲደንስ እኔም አብሬው መደነስን ቻልኩበት፣ እነዚህ ሁሉ በእኔ ላይ ተባብረው ለሰው ልጅ ሲገለጡ ደግሞ ጥበብ ተበለው ተጠሩ›› አሉት።

ለፈጣሪህ ፍቁም እየተሰጠህ በሂድክ ቁጥር የእሱን አስደናቂ ጥበብ በእንተ ላይ መግለጥ ይጀምራል የሚሉን ሱፊዎች እውነተኛ ውበትም ከሰው የሞራል፣ የእምነት፣ የወግና ሥርዓት ልምምድ የሚገኝ ሳይሆን ፈጣሪን ከማወቅ፣ በእሱም ብርሃን ከመመላለስ የሚፈጠር ማንነት ነው ይላሉ።

ሌላውን የሱፊ መምህር ቢስታሚን እንምጣ። በታላቅ የሱፊ ምሁርነታቸው የሚታወቁት ቢስታሚ ወደፈጣሪ መድረሻው መንገድ በእሱ የተዘጋጀና ማንም ሊሄድበት የሚችል ቢሆንም የሰው ልጅ በመንገዱ ከመሄድ ይልቅ መንገዱን ማመንን ምርጫው እድሪት ጠፍቷል ባይ ናቸው።

አንድ ቀን ደቀመዝሙራቸው ወደ እሳቸው በመምጣት፡- ‹‹መምህር ሆይ! እንኳኩ፣ ይከፈትላችኋል የሚለው አስተምህሮት የእኛን ተግቶ

መወለዱ የሚመለከት አያደለምን?› በማለት ያጠያቅቀዋል::

መምህሩ ቢስታሚም፡- ‹‹ወዳጄ! አስተያየትህ የተዘጋ ይጅ የት አለና ነው የምታንኳኳው?› በማለት ጥያቄውን በጥያቄ መለሱለት::

ሱፈምች ‹‹መደፈጣሪ መድረሻው መንገሃ ለእሱ መሰጠት እንጂ ወደ እሱ መወለዱ አያደለም›› የሚሉን ለዘህ ያመሰላል:: ፈጣሪ እንድትገባበት በከፈተልህ ይጅ ፊት ቆመህ መወለዱ አላዋቂነት (Ig norance) እንጂ ሌላ አያደለም፣ ፈጣሪ የከፈተውን ይጅ መመልከት ካቃተህ ደግሞ ችግሩ ከእኛ እንጂ ከእሱ አይደለምና በነገሩ እሱን እናድከመው::

ከሱፈው ቢስታሚ አንድ እንመርት፡፡ ቢስታሚ በሚኖሩበት ገጠም የሚታወቁት በዝምታቸው ነው:: ይህ የዘወትር ዝምተኝነታቸው የከነከነው ደቀመዝሙር አንድ ቀን ወደሳቸው በመምጣት፡- ‹‹መምህር ሆይ! የእርስዎ ዝምታ እጅግ የበዛ ነው:: ማንኛውም እምነትና ሃይማኖት እኮ ስለሚያምንበት እምላክ ለተከታዩ ያስተምራል›› አላቸው::

ቢስታሚም፡- ‹‹ወዳጄ! የፈጣሪ ቋንቋ እኮ ዝምታ ነው፡ ሲላው የሀይማኖት ትምህርት ከንቱ ትርጉሙ ነው›› በማለት አሰናበቱት::

የሰው ልጅ ቋንቋን ተጠቅሞ ስለ ፈጣሪ የሚያስተምርበትም ሆነ የሚያስረዳበት ዕውቀት በራሱ የሀሳብ መረዳትና ትርጉም ተመሰርቶ እንጂ ሌላ አይደለም:: የሚሉን ሱፈምች ከዚያ ይልቅ የተሻለው ፈጣሪን በዝምታ ማሳየት ነው ይላሉ::

የዛሬውን በሱፈምች ላይ የጀመርነውን የጥበብ ጉዞ የዛሬ አስራ አምስት ቀን ልንተዋልበት ተጠሮ ሰጥተን የምለያየው የአስተምህሮታቸው አንዱ ማስተላለፊያ አድርገው በሚጠቀሙበት በመሳላ ናስሩዲን ታሪክ ይሆናል:: ይህች ታሪክ በተወሰነ ደረጃም ቢሆን ከላይ ካነሳነው የቢስታሚን ሀሳብ ጋር መመሳሰል አግኝተንበታል::

አንድ የታወቀ ፈላሰፋ ወደ ናስሩዲን ሀንድ በመምጣት በጀልባ እንዲንሸራሸሩ ይጋብዘውና ወደ ባህር ዳርቻ ሂደው ጀልባ ይላፈራሉ::

በጀልባው ላይ ተኮምጠው ወደ ባህሩ መሀል እያመሩ ፈጪታ ይጀምራሉ::

ፈላስፋው፡- ‹‹ናስሩዲን! ለመሆኑ ትቢት ገብተህ የፍልስፍና ዕውቀት ተምረሃል?›› በማለት ይጠይቀዋል:: ናስሩዲንም እንዳልተማረ ይገልፃል::

በዚህ ጊዜ ፈላስፋው፡- ‹‹በዚህ አይነት የሕይወትህን ግማሽ በክንቱ ነዋ ያጠፋኸው!›› ይላል::

በጀልባው ጥቂት እንደተጓዙ ሞገድ ይነሳና ጀልባው መናወጥ ይጀምራል:: በዚህ ጊዜ ናስሩዲን፡- ‹‹ጓደኛው! ለመሆኑ ዋና ተምረሃል?›› በማለት ይጠይቃል:: ፈላስፋውም በድንጋጤ እየራደ፡ - ‹‹ኧረ አልተማርኩም›› ይላል::

በዚህ ጊዜ ናስሩዲን፡- ‹‹እንግዲያውስ ሕይወትህን በሙሉ ነው ያጠፋኸው፣ ጀልባው እኮ እየሰመጠ ነው›› አሉው::

ለዚህ ነው ሱፊዎች ዕውቀት ማለት በተግባር የሚታይ እንጂ በቃላት የሚገለፅ አይደለም የሚሉን:: እሱ ፈጣሪውን በቃላት ማባበል ሳይሆን በተግባሩ የሚያሳይ በእርግጥም ጠቢብ ነውና! □

‹‹ፈጣሪ የሰጠሀን ተፈጥሮ ሰው እንዲያስተምረሀ አትሻ››

የጉዟችን ማዕከል የነበሩት የሱፈው መምህር ሩሚ በዚህ ምዕራፍም እሳቸውንና ሙላ ናስሩዲንን በዋነኝነት በመያዝ አልፎ አልፎ በየጣልቃው ደግሞ ሌሎቹን እያመጣን መመልከታችን አይተሬ ይሆናል:: በትድሚያ ሱፈው ሩሚን እናምጣ:-

አንድ ቀን ሩሚ ደቀመዝሙሪቸው በክፍተኛ ሀዘን ተውጠ ይመለከቱትና ምን እንደሆነ ይጠይቁታል:: ደቀመዝሙሩም የሀዘኑን ምክንያት ለሩሚ ከነገሯቸው በኋላ በተዘማው መተጠሉን ሲመለከቱ :- ‹‹ወዳጄ:- የልብ ሀዘን የፈጣሪ የማንነቱ ብርሀን የሚገባበት ሽንቁር ነውና አትጥላው›› የሚል ማዕናኛ ነግረውት አለፉ::

በሱፈዎች እምነት ከደስታ ይልቅ ሀዘን ፈጣሪን የማወቂያውና ወደፈጣሪም የመቅረቢያው የተሻለው መንገድ ነው:: እንዲያውም ሀዘን ፈጣሪን ለማወቅ ካልተጠቀምንበት ከሕይወታችን ፈፅሞ መወገድ ይገባዋል ይላሉ:: ይሽንን ከሕይወት እውነታ በመነጣትም ሲያረጋግጡልን:-‹‹ አንድን ነገር በማጣትህ ለሐዘንህ ምክንያት ቢሆን እንኳን በሌላ መንገድ ተመልሶ ወደእንተ መምጣቱን እርግጠኛ ሁን›› በማለት ነው::

‹‹ አንድ ሰው እውነተኛ ደስታውን መግለፅ የሚችለው መቼ ነው?›› በማለት በደቀመዝሙሪቸው የተጠየቁት ሩሚ እንዲህ መለሰለት ይባላል:-‹‹ ሐዘን ሲያጋጥመህ ደስተኛ ሆነህ ደንስ፣ የችግር ሰንሰለት በዙሪያህ ሲጠመጠም እሁንም በደስታ ደንስ፣ ከሰዎች ጋር ግጭት ውስጥ የምትገባበት ሁኔታ ሲገጥምህ ደስታን ምርጫህ አድርገህ ደንስ፣ በመውደቅህ ደንስ፣በመከራህ ደንስ፣

በነፃነትህ ደንስ.....:: ይኼን ማድረግ ስትችል ብቻ በዕውቀት የንቃህና የፈጣሪ ብርሃን የበራልህ መሆንህን ታሳያለህ ›› አሉት::

ሱፊዎች ሲመክሩ ፡- ‹‹ በደስታህ ስሚትህን ብትገልፅና ብትደሰት ከሌላው ሰው የሚለይህ ዕውቀት ከወዴት ነው?›› በማለት ይጠይቃሉ:: በዕውቀት የምትገኝ ደስታ ግን ከብዙሃኑ የምትለይህና የደስታንም ትርጉም በሌላው የህይወት ገፅታ መግለጥ እምደምታስችልህ አትዘንጋ›› ይሉናል::

ከሩሚ አስተምህሮት እንድ እንመርቅና ወደ ናስሩዲን ደግሞ እንሸጋገራለን:: ለሩሚ አንድ ደቀመዝሙራቸው እንዲህ የሚል ጥያቄ አቀረበላቸው ‹‹ መምህር ሆይ! በፍቅር የምወድቅለት ውበት እንዴት ያለ ነው?››

ሩሚ እንዲህ አሉት፡-‹‹ በውበቱ ተገዝተህ በፍቅር ልትወድቅለት የሚገባ ነገር የተሰጠህለትና የምትሰራው ሥራ ብቻ ይሁን:: ከዚያ በተረፈ በውበት ስም በህይወት ውስጥ ተሸንፈህለት የምትንበረከክለትና መፈት የምትስምለት በሽህ የሚቆጠር ነገር አለና ከዚያ ተጠንቀቅ›› በማለት አሰናበቱት::

በሱፊዎች እምነት በዚህ ምድር ላይ የሚያልፍ ውበት በሥራህ ገልጠህ የምታልፈው ብቻ እንጂ ሌላው ሁሉ በጊዜያዊ ውበት ላይ የተመሠረተ፣ የሚያልፍና የሚጠፋ ነው::

ሱፊዎች ከታላላቅ ምሁራኖቻቸው ባሻገር እንዱ የአስተምህሮታቸው ማስተላለፊያ አድርገው ሲጠቀሙበት ወደነበረው ሙላ ናስሩዲን ተሻግረን እንቆንጥር:: ናስሩዲን ሕይወትን የሚመለከትበት መነፅር ከእነሱ አስተምህሮት ጋር የሚጥም መሆኑን አዘውትረው ሲመሰክሩለት የኖረ ሰው ነው:: ምንም እንኳን የናስሩዲን ንግግሮች በቀልድ የተዋዙና አስቂኝነታቸውም ጎልቶ የሚወጣ ቢሆንም በውስጣቸው የያዙት ፍልስፍና ቁምነገር ግን ጥልቅ ነው የሚሉ የሱፊ ምሁራን በርካታ መሆናቸውን በድጋሚ ማስታወስ ይገባል:: ወደ ቀጣዩው የናስሩዲን ገጠመኝ እናምራ፡-

ናስሩዲን አንድ ጉባኤ በወንዶች መቋቋሙን ይሰማና ወደዚያ በመሄድ አባል ይሆናል:: የጉባኤው መጠሪያ፡-‹‹ ሚስቶቻቸውን

የማያፈሩ ወንዶች ጉባኤ›› የሚል መጠሪያ የተሰጠው ነበር:: የዚህ ጉባኤ የመጀመሪያ ሀን ስብሰባ ላይ ሊተመንበሩ የምስረታ በዓሉን ምክንያት በማድረግ ሁሉም ከመተመሳሰቻው በመነሳት የሚያደርገውን አሠር ንግግር እንዲያደምጡ ጥሪ ካተረበ በኋላ ሁሉም ቆመው ንግግሩን ያሰመና ያበቃል:: በመጨረሻም ሊተመንበሩ የጉባኤውን መመስረት ለማብሰር፡-‹‹ አሁን፡- ሚስዮቻችሁን የማትፈሩ ሁሉ ተቀመጡ›› ይላል::

ከመላ ናስሩዲን በቀር በጉባኤው ውስጥ ያልተቀመጠ አልነበረም:: ይኸን የተመለከተው ሊተመንበሩ ግራ በመጋባት፡-‹‹ ናስሩዲን! ሚስትህን ትፈራለህ እንዴ...ለምን አትቀመጥም?›› በማለት ይጠይቀዋል::

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡- ‹‹ ሚስቴን እንኳን አልፈራትም ፡ነገር ግን ትናንት ማታ ስትደበድበኝ መተመሳሰዬን ከቁጭ ስለመታችኝ ስተመጥበት ስለሚያመኝ ነው›› በማለት መለሰለት::

ሱፊዎቹ በዚህ የናስሩዲን ምላሽ ፈገግ ብለን ስንመለስ የምናገኝበት ትልቅ ቁምነገር የሚሉን ፡-‹‹ ደረጃው ያለያይ እንጂ ወንድ ሆኖ ሚስቱን የማያፈራ ባል አያገኝም›› የሚለው ነው:: ሴት የቱንም ያህል ለባሏ ትሁትና ታዛዥ ብትሆን እንኳን ታዛዥነቷና ትህትናዋ በራሱ መፈራትዋን የምትሸምትበት ግንዛቤ መሆኑን ወንዱ ሊያስተውል ይገባል:: በሀይለኛዋ ሴት ዘንድ ደግሞ ይኸ መፈራትዋ የቱን ያህል ሊብስ እንደሚችል ቀላል እንደሆነ ያስተምራሉ::

ከናስሩዲን አንድ እንመርጥ፡-

አንድ ቀን በናስሩዲን መንደር የሚገኝ መስጊድ በአላህ ተፈጥሮ ዙሪያ የሚያስተምር ጉባኤ ያዘጋጅና ታዋቂ ኢማሞችና የሀይማኖት ምሁራን በዚሁ‹‹ የአላህ ተፈጥሮ›› ዙሪያ አሠር ንግግር እንዲያደርጉ ይጋበዛሉ:: በወቅቱ ከተጋባዥ ተናጋሪዎች መካከል ምንም እንኳን ትልደኛና ዋዘኛ ቢሆንም በርካታ ተከታዮች እንዳሉት የሚታመነው መላ ናስሩዲንም አንዱ ነበር:: ኢማሞቹና ምሁራኑ በአላህ ተፈጥሮ ዙሪያ እውቀታቸውን ካስተላለፉ በኋላ የናስሩዲን ተራ ደርሶ ወደ መድረኩ ተጋበዘ ፣ናስሩዲን በመድረኩ ላይ ወጥቶ ከቆመ በኋላ

ሕዝቡን ለአፍታ ሲያስተውል ቆይቶ፡- ‹‹ አላህ..... አላህ..›› በማለት ዙሪያውን ቃኘና በእጁ የያዘውን የሚበላ ፍሬ ከፍ አድርጎ ፡- ‹‹ አላህ ይኸ ፍሬ ነው›› አለ::

በዚህ የናስሩዲን ምላሽ ሕዝቡ በተለይም ኢማሞቹና ምሁራኑ በቁጣ ማጉረምረምና የፈጣሪን ማንነት ያቃለለ ትምህርት ሰጠ በማለት መሳደብ ይጀምራሉ:: የጉባዔው መሪ ሕዝቡ ፀጥ እንዲል ካደረገ በኋላ ናስሩዲን እንዴት እንዲህ ለማለት እንደቻለ መግለፅ እንደሚገባው ይነግረዋል::

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ ፡- ‹‹ እስካሁን ለአላህ ተፈጥሮ እነዚህ ሁሉ ኢማሞችና ምሁራን ሲናገሩ የሰማሁትና የማያውቁትንና ለአንድ ጊዜ እንኳን በአይናቸው ተመልክተውት የማያውቁትን ተፈጥሮ ነው:: ነገር ግን ሁላችንም ይኸን ማየት እንችላለን:: ለመሆኑ ከእናንተ መካከል አላህ ራሱን በሁሉ ነገር ውስጥ እንደሚገልጥ የሚከድ ይኖራል?›› በማለት ጠየቀ:: በጉባዔው መካከል አንድም ሰው የናስሩዲንን ጥያቄ ማስተባበል የቻለ አልተገኘም:: ‹‹ እንግዲያውስ›› አለ ናስሩዲን በማሸነፍ ስሜት ፡- ‹‹ አላህ ይኸ ፍሬ ነው›› በማለት በእጁ የያዘውን ከፍ አድርጎ በማሳየት ከመድረኩ ወርዶ ወደ ቤቱ አመራ::

ሰዎች በዚህ የናስሩዲን ገጠመኝ ላይ ተመስርተው ሲናገሩ፡- ‹‹ ፈጣሪን በሁሉ ነገር ማየት ካልቻልክ መቼም ልታየው አትችልም ›› ይሉናል:: ሰለ ሩሚ ደግሞ ይኸንን ሃሣብ ሲያጠናክሩልን፡-‹‹ የሰው ጥበብ በፈጣሪ ዘንድ ሞኝነት ነው፡የሰው ሞኝነት ደግሞ በፈጣሪ ዘንድ ጥበብ ነው››:: ይሉናል:: ለዚህም ነው ማንኛውንም ነገር ለመግለፅ የምትጠቀምበት ቃል የነገሩ አቻ ሊሆን አይችልም:: ቃሉ የነገሩ አቻ ቢሆንማ ራሱን ነገሩን በሆነ ነበር:: በእውሩ የፈጣሪ ማንነት ከሰው አስተሳሰብም ሆነ ከቃላት ገለፃ እጅግ የላቀና ያለፈ ነገር መሆኑን እንረዳ ባይ ናቸው::

የሰዎችን አስተምህሮት በተለያየ መንገድ ለመረዳት የምናደርገውን ጉዞ ስንቀጥል ወደ ሌሎች ምሁራን ደግሞ ተሻግሮ መመልከት ግድ ይለናል:: በትድሚያ አል ጋዝሀሊን እንመልከት::

እንድ ቀን የአል ጋኻዛሊ ደቀመዝሙር በሀዘን መንፈስ ተሞልቶ ወደእሳቸው ዘንድ በመምጣት ሀጢአት መፈፀሙንና ድርጊቱም ፈጣሪውን እንዳሳዘነ በመግለፅ መፍትሄውን ይጠይቃቸዋል::

አል ጋኻዛሊም፡-‹‹ ወዳጄ! በሕይወት መንገድ ላይ ሲያዳልጠው ተስፋ የሚቆርጥ ሰው እሱ እምነቱን በድርጊቱ በመግለፅ የሚመካ ነው:: እምነት ማለት ከመውደቅ በኋላ በመነሳት እንጂ ባለመውደቅ የሚገለጥ ኃይል አይደለም ›› በማለት ሸንተት::

ለዚህ ይመስላል ሰዎች የሰው ልጅ በመውደቱ ምክንያት ተስፋ መቁረጥ የሚጥመው አስተድሞ በእምነቱ ሳይሆን በሥራው በመመካቱ ነው የሚሉን:: እናም ለአእምሮህ ማስተዋልን፣ ለልብህ ደግሞ ፅናትና ርኅራኄን መግበው:: ሕይወትን አትልለህ ስትመለከታት የምትሰጥህ ትርጉም እጅግ ሙሉ ይሆናል፣ ከዓለም የምትሻው እንዲሁ ጥቂት ሲሆን ከፈጣሪህ የምትከፈለው ደግሞ እጅግ ብዙ መሆን ይጀምራል ይላሉ::

ከአል ጋኻዛሊ ገጠመኝ አንድ እንመርጥ:: አንድ ቀን አል ጋኻዛሊ ደቀመዛሙርቶቻቸውን ሰብሰበው ሲያስተምሩ እንዲህ ተጠየቁ:- ‹‹ መምህር ሆይ! ፈጣሪን እጥበትን በፈራነው ቁጥር ከእኛ እየራቀብን ተቸገርን፣ እሱን እናገኝ ዘንድ የእርስዎን የፍሰጋ መንገድ ያስተምሩን›› አሏቸው::

አል ጋኻዛሊም ጥቂት አሰቡና እንዲህ አሉ:- ‹‹ ፈጣሪዬን አጥብቄ በፈለግሁት(በመረመርኩት) ሰዓት ራሴን ለማግኘት ቻልኩ፣ ራሴን አጥብቄ በፈለግኩት (በመረመርኩት) ሰዓት ደግሞ ፈጣሪዬን አገኘሁት:: ሁሉንም ነገር በውስጤ እንዳስተመጠመው አውቄያለሁ፣ እናም የምሻውን ነገር ሁሉ ለማግኘት ወደውስጤ እመለከታለሁ::››

በሱፊዎች አስተምህሮት መሠረት የፈጣሪ መስተዋት እኛ ነን:: ራሱን የማይፈትሽና የማይመረምር ሰው ከፈጣሪው የሚደርስበትን መንገድ የሳተ ነውና መቼም ቢሆን ፈጣሪውን ለማወቅ አይቻለውም::

ወዲ ሩሚ እንመለስ

የሩሚ ደቀመዛሙር እንዲህ ጠየቁ:-‹‹ ፈጣሪዬን ዘወትር ማመስገን እሻለሁና እንዴት ማመስገን እንደሚገባኝ ልምምድን

ያስተምሩኝ?››

ሱፈው ሩሚ ጠየቁት፡-‹‹ ወዳጄ ! የወፎችን ዝማሬ ሰምተህ ታውቃለህ?››

ደቀመዝሙሩ፡-‹‹ በሚገባ መምህር! ዘወትር ማለዳ እሰማለሁ›› ሲል መለሰ::

ሩሚም፡- ‹‹ ወፎች ስለድምፃቸው ማማር የሚጨነቁና እንዴት መዘመር እንዳለባቸውስ የተማሩ ይመስልሃል?››

ደቀመዝሙሩም፡- ‹‹ በፍፁም መምህር ሆይ!›› ሲል መለሰ

ሩሚም፡- ‹‹ አየህ! ፈጣሪዬን እንዴት ማመስገን እንደሚገባኝ የተማርኩት ከወፎች ዝማሬ ነው:: ወፎች የማለዳ ዝማሬን በተፈጥሮ የተቀበሉትና ይሽንኑም የሚፈፅሙ ፍጡሮች ናቸው:: ስለድምፃቸው ማማርም ሆነ ማስጠላት አይጨነቁም:: እኔም ፈጣሪዬን ለማመስገን በተፈጥሮ የተቀበልኩት ድምፅ ከበቂ በላይ መሆኑን አምናለሁ:: ምስጋናዬን ሳቀርብም ሰምች ምን ይሉኛል? ወይም ሰምች ይተቹኛል ብዬ አላስብም:: እናም ፈጣሪ የሰጠህን ተፈጥሮ ሰው መልሶ እንዲያስተምርህ አትሻ›› በማለት አሰናበቱት::

በሱፊዎች ዘንድ ሰውን ማስተማር የሚባለው ነገር ተቀባይነት የለውም፣ ለዚህ ይመስላል ሰው በፈጣሪው ዘንድ ሙሉ ሆኖ የተሰራ ፍጡር ሲሆን ችግሩ ጎዶሎነቱን እንጂ ሙላቱን የሚረዳበትና የሚገልጥበትን ዕውቀት አለመጨበጡ ነው፣ እናም ይሽን የሙሉነቱን መገለጥ መጨበጥ ይችል ዘንድ መንገዱን ትመራዋለህ እንጂ የአንተን የመገለጥና የዕውቀት ሙላት በእሱ ላይ አትጭንም›› ይላሉ::

ሩሚን በዚህ ታሪክ እንሰናበት:: አንድ ቀን በትምህርታቸው የተማረክ ደቀመዝሙር ታላቅ እውቀትና እውነት ከእሳቸው እንዴት እንደተማረ በመግለፅ ማድነቅ ሲጀምር ሩሚ እቋርጠውት እንዲህ አሉ፡-

‹‹ አትሳሳት! እውነትን አገኝ ዘንድ ከከንፈሮቼ በሚወጡ የእብደት ቃላት በሩን ሳንኳኳ ኖሬአለሁ:: በሩም ተከፈተልኝ! የሚያሳዝነው ግን የእውነት በር እንዲከፈትልኝ ሳንኳኳ የኖርኩት ከውስጥ ቆሜ

ነበር›› አሉት::

ሱፈምች የፈጣሪ እውነት መግኛዋ በእያንዳንዳችን ልብ ውስጥ እንጂ ከዓለም በሚታይ ዕውቀት ወይም ትምህርት አይደለም የሚሉን ለዚህ ነቁ:: የትኛውንም ትልቅ ዕውቀት የፈለጠና የፈጣሪውን እውነት የተረዳ ሰው ፈጣሪው በውስጡ ያስቀመጠውን ምስጢር የደረሰበትና የገለጠ ሰው ብቻ ነውና!

የዚህ ምዕራፍ መጠቅለያ የሚሆነው ተጣዩ የሙላ ናስሩዲን ወግ ይሆናል::

እንድ ቀን በሞኝነቱ በመንደሩ ሁሉ የሚታወቅ ሰው ወደ ናስሩዲን ዘንድ በመምጣት:- ‹‹ ናስሩዲን ! ፈጣሪ በራሱ እውነት ነውን?›› የሚል ጥያቄ ያቀርብለታል::

ናስሩዲንም:- ‹‹ ሁሉ ነገር እውነት ነው›› ሲል መለሰለት

ሞኙ ሰው በናስሩዲን ምላሽ ተገርሞ:-‹‹ ሁሉ ነገር እንዴት እውነት ይሆናል፣ ውሸትም ቢሆን እውነት ነው እንዴ?›› አለው::

‹‹ አዎን! ውሸትም ሁሉ እውነት ነው›› አለ ናስሩዲን

ሞኙ ሰው መገረሙ ባሰና :-‹‹ይኸ እንዴት ሊሆን ይቻላል?›› ሲል ጠየቀው::

ናስሩዲንም:-‹‹ እሱን እንኳን አላውቀውም፣ እኔ አልሰራሁትም እኮ›› ሲል አሰናበተው::

ይኸችን የናስሩዲንን ወግ መሠረት አድርገው ሱፈምች የሚያስጨብጡን እንድ ቁምነገር ቢኖር:- ‹‹ የእውነት መግኛዋ በእያንዳንዳችን ልብ ውስጥ እንጂ በሌላ ሥፍራ አይደለም›› የሚል ይሆናል:: □

‹‹በሕይወት ስጦታ በቃኝ ማለት የደስታ ሁሉ ምንጭ ነው››

በሱፈዎች ዘንድ በፈጣሪ ላይ የተመሠረተ እውነተኛ ዕውቀት የሚባለው በእሱ ውስጥ መጥፋት ወይም ፈፅሞ እሱን ወደመምሰል ብቃት መሸጋገር ስንችል ነው። ፈጣሪህን የምታውቀው በተጥታ ከእሱ ጋር በሚኖርህ ግንኙነት እንጂ የነቢይ፣ የዛድቅ ወይም ደግሞ የኸሀን መልዕክተኛ በሁለታችሁ መካከል አድርገህ በማቅም ሊሆን አይችልም። ይኸ መሠረታዊ የአመለካከት ልዩነት ነው እንግዲህ በሱፈዎችና በሌሎች ሃይማኖቶች መካከል ‹‹ፖለቲካዊ ልዩነት›› የሚመስል ግድት አትርፍ ለዘመናት የዘለቀው። በእንተና በፈጣሪ መካከል የቆመት ሰዎች የሚነግሩህን ከመፈፀም ባሻገር የተለየ አማራጭ እስከሌለህ ድረስ ፈጣሪህን በተጥታ የማወቅ ዕድልም እንዲህ አይኖርህም። ሱፈዎች እነዚህን ሰዎች የፈጣሪን ሃሳብና ድምፅ የሚያመጡ በመሆናቸው ክብር እንደሚገባቸው ባይክዱም ነገር ግን አንተንና ፈጣሪህን በተጥታ እንድትገናኙ ከማገዝ ያለፈ ሚና የላቸውም ይላሉ። ይኸ አስተሳሰብ በአጭር አገላለፅ ሲተመጥ ‹‹ፈጣሪ አንድ ነው፣ ይኸ ፈጣሪ ደግሞ መግቸው የእያንዳንዱ የሰው ልጅ ልብ ነው። ፈጣሪን በእውነት ለማፍቀር እሱ የሚገኝበትን እያንዳንዱን የሰው ልጅ ማፍቀር ብቸኛው መንገድ ነው። የፈጣሪም

ማንነት ከእዚህ ሙሉ የሚገለጥበት ተአምር የለውም›› የሚለው ይሆናል::

እንግዲህ ይኸን የሱፊዝምን መሠረት ጨብጠን ንሂችንን ስንጀምር በቅድሚያ የምናገኘው የሱፈው ምሁር ቢያዚድ ቢስታሚን ይሆናሉ:: ቢያዚድ ስለፈጣሪ ማንነት እስከዛሬ የተማርነው (የሰማነው) ወደእሱ ለመድረስ ለምን እንዳላስቻለን የተገለጠላቸውን እውነት እንደሚከተለው ያስቀምጠታል::

አንድ ቀን ቢያዚድ በመነነ መቃብር መነከል ሲያልፉ ወደ አንድ የሰው ራስ ቅል የተከመረበት ቦታ ይደርሳሉ:: በነገሩ ተደንቀውም ከተከመረው የራስ ቅል መነከል አንዱን አንስተው መመልከት ጀመሩ:: እስከዚያን ቀን ድረስ የሰው ልጅ የራስ ቅል አንድ ዓይነትና ተመሳሳይ ነው በማለት የሚያምኑት ቢያዚድ ከሃሳባቸው ጋር የሚጋጭ ልዩነት በራስ ቅሉ ላይ ይመለከታሉ:: ወደሌሎች የራስ ቅሎችም ዓይናቸውን ሲወረውሩ የተለያየ ቅርፅ የያዙ መሆናቸውን ይረዳሉ:: አንዳንዶቹ የራስ ቅሎች ሁለቱ ጆሮዎቻቸው በተጠጋ በቀጭን ቱቦ መሳይ መንገድ የተገናኙ ሲሆኑ በአንዳንዶቹ ላይ ደግሞ ጆሮዎቻቸውን የሚያገናኝ መንገድ የለም:: እንዲሁም ደግሞ ሌሎቹ ጆሮዎቻቸው ከልባቸው ጋር የሚያገናኝ መንገድ እንዳለው ይመለከታሉ::

ቢያዚድ በተመለከቱት እንግዳ ነገር ተገርመው ወደፈጣሪያቸው ጥያቄያቸውን በፀሎት ያቀርባሉ:- ‹‹ፈጣሪ ሆይ! ነገሩ ምንድነው? ለእኔስ ልትገልጥልኝ የወደድከው ምስጢር ምን ይሆን?

ፈጣሪም:- ‹‹ቢያዚድ! ይኸ የምታየው መስመር ሦስት ዓይነት ሰዎች በምድር ላይ የመኖራቸው እውነት ማሳያ ነው:: የመጀመሪያዎቹ በአንድ ጆሮ ይሰማሉ፣ ነገር ግን የሰሙት ነገር ሁለተኛው ጆሮ ላይ እንኳን አይደርስም፣ በአፍጥሩ የሚሰሙት ከድምፅ ባለፈ ሌላ መልዕክት የለውምና እንደሚሰሙ አይቆጠርም:: ሁለተኛው ዓይነቶቹ ደግሞ በሁለቱም ጆሮአቸው የሚሰሙት ሲሆኑ

ነገር ግን በውስጣቸው የሰሙት ነገር አይቆይም:: በአንድ ጆሮ ሰምተው በሌላው የሚያወጡትና በዓለም ነገር የጠፉት ናቸው:: ከእነዚህ ሁለት ዓይነት የሰው ልጆች ውጭ የሚገኙትና እጅግ ጥቂቶቹ ደግሞ የተለየ ነፍስ ያላቸውና በጆሮዎቻቸው ሰምተው በልባቸው የሚቀበሉት ናቸው›› አላቸው::

ፈጣሪም በመጨረሻ እንዲህ አለ:- ‹‹ቢያዚድ! ወደዚህ የሰው የራስ ቅል የተከመረበት ሥፍራ ያመጣሁህ አንተም ስለእኔ ስታሰተምር ይሽን በማስተዋል እንድትፈፅመው ነው:: ስታስተምር በጆሮአቸው ሰምተው በልባቸው ለሚቀበሉት ብቻ ይሁን፤ ሌሎቹ ጊዜንና ድካምህን በከንቱ የምታጠፋባቸው ናቸው:: መልዕክት አድራሽ አድርጌ የመረጥኳት ሕይወትህ ለእኔ ውድ መሆኗን አትዘንጋ::››

ቢያዚድ ሲናገሩ :- ‹‹እኔም በዙሪያዬ ስለፈጣሪ ለመማር ከሚሰበሰቡት እጅግ ብዙ ሰዎች መካከል ጥቂቶቹ ብቻ የዘራሁትን ዘር በልባቸው አብቅለውት መመልከቴን አስታወስኩና የመኖሬ ምክንያት ለጥቂቶች ብቻ መሆኑን ተረዳሁት›› አሉ:: ለዚህም ይመስላል ሱፊዎች በእያንዳንዱ የሰው ልጅ ልብ ውስጥ የሚገኘውን ፈጣሪ ተክታያችን እንዲያየውና እሱንም እንዲለማመድ ከማገዝ ያለፈ ሚና ሊኖረን አይችልም በማለት ከዳር መቆምን ሲመርጡ የምናገኛቸው::

ለሱፊዎች ማንኛውም ሃይማኖት በሰው ልጅና በፈጣሪው መካከል የቆመ ግርዶሽ ያደርጉታል:: የሰው ልጅ ከፈጣሪው መቀበልም ሆነ ማየት የሚሻው ተዓምር ሲኖር ወደሃይማኖቱ የመሄዱ ምክንያት በውስጡ የተቀመጠውን ፈጣሪን ለመረዳት ባለመቻሉ ነው:: እንዱ ፈጣሪ በሁሉም የሰው ልጅ ልብ እኩል የሚገኝ ከሆነ እሱን የመግለጥ ብቃትም እንዲሁ ሰጥቶናልና ስለምን የፈጣሪን ተዐምር በእኛ መሰል ፍጡር ውስጥ ለመመልከት እንደከማለን? በማለት ይጠይቃል:: ቀጣይዋ ወግ ይሽንኑ የምታሳይ ትመስለናለች::

የሱፊዋ ምሁር ራቢያ አል-አዳቢያ ብዙዎች ፈጣሪያቸውን

በራሳቸው ልብ ውስጥ ፈልገው እንዲያገኙት ያደረገች ታላቅ ጠቢብ መሆኗን ይመሰክሩላታል። አንድ ቀን የሱፊው ምሁር ሀሰን ወደ ራቢያ ዘንድ በመምጣት የደረሱበትን ታላቅ መገለጥ ለማሳየት በመሻት፣ - ‹‹አባክሽ ወደውሃው አካል እንሂድና በዚያ ላይ እየተራመድን ስለፈጣሪ እንወያይ›› ይሏታል። ራቢያም ከሱፊው ምሁር የቀረበላት ጥያቄ በውስጡ የያዘውን መልዕክት ስትመረምር ሀሰን በውሃ ላይ ለመራድ የመቻላቸውን ብቃት ለማሳየት እንደፈለጉ ተረዳች።

ራቢያም፡- ‹‹በውሃ ላይ? ይሽ ለእኔ ብዙም አይማርከኝም። ይልቁንስ ለምን ወደደመናው ወጥተን በዚያ ላይ ተቀምጠን እንወያይም?›› አለች።

ሀሰን በዚህ ጊዜ ግራ ተጋብተው ፡- ‹‹ነገር ግን ወደ ደመና መውጣትና በዚያ ላይ ተቀምጠ መወያየትን እኔ አልደረስኩበትም›› ይላሉ።

ራቢያም ፈገግ ብላ፡- ‹‹እኔም አልደረስኩበትም። ነገር ግን በውሃ ላይ እየተራመድንም ሆነ ደመና ላይ ተቀምጠን ፈጣሪን ብናወያየው ለእሱ ምን ለውጥ አለው? እዚህ ተቀምጠን የምንነጋገረው በእኛ ውስጥ ተአምር መፍጠር ስለቻለው ፈጣሪ አይደለምን?›› በማለት እንዲቀመጡ ጋበዘቻቸው።

ሱፊዎች በየትኛውም ተአምር እንዳንወሰድ ብቻ ሳይሆን እንዳንደነቅም የሚነግሩን ለዚህ ነው። ጠቢብ ተአምር ቢሰራም የሰሪውን ምንጭ ስለሚያውቅ በራሱ አይደነቅም፣ በሌላው መደነቅንም አይሻም። የሰነፍ ዱካ ግን ዘወትር በተአምር የፍለጋ መንገድ ላይ የሚገኝ ነው።

በዕውቀት ስትነቃ በልብህ ውስጥ ያለውን ፈጣሪን ወደ መረዳት ትደርሳለህና ነገሮች ሁሉ ውብ ሆነው ይታዩሃል፣ ለሰነፍ ሰው ግን ሁሉ ነገር አስቀያሚ ነው ።ሰነፍ የጥበብ መገለጫ ወደሆነው ፈጣሪው አልደረሰምና ሕይወት ለእሱ አስቀያሚ ትግል ነች። መኖሩን እንጂ እንዴት መኖር እንዳለበትም አያውቀውም። በእሱና ነገሮችን ውብ

እድርን በስራቸው ፈጣሪ መካከል ሀይማኖቶች በመቆማቸውም የዘውትር ፍሊጋው በውስጡ የሚገኘውን ፈጣሪ ሳይሆን በሚከተሏቸው ሀይማኖቶች በውስጥ የሚገለጠውን ተአምራት ነው። ቀጣይዋ ወግ ይህንኑ የምታሳይ ትመስለናለች።

አንድ ሰው ሳም ይግዛና ወደቤቱ ሲመጻት ቀንዱን ይፈጨብጣል። ይኸ ሰው ሳም ይግዛ እንጂ ከዚህ ቀደም ስለሳም የሚያውቀው ነገር ባለመኖሩ የፈጨበጠውን የሳሚን ቀንድ በእጅቱ አጥብቆ በመያዝ መትት ይጀምራል። ሳሚ ግን ከቆመችበት የምትንቀሳቀስ አልሆነም። ይኸን ድርጊት በቅርቡ ሆነው ሲመለከቱ የነበሩት ሱፈው ቢያዚድ ወደሰውዬው ጠጋ በማለት፡- ‹‹ወዳጄ! ስመለከትህ ስለሳም ባህሪይ የምታውቀው ነገር ያለ አይመስልም፣ ሳምን እንዴት በቀላሉ ገርተህ መቆጣጠር እንደምትችልም አላወቅህበትም›› አሉት።

ሰውዬውም፡- ‹‹እኔ የሳሚን ያህል ጥንካሬ የለኝምና ምን ማድረግ እንደሚገባኝ አላወቅሁም፣ ስጎትታት ይበልጡኑ እሷ እየጉተተችኝ ነው›› አላቸው።

በዚህ ጊዜ ቢያዚድ፡- ‹‹ይልቁኑስ ቀንዱን ልቀቀውና ይኸን ሣር በእጅህ ጨብጥ›› በማለት በእጅቱ ላይ ሣር አስጨበጠት፡- ‹‹አሁን ከፊቷ በቅርብ ርቀት ቀስ ብለህ መንዝ ጀምር፣ ነገር ግን ሣሩን ወደአፏ አስጠግተህ እንዳትበላው ደግሞ ተጠንቀቅ። እሷ ወደሣሩ ስትጠጋ አንተ ደግሞ ወደቤትህ ጉዞህን ጀምር›› አሉት።

ሰውዬው ሱፈው ቢያዚድ የነገሩትን መፈፀም ሲጀምር በቀላሉ ሳሚ እየተከተለችው ወደቤቱ ጉዞ ጀመረ። ሳሚ ከፊቷ ያለው ሣር እንጂ ግን እንደወሰዳት ችግሯ አልነበረም። በፊት ለፊቷ የምታየውንና በሰውየው እጅ የሚገኘውን ሣር እንደተከተለች ወደአዲሱ ቤቷ ሰተት ብላ ገባች።

‹‹እንግዲህ›› ይላሉ ቢያዚድ፡- ‹‹ሃይማኖትም እንዲሁ በሰው ልጅ ፊት ለፊት ምኞቱን አንጠልጥሎ የሚመራው ነው። የሰውን ልጅ ምኞትና መሻት ከፊቱ በተሰፋ በማንጠልጠል ስለሚመራው

የምሾቱ ፈዋሚ ከሆነውና በውስጡ ከተቀመጠው ፈጣሪ ጋር ሳይገናኝ ዘመኑን በጉሀ ያሔርሳል::›› ከእንዲህ ዓይነቱ የተሰፋ ጉሀ ጋር የተዛመደች አንድ ወግ ከሱፊው ቢያዚድ አሁንም እንመርት::

አንድ ታላቅ ንጉሥ የሀገሩን ጠቢባን ሰብስቦ ፡-‹‹ታላቅ ፈተናና አደጋ በተጋረጠብኝ ወቅት የምጠቀምባት ጥበብ ከእናንተ ዘንድ እሻለሁና እሷን አትርቡልኝ›› በማለት ጠየቀ::

የሀገሩ ጠቢባን በንጉሡ ጥያቄ ግራ በመጋባት ተጨነቁና ይኸን ታላቅ ጥበብ ከሱፊው ቢያዚድ እንደሚያገኙ በማመን ወደእሳቸው መጡ:: ቢያዚድም የንጉሣን ጥያቄ ካደመጡ በኋላ እንዲት ወረቀት ጠቀለሉና፡- ‹‹ይኸን እንካችሁ ለንጉሡ ስጡት:: ነገር ግን እንዲህ በሉት:: ይኸችን ወረቀት የምትፈታት የሚጋፈጥህ ችግር ወይም አደጋ የመጨረሻህና የሕይወትህ መጥፊያ መሆኑን እርግጠኛ ስትሆን ብቻ ነው በሉት›› በማለት ሸኟቸው::

ጠቢባኑም ለንጉሡ ወረቀቱን ሰጥተው መልዕክቱንም አክለው ተናገሩ:: ንጉሡም ወረቀቱን እንደተጠቀለለች በደስታ በመቀበል በአልማዝ ቀለበቱ ሥር ሸጎጣት:: ከዚያ በኋላ ንጉሡ የተለየ አደጋና መከራ ሲጋፈጠው ከዚህ የባሰ ሊመጣ ስለሚችል ወረቀቷን ያን ጊዜ ፈትቼ እጠቀምባታለሁ በማለት እያሳለፈ ሲፅናና ኖሮ በድንገት ታመመ፤ ይሁንና ተኝቶም ቢሆን ሕመሜ ለሞት የማይሰጠኝ ሊሆን ስለሚችል ምስጢር አድርጌ የያዝኳትን ጥበብ አሳባክንም ሲል አሰበ:: ነገር ግን ንጉሡ የተያዘበት ሕመም ብርቱ ነበርና ለሞት አበቃው:: በዚህ ጊዜ ጠቢባኑ ተሰብስበው የሱፊውን የጥበብ ምስጢር ለማንበብ ሲከፍቷት ባዶና ምንም ያልተፃፈባት ሆና አገኟት:: በነገሩ ተደናግጠው በእርጅና ወደተያዙት ቢያዚድ ዘንድ በመምጣት ከዓመታት በፊት እንደሰበኟቸው በማስታወስ የባዶውን ወረቀት ምስጢር ጠየቋቸው::

ቢያዚድም፡- ‹‹ወዳጆቼ! ንጉሡን ሊያሳስቡ የኖሩት ችግሮችና አደጋዎች ሁሉ እንግዶችና ጎብኚዎች መሆናቸውን አትረዱምን?

እንደመጡ ከሚሄዱ ከስተቶች ጋር ራስን ማጣበቅ ዞሮ ዞሮ ተሸናፊነት ነው። ከእንግዳ ጋር በፍትር መውደቅም ሆነ በጥላቻ መሸሽ ትርፉ ስቃይ ነው። ለሚመጣበት ችግርም ሆነ ደስታ ራሱን እንደማስተላለፊያ ቆጥሮ በመካከሉ በተሰፋ ከመቆም በላይስ ምን ጥበብ ይገኛል?›› በማለት አሰናበቷቸው።

ለሱፊዎች እንግዲህ ጥበብ ማለት በውስጣችን የሚገኘውን ፈጣሪን ከማወቅ መድረስና ከእሱም ጋር አንድ መሆን እንጂ ሌላ አይደለም። የዛሬውን የሱፊዝም ጉዞ የምንቋጨው በሙላ ናስሩዲን ወግ ይሆናል።

አንድ ቀን ሙላ ናስሩዲን በመንገድ ላይ ሲሄድ ፊቱ በሐዘን የተኮማተረ ሰው በእጁ ትንሽ ከረጢት አንጠልጥሎ ይመለከታል። በዚህ ጊዜ ናስሩዲን ተጠግቶ ‹‹ምን ሆነሃል?›› ሲል ይጠይቀዋል።

ሰውዬውም፡- ‹‹በዚህ ዓለም ላይ የደከምኩበት ነገር በሙሉ በዚህች ከረጢት የያዝኩት ብቻ ሆነና አዝኛለሁ›› አለው።

ናስሩዲንም፡- ‹‹እንዴት ያሳዝናል›› በማለት የሚያዕናናው መስሎ በመጠጋት ከረጢቱን ነጥቆት ሮጠ።

በምድር ላይ ‹‹አለኝ›› የሚለውን ነገር በሙሉ የተነጠቀው ሰውዬውም በድንጋጤ እየጮኸ ናስሩዲንን መከተል ጀመረ። ጥቂት ርቀት እንደተጓዘም ናስሩዲን እየሳቀ ቆመና ጠበቀው። ሰውዬው ከናስሩዲን አጠገብ እንደደረሰ ከረጢቱን ነጥቆ በእቅፉ ይዞ እየተደሰተ ፡- ‹‹ከረጢቴ! ከረጢቴ የጠፋችብኝ መስሎኝ ደንግጬ ነበር›› አለ።

ናስሩዲን መሳቁን ሳያቋርጥ ፡-‹‹አየህ! የሐዘንህ ምንጭ በእጅህ የያዝከው ነገር ትንሽ ከመሆኗ አልነበረም፤ ነገር ግን የሌላውን ሰው ብዙ ነገር ከመመልከት ነበር›› በማለት ጥሎት ሄደ።

ለዚህም ነው ሱፊዎች ሲመክሩ፡- ‹‹በሕይወት ስጠታ በቃኝ ማለት የደስታ ሁሉ ምንጭ ነው›› የሚሉን። □

‹‹የሰው ልጅ የሚኖረው በሕልሙ ልክ ነው››

ሱፊዎችን ደጋግሜ ለማስተዋወቅ እንደሞከርኩት መሰረታቸው የእስልምና ሀይማኖት ሆኖ ነገር ግን ሌላውንም የምድራችንን ሀይማኖት በእኩል ደረጃ ወደፈጣሪ የመቅረቢያና የመድረሻ መንገዶች አድርገው የሚያምኑና የተቀበሉ ናቸው:: አንዳንድ ምሁራን ሱፊዝምን በእስልምና ሀይማኖት ውስጥ የሚገኝ ወደፈጣሪ በተመስጥዮና በሙሉ ኃይል የመቅረቢያ ጥበብ (mysticism) ነው ሲሉ፣ ሌሎች ደግሞ መሰረታቸው እስልምና ያልሆነ በርካታ ታላላቅ ሱፊዎች አሉና መሰረቱ እስልምና ተደርጎ ሊወሰድ አይገባም ባይ ናቸው:: ሱፊዎች ደግሞ ስለራሳቸው የሚናገሩትና የሚያራምዱትን ስንፈትሽ የምንደርስበት እውነት ቢኖር፡- ‹‹ሁሉም ሀይማኖቶች ፈጣሪን ወደመረዳትና ማወቅ የሚወስደው እውነተኛ መዳንና አብርሆ የሚገለጥባቸው መንገዶች ናቸው::...በአንዱ ሀይማኖት የሚገኝ ቅዱስ በሌላው ሀይማኖት ከሚገኘው ቅዱስ ጋር እኩል ነው፤ ምክንያቱም የሁሉም መለኮታዊ ምንጩ አንድ ነውና›› የሚለው ይሆናል:: ከመነሻው ሱፊ የሚለው መጠሪያ ፈጣሪውን ወደመረዳት (ማወቅ) ለደረሰ የሚሰጥ እንደነበር ስንረዳ በኋላ ግን ይኸን መንፈሳዊ መንገድ ለመከተልና በዚያም ለመመላለስ የወሰነ ሰው ሁሉ መጠሪያውን እንዲያገኝ ሆኗል::

እንግዲህ ይኸን ያህል ስለሱፊዝምና ሱፊዎች መሰረት በአጭሩ ደግመን ለማስታወስ ከሞከርን ከሱፊዝም የእምነት መርሆዎች ዋነኞቹ ‹‹በለው›› የሚታመንባቸውን ደግሞ እንቃኝ፡-

በሱፊዎች እምነት የመጀመሪያው መርኅ፡-‹‹አንድ ፈጣሪ ብቻ አለ፣ ያኽ ፈጣሪ ደግሞ የሁሉ ነገር ባለቤት ነው። በእንዳንድ ሁኔታዎች ፈጣሪ ሁሉንም ነገር ነው፣ እንዲሁም ምንም (nothing) ነው። በእሱ ሁሉንም እናውቃለን፣ እንዲሁም ምንም ማወቅ እንችልም።››

ያኽ መርኅ እንዲሁም የሱፊዎች የግንኙት መገለጫ የመጀመሪያው ደረጃ ነው። በፈጣሪ እንድነት ውስጥ የሚገኘው ሁሉንም የመያዝ ብቱት በእኛ (በሰዎች) እትምና ችሎታ ሊደረስበትና ሊታወቅ የሚችል አይደለም። ያኽ ማለት ግን ፈጣሪ ሁሉንም ብቃት በውስጡ የመያዙን እውነት እንድንክደው ደግሞ ሊያደርገን አይችልም። ምክንያቱም የሁሉ ነገር ፈጣሪና ሰሪ እሱ ብቻና እኛን ጨምሮ በሁሉ ነገር ውስጥ የሚገለጥ ነውና።

በሁለተኛ ደረጃ የምናገኘው የሱፈዝም መርኅ ደግሞ፡- ‹‹ፈጣሪ በልባችን ውስጥ እስካለ ድረስ የሰው ልጅ የቱንም ያህል ከእሱ ቢርቅ ፈጣሪ ግን በወትር በጣም እየቀረበው ይመጣል። እናም ፈጣሪን በእውነት ማፍቀር ማለት እሱ የሚገኝበትን ፍጡር ሁሉ ማፍቀር ማለት ነው።

ሱፊዎች ከዚህ የእምነት መርኅቸው የምንረዳው እያንዳንዱ ፍጥረት የተሞቀረው ከፈጣሪው በተወሰደ ማንነት ላይ በመሆኑ ሰውን መጥላት ፈጣሪን መጥላት፣ ሰውን ማፍቀር ደግሞ ፈጣሪን ማፍቀር ነው።

ሦስተኛው የሱፊዎች የእምነት መርህ ደግሞ ቀጣዩን ይመስላል፡- ‹‹ያለፈጣሪ ፈቃድ የሚሆን ምንም ነገር የለም፣ የሰው ፈቃድ ደግሞ አስቸጋሪ ነው፣ ደህንና የሰውም ፈቃድ ቢሆን በመለኮት ፈቃድ ውስጥ የሚጠቀለል ነው።››

የሰው ልጅ ምኞትና መሻት እጅግ ሰፋፍ የበዛ ነው። ደህንና መሻትና ምኞቱ የቱንም ያህል የበዛ ደህን የእንዱን ፈጣሪ ፈቃድ ማለፍም ሆነ መጣት አይችልም፣ ደሉቱንም የፈጣሪ ፈቃድ የሰውን ልጅ ምኞት ሁሉ ጠቅልሎ የሚገዛ ብቸኛው ኃይል መሆኑን እንቀበል ይሉናል ሱፊዎች።

ከሱፈዝም በርካታ መርሆዎች እንዱን እንመልከትና ወደ ልዩ ልዩ አስተምህሮቱቻቸው እንሻገራለን::

የሱፈዝም ሊላው የእምነት መርነ እንዲህ ይላል፡- ‹‹ከፈጣሪ ፈቃድ የተነሳ መልካሙም ሆነ ክፉው ነገር ሁሉ የሚሆነው ከእሱ ነው::››

ከዚህ መርህ እንድ የምንገነዘበው እውነት (ቱምነገር) ቢኖር በሁሉ ነገር ፈጣሪን አመስጋኝ የመሆን ማንነትን ገንብተ የመገኘት ብቃትን ማረጋገጥ ነው:: ፈጣሪን ስለመልካም ነገር ብቻ የሚያመሰግን ነገር ግን በክፉው ገጠመኙ ፈጣሪው ላይ የሚያንገራግር እሱ ፈጣሪን ወደማወቅ መሳት ግና ያልደረሰ ‹‹ሕፃን›› ነው:: እንዲህ አይነቱን ማንነት የገነበተ ሰው ደግሞ በሱፈዝም እምነት ሊሰራና ሊተረጽ እንደሚገባ የሱፊ ምሁራን አበክረው ያመክራሉ:: እንዱና ዋነኛው የሰውን ማንነት ለመቅረጽ የሚጠቀሙበት መንገድም ልዩ ልዩ አስተምህሮቱቻው ናቸውና ወደእነሱ እናምራ:: ከሱፈም አስተምህሮት በትድሚያ የምናገኘው ደግሞ ቢያዚድ ቢስታሚን ይሁን::

የሱፈው ምሁር ቢስታሚ ‹‹የሱፊ መንገድ›› ኩተሰኘው አስተምህሮታቸው የሚከተለውን ገጠመኝ ያመላሉ::

አንድ ንያልና በብዙ ሀገራት ዘንድ የተፈራ ንጉስ በዙሪያው በርካታ ጠቢባንን ቀጥሮ ዘወትር በእነሱ ምክር እየተመራ ታላቅነቱን ጠብቆ ለበርካታ ዘመን ኖረ:: ይሁንና እንድ ማለዳ ከመኝታው ተነስቶ በታላቅ ሞንትትና ግራ መጋባት እንደተያዘ በመናገር የሀገሩን ጠቢባን ሁሉ እንዲጠሩለት አዘዘ::

ጠቢባኑ በዙሪያው እንደተኮለኮሉም፡- ‹‹ምክንያቱን አላውቀውም፡ ነገር ግን የማላውቀው መንፈስ እንድ ቀለበት ፈልጌ እንዳገኝ አዘዘኝ:: ይኸን ቀለበት ፈልጌ ካገኘው በግባቱ ሁሉ ሰላምን ለማስፈን እንደምችል አላውቅኛል›› አላቸው::

ንጉሱ ይኸን ለጠቢባኑ በመንገር አላበቃም፡- ‹‹ይኸን ቀለበት የሚደ ማግኘት ይኖርብኛል:: ይኸ ቀለበት ደግሞ ደስታ ሲሰማኝ ሐሰጤን በሀሴት የሚሞላና እንዲሁም በዚያው የደስታዬ ቅጽበት

ለዘንም መኖሩን የሚያስታውሰኝ ሲሆን ይገባዋል›› አሳቸው::

ጠዚባኑ የንጉሡን ነገር አድምጠው ሲያበቁ መመከር ጀመሩ:: ‹‹እንዲህ ዓይነቱን ተለበት ለንጉሡ እንዴት ማግኘት ይቻለናል›› በማለት በዮልት ሃሳብና ሞንተት ተውጠው ከቆዩ በኋላ የሱፈው መምዘር ቢስታሚ የመፈለረሻውን መፍቻ ለንጉሡ ጥያቄ እንዲያዘጋጁ አምነው ወደአሳቸው አመጡት::

የሱፈው መምዘር የጠዚባኑ ሞንተት ምክንያት የሆነውን የንጉሡን ጥያቄ ከደመጡ በኋላ እንዲህ አሉ:- ‹‹ለንጉሱ ንገሩት:- ለንጥሥ የሚገባውን ተለበት በጣትህ ላይ አጥልት፣ በላዩም ‹ይኼም ያልፋል› የሚል ጽሑፍ አስቀርጽበት:: እንግዲህ ደስታም ሆነ መከራ በገጠመህ ሰዓት የጣትህን ተለበት ተመልከተህ ሁለቱንም በእኩል ታስተናግዳለህ::››

ከቢስታሚ አስተምህሮት የምንገነዘበው አንድ ቁምነገር ቢኖር ደስታም ይሁን መከራ በሰው ልጅ ሕይወት ውስጥ ተፈራራቂና አይተሬ ክስተቶች መሆናቸውን ነው:: ይሁንና ሁለቱም ሃላፊ መሆናቸውን በሚረዱ ሰዎች ዘንድ ደግሞ መከራም ሆነ ደስታ የሚፈጥሩት ልዩነት የለውም:: መጀንትም ሆነ መጀንጥ ፈጣሪን ወደማወቅ ስትደርስ ከእንተ ዘንድ እደገኝምና::

ጥጣዮቹን ሁለት ወጎች ደግሞ ሱፈው ማዙድ ፋርዛን ያተብሉናል:: አንድ በዕድሜው የገፋና ጺሙን በፈቱ ላይ ያንዠረገገ ሰው ወደ ታዋቂው ጸጉር ቆራጭና የሱፈ ደቀመዝሙር ዘንድ በመምጣት፣ - ‹‹እባክህ አዲስና ወጣት የሆንች ሚስት ወደቤቴ አምጥቻለሁና ከጢሜ ውስጥ የሽበቱትን እየመረጥህ ቁረጥልኝ›› ይለዋል::

በዚህ ጊዜ ጸጉር ቆራጩ ለስልቹው መኮስ እያተበለው:- ‹‹ጌታዬ እንዲህ ዓይነቱን ሥራ ለመስራት የ‹ትረፈረፈ ጊዜ የለኝም:: ለምን አንተ ተተምጠህ ሽበትህን ስትነቅል አትውልም?›› በማለት መለሰለት::

አንዳንድ ጊዜ ከሕይወት እንተበለው ዘንድ የሚገባንን እውነታ ለመሸሽ የምንከፍለው ድካም ከንቱነታችንን ብቻ ሳይሆን በሰውት ያለመንቃታችንን ድከመት የሚያጋልጥም ይሆናል:: እናም

‹‹መለወጥ የማትችለውን የሕይወት እውነታ መተበል የደስታህ ምንጭ ሲሆን መታገልህ ደግሞ የስቃይህ ትርፍ ይሆናል›› ይሉናል ሰፈው ፋርዛን::

ማሱድ ፋርዘን ተማይዋ ወጋቸው በሰፈምች ዘንድ እንደእንድ የእስተምህርት ማስተላለፊያ አድርገው የሚጠቀመበትን ገጸ-ባህርይ ሆኝን በማምጣት ነው::

አንድ ቀን እጅግ የተራበ ሰው በእጁ የዳቦ ቁራጭ ይዞ በጎዳና ሲንዝ በአቅራቢያው ከሚገኝ ሆቴል የሚወጣ የሥጋ ጥበስ ሽታ አፍንጫውን ይይዘዋል:: ይኽ ሰው ሽታው የሚያመጣውን የምግብ መነሳ ተከትሎ ዳቦውን መግመጥ ጀመረ:: ይኽንኑ ድርጊቱን የሆቴሉ ባለቤት ሲመለከት ግን ከንዳው በፍጥነ በመውጣት አንጥኑን ያንኮሰና እንዲከፍል ግብግብ ይገጥመዋል::

ሁኔታውን በቅርብ ሆኖ ሲከታተል የቆየው ሆጃ ተጠግቶ በመግሳገል ምን እንዳጣላቸው ይጠይቃል:: የሆቴሉ ባለቤትም፡- ‹‹ደረቅ ዳቦ ገዝቶ ሲያበቃ ከሆቴል ቤቱ በሚወጣው የሥጋ ጥበስ ሽታ በልቷልና ለተበሉ ሽታ ሊከፍለኝ ይገባል›› አለ::

ሆጃም ከሱን አዳምጦ ሲያበቃ ዲናር ከኪሱ በማውጣት መሬቱ ላይ በመጣል ካንቃጨለ በኋላ እንሱቶ ኪሱ መልሶ ከተተና፡- ‹‹ይኸው ከፍሎታለሁ›› አለው::

የሆቴሉ ባለቤት ንዴቱ ይበሱን ገነነ፡- ‹‹ዲናሩን እነ መልሰህ ወደኪስህ ከተትከዋል›› አለው::

ሆጃም፡- ‹‹እሱ የጥበሱን ሽታ ከሸተተ፡ እንተም የዲናሩን ድምጽ ከሰማችሁ እኩል እነ ነው›› በማለት ፍርዱን ሰጠ::

የምዕራፉን የሰፈዝም ጉዞ የምንቋጨው መነሻችን ወደነበሩት ቢያዚድ ቢስታማ ተመልሰን በሚነግሩን ተማይዋ ወግ ይሆናል::

አንድ ቅዱስ ሰው ደቀመዛሙርቱን አስከትሎ ከእሱ መንደር ወደሌላው ለመሄድ ፈለግና ሁለቱን መንደሮች የሚከፍለውን ሰፊ ሐይቅ እንዲት መሻገር እንደሚችል ሲያሰላስል በድንገት ጀልባ ይዞ በሐይቁ ላይ የሚመላለስ ሰው ተመለከተ:: በዚህ ጊዜ የጀልባውን ባለቤት ጠርቶ፡- ‹‹እባክህ የጠየትሽኝን ሁሉ እከፍላለሁ፣ ብቻ

ወደዚያች መንደር በጀልባዘ አሻገረኝ ›› ሲል መየተው።

የጀልባዋ ባለቤትም፡- ‹‹ዛሬ ምሳዬን የምመገበው ከሰጠሽኝ ሳሻግርህ እችላለሁ›› ሲል መለሰለት።

በዚህ ጊዜ ቅዱስ ሰው የጀልባዋ ባለቤት በጠየቀው የድካሙ ዋጋ ተደነቀ። ወደ ደቀመዛሙርቱ በመዞርም እንዲህም አላቸው፡ - ‹‹ደኽ ሰው የድካሙን ዋጋ ከቀን ተለቡ አሳልፎ አለመጠየቱ ይደንቃል። ተመልከቱ! ከዚህም ተማሩ! የሰው ልጅ የሚኖረው በሕልሙ ልክ ነው። ታላቅም ሆነ ታናሽ የመሆናችሁ ምስጢር የሚገኘው ከሥራችሁ ሳይሆን በሙሰጣችሁ ከሰኑታችሁት ሕልም እንደሚሆን እንዲሁ ነግርኳችሁ›› በማለት ወደ ጀልባው ወጣ። □

amharicbooks24

ይሄን ይጫኑ
የቴሌግራም ቻናል
ለመቀላቀል

‹‹ቅድስና የፈጣሪ እንጂ የሰው መለኪያ አይደለም››

በሰፈዝም ጎዳና ስንተዋወል ከሰፈዝም የእምነት መርጎ መከከል ዋንኞቹን በቅድሚያ ጭንጥረን ለማየት እንሞክራለን። ሁሉ የዚህ መጣጥፍ መነሻችን የሚሆነው ደግሞ አፈ-ቱ የሱፈ መንገድ መገለጫ የሆኑት ደረጃዎች ናቸው።

የመጀመሪያውና በሱፈ መንገድ ላይ የምናገኘው ደረጃ ‹‹ሁሉም ሃይማኖቶች የሞራልና የምግባር መገለጫ መሆናቸውን ማስተማር የያዘ ሲሆን ይኸ ደግሞ ለሰኬት የሚበቃው እስልምናን በማጥናት ነው›› የሚለው ይሆናል። የእስልምና እምነት ተከታይ ያልሆኑ ሰፈዎች ደግሞ ይኸንኑ የሞራልና የምግባር ታላትን ለማጽናት የተለያዩ ሀይማኖቶች መጻሕፍትን መሰረታቸው ያደርጋሉ።

ሁለተኛው በሰፈዝም መንገድ የምናገኘው ደረጃ የእስልምና ሀይማኖት በሕግና አምልኮ ከሚሰጠን ሙጫዊ ልምምድ በተለየ በሙስሓዊ ሰብእናችን የምንፈጽመው ልምምድ ላይ ማተኮር ይሆናል። ሁለቱ በሰፈዝም መንገድ ላይ የምናገኛቸው ቁጳሚ ደረጃዎች የሚፈጸሙት እንግዲህ በልምምድና ሊላውን (መምህሩን) በመምሰል ላይ በተመሰረተ የአምልኮ ተግባር(መሰጠት) ሆነው እናገኛቸዋለን።

ሦስተኛው የሰፈዝም መንገድ ላይ የምንደርስበት ደረጃ ተንዙ ከሰፈዝም አስተምህሮቶችና ልምምዶች ጀርባ የሚገኙን ትርጉም መረዳት የሚጨብጥበትና ፈጣሪውን በሰፈዝም ምስጢራዊ እውነታዎች በተግባር የሚገለጥበት ነው።

አራተኛውና የመጨረሻው ደረጃ ደግሞ ‹‹ማሪፋህ›› ወይም ‹‹ግኖሲስ›› ተብሎ ይጠራል። ይኸ ደረጃ የፈጣሪን እውቀት በመላት መጀመሪያት የሚደረስበት ሲሆን ይኸን ደረጃ ግን በነቢያት፣ ታላላቅ መምህራንና ቅዱሳን ብቻ የሚጨበጥ ሥፍራ ሆኖ እናገኘዋለን።

እንግዲህ የሱፈዝምን መንገድ ተከትሎ በመጓዝ (ወይም ለማንኛውም ሀይማኖት ፍጹም የተሰጠ ሆኖ በመጓዝም ሊሆን ይችላል) የሚደረስበት ግብ ቅዱስ መሆን አይደለም፣ ነገር ግን ሕይወትን ለፈጣሪ ፈቃድ ብቻ የተለየ ማድረግና በእሱ ጸጋ መኖር፣ ይኸንንም ብቻ መከበልን መቻል ነው። በዚህ ዓይነቱ ጉዞ ተሳታፊ ሆነህ ግብህ ያደረግኸው ግን ቅድስና ከሆነ ይኸ የአንተ ምኞትና ፈቃድ እንጂ የፈጣሪ ባለመሆኑ ከቅዱሳን እንደአንዱ ለመሆንም ሳትታደል ታልፋለህ። በሱፈዝም ከሰው ልጅ የሚጠበቅ ተግባር ቢኖር እንደፈጣሪ ሃሳብና ፈቃድ ራስን ለእሱ አስገዝቶ መገኘት ብቻ ነው፣ ቅድስና የፈጣሪ እንጂ የሰው መለኪያ አይደለምና።

ይኸን እንደመነሻ ከሰፈርን በተጭታ የምዘልቀው ወደሱፈዎች አስተምህሮት ይሆናል። የሱፈዝም ጠቢባን ስለፈጣሪ፣ ሕይወት፣ እውነት፣ እምነት፣ ጥበብ ፣እውቀት...ወዘተ በልማና ምሳሌ እያዋዙ የሚነግሩንን ዛሬም ለመከፈል ስንነሳ በቅድሚያ የምናገኘው የሱፈውን ጠቢብ ቢያዚድ ቢስታሚን ይሆናል።

ቢስታሚን በዚህች ወጋቸው ሁለት ማስተዋል የጎደላቸው (ሞኞች) ሰዎችን ገጠመኝ ያመጡልናል። ሁለቱ ሞኞች አንድ ቀን ከባሀር ዳር ደርሰው ጀልባ በመከራየት ዓሳ ለማጥመድ ጉዞ ይጀምራሉ። በባሀሩ ላይ ጥቂት ርቀት ተጉዘው በአንዱ ስፍራ ሲደርሱ መጥመዳቸውን ይጥላሉ። እንደአጋጣሚ ሆኖ በዚያ ስፍራ በርካታ የዓሳ ከምችት ኖሮ መጥመዳቸው ከሚሸከመው በላይ ለማጥመድ ይችሉና ከፍተኛ ደስታ ይሰማቸዋል። ዓሳቸውን ወደጀልባዋ አጋብተው ጉዟቸውን ወደ ባሀር ዳርቻ እንደ ጀመሩ ግን አንዱ፡- ‹‹ወደዚያ በርካታ ዓሳ መደሚገኝበት ስፍራ ከእንግዲህ ተመልሰን መምጣት እንዴት እንችላለን?›› ሲል ጓደኛውን ጠየቀው። ጓደኛውም፡- ‹‹አይዞህ! ቀድሜ ይኸንኑ አስዘበት ጀልባዋ ላይ በጠመኔ ምልክት አድርጌያለሁ›› አለው።

በዚህ ጊዜ ጓደኛው ፡- ‹‹ሲበላ ሞኝ ነህ! በድጋሚ ስንመጣ ያከራዩን ሰዎች ጠመኔውን እጥፍ-ጥው ሲላ ጀልባ ቢሰጡንስ?›› ሲል በቁጣ አፈጠጠበት::

‹‹እንግዲህ›› ይላሉ ቢስታሚ ‹‹አብዛኛው የሰው ልጅ ወደፈጣሪ በረከት መድረሱን እንጂ እንዴትና በምን መንገድ እንደሆነ መረዳት የተሳነው ሰነፍ ነው:: እነዚህን ሞኞችን ልብ በሉ! ወደበረከቱ ሥፍራ ያደረሰቻቸው ጀልባ ከበረከቱም ሆነ ከበረከቱ ስፍራ ጋር የሚያገናኛት ምንም ነገር የለም:: ቁምነገሩ በሰፈው ባህር ላይ የበረከቱን ስፍራ ወይም መንገድ ማወቅና መረዳት ነበር›› ይሉናል

ከቢስታሚ ወግ አንድ እንመርጥ፡- አንድ ሰው በዘመኑ ሁሉ ሲጋ በልቶም ሆነ ትምባሆ አጭሶ ወይም ወይን ጠጥቶ አያውቅም:: ይኸ ባህርይ ደግሞ በእጅጉ የተደነቀና ከታላላቆቹ ጠቢባን ተርታ የሚያስቀምጠው ሆነ፤ ምክንያቱም ራሱን ከምድራዊ ፍላጎቶች መጣት የቻለ ሰው የአዋቂነቱና ጠቢብነቱ ዋነኛ መስፈርት የሆነውን ጉዳይ አሟልቷል ተብሎ በመታሰቡ ነው:: ከዚህ በላይ ይኸ ሰው ዕድሜው ዘጠና ዓመት መሙላቱ ከታላላቆቹ የሱፊ ጠቢባን ስር የመቀመጥን ዕድል አጎናጸፈውና የዘወትር የክብር ስፍራ ተዘጋጀለት::

ይኸ ሰው በሚቀመጥበት ስፍራ የሚገኙ የሱፊ ጠቢባን በሙሉ ዕድሜያቸው ከዘጠና ዓመት ያለፈ በመሆኑ ሊሎች ጥበብና ዕውቀትን ፍለጋ ወደእነሱ ሥፍራ በመምጣታቸው የሰውዬው ደስታ ወሰን አጣ::

ይሁንና አንድ ቀን በዕድሜ በጣም የገፉ የሱፊ ጠቢብ ሲጃራ እያጨሱና በእጃቸው የወይን ብርጭቆ ጨብጠው በመምጣት በስፍራው በክብር ሲቀመጡ ተመለከቱ ተደነቀ:: አጠገቡ ወዳተቀመጡት የሱፊ መምህርም በመዞር፡- ‹‹እኚህ በታላቅ ክብር የተቀበላችኋቸው ሰው ማን ናቸው?›› ሲል ጠየቀ::

የሱፊው መምህርም፡- ‹‹እሳቸውም ታላቁ የሱፊ ጠቢብና መምህር ሀሰን አልበሲ ናቸው›› ማለት ይመልሱለታል::

‹‹ታዲያ ስለምንድን ነው ትምባሆ የሚያጨሱት፤ ወይንስ

የሚለጠጥ? ለመሆኑ የሚመዘንስ ምን ይሆን?›› ሲል ጠየቀ::

‹‹እሳቸውማ የሚመገቡት ሥጋ ነው፣ እንደምታየው ትምባሆ ያጨሳሉ፣ ወይንም ይጠጣሉ›› አሉት::

‹‹ታላቅ መምህርና ጠቢብ ሆነው ይሸን ማድረጋቸው የሚደንቅ ነው›› ሲል ለውጤው በራሱ ማንነት ከራት እየተሰማው አስተያየቱን ሰጠ::

በዚህ ጊዜ የሱፈው መምህር፡- ‹‹ወንድሜ አትሳሳት! እኚህ ታላቅ የሱፊ መምህር እኩ ዕድሚያቸው አንድ መቶ ሃምሳ ዓመት ተጠግቷል:: ከእንግዲህ መምህሩ የሚፈተኑበት ምንም ዓይነት ምድራዊ ነገር ስለሌለ ነው በትርቡ ሁሉ ነገር የተፈተደላቸው›› ሲሉ ምስጥሩን አብራሩለት::

‹‹እንግዲህ›› ይሉናል ቢስታሚ የዚህችን ወግ ዋንኛ ቁምነገር ሲያስጨብጡን፡-‹‹ ሰዎች መፈተናቸውን የሚያልፉበት ዘመንና የዕውቀት ደረጃ አለ:: አንድ ጊዜ ዘመኑንና ደረጃውን ሲያልፉ ከዚያ በኋላ በውስጣቸው የሚተር ምኞትም ሆነ መሻት አይኖርም:: በሕይወት ውስጥ አጨብጭቦአለሁ፣ እደርስበታለሁ...በማለት የምታልመው ግብም ሆነ ፍላጎ ሲጠፉ ደግሞ ያን ጊዜ መኖር የምትጀምረው ዛሬን ብቻ ይሆናል::››

በቢስታሚ የጀመርነውን የሱፈ ወግ የሚያስተጥልልን መላ ናስሩዲን ይሆናል:: የሱፈ ጠቢባን የተለያዩ አስተምህሮቱቻቸውን ለዘመናት ማስተላለፊያ መንገድ እድርገው ሲጠቀሙበት የኖሩት በመላ ናስሩዲን መሆኑን በቀደመት መጣጥፎቼ ለማሳየት ሞክሬአለሁና በቀጥታ ወደወጉቹና ገጠመኞቹ መዝለት ግድ ይሆንብኛል:: መላ ናስሩዲንን በቅድሚያ የምናገኘው ደግሞ በሕንድ ይሆናል::

ናስሩዲን ወደ ሕንድ ተጉዞ አንዲን ኩሬማ በእግሩ እየተዘዋወረ ሲጎበኝ በድንገት ከመንገድ ዳር ተቀምጠው በተመስጥዎ ማሰላሰል የያዙ አንድ መነኩሲ ይመለከታል:: ናስሩዲን መነኩሲውን እየተመለከተ በውስጡ ፡- ‹‹እኚህ መነኩሲ እንደእኔ በዓለም ጥበብና ዕውቀት የበለጸጉ ፈላስፋ መሆን አለባቸው›› ሲል አሰበና በፍጥነት

ተጠንቶ ከአጠባቸው ተተመጠ::

ናስሩዲን ጥቂት ከመነኩሴው ጋር እንደተጨዋወተ እንዲህ አለት:- ‹‹እኔ ዮጊ ነኝ:: ሀያዎን የሆኑ ነገሮችን ሁሉ በማገልገል የሚደሰት ሰው ማለት ነው:: ለእኔ ደግሞ ወሮችንና ዓላምችን ማገልገል ትልቁ ደስታዬ ነው::

ይሽን የሰማው ናስሩዲን ተደንቆ እየተመለከታቸው:- ‹‹የሚገርም ነው:: እኔና እርስዎ እንደምንመሳሰል አስቀድሜም ገምቼ ነበር:: እኔ ደግሞ ለዓላምች ያለኝ ከፍተኛ ፍቅር ከእርስዎ በተለየ መንገድ ይገለፃል:: በአንድ ወቅት አንድ ዓሣ ሕይወቱን ከሞት ታድጎኛል›› አላቸው::

መነኩሴው በሰመመት ነገር በመደንቅ:- ‹‹እንዴት የሚያስደስት ነገር ነው? እኔ በዘመኔ ከዓሣዎች ጋር ባለኝ ከፍተኛ ቅርበት እንዲህ ዓይነቱን አጋጣሚን ለማስተናገድ አልታደልሁም:: አንተ ታላቅ ጠቢብ መሆንህን ተረድቻለሁና ከፊትህ በአክብሮት ልንበረከክ ይገባኛል›› በማለት መነኩሴው ከናስሩዲን ፊት በጉልበቶቻቸው በመንበርከክ እጆቻቸውን ዘርግተው ሰገዱለት::

ናስሩዲን መነኩሴው ወደተቀመጡበት እንዲመለስ ካገባቸው በኋላ ለምን ይሽን አክብሮት ሊሰጡት እንደቻሉ ሲጠይቃቸው:- ‹‹እባክህ! ከአንተ ብዙ ጥበብ መማር እችላለሁና ንገረኝ:: ለመሆኑ ዓሣው እንዴት አድርጎ ነበር ሕይወትህን ከሞት ለመታደግ የበቃው? ›› ሲል ጠየቁት::

ናስሩዲን ምላሽ ለመስጠት ቢያቅማማም መነኩሴው እጥብቀው ስለለመኑት እንዲህ አላቸው:- ‹‹ይሽን ያህል እንኳን ትልቅ ቁምነገር አይደለም፣ ነገር ግን ንገረኝ ካሉ ደግሞ ምን ማድረግ እችላለሁ:: አንድ ቀን በጣም ተርቤ በመንገድ ስንዝ ከአንድ የጣዘር ዳቦ ደረስሁ:: በዚያም አንድ እንጨት በማንሳት ጫፉን ከጠረጠዙት በኋላ በውሃው ውስጥ ደጋግሜ በመስበቅ አንድ ዓሣ ለመያዝ ቢቃጡና እሱን ጠብሼ በላሁ፣ እንግዲህ ዓሳው የዚያን ቀን በርሃብ ከመሞት የታደገኝ በመሆኑ ዘወትር አስታውሰዋለሁ›› በማለት ተሰናብቷቸው መንገዱን ቀጠለ::

፣ የምዕራፉን፦የሱፈዝም ጉዞ የምንጠቀልለው በቀጣዩ የሙላ ናስሩዲን ወግ ይሁን። ናስሩዲን ከሕንድ ወደ ሀገሩ እንደተመለሰ ብዙም ሳይቆይ ይሞታል። በፍጥነት ነፍሱ የደረሰችበት ሰፍራ ደግሞ ገሃነም ሆነ። ከገሃነም ሲደርስ ሰይጣን ሲጠብቀው አገኘ። ሰይጣን ለረኸም ጊዜ ሲጠብቀው እንደኖረ ከገለጸለት በኋላ ከዲያብሎስ ጋር ያስተዋውቀውና መኖሪያውን ሊያስገበኘው ይዞት ሄደ።

ጥቂት ተጉዘው ወደ አንድ ሰፊ ክፍል ይዞት ይዘልቅና፡- ‹‹እንግዲህ ናስሩዲን! መኖሪያህ ይኸ ነው›› ይለዋል።

ናስሩዲንም፡- ‹‹በዚህ የገነት ሰፍራ በመግባቱ ደስተኛ ነኝ›› ይላል።

ሰይጣን ግራ ተጋብቶ፡- ‹‹ናስሩዲን ተሳስተሃል! ይኸ እኮ ገነት አይደለም›› ይለዋል።

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡- ‹‹ይኼ የእንተ አስተሳሰብ ነው። ሕንድን ብታውቃት ይኸ ሰፍራ ገነት ለመሆኑ ከእኔ ጋር ተስማምተህ አገኘህ ነበር›› ብሎት ወደሰፍራው ዘለቀ።

በሱፊዎች አስተምህሮት በኑሮአችን ውስጥ መልካም ወይም መጥፎ በማለት የምንወስነው ነገር ሁሉ የአስተሳሰባችን ውጤት እንጂ ነገሩ በራሱ መልካም ወይም መጥፎ ከመሆኑ ላይ አይደለም። እናም ፡- ‹በሕይወት ጉዞ የምንገነለትም ሆነ የምንፈራው ምኞታችንን እንጂ ሌላ እውነት አይደለም። የሰው ልጅ የመፈጠሩ ግብ ሊሆን የሚገባው ግን ከምኞቱ ጀርባ የሚገኘውን እውነት መግለጥ ነው፤ ይኸ እውነት ደግሞ ፈጣሪ ነው።› □

«እምነት ሲናገሩት ቀላል ለማድረግ ግን እጅግ የከበደ ነው»

በዚህ ምዕራፍ ከሱፊዝም የምንመዘው ሀሳብ መልካም ምግባር (Virtues) ነው። ለሱፊዎች ከመልካም ምግባር መከከል አንዱና የመጀመሪያው ደግሞ እምነት (Faith) ነውና በዚሁ ጉዳይ ጥቂት እንግሩ።

ሱፊች ስለእምነት ሲናገሩ «እምነት ሲናገሩት ቀላል ለማድረግ ግን እጅግ የከበደ ነው» ይላሉ። አንዳንዴ እምነታችንን ከእግዚአብሔር በቀር በቀረው ነገር ላይ ሁሉ የምናደርግበት ጊዜ አለ። በፍርድ ቤት ስንከሰስ ወይም ስንከስ እምነታችን ሁሉ በጠበቃችን ላይ ይሆናል፤ እንዲሁም ስንታመም ደግሞ የእምነታችን ታላትነት በዶክተሮቻችን ላይ ይገለጣል፤ ገንዘባችን እንደሚያድነንና እንደሚጠብቀንም እንታመናለን፤ ዕውቀትና ጥበባችንን ደግሞ ከችግር እንደምንወጣበት አምነን እንመካለን። እናም እምነታችን ሲመረመር የተመሠረተው በተፈጠረው ነገር እንጂ በፈጣሪው ላይ አይደለም።

«ከፈጣሪ 99 መልካም ነገሮች አንዱ ሰላምን መስጠቱ ነው» የሚሉት ሱፊዎች «ሰላም ማለት ጥበቃ፤ ደህንነትና ጤንነት ሲጠቃለል ደግሞ መሉነት (መሉ መሆን) ነው» ይላሉ። «በዘለሰለሰ ግንድ ላይ ተደግፎ እንደማይወድቅ የሚታመን ማን ነው? መሉ በሆነውና ጠንኛ በሆነው ላይ ብትደገፍ ግን ሳትጠራጠር ትቆማለህ፤ እሱም ፈጣሪ ነው። ከእሱ ውጭ ፍፁም ድጋፍና መታመኛ የሚሆን ነገር ብትፈልግ አታገኝም። ስለዚህም እውነተኛ ሰላም የሚገኘው በፈጣሪ ላይ ባለህ እምነት ብቻ ነው» በማለት ሱፊዎች ወደአንድ ታሪክ መሸጋገሪያ የሚሆን ሃሣብ ይወረውሩልናል።

‹‹እንደእምነታችን በተደጋጋሚ የሚፈተን ነገር የለም። ሁሉን አዋቂ

የሠነው ፈጣሪ የእኛን የፈተና ውጤት አስቀድሞ ቢያውቀውም ራሳችንን በተሻለ እናውቀው ዘንድ ስለሚፈልግ ግን ለእምነት ፈተና አሳልፎ ይሰጠናል» ይላሉ። በዚህ ሐሣብ ወደሚያነሱልን ታሪክ እንለፍ፡-

አንድ ሰው ከገደል አፋፍ አዳልጦት ወደታች መንከባለል ይጀምራል። በዚህ መሃል ከገደሉ አንድ ጥግ የበቀለች ቁጥቋጦ ላይ እጁ ያርፍና አሷን ይዞ እየጮኸ ድረሱልኝ ይላል። ዓይኖቹን ወደታች ቢወረውር የገደሉ መጨረሻ አልታይ አለው። የቁጥቋጦዋ ሥርም የዚህን ሰው ክብደት መሸከም የሚችል አልነበረምና ሥሯ ቀስ በቀስ መላቀቅ ይጀምራል። በዚህን ጊዜ ይኸ ሰው ከዚህ አደጋ ከእግዚአብሔር በቀር ሊያድነው የሚችል ሌላ ኃይል እንደሌለ ይረዳል። እግዚአብሔርንም አንጋጦ በጩኸት መጣራት ይጀምራል። ለዚህ ድምፅ ምላሹ ሳይዘገይ ከእግዚአብሔር መጣ፡- «በእጅህ የያዝከውን ቁጥቋጦ ልቀቀው!» ይኸ ሰው ለዚህ ምላሽ ጥቂት አሰበና አሁንም አንጋጦ ወደ ሰማይ እየተመለከተ፡- «አባትዮ! በሰማይ ላይ ሌላ ሊያነጋግረኝ የሚችል ካለ ያነጋግረኝ» በማለት የእምነቱን ልክ አሳየ ይላሉ። የተነሳንበትን የእምነት ነገር ከሱፊዎች የተለያየ ገጠመኝና ተሞክሮ መመልከት እንጀምር ጃሚ ይቀበሉናል፡-

አንድ ሀብታም ሰው በአትክልተኛው ሚስት ቁንጅና ሁልጊዜ ይማረክ ኖሮ አንድ ቀን ወደሩት ቦታ አንዲሄድ ያዝዘዋል። አትክልተኛውም ትዕዛዙን ተቀበሎ ሲሄድ ሲተቱን ወደ መኝታ ቤቱ ይጠራና «በሩን ዝጊው!» ይላታል። አሷም፡- «ጌታዬ! ከአንድ በር በቀር ሁሉንም ዘግቻለሁ፤ እሱን በር ግን ለመዝጋት አይቻለኝም» ትለዋለች።

«የትኛው በር ይሆን ያልተዘጋ?» በማለት ቢጠይቃት «ለመዝጋት የማይቻለኝ በር በእኛና በእግዚአብሔር መካከል ያለውን ነው» በማለት መለሰችለት። ሀብታሙ ሰውዬም በድርጊቱ ተፀፅቶ ይቅርታውን ለምኖ አሰናበታት ይሉናል።

እዚህ ላይ አል-ጋህላሊ ይመጣሉ፡- «በእግዚአብሔር ላይ ፍፁም እምነትን መጣል ማለት እንደሕፃን መሆን ማለት ነው። ሕፃኑ እናቱን አፍ አውጥቶ ባይጠራትም ወይም በታላት ፍላጐቱን ባይገልፅም የውስጡን ፍላጐት ግን በሚገባ እንደምትረዳለት ይጠቁማል» ይሉናል።

አል-ጋህላሊ አንድ ይጨምሩልናል፡- «በእግዚአብሔር ላይ እምነታችን ይፀና ዘንድ ሦስት መጋረጃዎችን ልንቀድ ተገቢ ነው፡- የመጀመሪያው በሀብታችን ደስታን ለማግኘት ማሰብ፤ ሁለተኛ ሀብት በማጣታችን ማዘንና ሦስተኛው በራስ ውዳሴ መደሰትን ነው» ይሉናል።

ቀጥሎ የምናገኛትን የሚነግሩን ደግሞ ሺኽ መዛፈር ናቸው፡- የሱፊው መምህር የአቡ አል-ቢስታሚ ደቀመዝሙር አንድ ቀን ወደአርሳቸው መጥቶ «የሁላችንንም እምነት ሰይጣን እየወሰደብን ተቸገርን» ቢላቸው አል-ቢስታሚም «ሰይጣንን ጥሩልኝ» በማለት ከፊታቸው እንዲቀርብ ያደርጉና ለምን የደቀ መዛሙርቶቻቸውን እምነት እንደሚሰርቅ ይጠይቁታል። ሰይጣንም፡- «ማንንም ሰው ቢሆን አንዳች ነገር እንዲያደርግ ማስገደድ አልችልም። ይሽንን ለማድረግ ለእግዚአብሔር ያለኝ ፍራቻና አክብሮት ያግደኛል። በእርግጥ አንዳንድ ሰዎች በየነገሩ እምነታቸውን እግራቸው ሥር ሲጥሉት አገኛና እኔ ደግሞ አንስቼ ከእነሱ አርቄ እሶለዋለሁ» በማለት መለሰላቸው።

ከሺኽ መዛፈር አንድ እንጨምር፡- ሀሰን አል-ባሳሪ በብዙ ሰዎች ታጅበው ወደመካ ሲሄዱ በመንገድ ላይ የውሃ ጥም ይበረታባቸዋል። ይሁንና በአካባቢው አንዳች የውሃ ዘር ማግኘት አልቻሉም። በድካም ውስጥ ሆነው ጥቂት እንደተጓዙ አንድ የውሃ ጉድጓድ ያገኙና ከተከታዮቻቸው ጋር ዙሪያውን ከበው ቢመለከቱት እጅግ ጥልቅ ይሆንባቸዋል። በዚህን ጊዜ አል-ባሳሪ «ሁላችንም በእምነት ብንዘልይ ውሃው ወደ ላይ ይመጣል» በማለት ተከታዮቻቸውን ይነግራሉ። ሁሉም በአንድ ልብ ሲዘልዩም ውሃው ወደላይ መምጣት ይጀምራል። አል-ባሳሪም እግዚአብሔርን አመስግነው ከተከታዮቻቸው ጋር ውሃውን ጠጥተው እንደረኩ አንዱ አንጠልጥሎት በነበረው ኩዳ ከውሃው መቅዳት ይጀምራል። ይሽን ጊዜ ውሃው በፍጥነት ወደነበረበት ይመለሳል። አል-ባሳሪም ለተከታዮቻው ለምን ከውሃው መቅዳት እንደፈለገ ቢጠይቁት «ለወደፊቱ ውሃ ሲያስፈልግን እንዳንቸገር ብዬ ነበር» ይላቸዋል። አል- ባሳሪም፡- «አየህ! እምነትህ ከእግዚአብሔር ወደ ቅልህ ሲዞር ውሃውም ወደነበረበት ተመለሰ» አሉት። አል-ጃማ ከዚህች ታሪክ ጋር የምትገጥኝ ምክር አለቻቸው፡- «በእምነት ጉዳና ላይ እየሄደ ለትግሩ

መፍትሔ የማያገኝ ማንም የለም»።

በሺህ መላፊር አንድ ታሪክ በመልካም ምግባር ሥር የጀመርነውን የእምነትን ጉዞ አበትተን ወደ ትህትና እንዘልቃለን፡- ካሲፍ አማር አንድ ቀን ሊወድቅ ከዘመመ የድንጋይ አጥር ሸሽቶ ሲሮጥ የተመለከቱት ወዳጆቹ፡- «ካሲፍ! ከፍዳሜህ እየሸሸህ መሆኑ ነው?» በማለት ቢያሳጠብት ካሲፍም መልሶ፡- «የለም! ከአንዱ ፍዳሜ ወደ ሌላ ፍዳሜ እየሮጥኩ ነው» አላቸው ይላሉ።

በመልንም ምግባር ሥር ከእምነት ቀጥሎ ሱፊዎች የሚያስቀምጡልን ትህትና (Humility) ነው። ትህትና የማንነት እውነታዊ መገለጫ ነው ይሉናል። ትህትና በልምምድ ሳይሆን በማሰብ እንደሚገኝ ሱፊዎች የሚያሳዩን የአሜሪካ ፕሬዚዳንት የነበረው ቤንጃሚን ፍራንክሊንን ተሞክሮን በመጥቀስ ነው። ፍራንክሊን በሳምንት አንድ ቀን ነገሩን ሁሉ በፍፁም ትህትና የሚያከናውንበት ቀን አድርጉት ነበር። በዚህ ልምምዱ እየገፋበት ሲሄድ ሣምንቱን በሙሉ ትህት መሆን ጀመረ። ነገር ግን ትህትናው ደግሞ በልምምድ ያገኘው ነበርና ቀስ በቀስ በራሱ እየኮራ እንዲሄድ አደረገው። በዚህ ኩራቱ ውስጥ ደግሞ ከሌሎች የተሻለ ትህት አድርጉ ራሱን እንዲያስብ አደረገው። ዞሮ ዞሮ ይኸን ማለፉ ደግሞ በውስጡ ትምክህትን ፈጠረ ይሉናል። ሱፊዎች ሲመክሩ «አንተ ከዚህ ዓለም ተርቶ ከምትኖርበት አንባቢ ሕዝብ ጋር እንኂን ስትነፃፀር እጅግ ኢምንት ነህ። ስለአንተ ግድ የሚላቸው እጅግ ጥቂት ሰዎች መሆናቸውንም ተረዳ። ከእነሱም ውስጥ አብዛኞቹ በሚገባ አያውቁህም።» ለዚህ በቂ ማንዘቤ የምትሰጠንን የሱፊዎች ታሪክ ቀጥሎ እንቅመስ፡-

አንድ የቢንቢ ኩሩ አባወራ ቤተሰቦቹን ይዞ በዝሆን ጀሮ ላይ ሰፍቷት ጊዜ ኑሮውን ከመራ በኋላ በመጨረሻ መኖሪያውን ለመቀየር መወሰኑን ሰዝሆኑ ሊነግረው በመፈለግ መጮኽ ይጀምራል። ነገር ግን አስቀድሞም የቢንቢውን መኖር የማያውቀው ዝሆን ለቢንቢው ጥያቄ መልስም ሳይሰጠው ዝም ይላል። ዝሆኑ ለቢንቢው መልስ ያልሰጠው የቢንቢውን ልኬሽት ሳይሰማ ቀርቶ አልነበረም። ነገር ግን፡- «አስቀድሞም በሳቤ መኖርህን አላውቅም ነበር» ቢለው የዚህን ቢንቢ ስሜት

መጉዳት አድርጉ ስለወሰደው ነበር። የሰውም ልጅ እንደዚያ ቢንቢ ነው፤ በታላቅ ውቅያኖስ ላይ የወደቀ ጠብታ።

እዚህም ላይ ሼኽ መዛፊር ስለትህትና በሚነግሩን ታሪክ እንጀምራለን፦ አንድ ቀን የሱፊው መምህር ቢያዚድ ቢስታሚን አንድ ሰው በዱላ ይመታቸውና ዱላው ይሰበራል። መምህሩ ግን ሌላ አዲስ ዱላ ያነሱና ማር ከሞላ ስልቻ ጋር ለሚመታቸው ሰው ይሰጡታል። መምህሩ ይኸን ሲያደርጉ ለሰውዬው እንዲህ በማለት ነበር፡ «በዱላ ጭንቅላቱን በመምታትህ ዱላው ተሰበረ፤ ስለዚህም በተሰበረብህ ዱላ ምትክ አዲስ ዱላ እነሆ፤ ለወደፊቱም ስትማታ ኃይል ይሰጥህ ዘንድ ደግሞ ማሩን አቀረብኩልህ» አሉት።

የባባ ታሃርን ምክር እዚህ ላይ እናምጣት፦ «ማንም በስጦታው ተደስቶ ነገር ግን ስጦታውን የሰጠውን ሰው የማይመለከትን እሱ ለስጦታ እንጂ ለሰጪው ግድ የሌለው ነው» ይሉናል።

የሳሪን ገጠመኝ እናስከትል፦ አንድ ቀን ባግዳድ የሚገኘው ታላቁ ባዛር በእሳት አደጋ መውደሙን አንድ ሰው ይነግራቸዋል። ሰውዬው አክሎም የእሳቸው ሱቅ ግን ከአደጋው መትረፉን ቢነግራቸው «እግዚአብሔር ይመስገን!» በማለት በደስታ ይጮኻሉ። ዛሬ ሱፊው ሳሪ ሲናገሩ «ከ30 ዓመታት በኋላ እግዚአብሔርን ያመሰገንኩበትን ጉዳይ እያሰብኩ ምን ያህል ራስ ወዳድ መሆኔ እየታሰበኝ ንስሀ እየገባሁ እገኛለሁ» ይላሉ።

ወደ ሼኽ መዛፊር እንመለስ፦ ሁለት ባልንጀሮች በመንገድ ሲሄዱ አንዱ «እግዚአብሔር በእኔ ባህርይና ድርጊት ሊደሰት ይገባል» ይላል። ሌላው ተቀብሎ «አንተ በእግዚአብሔር ላይ መደሰት አቅቶህ ስታንጐራጉር እየሰማህ እንዴት ሊደሰትብህ ይችላል?» በማለት ሲጠይቀው ባንልንጀራውም መልሶ፦ «እሱማ ይቅር ማለት ይችላል እኮ!» አለው።

ለዛሬ በሼኽ መዛፊር እንሰናበት፦

«አንድ ሰው እጅግ የተዋበና በዋጋው ውድ የሆነ ባርኔጣ ቢሰጥህ በስጦታው ደስ አይልህምን? ነገር ግን ከባርኔጣው ይልቅ እሱን የምታስቀምጥበትን ጭንቅላት በሰጠህ ደስ ይበልህ!» □

«ልብ የሚያበላሰው በሕይወት ላይ ያበላል»

የሉፈዝም ዋነኛ አትኩሮት መንፈሣዊ የሚሉትን መንገድ ሆነዉ መከተልና ከዚያ መንገድ የሚያወጣንን ነገርም ጠንቅቀን እንድናውቅ ማድረግ ነው። በመሰላቸን ተመርጠ የሚገኙና በአረብኛው «ነፍስ» የሚሉት ነገር አለ። (በእኛም ነፍስ የምንለው መሆኑ ነው።) ይሽ ታል በሉፈዝም ጥበበኞች ሲተነትን «እኔነት» ይባላል። ለነፍስ ሊሉት ትንታኔዎች በየፈርጁ ቢለዉትም የእኛ አትኩሮት እንግዲህ በእኔነት ላይ በመሆኑ ለጊዜው እነሱን እንዘነጋቸዋለን።

እንግዲህ በሉፈዝም ነፍስ ወይም እኔነት «ክፉውን ለመሥራት የሚያነሳሳ» ነው ይሉታል። ይሽ ደግሞ ራስ ወዳድነት፣ ስግብግበነት፣ ማኮሚያ የሌለው መሻት፣ ፍላጎት እንዳሉም ትዕቢትን ይጨምራሉ። ምናልባት አሁን ለምናነሳው ሐሣብ ተስማሚ የሚሆነው «ዘቅ ያለው ሥነት» የሚለው ይሆናል።

ዘቅ ያለው ማንነት በነፍስና ሥጋ ጥምረት ምክንያት የሚፈጠር ነገር አይደለም። ነፍስና ሥጋ ንፁህና በራሳቸው ኑሮ የማይጎበቸው ናቸው። ይሁንና ነፍስ በሥጋ በታሪፈ ጊዜ የነፍስን ተፈጥሮ ዘንግተን ከዓለም ጋር እንዘልቃለን፣ በዚህም ሂደት ስግብግብነት፣ ሥጋዊ ፍላጎት፣ ኩራት መሳለሚያችን ይሆናል።

በመንፈሣዊ ጉዳና ላይ ስንዘልቅ ግን ለእኛ የተሻለ የምንለውን ነገር በግልፅ ማወቅ እንጀምራለን። ስህተትና ጉጂ ናቸው ከምንላቸው ድርጊቶችም ለመራቅ ከራሳችን ጋር ትግል እንገጥማለን። ለምን መታገል አስፈለገን? ለዚህ መልሱ «አእምሮአችን እንደ ነገር ብቻ

ማሰብና ማድረግ ቢችል ኖሮ ይኸ ሁሉ ትግል ባላስፈለገ ነበር» የሚለው ይሆናል። አእምሮአችን የተበታተነ ሆኗል። ትክክል የሆነውን ነገር አእምሮአችን ተቀብሎት ቢያምነውም ዝቅ ያለው ማንነታችን ተቃራኒውን እናደርግ ዘንድ ይገፋፋናል። ትክክለኛው ነገር በግልፅ ቢታየን እንኳን ዝቅ ያለው ማንነታችን እንረግጠው ዘንድ ይጋደናል።

«ነፍሳችን እንደሚገባት ትሆን ዘንድ ዝቅ ያለው ማንነታችን እንዴት እንደሚሰራና እንደሚያስብ ከተረዳን ስለማንነታችን ከማወቅም ባሻገር ለምንነታችንም ክብር እንድንሰጠው ያደርጋል» የሚሉት ሱፈዎች ዝቅ ስላለው ማንነታችን ሊያነፋሉን ተነስተዋል።

መነሻችን ሱፈ ሁጅዊሪ በሚነግሩን ቁም ነገር ይሆናል። ሁጅዊሪ «ዝቅ ያለው ማንቴን እንደ አይጥ ሆኖ አየሁት» ይላሉ። «ማንነትህን ንገረኝ?» ብዬም አጥብቄ ያዝኩት። አሱም እንዲህ ሲል መለሰልኝ፦ «በመንገዳቸው ላይ ለሚያተኩሩት ጥፋት ነኝ፤ ክፉትን ይፈፅሙ ዘንድ አነሳሳቸዋለሁና። የእግዚአብሔር ወዳጅ ለሆኑት ደግሞ መዳኛቸው ነኝ፤ እኔ ባልኖር ኖሮ በንፅህናቸው ይኮሩ፤ በድርጊታቸውም ይታበዩ ነበር። ነገር ግን እኔን በውስጣቸው ሲመለከቱኝ ኩራታቸው ሁሉ ለትዳቸው ይሄዳል።»

በነሸኒ ምሳሌያዊ አባባል ወደሌላው ታሪክ እናልፋለን። «በአብዛኛው ውጫዊ ማንነታችን ከውስጣዊውና ዝቅ ካለው ማንነታችን ይለያል። ሰዎች ባሉበት ቦታ ገፅታውን ቅንነት አላበሰ በምስጋና እያሞቀ ልባቸውን ይሞላና እነሱ በሌሉበት ግን በተቃራኒው ሲያዋርዳቸው ይታያል። ዝቅ ያለ ማንነት ልዩ ባህርይውም ይኸው ነው።»

ወደ ሱፈው መምህር ሸህ መሀፈር ታሪክ ስንሻገር የሱፈውን መነኩሴ ገጠመኝ ያጫውቱናል።

ሱፈው መነኩሴ አንድ ማለዳ ከደጅ ቆሞ እየዐለየ ባለበት ሰዓት አንድ ባለፀጋ በደጁ ሲያልፍ ይመለከተውና በመነኩሴው ትንንትና በተለይም ለአምላኩ ባለው መስጠት ተማርኮ አንድ ከረጢት ወርቅ ሊሰጠው ይወስንና ይጠጋዋል።

መነኩሴውም «ጌታው! ይኸን ያህል ወርቅ መቀበሌን መጀመሪያ ትክክል መሆኑን ማረጋገጥ አለብኝ። እውነት ባለፀጋ ሰው ነህን? ከዚህ

በላይ ወርቅስ በቤትህ አለን?» ይለዋል።

«አ! ቢያንስ በቤቱ አንድ ሺህ ወርቅ መኖሩን ላረጋግጥልህ እወዳለሁ» በማለት ባለፀጋው መለሰ።

«አንድ ሺህ ተጨማሪ ወርቅስ ብታገኝ ትወዳለህን?» በማለት መነኩሴው መልሶ ጠየቀው።

«እስማ እፈልጋለሁ! በየዕለቱ የምጥረውም ጥረቴን ይበልጥ ለማብዛት እኮ ነው!» አለ።

«የምትመኘውን አንድ ሺህ ወርቅ ብታገኝም ሌላ አንድ ሺህ ወርቅ እንዲኖርህ ደግሞ መመኘትህን አታቆምም?» በማለት መነኩሴው እንደገና ጠየቀው።

«ትክክል ነው! በየቀኑ ጥረቴ እንዲበዛ ከመጓጓቴም በላይ እፀልያለሁ» አለው።

ይኸን ጊዜ መነኩሴው የወርቁን ከረጢት ወደባለፀጋው እየገፋው፡- «ወንድሜ! ራስህን እንደባለፀጋ እኔን ደግሞ እንደደሀ ቆጠረህ ይኸን ወርቅ ልትመፀውተኝ መነሳትህ አስገራሚ ነው። እኔ እግዚአብሔር የሰጠኝን በቂዬ ነው ብዬ የምኖር ባለፀጋ ነኝ። አንተ ግን የቱንም ያህል ሀብት ብትሰበስብ በቃኝን የማታውቅ፤ እርካታ የራቀህ ነህና ለአምላክህ የምታቀርበው ፀሎት ሁሉ 'ስጠኝ!' ብቻ ሆኖ ቀርቷል» በማለት አሰናበተው። ገዙ ያለው ማንነት እንግዲህ በዚህ ባለፀጋ ነፍስ ውስጥ በሚገባ ተገልጦ አየነው በማለት ሼህ መዛፈር ወጋቸውን ይቋጫሉ።

«ገዙ ያለው ማንነት እንደእሳት ነበልባል ነው» የሚሉን ደግሞ ባክራዚ ናቸው። «የእሳት ነበልባል ለዓይን ሲታይ ውበት ቢኖረውም የማጥፋት ብቃቱን በውስጡ ደብቋል፤ ቀስማቱ የቱንም ያህል ቢያምሩም ማቃጠሉን ግን አትዘንጋ» በማለት ገዙ ያለውን ማንነት ተጠንቀቁት ይሉናል።

ሱፊው ሰማኒም ገዙ ያለውን ማንነት በሌላ ምሳሌ ያሳዩናል፡-

«የተሞበ ቤተመንግሥት ተገንብቶ አጠገቡ ቆሻሻ መጣያ ክልተ ሰራሰት ገደሎኑን ማንም አይቶ ሊመስክር ይቻላል። በአጠገቡ የቆሻሻ መጣያ ያልተሰራለት ቤተመንግሥት አሠራሩ የቱንም ያህል የተዋበ

ቢሆን የቀሻሻ መጣያ መሰሉ መታየቱ ግን አይቀሬ ነው። እንዲሁ ደግሞ እግዚአብሔር በንፅህና ብርሃን ተጠቅሞ የሰውን ልጅ ልብ ሲሰራ ንፅህና የጐደላትን ነፍስም (ዝቅ ያለውን ማንነትን ከአጠገቡ እንደቀሻሻ መጣያ ሰርቶለታል። ይሁንና ባለማወቅ ጠባሳ ምክንያት ዝቅ ያለው ማንነት ብዙ ጊዜ ከንፁህ ልብ ጋር አብሮ ከንፍ አውጥቶ ለመበረር ሲሞክር ይስተዋላል። በጥቂቱ ልብ ሲያድሩ ንፅህና ቤቱን የሚንባበት መሠረት ይሆነዋል። ቀስቱ ቀጥ ያለ ቢሆንም ደጋኑ (ማስፈንጠሪያው) ጠማማ መሆኑን ልብ ይሏል። ልብ ሆይ! እንደቀስት ቀጥ ያልህ ትሆን ዘንድ ይገባል። ነፍስ ሆይ! አንቺ ደግሞ እንደማስፈንጠሪያው ጠማማ ትርዕ ያዢ።

«አርግብ ክንፎቿን ስትዘረጋ በእያንዳንዷ የክንፏ ክፍል ደስተኛ ነች፣ ነገር ግን ወደእግሮቿ ደግሞ ስትመለከት ማፈሯ አይቀርም። በእናንተ ውስጥ የሚገኘው የሀፍረት ጥቁር ነጥብ እንደርግቧ እግሮች አብሯችሁ መኖሩን ይቀጥላል።»

የሱፊውን አንድ ባህላዊ ምሣሌ እንሰንዝርና ወደሌላውና ዝቅ ያለ ማንነታችንን ወደምናይበት ታሪክ እንሻገር፡- «ገበቅ ያለው ማንነትህን ጥላ በአንተ ላይ እንዳያርፍ ማድረግ ከቻልክ ሌሎች በአንተ ጥላ ሥር ለመኖር ደስተኞች ይሆናሉ።»

ቀጥሎ የምናየው ታሪክ ደግሞ የሱፊው መምህር የሩሚ ወግ ነው።

«የደራጐን አዳኝ ነኝ የሚል አንድ ሰው ከዕለታት አንድ ቀን ደራጐን ለማጥመድ ወደተራራ ጫፍ ላይ ይወጣል። በተራራው ጫፍ ደርሶ ለሰዓታት ሲያማስል ከዋለ በኋላ ከአንድ ዋሻ ውስጥ የሞተ ደራጐን ያገኛል፡ አዳኙም የገመተውን ደራጐን በወጥመዱ ውስጥ ከከተተ በኋላ እየጐተተ ወደባንዳድ ኩታ ይዞት ይወጣል። ብዙትም ባንዳድ ከተማ ወንዝ አጠገብ ተሰብስበው አዳኙ የፈፀመውን አስገራሚ ትዕይንት ማየት ጀመሩ። አዳኙም ደራጐኑን ከተራራ ጫፍ ላይ አግኝቶ በሳንጃው ወግቶ ከገደለው በኋላ በወጥመዱ አስሮ ይዞት እንዳመጣው ሰሕዝቡ መናገር ጀመረ። ይሁንና ከጥቂት ሰዓታት በኋላ የደራጐኑን ገላ የባንዳድ ወሐይ ሲያጥለቀልቀው በተራራው ቅዝቃዜ የተከማተረው ደራጐን መፍታታትና ከከረምት እንቅልፉ መንቃት ጀመረ። ይሽን

ትዕይንት ተሰበሰበ ይከታተል የነበረው ሕዝብ የደራሲኑን መንቃት ሲመሰክት መሸሸ ጀመረ። በሸሹትም እንዱ ሌላውን እየጨፈለቀ ብዙ ያች ሞቱ። የደራሲኑ «አዳኝም» በድንጋጤ ቆሞ ሲንተጠቀጥ በእንድ ኮርሻ ሰለቀጠው።

«እንግዲህ ገቸ ያለው ማንነታችሁ እንደዚያ ደራሲን ጨካኝ አውሬ ነው። ቀዝቅዟል እንጂ አልሞተም። የሕይወታችሁን ደራሲን ራስን በመግራት በረዶ አቀዝቅዘት። ወደባንዳዊ ዐሐይ አውጥታችሁም አታመቱት። ደራሲናችሁ እንደተዘጋጀ ይተመጥ፣ አሻፈረኝ ብላችሁ ብትሰቱት ግን ውጦ ያስተራችኋል።»

ከዚህች ባፋጭ የሩሚ ወግ ወደለላ ታሪክ የምናልፈው በአንድ ባህላዊ ምሣሌ ይሆናል፦ «ዘቸ ላለቆ ማንነታቸው የሞቱ አነሱ ለእግዚአብሔር ሕያው ናቸው።»

ከውጭ ሃገር የመጣ ሼክ አንዱን የሱፊ መምህር ሊጉበኛቸው ወደቤታቸው ይመጣና ስለእውነተኛው ሱፈዝም በሃገሩ የተማረውን እንዲነግራቸው ይጠይቁታል። ሼኩም «እግዚአብሔር አንዳች በረከት ሊለክልን በልተን እናመሰግነዋለን፤ ካላክልን ደግሞ እስኪሰጠን ድረስ በትዕግስት እንጠብቀዋለን» አሉ። የሱፊው መምህር ይሽን ሲሰሙ፦ «ደኽማ በጤታችን የምናሳድገው ውሻም የሚያደርገው እንዲሁ ነው -- አጥንት ሲለጠው በልቶ ይተኛል፤ ካልተለጠው ደግሞ እስኪለጠው ይጠብቃል» ይሉታል።

ይሽን ጊዜ ሼኩ፦ «እንግዲያውስ በእናንተ ዘንድ ያለውን ሱፈዝም ይንገሩኝ» ይላቸዋል። ሼኩም፦ «እንድ ነገር ስናገኝ ለሌሎች እንለግሰን ወይም እናካፍላለን፤ ምንም ከሌለን ደግሞ ለሌሎች በረከት ይወርድ ዘንድ በምህረትና በይቅርታ እንዲገበኛቸው እንሠልያለን» አሉት።

በሱፈዝም ገቸ ያለው ማንነት መገለጫውም ይሽው ነው። ለዚህም ነው «ልብህ የሚያበትለው በሕይወትህ ላይ ያብባል» የሚሉት። □

«በራስ ላይ ለመቀለድ ጠቢብ መሆን ያሻል»

በዚህ ምዕራፍ የሱፊዝም ቀልዶችን የምናይ ሲሆን በእነሱ ቀልድ ውስጥ የምናልፍባቸውን መንታ መንገዶችም አብረን እንመለከታለን። እነዚህ መንታ መንገዶች የሕይወትን ሁለት ገፅታ የሚያሳዩን ሲሆን የመጀመሪያው የተለመደውና በየትኛውም ማኅበረሰብ ተቀባይነት ያለውን የእኛኛር ዘይቤ እያስታኙ አብሮ ፈገግ የሚያስኘውን ነው። ሁለተኛው ደግሞ ከተለመደው ወጣ ያለውን የሕይወት መልክ በፈገግታ ሊያሳየን የሚሞክር ይሆናል።

ሱፊዎች ይኽ በቀልድ እያሞዙ ቁምነገርን የማቅረብ መንገድ ከየትኛውም የማስተማሪያና ዕውቀትን የማስተላለፊያ ዘዴ በእጅጉ የተሻለ እንደሆነ ይናገራሉ። ይኸው ዘዴም የሱፊዎች ባህል ሆኖ ለዘመናት ዘልቋል። ቀልዶች በተለይ የሰውን ልጅ ድክመና ስህተት በማሳየትና በማስተማር ረገድ ከፍተኛ መሣሪያ ሆነው ማገልገል እንደሚችሉ ሱፊዎች ይናገራሉ። የሱፊ ደቀመዛሙርት ሲናገሩ፦ «የሱፊዝም መምህራኖቻችን በቀልድ አዳብለው የሚነግሩን ቁምነገር ከጥፋታችን እንድንታረም፣ እውነተኛ ፍቅርና ወዳጅነታችን እየከሰመ መሆኑን እንድናይ፣ መምህር መንገዱን አሳይቶ የሚመለስ እንጂ ከእኛ ላይለይ እጃችንን ይዞ ሲመራ የማይኖር መሆኑን እንድናውቅ፣ የወግና የባህላችን አንዳንድ አስተምህሮቶች እኛን ከለማወቅ የሚያነቁን ሳይሆኑ አትኩሮታችንን እና ትምህርታችንን ሰልበው በተሳሳተ መንገድ የሚወስዱ መሆኑን እንድናውቅ የሚያነቁን ኃይል መሣሪያ ያምኖ ናቸው» ይላሉ።

በአብዛኛው፣ ሃይማኖታዊ ትምህርቶች ውስጥ አንድ ከስምምነት ላይ የተደረሰበት ጉዳይ ያለ የሚመስለው የሰው ልጅ ልብ መከፈት

የሚችሰው በወሎት፣ በስታይ፣ በጥበብና በፍትር ብቻ ነው። ይሁንና እነዚህ የተሰመዱ መንገዶች ከከሰና ወግ ጋር እየተገናኙ ሲዝዙም ይስተዋሳል። በመሆኑም ቀልዶች የመንፈሣዊ ዕውቀት መሣሪያዎች መሆናቸው አሁንም እምብዛም ግንዛቤ አላገኘም። የሱፊ ምሁራን ግን ትምህርታቸውን በተሰድ የሚሞሰብትን ጥበብ ለዓመታት ይዘው በመገለሎቸው ከፍተኛ ወጪት እንዳገኙበት ያምናሱ። የሱፊዎች ባህል እጅግ የበዛ ቀልድ (ቀልዶቹ በአብዛኛው በራሳቸው ሕይወት ዙሪያ የሚነገሩ ናቸው) የመፍጠር ብታት እንዳለውም ለማስመስከር ችሰዋል። ለብዙዎቻችን በራሳችን ጥፋት ሳይ መቀለድና መሳት ስንችል ጥፋቱን ለእነዴና ለመጨረሻ ጊዜ ከውስጣችን አውጥቶ መጣያ የነ ሻሰው መንገድ መሆኑንም ሱፊዎች ይመክራሉ። የሱፊው ወሳኝችን ሩሚ እንደሚነግሩን፡- «በራስ ሳይ ለመቀለድ ጠቢብ መሆን ያሻል።»

በተሰድ እያዋዙ መማርን ሱፊዎች የሚመርጡት በትምህርት ውስዋ ያለውን ዕውቀት በቀሳሉ ለማስተሳለፍ ብቻ ሳይሆን ተማሪ ዎቹ የሚነገራቸውን ቁምነገር በቀሳሉ እንዳይዘነጉትና ጥርጣሬ የሚፈጥርባቸውንም ጉዳይ ከውስጣቸው ለመፋት ነው። እንግዲህ ቀኖሱ የተቀመጡትን ቀልድ አዘል ወጉች አንባቢዎችን ልጋብዝ ለመማርና ራሱን ለመለወዋ የሚሻ ሁሱ ሊለወዋባቸው እንደሚችል ያለጥርጥር በማመን ነው። ነገር ግን እነዚህን ቀልዶች ተራ የቱርክ ባህሳዊ ቀልዶች አድርጉ የሚመለከታቸው ደግሞ ከሳት ያለፈ አንዳች ነገር እንደማያገኝባቸው አርግጠኛ መሆን ይቻሳል። አዘህ ሳይ ለአንባቢቹ ጨምሬ የማስተሳልፈው መልዕክት በእያንዳንዱ ቀልድ ውስዋ የእናንተ የሕይወት እውነተኛ ሥፍራ የቱ ጋ እንደሚገኝ እንድትመረምሩት ነው። (የሱፊዎች የቀልድ ማዋገር ሆጃ /ናስሩዲን/ ነው። እንደእኛው አለቃ ንብረሃና መሆኑ ነው።)

* * *

ሆጃ ከወዛሹ ጋር በአንድ መዝናኛ ሥፍራ ተቀምጠ ሻይ እየጠጣ ሲያወጋ አንድ የተማረ መሳኩሰ. ሁለቱ ወደተቀመጡበት ተጠግቶ፡- «በዚህ ምድር ሳይ ስሁሱ ነገር መልስ አለው!» አሉት።

በዚህ ድንገተኛ ሰውና በንግግሩ ሉቱ የመሳበት ሆጃ «ነገር ግን እኔ

አንድ ባለጠጋና የተማረ ሰው ጥያቂ ጠይቆኝ ምላሽ አጥሮኝ ነበር» አለው።

መነኩሴውም በጉራና ትምክህት ተሞልቶ፡- «አ! እኔ በዚያ ቦታ ብሆን ኖሮ ምላሹን አሰጠው ነበር፤ እባክህ ጥያቂው ምን እንደነበር አስቲ ንገረኝ?» አለ።

«በጣም ጥሩ» አለ ሆጃ፡- «ጥያቂው ይሽ ነበር፡- ትናንት ማታ በመስኮት ሾልከህ ቤቱ ውስጥ ገብተህ የነበረው ለምንድነው?»

* * *

አንድ ቀን ሆጃ ወደባለፀጋ ጓደኛው ይሄድና፡- «እባክህ ጥቂት ገንዘብ አበድረኝ» ይለዋል።

ጓደኛውም፡- «ለምን ገንዘብ ፈለግህ?» ይለዋል።

«ዝሆን ለመግዛት ፈልጌ» ይላል ሆጃ።

«ገንዘብ ከሌለህ ዝሆን ብትገዛ እንኳን ከየት አምጥተህ ትመግበዋለህ?» በማለት ጓደኛው ጠየቀው።

ይሽን ጊዜ ሆጃ፡- «ወንድሜ! ገንዘብ እንጂ ምክር ልጠይቅህ አልመጣሁም» ብሎ ጥሎት ሄደ።

* * *

አንድ ዓርብ ሆጃ በአንድ መስጊድ መድረክ ላይ ለመስበክ ቆመ።

«እናንተ ምዕመናን! ዛሬ ስለምን እንደምናገር ታውቃላችሁ?» አለ ሆጃ።

«እንዴት ማወቅ እንችላለን?» በማለት ምዕመኑ ጥያቂውን በጥያቂ መለሱለት።

«ስለምን እንደምናገር ካላወቃችሁማ የእኔ መስበክ ምን ጥቅም አለው?» በማለት ከመድረኩ ላይ ወርዶ ወደ ቤቱ አመራ።

በቀጣዩ ዓርብም ሆጃ ወደመስጊዱ አመራና በመድረክ ላይ ቆሞ፡- «እናንተ እውነተኛ ምዕመናን! ዛሬ ስለምን እንደምናገር ታውቃላችሁ?» አለ።

ይሽን ጊዜ ምዕመኑ በአንድ ድምፅ፡- «አዎ! እናውቃለን!» አሉት።

«የምናገረውን ካወቃችሁማ የእኔ መናገር ከንቱ ድካም ነዋ!» በማለት ከመድረኩ ወርዶ ሄደ።

እንደገና በቀጣዩ ዓርብ ሆጃ ወደመስጊድ ያመራና በመድረኩ ላይ ቆሞ፡- «አናንተ ምዕመናን! ዛሬስ ስለምን እንደምናገር ታውቃላችሁ?» አለ።

በዚህ ጊዜ ተዘጋጅተ የነበረው ምዕመን፡- «አንዳንዶቻችን እናውቃለን፣ አንዳንዶቻችን ደግሞ አናውቅም» አለ።

«እንዲህ ከሆነማ» አለ ሆጃ «የምታውቁት ለማያውቁት ንገሯቸው!» በማለት ወደ ቤቱ አመራ።

* * *

አንድ ቀን የሆጃ ጎደኛ ችግር ይገጥመውና በማምንት ውስጥ እንደሚመልስለት ገልፆ ገንዘብ እንዲያበድረው ይጠይቀዋል። ምንም እንኳን ሆጃ ገንዘቡ እንደሚመለስት እምነቱ ባይኖረውም ያበድርና ይሸኘዋል። ጎደኛው ግን ቃሉን በማክበር የተበደረውን በጊዜው ይመልስለትና ሆጃን ያስደንቀዋል። ይሁንና ከጥቂት ወራት በኋላ እንደገና የሆጃ ጎደኛ ሌላ ብድር ይፈልግና ተመልሶ በመምጣት ይጠይቀዋል።

«ባለፈው ቃሌን አክብሬ ብድሬን እንደመለስኩ ታውቃለህ። አሁንም ተቸገሬአለሁና ሌላ ብድር አባክህ ስጠኝ» ይለዋል።

ሆጃም፡- «እንግዲህማ ገንዘብ ለአንተ በድጋሚ አበድሬ መታለል አልሻም... ባለፈው ጊዜ ሳበድርህ ገንዘቡን እንደማትመልስልኝ አምነቱ ነበረኝ፣ ነገር ግን መለስክልኝ። አሁን ደግሞ እንደምትመልስልኝ አምኖለሁና መታለል አልፈልግም» አለው።

* * *

ሆጃ የንጉሥ ወዳጅ ለመሆንም በትቶ ነበር። በነበረ የተሞላው አንደበቱና ተልጽጎነቱ ከንጉሡ ሞገስን አስቸረውና አዘር ማዕድ ለመቋደስም በቃ። ንጉሡ በየዕለቱ ከማዕዱ ላይ ሆጃና የአትክልት ምግብ እንዳይጠፉ አዘዘ።

«ይኸ የአትክልት ምግብ መልካም አይደለምን ሆጃ» ንጉሡ አንድ ቀን ጠየቁ።

«እጅግ ሽጋ ነው» ሆጃ መለሰ።

ለአስራ አምስት ቀናት በተከታታይ የአትክልት ምግብ ብቻ ሲመገቡ ከሰነበቱ በኋላ ንጉሡ አገልጋዮቻን ጠርቶ። «ይኸ የአትክልት ምግብ

እጅግ ሰልችቶኛል፤ አስጠልቶኛልና ከአንግዲህ ከፊቴ አንዳይኮር።» በማለት አዘዘ።

ይሽን የሰማውና መሰልቸቱን በልቡ ይዞ የቆየው ሆጃም፦ «ንጉሥ ሆይ! ትክክል ብለዋል። እንደዚህ ምግብ የሚያስጠላ የለም» አለ።

«ነገር ግን ሆጃ! ከጥቂት ቀናት በፊት ጣፋጭ ነው ስትል አልነበረምን?» አለ ንጉሡ በመገረም።

«እንዴ ንጉሥ ሆይ፤ እኔ እኮ የእርስ እንጂ የአትክልት ምግብ አገልጋይ አይደለሁም» በማለት መለሰለት።

* * *

በአንድ የበጋ ወቅት ሆጃ ለበቅሎው የሚያወጣው የቀለብ ወጪ ከፍተኛ እየሆነበት መጣና ዘዴ ቀየሰ። የበቅሎዋን ቀለብ ቀስ በቀስ መቀነስ።

የመጀመሪያ ቀን ለበቅሎዋ የተለመደ ቀለቧን በግማሽ ቀንሶ ሰጣት። በቅሎዋ ላይ ለውጥ አላየም። እንዲህ እያለ በየቀኑ የሚሰጣትን በግማሽ እየቀነሰ ብዙም ለውጥ ባለማየቱ ሆጃ ያለፈው ዘመን አባትነኑ እየፀፀተውና በአሁኑ አስተዋይ ውላኔው እየተደሰተ ሣምንታት አሰፋ።

ይሁንና አንድ ቀን ማለዳ ሆጃ እየቀነሰ እጅግ ጥቂት ያደረሰውን ቀለብ ይዞ ወደ በቅሎዋ ጋጣ ሲገባ ሞታ አገኛት። በሁኔታው እጅግ እያዘነ ሳለ ወዳጁ በድንገት ይደርስና ሃዘኑን መጋራት ሲጀምር ሆጃ አቋረጠት፦ «ወዳጄ! እኔ ያዘንኩት እኮ በቅሎዬ ያለምግብ ለመኖር ጥቂት ጊዜ ሲተራት በመሞቷ ያሳለፈችው ድካማ አሳዝኖኝ እንጂ ሌላ አይደለም...» በማለት ጓደኛውን ማዕናናት ያዘ።

* * *

አንድ ቀን ሆጃ በደረጃው ከፍተኛ የሚባል የእራት ግብዣ ላይ ይጠራና ወደዚያው ያመራል። ይሁንና ወደግብዣው ያመራው በሥራ ልብሱ በመሆኑ ማንም ዞር ብሎ የሚያየው ከማጣቱም ባሻገር የሚቀመጥበት ወንበር እንኳን ማግኘት አልቻለም። በዚህ ሁኔታ ጥቂት ደቂቃዎች በዚያ አዳራሽ ካሳለፈ በኋላ ማንም ሳያየው ሾልኮ በመውጣት ወደቤቱ ይሄዳል። ቤቱ እንደደረሰም በፍጥነት የክት ልብሱን ቀይሮ ወደ ግብዣው አዳራሽ ይመለሳል።

በአዳራሽ ሲደርስ የሞቀ አቀባበልና ሰላምታ ይቸርሰታል። አስተናጋጅትም በፍጥነት ቦታ ሰጥተውት የሚጠጣውና የሚበላው ያቀርቡለታል። ሆኗም ምግቡን ከሰሆኑ ላይ አንስቶ ኩቡን መቀባት፤ መጠጡንም ሱሪው ላይ ማፍሰስ ይጀምራል። በዚህ ጊዜ ተጋባቸር ሁሉ ተደናግጦ የሆኗን ድርጊት ሲመለከት ጋባገርቹ ወደእሱ ያመራሉ።

«ሆኗ! ምን ማድረግህ ነው!» በማለት ከጋባገርቹ አንዱ ጮኸ።

«የጠራችሁትና የጋበዛችሁት ልብሴን መሆኑን ስላወቅሁ እሱን እየጋበዝኩላችሁ ነው» በማለት መለሰላቸው። □

«ሌላው ሲበላ በማየት የራስ ረሃብ አይታገስም»

«አንድን ነገር በሚገባ እናውቀው ዘንድ ልናፈቅረው ይገባል» የሚሉን ሱፊዎች አሁን ደግሞ በፍቅር ጉዳይ ላይ ይዘውን ይዘልቃሉ። በሱፊዝም አንድን ነገር እንጠበብበት ዘንድ ማፍቀሩ የሚቀድም ነው። ለምሳሌ መዚቃ፤ ስዕል፤ ወይም ማንኛውንም ዓይነት የዕውቀት ዘርፍ ሊሆን ይችላል... በዚያ ዕውቀት ታላቅ ደረጃ እንደርስ ዘንድ አስቀድመን እናፍቅረው ይላሉ። ፍቅር ላይኖር የምናደርገው ጥናትም ሆነ ትምህርት መጨረሻቸው ጥራዝ ነጠቅ እውቀት ብቻ ሆኖ ይቀራልና። «እናም የታላቅ ዕውቀት ምንጩ ፍቅር ነው ይሉናል» ሱፊዎች።

ለብዙዎቹ ሱፊዎች ሱፊዝም የፍቅር መንገድ ነው። ሌሎችን ማፍቀር የዚህን ዓለም ውበትና እንዲሁም አምላክን ማፍቀር ዋነኛ መርሆቻቸው ናቸው። ፍቅራችን ለሁሉ ነገር በጨመረ ቁጥር አምላንዊ ፍቅራችንም እንዲሁ ይጨምራል። አምላክን ባፈቀርን ቁጥር ደግሞ እያወቅነው እንመጣለን።

እንደሱፊዎች እምነት ብዙዎችን ፍቅርን እንፈራለን። ምናልባትም ከዚህ በፊት ከንደኛችን ጋር በነበረን ፍቅር ሀዘንና ብስጭት አጋጥሞን ከሆነ ማፍቀርን እንደገና ለመለማመድ እንፈራው ይሆናል። ሱፊዎች ለዚህ ዓይነቱ ገጠመኝ የተርክን ተረት ዘውትር ያወሳሉ፡- «ሸርባ ያቃጠለው አሱ በአርጉ ይጮኻል»። እናም ያለፉት ጊዜያት የቱንም ያህል ጉዳትን በልባችን ሰንቅረው ይለፉ፤ ወይም ደግሞ የወደፊቱን ስቃይ የቱንም ያህል እንሸሸው ዳግመኛ ማፍቀርን እንማር ዘንድ ግን ይገባል ባይ ናቸው። በዚህ ሂደት ደግሞ የሱፊው መምህር ዋነኛ ተግባሩ ደቀመዝሙሩን ለፍቅር አስተማማኝ ወደሆነ ቦታ ማድረስ

ይሆናል።

«ፍቅርን የምንፈራው በሉሎች በደረሰብን መከዳትና መገፍተር ብቻ አይደለም፤ ነገር ግን መለወጥንም ስለምንፈራ ነው» የሚሉት ሱፊዎች ፡- «ከማንኛውም ነገር በላይ ፍቅር የሰውን ልጅ የመለወጥ ኃይል አለው» ይላሉ። ለእውነተኛ አፍቃሪ እኔነት ቦታ የለውም፤ እኔነት በፍቅር ውስጥ ይሟሟል፤ እናም አፍቃሪና ተፈቃሪ አንድ ይሆናሉ። ነገር ግን በአንዱ ውስጥ መሟሟትና መጥፋትን እኔነታችን ስለሚፈራው ዕለት ዕለት ከፍቅር ስንሸሽ ይስተዋላል። በዚህ ረገድ የሱፊ አፍቃሪዎች ታሪክ ፍራቻችንን ይቀርፍልን ዘንድ አስበናልና አንዳንዶቹን እንመልከት።

በሱፊው ጀሚ ምክር እንጀምር፡- «ከራስህ ለመላቀቅ ብዙ ሺህ ነገሮችን ሞክረህ ይሆናል፤ ነገር ግን ብቸኛው ከራስ የመላቀቂያው መንገድ ማፍቀር ነው። ስለዚህም ከፍቅር አትሸሽ፤ ሰውን ማፍቀር ለመለኮታዊውና ዘላለማዊው ፍቅር መለማመጃ መሆኑንም አትርሳ። ቅዱስ መጽሐፍን አንብቦ ለመረዳት በቅድሚያ ፊደልን ማጥናትስ ተገቢ አይደለምን?» ይላሉ።

ሌላውና የሱፊው መምህር ሼኽ ሙዛፈር ደግሞ ስለፍቅር እንዲህ ይሉናል፡- «ማፍቀር ማለት በምናፈቅረው ሰው ወይም ነገር ውስጥ ውበትን ብቻ ማየትና የእምላክን ስጦታና ደግነት እንዲሁም ርኅራኄ እየተመለከቱ ማድነቅ ነው። አምላክ ሁሉን ነገር አትረፍርፎ በማቅረቡም ማመስገን ነው። ወደአምላክ ፍቅር ስንገሰግስ የመጀመሪያው ደረጃ ይኸ ነው። ለአምላክ ምስጋና ማቅረብ በፍቅር ጉዳና የሚዘራ የመጀመሪያው ዘር ነው። እያደርም ዘሩ ያድግና ዛፍ ይሆናል፤ ዛፉም ፍሬን ያፈራል። ከዚያ በኋላ ከዛፉ ፍሬ የቀመሰ ሁሉ የእውነተኛ ፍቅርን ጣዕም የሚያውቅ ይሆናል። ችግሩ ግን ይኸን ፍሬ የቀመሰው ላልተመሰው ሰው የሚናገርበት ቋንቋ አለመኖሩ ነው» ብለዋል።

ሸሽ ሙዛፈር አንድ እንጨምር፡- «ፍቅር ያናግረናል፤ ፍቅር ያስለቅሰናል፤ ፍቅር አስክሮ አውሬ ያደርገናል፤ አንዳንዴም ያነግሰናል። ፍቅርም ሆነ አፍቃሪ ቋሚ መመሪያ የሚሉት ነገር የላቸውም። አፍቃሪ በየትኛውም አቅጣጫ የሚወስደው ቢሆን እንኳን ከአፍቃሪው ጋር

ከተገናኘ ይነጉዳል። አፍቃሪ በሚገኝበት ቦታ ሁሉ ተፈቃሪ ይሻል። አንዳች ነገር መስራትም ሆነ ለቅዕበት ከአፍቃሪ መለየት አይሆንለትም። በእያንዳንዷ ደቂቃም ያፈቀረውን ሰው ያስባል። አፍቃሪና ተፈቃሪ ሁልጊዜና ለዘላለም አንዱ በአንዱ ውስጥ ናቸው።»

ከሼኽ መዛፈር ወግ አሁንም አንድ እንመርቅ፡- «ሼኽ ኡፋደ ከአንድ ሰሞን ሕመማቸው አገግመው ከአልጋ ይነሣሉ። ወቅቱ ከረምት ነበርና ሁሉ ነገር ቀዝቃዛ ስለሚሆን የኡፋደ ደቀመዝሙር በማለዳ እየተነሣ ውሃ ያሞቅላቸው ነበር። አንድ ቀን ግን ደቀመዝሙሩ እንቅልፍ ጥሎት ሼኽ ኡፋደ ቀድመውት ይነሱና ሲንጐዳጐዱ ይሰማል። ይሽን ጊዜ ደንግጦ በመነሣት ማንቆርቆሪያውን ውሃ ሞልቶ በልበሱ ውስጥ ክልቡ አስጠግቶ ይይዘዋል። ሼኽ ኡፋዴም የሰላት ውሃ ፈልገው ደቀመዝሙራቸውን ቢጠይቁት በቅዕበት የሞቀውን ውሃ ከማንቆርቆሪ ያው ውስጥ ይቀዱላቸው ገባ። በዚያ ፍጥነት ውሃ የማሞቁ ነገር የደነቃቸው ሼኽ ኡፋዴም ውሃውን እንዴት እንዳሞቀው ቢጠይቁት ደቀመዝሙሩ «መምህር ሆይ! በልቤ እሳት ላይ ጣድኩልም» አላቸው።»

ወደራቢያ እንሻገር። አንድ ቀን ራቢያ እንዲህ ተጠየቀች፡-

«ራቢያ ሆይ! እምላክሽን ታፈቅሪያለሽ?»

«በጣም አፈቅራለሁ!» ስትል መለሰች።

«ሰይጣንንስ ትጠያለሽ?» ትላለች።

«አልጠላም! ምክንያቱም ከአምላኬ ፍቅር የተረፈ ለጥላቻ የሚሆን ጊዜ የለኝምና» አለች።

በሌላ ጊዜ ደግሞ ለራቢያ ጥያቄ ቀረበላት፡-

«ራቢያ ሆይ! የእግዚአብሔርን ነቢይ ታፈቅሪያለሽ?»

«አፈቅር ነበር። ነገር ግን የፈጣሪ ፍቅር እሱ ከፈጠረው ነገር ሁሉ በልጦ ልቤን ወሰደው» አለች።

ወደሱፊው ኢታር እንለፍና ደግሞ የሚነግሩንን የፍቅር ታሪክ እንቃኝ።

አንድ ወጣት ከአንዲት የተጣበቸ ሴት ጋር በፍቅር ይወድቅና ቀንና ሌሊት እሷን መከተል ሥራዬ ብሎ ይይዘዋል። በጐዳና ላይ እየጠበቀም ለእሷ ያለውን የማይሻር ፍቅር ዘወትር ይነግራት ጀመር።

«ደንቨንኑ ደጋግሞ እየነገረ ማለፊያ ያላጣት ቀንጆም አንድ ቀን እንደልማዱ ይንቨንኑ ሊነግራት በጠጋት «አስከዛሬ እኔን ስለማፍቀርህ አስመልክቶ የምትነግረኝ ታላቅ ሁሉ በላም የተሞከ ናቸው። ነገር ግን ከኒላዙ ታናሽ እህቱ እየመጣች ነው። የእሷን ውበት ደግሞ ብትመለከት ከእኔ በላይ እንደምታፈቅራት አልጠራጠርም» አሰኘው።

«ወጣቱ ይንቨን ሲሰማ ፊቱን በትዕበት የሚያፈቅራት ሴት እህት ትመጣለች ወደተባለችለት አትጣጫ አየረ። ይንቨን ጊዜ ቀንጀዋ። «አስከዛሬ ድረስ ፍቅርህ የማያረጅና የማይሞት መሆኑንም ስትነግረኝ አልነበረምን? እኔም አምኜ ተቀብዬህ ነበር። ይሁንና ከእኔ የበለጠች ቀንጀ ሴት የሚለውን ታል ከአንደበቱ ስትሰማ ፊትህን በትዕበት ከእኔ አዞርህ። አንተ ገና የፍቅር ትርጉሙ ምን እንደሆነ ያልገባህ ሰው ነህ» በማለት ጥሎው ሄደች።

ከኢታር አንድ ወገ ስንጨምር ደግሞ የምናገኘው የባሀሉልን ታሪክ ይሆናል። «ባሀሉል በአምላኩ ፍቅር እጅግ የተታጠለ ከመሆኑ በላይ ቀን ከሌሊት ወራው ሁሉ ስለአምላክ ድንቃ ድንት ብቻ ሆነ። በመጨረሻም ራሱን በመጣል መውጣትና መግባቱ ሁሉ በአምላኩ ነገር ተሞላ። ሲበላም ሲጠጣም፤ ሲሄድም፤ ሲተኛም የሚያወራው ነገር ሁሉ ስለአምላኩ ብቻ በመሆኑ ብዙዎች መደነቅ ጀመሩ።

«ባሀሉል ይንቨንኑ ነገሩን ይበልጥ ቀጠለበትና በአምላኩ ፍቅር ራሱን መጣሉን አጥብቆ ያዘው። ስለኑሮው መጨነት አቁሞ የአምላኩን ነገር ብቻ በማሰብ ኑሮውን መግፋት ጀመረ። በዚህ የባሀሉል ባህርይ የተ ደነቁ ሰዎች ራሱን ለመጠበቅ ትንሽ ጊዜ እንኑን እንዲሰጥ ቢጠይቁት «ለማፈቅረው ነገር ሁሉ የሚሰረት ጊዜ የባከነ ጊዜ ነው» በማለት ይመልስላቸው ነበር። አታር በዚህ ወጋቸው የፍቅር ኃያልነት ራስን አስከመርሳት እንደሚያደርስ ያሳዩናል።

ወደጃሚ አልፈን ስለፍቅር የሚነግሩንን ደግሞ እንታርም:-

«ፍቅር ቤቱን የሠራበት ልብ እንዴት የታደለ ነው? ምክንያቱም ከዓለም ሣንቃት ሁሉ መዳኛው ፍቅር ነውና። ፍቅር ትዕግስትና ማመዛዘንን ወደምንምነት የሚቀይራቸው የነጉድንድ ኃይል ነው። አፍቃሪ ስለራሱ ደህንነት ማሰብ አያውቅበትም፤ የትኞት ተራራ ለእሱ

ከገለባ ከምር የተለለ ነው። እንዲያውም ትንት የፍቅሩን ኃያልነት የሚፈጽምርለት ጉልበቱ ነው» ይላሉ።

ከሻሚ አንድ እንፈጽምር፦ «ፍቅር በውስጥህ ቦታን ሲያገኝ የውበት መገለጫው ትሆናለህ። ፍቅር የያዘው ሰው ውበት የሚንፀባረቅበት መስተዋት ነው። ምክንያቱም ውበትም ሆነ ነውራቱ መነሻቸው ፍቅር ነውና... የሁለቱም ምንጭ ፍቅር ነው።»

ወደሱፊው መምህር ሩሚ እንመለስ፦ «በፍቅር መራሩ ነገር ይጣፍጣል፤ መዳበትም ወደ ወርቅ ይለወጣል። በፍቅር አፃራው ይጠራና ሁሉ ነገር በግልፅ የሚታይና የተዋበ ይሆናል። በፍቅር የሞተው ነገር ሕይወትን ሲያገኝ ጌታ የነበረው ደግሞ ባርያ ይሆናል።»

«እንዲህ ዓይነቱ ፍቅር ከዕውቀት የሚገኝ ፍሬ መሆኑን አትርሳ። የፍቅር እምነት ከሃይማኖቶች ሁሉ የተነጠለ ነው። ለአፍታሪ እምነቱም ሆነ ሃይማኖቱ እግዚአብሔር ብቻ ነውና። አምላክህን ብቻ ዘወትር አስታውስ፤ ያን ጊዜ እኔነት ይረሳል። በዚያም መንገድ ዘወትር የምትፀልይለት አምላክ አንተነትህን ይወርስና ለፀሎትም ጊዜ አይኖርህም።»

ወደሼክ ሙዛፈር ተመልሰን መሰናበቻችን ይሁኑ፦ «ፍቅር ልዩ የሆነ የስቃይ ደስታ ነው። ማንም በልቡ ይሽን ያስቀመጠ ምስጢሩን የመረዳት ችሎታንም ያገኛል። ሁሉ ነገር እውነት መሆኑንና ወደእውነትም እንደሚወስድ ይረዳል። ከፍቅር በቀር ሌላ ነገር የለም። በእውነት ባህር ውስጥ ለመስመጥ ፍቅር በልባችን ይንገሥ። በፍቅር የተሸነፈ እሱ እውነትንም ያገኛታል» ይላሉ።

የፍቅር ነገር ሆነብንና አንድ እንመርቅ፦ «ነሲፍ ሀሩን ራሺድ ከብዙ የሴት ዕቁባቶቹ መንክል ለአንዷ የተለየ ፍቅርና ክብር ነበረው። ለምን የሚል ጠያቂ ሲመጣበትም በተለያዩ ፈተናዎች ለእሱ የነበራትን ፍቅር ሊያሳያቸው በመቻሉ ነበር። አንድ ቀን የረጅም ዘመን ወዳጁ ወደቤቱ ይመጣና ይሽንኑ ጥያቄ ቢያነሳበት የዚህችን ዕቁባቱን እውነተኛነት ሊያሳየው ፈተናውን ጀመረ።

«ቤቱ የነበሩትን ዕቁባቶች ሁሉ ሰበሰበና ወደግል ሀብቱ ማስቀመጫ ክፍል ይዟቸው በመግባት የወርቅና የአልማዝ እንዲሁም የዕንቁ

ካገናውን ከፈተላቸው። ከዚያም በመካከላቸው ቆሞ የፈለጉትን ሁሉ ይወስዱ ዘንድ አዘዘ። ውሽሞቹ ሁሉ በካገናው ውስጥ የነበረው ዕንቁና ወርቅ ላይ ሲረባረቡ ያቺ ሌት ግን ወደእሱ ተጠግታ ቆመች።

«እሱም ፊቷን ወደእሷ በማዞር ለምን እንደሌሎቹ ሌቶች ከዕንቁና ከወርቁ እንደማትወስድ ጠየቃት።

«እሷም፦ «እኔ የተፈጠርኩት አንተን በፍቅር ለማገልገል ነው። ለእኔ ሽልማቱም የአንተ ፍቅር ብቻ ነው» በማለት አረጋገጠችለት።»

ለዚህም ይመስላል ሱፊዎች «ፍቅር እንደፀሐይ ነው፤ ለፍቅር ያልታደለ ልብ ከሰባራ ሽክላ አይለይም» የሚሉት። □

‹በፍቅር ውስጥ የሚመር ነገር የለም›

ሱፊዎች የመጀመሪያው የምድራችን ነቢይ አዳም ነው ይላሉ። እግዚአብሔርም አዳምን ጠርቶ "ለፈጠርኳቸው እንስሳት በሙሉ ስም አውጣላቸው" አለው። አዳምም ያለአንድ ችግር ስም አወጣ። የምድርን እንስሳ ሁሉ ስም ያወጣው አዳም ነው። የእግዚአብሔር የጥበብ ዘር በውስጡ ስለነበር አልተሳሳተም። እኛም ስንፈጠር እንዲሁ ተዘርቶብናል። "የምንፈልገውንም ሆነ የምንመኘውን በዚያ ዘር ውስጥ እናገኘዋለን" ይላሉ ሱፊዎች።

ለሱፊዎች ኢየሱስ እግዚአብሔር የላከው ታላቅ ነቢይ መሆኑን ይቀበላሉ፤ ለዚህም ነው የእግዚአብሔር መንፈስ ብለው የሚጠሩው። ይሁንና የእግዚአብሔር መለኮታዊ መንፈስ ደግሞ በፈጠረው ሰው ሁሉ ላይ ይገኛል። ያ መንፈስ ከአዳም ተጀምሮ እስከዛሬ ድረስ አለ። መንፈሱ በሙላት የሚገለጠው ግን በነቢያትና በመለኮታዊ ሥልጣን ባላቸው ሰዎች ውስጥ ብቻ ነው... "ይሽንንም ማወቅ ተገቢ ነው" ይላሉ ሱፊዎች።

ሱፊዎች ኢየሱስን የሚወዱትን ያህል ለሙሴም ታላቅ ፍቅርና ክብር አላቸው። እንዲያውም ከእግዚአብሔር ጋር የቀጥታ ግንኙነት ታላቅ ነቢይ ነው ይሉታል። አንድ የሱፊዎችን ጥንታዊ ታሪክ እንመልከት።

አንድ ቀን የእስራኤል ልጆች ወደ ሙሴ ተሰብስበው መጥተው እግዚአብሔርን እራት ሊጋብዙት እንደሚፈልጉና ይሽንኑም እንዲነግርላቸው ሙሴን ጠየቁት። በዚህ የድፍረት ጥያቄ የሙሴ ቁጣ ነደደ። "እግዚአብሔር የሰውን ምግብ አይመገብም፤ ወደእናንተ የራት ግብዣም አይመጣም" አላቸው። የእስራኤል ልጆችም

እያዘኑ ተመለሱ። በነጋታው ምሽት ላይ ሙሴ እንደለመደው ከእግዚአብሔር ጋር ሊነጋገር ወደተራራ ወጣ። በተራራው ጫፍ ላይ ሲደርስ እግዚአብሔር ቆሚል።

እግዚአብሔርም "ባሪያዎቼ የእራት ግብዣ አድርገውልኝ ለምንድነው አሳፍረህ የመለስከብኝ..." በማለት በዘዘን ጠየቀው። ሙሴም "ጌታ ሆይ! የሰው ምግብ አትበላም ብዬ ነበር። እንዲህ ዓይነቱን የጣኝ ግብዣም አትቀበልም የሚል እምነት አድሮብኝ ነው..." አለ። እግዚአብሔርም አዘዘው፦ "ሂድና ለሕዝቤ ንገረው። ነገ ማታ ለእራት እመጣለሁ፤ ግብዣቸውንም ተቀብያለሁ..."

ሙሴም በሊሊት ወደሕዝቡ ተመልሶ እግዚአብሔር የእራት ግብዣቸውን እንደተቀበለ አበሰራቸው። "ማታ እራት ከእናንተ ጋር ነኝ፤ ተዘጋጁ ብሏል" አላቸው። ሕዝቡም ድግሱን ማዘጋጀት ጀመሩ። በእስራኤል ምድር ታላቅ የተባለው ግብዣም ተዘጋጅቶ መሰናዶው ወደመጠናቀቁ በተቃረበበት ሰዓት አንድ በረሃብ የከሳና የጠወለገ ሽማግሌ ድንገት ወደድንኳኑ ደጃፍ ተጠግቶ "እባካችሁ ተርበአለሁ... ከድግሱ የምበላው ትንሽ ስጡኝ..." በማለት ልመና አቀረበ። ሕዝቡ ግን እያዳፋና እየሮሯቸ አስወጡት... "እኛ የደከነው ከእግዚአብሔር ጋር ለመብላት ነው..." በማለት አባረሩት።

የዚያን ቀን ማታ እግዚአብሔር ሳይመጣ ቀረ። ሙሴም እጅግ አፈረ፤ ብዙዎቹም ከእግዚአብሔር ናዝር ተንጋሬ መጣው የሚለን ሐሰት ነው በማለት ጠረጠሩት። በነጋታው ምሽት ላይ ሙሴ በሲናይ ተራራ ወጥቶ እግዚአብሔርን መጠበቅ ጀመረ። እግዚአብሔርም በሰዓቱ መጣ። ሙሴም በሐዘን "ጌታ ሆይ! የራት ግብዣቸውን እንደተቀበልህ ለሕዝብህ ነግሬ ነበር... አንተ ግን ቀርተሽ አሳፈርሽኝ..." አለ።

እግዚአብሔርም "ሙሴ! በራት ግብዣችሁ ላይ ቀድሜ ነበር የተገኘሁት፤ ነገር ግን ግብዣችሁ አባረራችሁኝ" አለ። ሙሴም፦ - "እኛ ያበረርነው ደሃ ሽማግሌ ነው፤ ሊላ ያባረርነው ሰው የለም" አለው... እግዚአብሔርም ጠየቀው፦ "ያን ደሃ ሽማግሌስ ማን ፈጠረው?" ሙሴም "አንተ ነህ ጌታ ሆይ!" በማለት መለሰ።

ይሽን ጊዜ እግዚአብሔር፡- "ታዲያ በፈጠርኩት ውስጥ መኖሬን ትጠራጠራለህ?" አሰው። መ.ሰ. አላስተባበለም። ከታናናሾቹ ለአንዱ የአደረጋችሁት ለእኔ እንዳደረጋችሁት አቡጥረዋለሁ እንደማለት ነው።

እንግዲህ ሱፊዎች እዚህ ላይ ይመክራሉ፡- "አገልጋይህን ስትወድ የአንተ ጀሮ የእግዚአብሔር ይሆናል፣ ስለዚህም በአንተ ውስጥ እሱ መስማት ይጀምራል። ዓይንህ የእግዚአብሔር ይሆናል፣ በአንተ ዓይን እሱ ማየት ይጀምራል። እንደበትህ የእግዚአብሔር ይሆናል፣ በአንተም ምላስ እሱ ይናገራል" ይላሉ።

አንድ የተከበረ ሱፊ ከአንዲት ሴት ጋር በመንገድ ላይ ተገናኘና ይሽን ጠየቃት፡- "የፍቅር መፈጨሻው ምንድነው?" እሷም መለሰች፡ - "...ፍቅር መፈጨሻ የለውም።" ሱፊው ዳግመኛ ጠየቃት፡- "ለምን?" እሷም በመልሷ አስደነቀችው፡- "ምክንያቱም ፈጣሪ መፈጨሻ የለውምና!!"

ሱልጣን መሐመድ እጅግ አድርገው የሚወዱትን አገልጋያቸውን አያዝን አንድ ቀን ወደግቢያቸው በመጥራት ከፈታቸው ከተመጠመጠው ፍሬ አንዱን አንስተው ሰጡት። አያዝም ከሚወደው ጌታው እጅ የተቀበለውን ፍሬ በልቶ እንዳጋመሰ ሱልጣኑ ሌላ ፍሬ አንስተው እንዴ ገመጡና ትንሽ እኝከው ተፉት።

በመገረምም ወደ አያዝ እየተመለከቱ፡- "እንዲህ ዓይነት መራራ ፍሬ እንዴት ትበላለህ?" አሉት።

"የምወድህ ሱልጣን ሆይ" አለ አያዝ "የጣፈጠኝ ፍሬው ሳይሆን የሰጠኝ እጅህ ነው" በማለት መለሰ። በፍቅር ውስጥ የሚመር ነገር የለም።

ማንሱር አል ሀላጅ በሕዝብ ፊት እንዲገደል ሲፈረድበት የሠፊውም ወንጀል በአደባባይ ተነገረ። ይሽውም "እኔ እውነት ነኝ" በማለት ሰብኳል የሚል ነበር። እውነት ደግሞ ፈጣሪ ብቻ ነው፣ ስለዚህም ራሱን ከአምላክ ጋር አወዳድሯል ተባለና ተገደለ... የተቀደሱት ጁናይድ (ሱፊ ናቸው) ይሽን ሲሰሙ እዘኑ። "ጁናይድ ሆይ! እኔ እውነት ነኝ ብሎ ከመስበክ ውጭ ምን ንጠአት ይኖራል?"

ተብለው ተጠየቁ:: ጁናይድም መለሱ:- "ከዚያ በላይ ኃጢአትማ 'እኔ ሐሰት ነኝ' ብሎ መስበክ ነው" አሉ::

ሱፊዎች ስለሙሴ ወደፃፉት ሌላ ታሪክ እንመለስ:: አንድ ቀን ሙሴ ብቻውን በሥፍራ ውስጥ ሲሄድ አንድ ጎልማሳ ለእግዚአብሔር እየፀለየና እየሰገደ አገኘው:: ምን እያደረገም እንደሆነ ጠየቀው:: ጎልማሳውም:- "የእግዚአብሔርን እጅ እየሳምሁ፣ መጎናፀፊያውንም እያጠብሁና ፀጉሩን እያበጠርሁ ነው" አለው:: ሙሴም በዚያ ጎልማሳ የድፍረት ንግግር ተናዶ ከቦታው አባረረው... በምሽት ሙሴ ከእግዚአብሔር ጋር ለመገናኘት ወደተራራው ወጣ:: እግዚአብሔርም በቁጣ ተቀበለውና "ሙሴ! በእውነት ከልቡ ያመልከኝ የነበረውን ጎልማሳ ዛሬ ከቦታው ስላበረርከብኝ ተቆጥቻለሁ... ከእነዚያ ስለ እኔ በአንደበት ፈጠዋታ ሲያወሩ ከሚውሉት ሊቃውንትና ጠበብቶች ይልቅ እሱ በጣም ለእኔ የከበረ እንደነበር አታውቅምን?" አለው:: ሙሴ በድርጊቱ አዘነ:: በነጋታው ያንን ጎልማሳ ፍለጋ ሙሴ ወደጫካው ወጥቶ ሊያገኘው ባለመቻሉ እያዘነ ወደከተማ ተመለሰ:: ሲመለስም ጎልማሳውን ከሊቃውንት ጋር በከተማ ቆሞ ሲነጋገር አገኘው::

በሱፊዎች የመጨረሻ ምክር ምዕራፉን እናብቃ:: ሱፊዎች ከማንም በላይ ኃጢአትን የፈፀመ ሰው ነው የሚሉት ጊዜውን በከንቱ የሚያባክነውን ነው:: ለዚህም ነው:- "ከሚባክን ጊዜ በቀር ለኃጢአት ሁሉ ይቅርታ አለው" የሚሉት:: የህበሻን ንስሐ ውሃ በላው ይሆን?

□

"ከእብደት ምስጢር የእውነት ምንጭ ይገኛል"

የሱፈዝምን የእምነት ፍልስፍና ልናነሳ የሚገባን ምዕራፍ ላይ እንደምንገኝ አምናለሁ:: ስለሱፈዝም ምንነትና ትርጉም የማስረዳበት ቦታ አለኝ ብዬ አላስብም:: ባለፉት ምዕራፎች በተደጋጋሚ ይህንኑ የእምነት ፍልስፍና ለአንባቢዎቼ ሳስታኝ በበቂ እንስቼዋለሁ የሚል እምነትም ስላለኝ በዚህ ምዕራፍ የሱፈዝምን የአስተማሪና የተማሪ ግንኙነት ጄምስ ፋዲማን እና ሮበርት ፍሬጀር በጋራ ከፃፉት "Essential Sufism" ውስጥ የቃረምኩትን እበትናለሁ::

በአረቦቹ ዘንድ ተወዳጅና ጣፋጭ ገፀ-ባህርይ ቢኖር ናስሩዲን ነው:: ናስሩዲን አድራጊና ፈጣሪ ያልሆነበት የዓረብ ታሪክ እምብዛም አይገኝም:: በተለይ በመካከለኛው ምሥራቅ ይኸው አካሄድ የተለመደ ነውና መንደርደሪያችንን በእሱው እናደርጋለን:: አንድ ቀን በቁጥር የበዙ ወጣቶች ወደናስሩዲን ቤት መጥተው አስተማሪያቸው እንዲሆን ይጠይቁታል:: እሱም በቀረበለት ጥያቄ ተስማምቶ የመጀመሪያውን ትምህርት ሊሰጣቸው ወደ ሱፊዎች ማረፊያ ይወስዳቸዋል:: መንገድ ሲጀምሩም ናስሩዲን እንዲት የአህያ ውርንጭላ ላይ ፊቱን ወደ ተከታዮቹ አዙሮ በመፈናጠጥ ወደኋላው ያስጋልባት ጀመር:: ይኸን ትዕይንት የተመለከቱ የከተማው ነዋሪዎች በናስሩዲን ድርጊት እየሳቁ በተከታዮቹ ሞኝነት ደግሞ ማላገጥን ያዙ::

ናስሩዲን በሱፊ ማረፊያ ደርሶ ሲመለከት ከተከታዮቹ ውስጥ አብዛኞቹ ከመሃል መንገድ ተመልሰው እንድ ብቻ ቀርቶ ነበር:: ይኸው እስከመጨረሻው ናስሩዲንን የተከተለው "ተማሪ" ወደ እሱ ተጠግቶ:- "ናስሩዲን ሆይ! ለምን ይሆን ወደኋላ ትጋልብ የነበረው?" በማለት ጠየቀው:: ናስሩዲንም:- "ተማሪዎች ከአስተማሪያቸው

ተድጠው መሂድ እንደሌለባቸው ታውታለህ ብዬ ሰባለሁ። አስተማሪ ደግሞ ለተማሪዎቹ ጀርባውን ሰጥቶ መሂድም የተገባ አይሆንም። ስለዚህም የነበረኝ ምርጫ ከእናንተ ተድሜና ፈቱን ደግሞ ለእናንተ ትቼ መሂድ ነበር፡ ሳደርግ የነበረውም ይሽንኑ ነው" በማለት መለሰለት።

ሱፊዝም ይሽን ታሪክ የተለያዩ ደረጃዎች አሉት ይሉናል። የመጀመሪያው ናስሩዲን የተማሪዎቹን ታሳቸነትና ትዕግስት ሊለካበት ችሏል። ሁለተኛው ደግሞ የመለኮም አስተማሪን ተሞክሮም አሳይቶበታል። መለኮም አስተማሪ መንገዱን የሚያውቅና እትኩሮቱ ግን በተማሪዎቹ ላይ የሆነ ነው። በሦስተኛ ደረጃ ደግሞ የአስተማሪና የተማሪ ግንኙነት በመከባበር ላይ የተመሠረተ ሊሆን እንደሚገባም አሳይቶበታል ይላሉ።

በሱፊዝም እምነት አስተማሪ ማለት መንገዱን የሚያውቅ ማለት ነው። ማንም ሰው ከራሱ በላይ ያድግ ዘንድ ከራሱ በላይ የሚያውቅ አስተማሪ ያስፈልገዋል። ይሽ ሂደት በተላለ ሲተመጥ፡- "ሰው የቱንም ያህል ጠቢብ ቢሆን ለራሱ የመጀመሪያ ዕርዳታ ከማድረግ ያለፈ ሕክምና ማድረግ አይችልም። ራሱን ቀዶ የጠገነ ስለማይገኝ ሙስጣፒ ነገርህ ይሠራ ዘንድ ለሊላው እጥቂ ተመለት" እንደማለት ይሆናል።

ጠቢቡ ባህሉን እንመልከት፡- ባህሉ የቱንም ያህል በጥበብ ቢበስል በዚህ ምክንያት የሚደርስበትን አደጋ ፍራቻ ጥበቡን በእብደት መጋረጃ ሸፍኖታል። ስለዚህም ለማንም ሰው ያልተፈቀደውን "ጥበብን በአደባባይ የመናገር ዕድል" እሱ በዚያች መጋረጃ ተከልሎ ሲተነፍሰት ኖሯል። አንድ ቀን ባህሉ ወደቤተመንግሥቱ አዳራሽ ላይታይ ገብቶ በንጉሡ ሀሩን ዙፋን ላይ ተቀምጠ ተያዘ። በንጉሥ ዙፋን ከመቀመጥ በላይ ወንጀል በሌለበት በዚያ ምድር ባህሉና የያዙት ጠንቋዮች ቆዳው እስኪገለጥ ይተለትሉት ጀመር። የባህሉን ሬሳኽትና ለቅሶ ከሌላው አዳራሽ ሆኖ የሰማው ንጉሥም ሲሮጥ ይወጣና ባህሉን አስጥሎ ጥፋቱን ይጠይቅ ጀመር።

"ንጉሥ ሆይ! በዙፋንህ ላይ ተቀምጠ አገኘነው" አሉ ጠንቋዮቹ። በዚህ ጊዜ ንጉሡ አገኖ ባህሉን እያባበለ ወደጠንቋዮቹ ዞረ።

"እናንተ እብዶች! ባህሉል እብድ መሆኑን እንኳን አታውቁም። ሌኒኖ ሰው በእኔ ዙፋን ላይ ሲመጣ እያታችሁ ታውካላችሁ?" በማለት አፈጠጠ። ይሽን ጊዜ ባህሉል፡- "ንጉሥ ሆይ! ወታደሮችህን እትሾማ። እኔን ያስለቀሰኝ የእነሱ ግርፋት አይደለም። ነገሩ ሌላ ነው..." አለው።

ንጉሡም ግራ ተጋብቶና ወደባህሉልም በአግራሞት እየተመለከተ "ያስለቀስህ ሌላ ምክንያት ታዲያ ምን ይሆን?" አለው። ባህሉልም፡ - "ንጉሥ ሆይ! እኔ እንድ ቀን ለተቀመጥኩባት ዙፋን ይሽን ያህል ግርፋት ከደረሰብኝ አንተ ሃያ ዓመት ለተቀመጥክበት የሚደርስብህ መከራ ትዝ ብሎኝ ነው ያለቀስኩ..." አለው። ንጉሡ ሀሩን ለዓመታት ያላየውን እውነት እብዱ ባህሉል አሳየው። በቤተመንግሥቱም አስተማሪ አድርጎ ሾመው።

ንጉሡም አለ፡- "ከእብዱት ምስጢር የእውነት ምንጭ ይገኛል"።

የሰፈዝም መምህር ተግባራት በዋነኛነት ስምንት ተደርገው ይወሰዳሉ፡- እነዚህም ተማሪዎችን እንደልጆቹ ማየትና ደህንነታቸውን መከታተል፣ ስለአገልግሎቱ ከተማሪዎቹ ምንም ዓይነት ክፍያም ይሁን ምስጋና አለመቀበል፣ የሚያውቀውን ነገር ሁሉ ከተማሪዎቹ አለመደበቅ፣ ተማሪዎቹን ከመጥፎ ምግባር ይመለሱ ዘንድ በሚያባብሉና ጥበብ በተሞሉ ቃላት መምከር እንጂ አለመስደብ፣ የሌላውን ተማሪ ሐሜትና እምነት አለማናናቅ፣ ተማሪዎቹ ሊሄዱ የሚችሉበትን የእውቀት ደረጃ ማወቅ፣ የቱንም ያህል የተወሳሰበ ትምህርቶች ቢሆኑ ተማሪዎቹ ሊረዱት እንደሚችሉ ማመንና ራሱ የሚያስተምረውን ነገር በተግባር ማሳየት መቻል ናቸው።

እንግዲህ በሰፈዝም አስተማሪና ተማሪ ሊኖራቸው የሚገባ ግንኙነት ይሽን ሲመስል ተማሪው ከትምህርቱ በተጨማሪ አስተማሪውንም ሊያጠና ይገባልም ይላሉ፣ አስተማሪው በራሱ ለተማሪው እንድ ትምህርት ቤት ነውና።

ከሞሐመድ ሻፌ ወግች እንድ እንመልከት። ወጣቱ ተማሪ የሰፈው መምህር ታ ለዓመታት ከተማረ በኋላ ወደመመረቂያው ሲደርስ ሰፈው መምህር ለእንድ ወር ሽንት ቤት እንዲያፀዳ ይልኩታል። በዚህ ተማሪ ምደባ እጅግ የተበሳጨው የተማሪው ወላጅ አባት ወደ

ሱፊው መምህር ሲሮጥ መጣ:: ደነገጠ አባት በሕክምና ሙያው በሃገራቱ በጣም የታወቀና በሀብት ደረጃውም ቢሆን ካላቸው ወገኖች የሚመደብ ነበር:: የሱፊው መምህር የተማሪያቸውን አባት ጥያቄ በጥሞና አዳመጡ::

"እባክዎን ልጄን ከሽንት ቤት ዕዳት ያውጡልኝና ወደሌላ ትምህርት ያዛውሩት፤ በእሱ ምትክ ሽንት ቤቱን የሚያፀዱ አሰራ ሁለት ባሮች እሰጥዎታለሁ" አለ::

የሱፊው መምህርም "እንተ ሐኪም ነህና አንድ ጥያቄ ልጠይቅህ:: ልጅህ በአንድ ሕመም ተይዞ ወደእንተ ቢመጣ መድኃኒቱን ለአሥራ ሁለቱ ባሮች ትሰጣለህ?" የተማሪው አባት አፉን ይዞ እንደሄደ ሞሐመድ ሻፊ ነግረውናል::

ለዚህም ነው ሱፊዎች:- "ያለአስተማሪ የሁለት ቀን መንገድ ሁለት መቶ ዓመት ይወስዳል" የሚሉት::

በዚህች ልሰናበት:- የመጀመሪያውን የሱፊዎች ማረፊያ በሲራያ ራማላ ውስጥ ያስገነባው አንድ የክርስትያን ልዑል እንደነበር ይነገራል:: ይኸው ልዑል አንድ የመሰጠውን ትዕይንት በራማላ በኩል ሲያልፍ ተመለከተ:: ሁለት ሱፊዎች በመንገድ ላይ ሲሄዱ ይገናኙና በመተቃቀፍ ተሳሳመው አንዱ የቋጠረውን ሰንቅ በጋራ ሊመገቡ ተቀመጡ:: ይህንን ትዕይንት ለአፍታ የተመለከተው ክርስትያኑ ልዑል ወደሁለቱ ሰዎች ተጠግቶ ስለትውውቃቸው ጠየቃቸው:: መመገባቸውን ሳያቋርጡ አንዱ ቀና ብሎ:- "ካለዛሬ አይቼው አላውቅም..." አለው::

"ምናልባት የአንድ ሃገር ልጆች ትሆኑ?" አለ ልዑሉ::

"ሃገሩንም አላውቅም..." አለ ሰውዬው አሁንም መመገቡን ሳያቋርጥ::

"ታዲያ ለምንድነው እንዲህ ዓይነት ፍቅር ያሳየኸው...?" አለ ልዑሉ ተደንቆ:-

"በእኔ መንገድ ላይ ሲንዝ ስላገኘሁት ነው" አለው::

ልዑሉ መደነቁን ሊደብቅ ዝም ብሎ አልሄደም:: በዚያ ቦታ ለሱፊዎች ማረፊያ የሚሆን ትልቅ ቤት ሠራ:: ዛሬ ቤቱ የሱፊዎች መፍለቂያ "ዩኒቨርስቲ" ሆኗል::

□

"ክፍተር ሁለ የሚበልጠው ምላሽ ሳያገኝ ማፍተር መቻል ነው"

- ሰይጣን

ላለፉት አንድ ሺህ ዓመታት ሰዴምች እምነታችውን የማንተና እግዚአብሔርን ወደማወቅ የመድረሻው "ታላት ጥማሚ" አድርገው ሲወስዱት ኖረዋል። ሰዴዝም የፍተር፣ የመሰጠት፣ ብሎም የዕውቀት መንገድ ነው። የሰዴዝም ትልቁ ተግባር በሰውና በእግዚአብሔር መካከል ያለውን መጋረጃ በመቅደድ የእውነትን ምስጢር ገልጦ ማሳየት ነው። እውነት ደግሞ ለሰዴዝም እግዚአብሔር ነው። ወደዚህ እውነት ወይም ወደ እግዚአብሔር መድረሻው መንገድን ዕውቀት ይለታል። ይሽንኑ እውቀት የሰዴው ፈላስፋ አል-ጋዛሬ ሲተንትኑልን፡- "እውነተኛ እውቀት በውስጡ የያዛቸው 'አንተ በራስህ ማን ነህ?' 'ከየት መጣህ?' 'የምትሄደው ወዴት ነው?' 'በዚህ ምድር የመምጣትህ ምክንያት ምንድነው?' 'የደስታና ሐዘንህ ምንጭስ እንዴት ያለ ነው?' የሚሉት ናቸው" ይለናል። ይሁንና እነዚህንና ሌሎች በርክት ያሉ ጥያቄዎችን ለመመለስ የሚያዳግቱን በእውቀት መንገድ የምናገኛቸው መሰናክሎች ናቸው። በተለያዩ እላፊዎች የተመለከትነው ሰይጣን በዚህ ምዕራፍ በሰዴዝም መንገድ ልናየው እንሞክራለን። በዚህም መንገድ ስለ እሱ ያለንን እውቀት እናበለፅጋለን።

ሰይጣን ከመላዕክት ሁለ ተለይቶ ብቻውን የተገለለና በእግዚአብሔር የተጣለ መልአክ መሆኑን ሰዴዎች ይንግሩናል። ፈጣሪ ከፍጥረት በእንዴ ቀን እዳምን ሰራውና ይስግዴለት ዘንዴ ሰይጣንን ያጠራዋል። በዚያን ጊዜ ሰይጣን መልአክ ነበርና ለሰው መሰገዴን አሻፈረኝ አለ። በዚህ መልሱ የፈጣሪ ቁጣ ነዴዴ። ለሰይጣንም የመጀመሪያ እና ሃሳቡን የማቅረቢያ ጊዜ ሳይሰጠው

ወደምድር ይጥለዋል። ፈጣሪ የተናደደው ለሰው ስላልሰገደ ሳይሆን የእሱን ትዕዛዝ ባለማክበሩ ነው። ወደምድር ከተጣለም በኋላ ቢሆን ሰይጣን የመከራከሪያ ሐሣቡን ሰንዝሯል። "እኔ መልአክ ሆኜ ተፈጥሬ ሳለ እስግድ ዘንድ የሚገባኝ መለኮታዊ ኃይል ሳለው እንጂ ለሰው አልነበረም" አለ። በጥፋቱ ተፀፅቶ ንሰሐ በመግባት ሁለተኛ የመመለስ ዕድሉን እንኳን እንዳይሞክር ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ከገነት መባረሩን ቁርጥ አደረገው። የገነት ደጃፎችም ተዘጉበት፥ የፈጣሪም ዓይን ከእሱ ላይ ሠረች።

ይሁንና ሰይጣን ከፈጣሪ ጋር ካጣላው ጉዳይ ውጪ ለእሱ የነበረው ፍቅር አልቀዘቀዘም ነበር። ብቻውንም በተጣለ፥ ያለተስፋና ያለእንዳች እርዳታ በቀረ ጊዜ ብሎም ምላሽ ፍቅር እንደማያገኝ እርግጠኛ በሆነበት ሁኔታ ውስጥ እንኳን እሱን ከማፍቀር ወደኋላ አላለም። ከፍቅር ሁሉ የሚበልጠው ምላሽን እንደማያገኙ እያወቁ ማፍቀር መቻል ነው። ሰይጣን ደግሞ ምላሽና ዋጋ ባያገኝለትም እግዚአብሔርን ማፍቀሩን አላቋረጠም።

የዘላለምን መለየት የሚያህል ሽክም ተሸክሞ የሚኝዘው ሰይጣን አንዱ የፍቅሩ መግለጫ ደግሞ ለሰው ልጅ በየዕለቱ መሰናክልን ማስቀመጥ ነው። በሱፈዝም እምነት የሰይጣንን መሰናክል ዕለት ዕለት እየዘለልን በማለፍ በእሱ ላይ አሸናፊነታችንን ባረጋገጥን ቁጥር የሚሰማን እርካታና ደስታ ከፍተኛ ነው። በውስጣችን የተቀመጠውን ብቃት የማወቅ ምስጢርም ይኸው የሰይጣን መሰናክል ነው። ቢያንስ ሰይጣን ሰውን በነገር ሁሉ ንቁ እንዲሆን በማድረግ ፍቅሩን ይገልፅለታል። ይሽንኑ ሱፈዎች ሲገልፁት "የሰው ልጅ ሰይጣን ያስተማረውን ያህል የተኛውም መልአክ አላስተማረውም" ይላሉ።

እዚህ ላይ የምዕራባውያኑን ፍልስፍና ጣል አድርገው ማለፍ ተገቢ ነው። በምዕራባውያኑ ፍልስፍና መሠረት እግዚአብሔር ሰይጣንን የፈጠረው ለራሱ ሕልውና እንዲጠቅመው ሲል ነው። ምክንያቱም የሰው ልጅ ሰይጣንን የሚያህል ባላጋራ የሚቋቋመው እግዚአብሔርን በመለመንና ወደ እሱ በመጠጋት ነውና ይኸው ሰይጣን ደግሞ የተፈጠረው በራሱ በእግዚአብሔር ነው። ምክንያቱም

ያለ እሱ የተፈጠረ አንዳች ነገር አለመኖሩን እናውቃለንና። ስለዚህም ሰይጣን ያለመኖሩን በእርግጠኝነት የምናውቅበት መንገድ ቢኖረን ኖሮ የመጀመሪያውና በቅዕበት አላስፈላጊ የሚሆነው ነገር ራሱ እግዚአብሔር ይሆን ነበር። ይኸው ፍልስፍናን በሃገራችን ተረት ስናጠጋጋው "እይጥ ከጠፋ ድመት አይፈለግም" እንደማለት ይሆናል።

ወደሱፊዝም ፍልስፍና ስንመለስ "ምንም እንኳን ፈተናዎቻችንና መከራዎቻችን ከሰይጣን የሚላኩብን ቢሆኑም ዞሮ ዞሮ ለእኛ እስከጠቀሙን ድረስ የፈጣሪ ስጠታዎች ናቸው" ይሉናል። ወላጆቻችን በሕፃንነታችን ወቅት ብቻ ተንከባክበው አሳድገው ካደግን በኋላ ከዓለም ጋር እንድንጋፈጥ ትተውን እንደሚቀመጡ ሁሉ ፈጣሪም ለተወሰነ ጊዜ ተንከባክቦን ይቆይና ከሰይጣን ጋር እንድንታገል ትቶን ይቀመጣል። (በትግሉ ያሸነፈ ወደ ፈጣሪ መንግሥት ሲገባ የተሸነፈው ደግሞ የሰይጣን መንግሥት አባል ይሆናል ማለት ነው)። ዞሮ ዞሮ ሰይጣን የጥንካሬአችን መፈተኛ እስከሆነ ድረስ ከእኛ ይልቅ የሚያሳዝነው ዘላለሙን ለትግል የተፈጠረው እሱ ነው።

ሰይጣን አንዳንድ ጊዜ የተፈረደበት ፍርድ ተገቢ አለመሆኑን ሲከራከርም እንሰማለን። የሱፊው አናስ ይሸችን ወግ ይነግሩናል፡- አንድ ቀን ሰይጣን ‹‹ሁሉ ነገር የሚሆነው በፈጣሪ ሞገስና ፍላጐት መሆኑ እንጂ የእኔ ኃጢአት አሁን ከአዳም በልጠ ነው?" በማለት አንዱን መልአክ ይጠይቀዋል።

መልአኩም "ለአዳም ስገድለት ሲልህ አልሰግድም በማለትህ እኩ ነው የተባረርከው! ይኸ ደግሞ አለመታዘዝና ታላቅም ኃጢአት ነው" አለው።

ሰይጣንም መለሰ፡- "እኔ ለአዳም አልሰግድም በማለትና እዳም ደግሞ አትብላ የተባለውን ፍሬ በልቶ አለመታዘዙን በማነፃፀር መካከል ያለው ልዩነት ግን አይታየኝም" አለው።

መልአኩም "በእርግጥ እንዳልከው አዳም በፈጣሪ ፊት ሞገስ አግኝቷል" አለውና ነገር ግን የሰይጣንን ሐሣብ በመደገፉ ደግሞ መልሶ መደንገጥ ጀመረ።

ሰይጣንም፡- "ፈጣሪ አዳምን ይቅር ሊለው ሲፈልግ ከጥቂቱ ከአዳም ጋር ታልኪዳን አለኝ አለ። ነገር ግን ከአዳም በፊት እኔ ነበርኩ። የሚያሳዝነው ደግሞ የአዳም የአለመታዘዝ ምክንያትም እኔው መሆኔ ነው። እነሆ ከአዳም ጀምሮ እስከዛሬ ድረስ በራሱ ድክመት መሳቱን የሚያምን ሰው ለማየት አልቻልኩም። ይልቁንስ ይኸ የከፋ ኃጢአት አያደለም?" በማለት መልእኩን ጠየቀው። መልእኩ ግን መልስ ስለአጣ ፈጣሪን ሊጠይቅ ሲከንፍ ሄደ። ይሁንና እስከዛሬ አልተመለሰም።

ሱፈው ሼክ መሣፈር ወዳሰፈሩት አንዲት የሰይጣን ታሪክ እንሻገር። አንድ ዛፍ ቆራጭ በመንደሩ አጠገብ አረመኔዎች (ሃይማኖት የለሽ ሰዎች) እየተሰበሰቡ የሚሰግዱለት አንድ ዛፍ ይመለከትና ስለ እግዚአብሔር ቅናት ያድርበታል። በቀጣዩ ቀንም መጥረቢያውን ስሎ ሲያበቃ ዛፉን ለመቁረጥ ወደዚያው ያመራል። ነገር ግን ዛፉ ጋ ሳይደርስ ሰይጣን በመንገድ ላይ ይጠብቀዋል።

"ወንድሜ ወዴት ነው የምትሄደው" ይለዋል ሰይጣን።

የሰይጣንን ማንነት ያልተረዳው ዛፍ ቆራጭም "ከፊት ለፊቴ የማየውን ዛፍ ለመቁረጥ እየገሰገስኩ ነው" ይለዋል።

ሰይጣን በዚህ ጊዜ፡- "እባክህ ዛፉን እንዳትቆርጥ እለምንሃለሁ" በማለት በፊቱ ከፊቱ ይቆማል።

"እንተ ለመሆኑ ማነህ ዛፉን አትቁረጥ ብለህ የምትናገር? ስለአምላኬ ስለፈጣሪ ስል ይኸን ዛፍ ዛሬ ሳልቆርጠው አልመለስም" በማለት ዛፍ ቆራጩ መልሶ ይጮኽበታል።

"እኔ ሰይጣን ነኝ። ዛፉን እንድትቆርጠው አልፈቅድልህም" ይለዋል።

ዛፍ ቆራጩ፡- "እንተማ እኔን ለማቆም አትችልም" በማለት ትንትንት ይገጥመዋል። በመሉ ኃይሉም ሰይጣንን ከመሬት ጥሎ ሊገድለው መጥረቢያውን እንተ ላይ ቢያስተምጥ ሰይጣን፡ - "ማመሳዘን በጣም ያሞድልሃል። ያንን ዛፍ ለመቁረጥ ብትሞክር የሃገሩ ሕዝብ አያሰንህም፡ እንዲያውም ሊገድሉህ ይችላሉ። ቤተሰብህን ደግሞ ያለረዳት በትንሽው ልትተር ነው። እባክህ

ጥቂት አስብ። ያልቲንስ ይሽን ሐሣብህን ከተውከው ከአንተ ጋር ለመደራደር እፈልጋለሁ። በዛፍ ቅራኴትህ በቀን ሁለት ብር ብቻ እንደምታገኝ አውቃለሁ። ይሽ ደግሞ ቤተሰብህን በሚገባ ለመርዳትና ለማኖር በቂ አይደለም። ስለሆነም ከነገ ማለዳ ጀምሮ በትራስህ ሥር በየቀኑ ሁለት የወርቅ ሣንቲሞች አስቀምጥልሃለሁ። በዚያ ሽያጭ የተደላደለ ኑሮ መኖር ትጀምራለህ፥ ቤተሰብህንም በሚገባ ታኖራለህ..." አለው።

ዛፍ ቆራጩ በመጀመሪያ የሰይጣንን ሐሣብ በእጅጉ ተጠራጠረና ማረጋገጫውን ጠየቀው። ሰይጣንም በኔጋታው ሁለት የወርቅ ሣንቲሙን ከአልጋው ትራስ ስር ባያገኝ መጥረቢያውን አንስቶ በመሄድ ዛፉን እንዲቆርጥ ፍቃድ ሰጠው።

በኔጋታው የዛፍ ቆራጩ ትራስ ሥር ሁለት የወርቅ ሣንቲም አገኘና ተደሰቶ ዋለ። በሁለተኛው ቀን ማለዳ ሲነሳ ግን የትራሱ ሥር ባዶ ሆኖ አገኘው። በዚህም ዛፍ ቆራጩ በሰይጣን መታለሉን ተረድቶ መጥረቢያውን አንስቶ ዛፉን ለመቁረጥ መገስገስ ጀመረ። ጥቂት ተጉዞ ከሩቅ ሲመለከት ግን ሰይጣን አሁንም በመንገዱ ላይ ቆሞ እንደሚጠብቀው ተረዳና ፍጥነቱን ጨምሮ በመሮጥ አጠገቡ ሲደርስ ትንቅንቅ ጀመረ። ለሰይጣን ግን ዛፍ ቆራጩ ከአንድ ቀን በፊት እንደጠነከረበት አልነበረም። በቀላሉ ከመሬት ጥሎ ሲገድለው ሲዘጋጅ ዛፍ ቆራጩ "እባክህን ሳትገድለኝ አንድ ነገር ብቻ ትነግረኝ ዘንድ እለምንሃለሁ?" አለው። ሰይጣንም እጁን ሰብስቦ የሚጠይቀውን መጠበቅ ጀመረ። ዛፍ ቆራጩም "በቀድም ከመሬት ጥዬ ልገድልህ ስታገል የዛፉን ያህል ኃይል አልነበረህም። ለመሆኑ የዛፉው ኃይልህ ምስጢሩ ምን ይሆን?" አለው።

ሰይጣንም፦ "በቀድም የነበረኝ ኃይልም ሆነ የዛፉው ልዩነት የለውም። ልዩነቱ ያለው ከአንተ አቅም ላይ ነው። በቀድም ስትታገለኝ የነበረው ስለአምላክህ እግዚአብሔር ቀንተህ ነበር፥ ዛሬ ደግሞ የታገልከኝ ስለሁለት የወርቅ ሳንቲሞች ስትል ነው" አለው። ...ዛፍ ቆራጩ ንስሐ እስኪገባ እንኳን ሰይጣን የጠበቀው አይመስለኝም።

ስለሰይጣን እናስብ ዘንድ የተገባ አለመሆኑን ነው። ለምን? ቢሉ "እግዚአብሔር ከሰጠን ጊዜ ሰርተን ስለሰይጣን ብናስብ ሞር ሞር ንጢአተኞች መሆናችንም አይደል?" ይሆናል መልሳቸው። እንዲህ ከሆነ ደግሞ የእግዚአብሔር ድካም ከንቱ ሊኮር ነው። እሱ ለእኛ መፈተኛ ብሎ ያዘጋጀልንን ሰይጣን እስከመፈጠሩም ብንረሳው እግዚአብሔር ደግሞ የፈጠርኩትን ረሳችሁብኝ በማለት ሊያዝንብን ነው። በሱፈዝም ፍልስፍና ለዚህ ዓይነቱ ጥያቄ የሚሰጠው መልስ ቢኖር፡- "ጥሩ ጥያቄ የመልስ ያህል ይቆጠራል" የሚል ይሆናል። □

"ማንነትን ከማወቅ በላይ እውቀት የለም"

የሰው ልጅ ባወጣው የራሱ የጊዜ ቀመር አዲስ ዓመትና አዲስ ዘመን ውስጥ እንደገባ አድርገው ራሱን እያደሰ መኖር ከጀመረ አሁንም "በራሱ አቆጣጠር" ዘመናት ተቆጠሩ:: ይኸ ግን "ራስን እንደማታለል" አሊያም "ራስን አለማወቅ" መሆኑን ሱፊዎች ይናገራሉ:: ራስን ማታለልን አስመልክቶ ከሱፊዝም እምነትና ፍልስፍና በመቃረም ለመበተን ወደድሁ::

የሱፊዝም ራስን የማታለል ፍልስፍና የሚጀምረው በምክር ነው:- "የቱንም ያህል ቢፍጨረጨር የሚንቅላቱን ኋላ (ጀርባ) ማየት የቻለ ሰው የለም:: የሚገርመው ግን የአኛው አካል የሆነው ዓይናችን ሊያየው ያልቻለውን ነገር ሌሎች እይተው ይንገሩናል" ይሉናል:: እንዳንዴ ስለራሳችን ከራሳችን ይልቅ ሌሎች የሚያዩት ይበልጣልን? እንደማለት ነው::

ሱፊዎች ራስን ማወቅ ከሰይፍ ስለት የሰላ ኃይል አለው ይላሉ:: ምክንያቱም እንዲህ ዓይነቱ ዕውቀት ውስጥ ድረስ ዘልቆ የመግባት ብቃት ያለው በመሆኑ ነው:: ራስን በመውደድ እሳት የሚቃጠል ሰው በእሳቱ ብርሃን ውስጥ ራሱን ሲያታልል ይመለከታል የሚባለው ስለዚህ ነው:: "ራስን ማታለል የሚጀምረው ራስን አጥብቆ ከመውደድ የተነሳ ከሆነ ራስን መጥላት ባይቻል እንኳን አለመውደድ እንደሚቻል ደግሞ ከጥንቱቹ አስተምህሮት ልንቃርም ይገባል" ይሉናል ሱፊዎች::

"ከእኛ በፊት ኖረው ያለፉት በትምህርታቸውና በምክራቸው ጽፈውልን ያለፉትን ስናገላብጥ የማሰብ ንቃት ሐሳምረውልንና እንደሚገባንም እንድንመላለስ ተርፀውን አልፈዋል:: እግርህ ሥር

የሚያደናቅፍህ ድንጋይ ተቀምጠህ ዓይንህን ከድንጋዩ ለማሸሽ ብትሞክር ራስህን ማታለልህ በትዕበት ይገባሃል። ድንጋዩ የሚመታው ዓይንህን ሳይሆን እግርህን ነዋ! ብዙዎችራስን በማታለልና በመሸንገል መንገድ ሲሄዱ "እውነት" እያሰናከለች ስትጥሳቸው የምንመለከተውም ለዚህ ነው። የጠቢብ እጅ የያዘ ተማሪ አስተድሞ አንዳይሰናከል ጠቢቡ ያስተምረዋል፣ አላዋቂነቱ አይሎበት ቢሰናከል ደግሞ እንዴት እንደሚነሳ አሁንም ያስተምረዋል" ይላሉ።

እውነተኛ አስተማሪ በምትሄድበት መንገድ መምራት ብቻ ሳይሆን ከእሱ የተሻለ ርቀት እንደት መጓዝ እንደምትችልም ያሳይሃል። ይኸ ደግሞ ማንነትን ገልፆ የማሳየት ጥበብ መሆኑን ሱፊዎች ይናገራሉ። "ማንነትን ከማወቅ በላይ እውቀት የለም" የሚሉት ሱፊዎች "እውታለሁ በማለት ከሚመሳደቡው ይልቅ አለማወቁን የተረዳው እሱ ታላቅ ጠቢብ ነው" ይላሉ። ምክንያቱም አህያ የቱንም ያህል መጽሐፍ ቢሞኗት አህያነቷ አይቀርምና። ቁምነገሩ መጽሐፍን ማንበቡ ሳይሆን ባነበቡት ላይ ተመስርቶ የባህርይ ለውጥ የማምጣቱ ጉዳይ ነው። በዚህ ረገድ ከሱፊዝም ወጎች አንዳንዶቹን እንቀንሮብ፦

አንድ ቀን ናስሩዲን እግሩ ላይ መጽሐፍ አስሮ በመንገድ ሲሄድ የተመለከተው ጓደኛው ወደ እሱ ጠጋ ብሎ "እግርህ ላይ መጽሐፍ አስረህ የምትሄድ ምን ሆነህ ነው?" በማለት ቢጠይቀው እንዳይጠፋብኝ!" ሲል ይመልስለታል።

ከድርጊቱ ይልቅ በመልሱ የተገረመው ጓደኛው "ነገር ግን በእግርህ ላይ ከሰርከው ልታነበው አትችልም እኮ?" በማለት መልሶ ቢጠይቀው ናስሩዲንም "ከጠፋብኝም እንዲሁ ላነበው እንደማልችል አታውቅም?" በማለት መለሰለት። የናስሩዲን መንገድ ከአህያዋ መንገድ ጋር ተመሳሳይ ሆነብን። ልዩነታቸው ናስሩዲን የተሸከመውን ማወቁ ሲሆን አህያዋ ደግሞ አለማወቋ ይሆናል።

የሰው ልጅ ባህርይ አራት መገለጫዎች እንዳሉት ሱፊዎች ይነግሩናል። የመጀመሪያው ከፈጣሪ ጋር፣ ሁለተኛው ከራሱ ጋር፣ ሦስተኛው ከሰዎች ጋር ሲሆን የመፈረሻውና አራተኛው ደግሞ

ክንለም ጋር ነው። ከፈጣሪ ጋር የሚኖረን የባሀርይ መግለጫ በሰባት መርሆዎች ላይ መመስረቱን የሚነግሩን ሰፈሞች እነሱም፡- የሚገባውን መስጠት፣ ለኩን ማወቅ፣ ስለስሜታው ማመስገን፣ ሕጉን መቀበል፣ በፈተናዎቹ መታገስ፣ ኃላትነቱን ማሰብ እና እሱን መሻት ናቸው። ከራስ ጋር የሚኖረን መግለጫም እንዲሁ ሰባት መርሆዎች አለት ይለናል - ፍርሃትን ማስወገድ፣ ለበጎ ነገር መጣር፣ ክፉን መጀመር፣ ለመንፈሳዊ ሕግጋት መገዛት፣ ሐቅና ቅንነትን መከተል፣ ራስ ወዳድነትን ማራቅና በድህነትም ውስጥ ቢሆን እንዚህን ጠብቆ መኖር ናቸው።

የሰው ልጅ ባሀርይ ሦስተኛው መገለጫ በሆነውና ከሰዎች ጋር ሊኖረን በሚገባው ባሀርይ የሚገኙት ሰባት መርሆዎች ደግሞ ትዕግስት፣ ይቅር ባይነት፣ ትህትና፣ ለጋስነት ርህራሄ፣ መልካም ምክር፣ ፍትሕና ሚዛናዊነት ናቸው።

አራተኛው ከዓለም ጋር የሚኖረን ባሀርይ ሰባቱ መርሆዎች ደግሞ ኑሮዉ ይበቃኛል ማለት፣ ከማናገኘው ይልቅ የምናገኘውን መምረጥ፣ አስተዋጽኦ የሆነውን ነገር መጣል፣ የተትረፈረፈውን ነገር መጥላት፣ መታገብን መምረጥ፣ በዓለም ክፉ የሆነውን ነገር ማወቅና መሻቱንም ማስወገድ እንዲሁም ክፉው ነገር እንዳይስለጥንብን መከልከል ናቸው። በእነዚህ ዙሪያ ለዘመኑ የሰው ልጅ ባሀርይ ይጠቅማለ የምላቸውን በሰፈስቱት ወግ ላይ ተመስርቼ ልገልፅላቸው ወደድሁ።

አንድ ቀን ሰፈሙ ጁናይድ በመንገድ ሲሄዱ አንድ ሰው አስቱም "እምላክዊ ትዕዛዝን የሚያውቅ እውነተኛ ኃጂኛ ከየት ማግኘት እችላለሁ?" በማለት ጠየቃቸው። ጁናይድም ጥቂት አሰቡና "መከራህን የሚሸከምና ናላትህን የሚያሚላ ኃጂኛ የምትሻ ከሆነ አታግኝምና ባትለፋ ይሻላል። መከራውን ተሸክመህ ናላትን ለማሚላት የምትሻው ኃጂኛ ፈልገህ ከሆነ ግን ብዙ ሺህምችን ላስተማውትህ እችላለሁ" አለት። ይሽች ፈጣሪ የሰፈው መምህር የአል-ጋዛሊ ነበረች። ከአል-ጋዛሊ ፈጣሪ እንደገማም፡-

አንድ ቀን የእምነት አባት አብርሃም በመንገድ ላይ ያገኘውን አንድ

ጎረቤቱን በቱ መጥቶ እራት እንዲጋበዝ ይንግረውና ያልፋል። ታዲያ የዚያን ቀን አብርሃም በሄደበት ቦታ የጋበዘው ሰው አመንዝራና ዋሾ መሆኑን ከለሎች ይሰማል። እንዲህ ዓይነቱን ሰው በቤቱ መጋበዙ የቆጨው አብርሃም የራት ሰዓት ሲደርስ በሩን ከውስጥ ጠርቅሞ ይቀመጣል። ጎረቤቱም የአብርሃም ቤት በር መዚጉቱን ተመልክቶ እያዘነ ተመልሶ ይሄዳል። በዚህ ቅጽበት ግን የእግዚአብሔር ድምጽ ወደ አብርሃም ይመጣል፡- "ወዴ አንተ ለእራት መጥቶ የነበረው ሰው ሰባ ዓመቱ መሆኑን ታውቃለህ?" በማለት እግዚአብሔር አብርሃምን ጠየቀው። አብርሃምም በመንተባተብ እንደሚያውቅ መለሰለት። እግዚአብሔርም "አንተ ለአንድ ቀን ልትመግበው የተዐየኅከውን ሰው እኔ ግን ለሰባ ዓመታት ሳይሰለቸኝ መግቤዋለሁ። የእሱ ንጠአት ከእኔ ይልቅ ለአንተ በልጦ የተሰማህ በምን ምክንያት ይሆን?" በማት ጠየቀው። አብርሃም በሥራው ተዐፀተ። (ይኸም ጽድቅ ሆኖ እንዳተቆጠረለት ግን የማውቀው ነገር የለም)።

"ክፋትና ትዕቢት በሰው ልጅ ላይ በሦስት ምልክቶች ይገለፃሉ" ይሉናል ሱፈዮች። እነሱም፡- ብቻውን ሲሆን በሚያዝንና ከሰዎች ጋር ደግሞ ሲሆን በሚደሰት፣ ሰዎች ሲያመሰግኑት አምላኩን በሚያመሰግን፣ እንዲሁም ሊሎች ሰዎች ስለ እሱ ክፉ ሲናገሩ አምላኩን በሚረሳ ሰው ባህርይ ውስጥ ነው ይላሉ። ይኸ ሃሳብ ወደ አል-ጋዛሊ ይመልሰናል።

"እንዳንዶች" ይላሉ አል-ጋዛሊ "በሕግ ከቱጣ፣ ስለት፣ ግብዝነት እንድንታቀብ ታዚል ይላሉ። ከእነዚህ ለመታቀብ ግን ፈጽሞ አንችልም። ምክንያቱም አብረው በውስጣችን የተፈጠሩ ነገሮች በመሆናቸው ነው። ጥቂቶን ነጭ አድርጉ የሚል ትዕዛዝ የለምና። ብዙዎች እነዚህ ተግባራት በሕግ ነትለን እንድንጥላቸው የታዘዙ ይመስላቸዋል። ነገር ግን ሕግ የሚያዘን ልንም በማበጀት እንድንቆጣጠራቸው ነው። ታላላቁን ንጠአት ብታስወግድ፣ ለትንንሾቹ ደግሞ ያትርታን ታገኛለህ" ይሉናል።

ሌላ የሱፊ ፈዚዎታ እናምጣ፡- አንድ በሃይማኖቱ ጠንካራ የተባለ ሰው አየሱስን ተከትሎ በጎጻና ላይ ይንባል። ይኸን የተመለከተና

በሊብነቱ ሃገር ያወቀው ሰው "ምናልባት ከዚህ ሃይማኖተኛ አጠገብ ሂጂ ብቅም እግዚአብሔር ለእሱ ሲል አብሮ ይቅር ይለኛል" በማለት አሰበና ተጠግቶ መንገዝ ጀመረ። ጥቂት እንደተንዙም ሊባው ያሳለፈውን ቁሻሻ ሕይወት እያሰበ መፀፀትና ራሱን መውቀስ ይጀምራል። በዚህ ወቅት ሃይማኖተኛው በአጠገቡ የቆመውን ሊባ ይመለከትና ምናልባት ጥላዬ ሲያርፍበት እኔም አብሬ እረክሳለሁ የሚል ስሜት ያድርበታል። ወዲያውም ሊባው ከአጠገቡ እንዲርቅ ይፈልጋበታል። ይሽን የተመለከተው ኢየሱስ "እነሆ የሃይማኖተኛው መልካም ምግባርና የሊባው ኃጢአት በዚህ ቅጽበት እኩል ታጠበ። የሃይማኖተኛው መልካም ምግባር የታጠበው በትዕቢቱ ሲሆን የሊባው ኃጢአት ደግሞ በትህትናው ምክንያት ነው። ሁለቱም ከዛሬ ጀምሮ አዲስ ጉዞ ይጀምራሉ" አለ።

ሱፊዎች ራስን ስለማታለል ወይም ራስን ስለማወቅ ሲነሳ የሚሰነዝሯት እንዲት ምክር አለች፡- "ፈረሱ ከተሰረቀ በኋላ የጋጣውን በር መዝጋት ጥቅም የለውም። እንዲሁም የሰው ልጅ እኪያረጅ ጠብቆ ንስሐ ለመግባት መሞከሩ በክንቱ ያባክነውን ጊዜ በእርጅናው ለመመለስ የመፀፀት ያህል ነው። በስተርጅናህ "ዓለም ክንቱ ናት፣ አሁን እግዚአብሔርን አገኘሁ" ብትለው ምን ጥቅም አለው? በምድር ላይ የሰው ልጅ ለሚሰራቸው ኃጢአቶች በሙሉ ምህረት ቢኖረው እንኳን ጊዜውን በክንቱ ላባክን ኃጢአተኛ ግን ፍፁም ምህረት የለውም" ይላሉ።

በሱፊው መምህር በአበሻንጃ ምክር አንለያይ፡- "አንድ ኃጢአት ፈፅመህ የኃጢአቱ ደስታ ተከትሎህ ካልሄደ ያ ንስሐ ማለት ነው። ኃጢአትን ከመሥራትህ በላይ የሚጐዳህ የኃጢአቱን ደስታ እያሰብክ መኖር የጀመርክ ቀን ነው። ገላህ የፈፀመው የጥቂት ሰዓታት ኃጢአት ደስታው ሲያልፍ የሚተር ሆኖ ላለ ልብህና አእምሮህ እሱን እያንከ ከኖረ በእርግጠኝነት ፍፃሜህ ገሃነም ነው" ብለዋል። ‹‹የሰራትን ኃጢአት እንደማሰብ ትልቅ ኃጢአት የለም›› ማለታቸው መሰለኝ።

□

"ገነት - በተሰጠኸ ሕይወት የምትኖርበት እንጂ ስትሞት የምትሄድበት አይደለም"

በዓለማችን ላይ ሁለት ዓይነት አመለካከቶች መሰፈናቸውን ስንረዳ እነዚህ አመለካከቶችም በሰው ልጅ ዕድሜ ሰፊውንና ትልቁን ቦታ ይዘው እናገኛቸዋለን። የመጀመሪያው አስተሳሰብ "ገነት ከዚህ ዓለም የተለየና ከሞት በኋላ የምንሄድበት ቦታ ነው" ሲሉ ሲላው አስተሳሰብ ደግሞ "የለም! ገነት ማለት ይሄ ምድርና በተሰጠኸ ሕይወት የምትኖርበት ቦታ እንጂ ስትሞት የምትሄድበት አይደለም" ይላሉ።

እንደሰፈም ደግሞ "ይኸ ዓለም ገነት ሊሆን ይችላል" ይላሉ። "ስናፈቅርበት፣ ስንባርክበት፣ ስናገለግልበት፣ እንዳችን የሌላችን ዕድገት መሰላል ስንሆንበትና ሌሎችንም ስናድንበት... ያን ጊዜ ምድር ገነት ትሆናለች።... በእርግጥ ይኸ ዓለም ገሃነም ልናደርገው እንደምንችል ደግሞ መዘንጋት የለብንም። መከራ፣ ክፋት፣ ጥላቻና ጥፋት ሲሞላብን... ዓለም ገሃነም ትሆናለች" ይላሉ። ለዚህም ነው ምድር የገነት አበባ መቅሰሚያና የገሃነም እሳት መሞቂያ ነች የምትባለው። በሰፈም ገዛ ሞቶለን ዓለምን በመለኮታዊ መስዕዋት ደግሞ እንመልከታት።

ለሰፈም የእግዚአብሔር መገኛ ይኸ ዓለም ነው። ብዙዎች ይኸን ዓለም በሰውና በእግዚአብሔር መካከል እንደመጋረጃ ያስተምሙታል። ሰፈም ደግሞ "ዓለምን በእኛና በእግዚአብሔር መካከል እንደመጋረጃ ያስተምሮነው እኛው ነን" ይሉናል። በዓለም ውበት መደነቅ ስትጀምር በተዘዋዋሪ የምታደንቀው ፈጣሪውን ነው። ለዚህ እንደማብራሪያ የምታገኘን እንዲት የሰፈም ተረት አለች።

አንድ ጠያቂ የሰፈሙን መምህር መዛፈርን በዓይናቸው

የሚያዩትን ነገር "እምላክ ነው" በማለት እንዲት ሊያመልኩት እንደ'ሰ ጠየ'ቅሁና እንዲህ ሲሉ መለሱለት፡- "በዘረፃ ሰትሂድ የማመል ዱካ በረሽሙ ተዘርግቶ ብታያ በዚያ ቦታ ማመል ማለፉን ትጠራጠራለህን!" አሉ። ጠያቂውም "ዱካውን ባየሁማ እንዴት እጠራጠራለሁ!" አለ። መምህሩም "እንግዲያውስ የአምላካቸን ዱካም ደግሞ እኛ ብሎም ይኽ ዓለም ነውና ለእምነቱ የማድ እሉን ማየት የለብንም" አሉት።

እንደሱፊም እምነት ይኽ ዓለም ለእኛ እንደመስታወት ነው። ውድቀታችንንም ይሁን ዕድገታችንን በመለኮታዊ መስታወት ግልፅ ብሎ ይታየናል። ለዚህም ነው ሱፊም፡- "የእኛ ሥራ ይኽን መለኮታዊ መስታወት ዕለት ዕለት መወልወል ነው። በዚያ መስታወት እያንዳንዱ ሥራውን በግልፅ እንዲያየው እናደርጋለን" ይላሉ።

ሊላው የሱፊ መምህር ጀሚ ሲናገሩ "በዓለም ላይ ውበና ፍፁም የሆነን ነገር ስትመለከት በእርግዮ የአምላክን ምልክት ማየትህን አትጠራጠር" ይላሉ። "እንድ የተዋበ ፍጡር በምድር ላይ ስታይ ከሰፊው የእግዚአብሔር የእትክልት ቦታ አንዲት ዕጊፊያ ፈንድታለች ማለት ነው" በማለት እናስታውሰው ዘንድ የተገባ ነገር አክለው ይነግሩናል፡- "አስታውስ! እንድ የተዋበ ምስል ሲወይብ ወይም እንድ አበባ ሲረግፍ ብትመለከት ያን ጊዜ በመለኮታዊው መስታወት ላይ ወጥቶ የነበረው ብርሃን በፈለማ ተጋርዷል ማለት ነው" ብለዋል። ለዚህም ነው የብርሃኑ አመንፈጎ ብቻ ዘላለማዊ ነው ነው" ብለዋል። ጀሚ ይመክራሉ፡- "ታዲያ ዛሬ ታይቶ ነገ በሚጠፋ የምንለው። ጀሚ ይመክራሉ፡- "ታዲያ ዛሬ ታይቶ ነገ በሚጠፋ ነገር ላይ ለምን ታተኩራለህ? ይልቁንስ ወደምንፈጩ ተጠጋና ዘላለማዊውን ብርሃን ለማግኘት ሞክር።"

በዚህ ምድር የምታየው ነገር ሁሉ እውነተኛ ሠዋኛ መለኮታዊው ዓለም መሆኑን ሱፊም ያምናሉ። እኛ እንዲሁም በዚህ ዓለም ያለው ነገር ሁሉ የመለኮታዊው ዓለም ነፀብራቅ መሆኑ ነው። ለዚህም ሳይሆን ይቀራል በዓለም ላይ የምናየው፣ የምንሰማው፣ የምናደንቀው፣ የምንወደው... ነገር ሁሉ ሲያልፍ የምናየው? እንዳችም ነገር ወንቡ

ባለማየታችን እውነታው በሌላ ዓለም መገኘቱን እንድናስብ ሀንድ የሚድ ይለናል:: "የሚያልፈው እውነት በሌላ ዓለም ከተገኘ እሱ በእርግጥ ዘላለማዊ ነው" የሚለን ሱፊዎች በሩሚ ተረት ይሸንኑ ያጠናክሩልናል::

አንድ ቀን ታላቁ የቻይና ንጉሥ በፊቱ ጠቢባን ነን የሚሉ ወደ እሱ እንዲመጡ ባዘዘ ጊዜ የቻይና ጠቢባንና የግሪክ አዋቂዎች በፊቱ ተረቡ:: ቻይናውያኑ ጠቢባን:- "ታላቅ የሆነ ውበትን መፍጠር እንችላለን" ሲሉ ግሪካውያኑ አዋቂዎች ደግሞ:- "እኛ ግን ታላቅ የሆነ ውበትን ማሳየት እንችላለን" አሉት:: ንጉሡም የሁለቱም ሃገር ጠቢባን ትይዩ የሆነ ክፍል ውስጥ ተዋምጠው ሥራቸውን እንዲሠሩና ይሸንኑም ውበት ፈጥረው እንዲያሳዩት አዘዙ:: ቻይናውያኑ ጠቢባን ለሥራቸው የተለያዩ ቀለማትና ብሩሾች እንዲሰጣቸው በጠየቁት መሠረት ንጉሡ ፈቀዱላቸው:: ግሪካውያኑ የጠየቁት ቢኖር መስታወትና የመስታወት መወልወያ ፈጨርቆችን ብቻ ነበር:: እነሱም የተፈቀዱላቸውን ይዘው ወደክፍላቸው ገቡ:: ከጥቂት ቀናት በኋላ ንጉሡ በቅድሚያ ወደ ቻይናውያኑ ክፍል ሲገባ በተመለከተው ድንቅ የአሳሳል ችሎታና ውበት እጅግ ተመሰጠና አድናቆቱን ግለፀላቸው:: ወደግሪካውያኑ ክፍል ሲገባ የተመለከተው ግን ይበልጥ ለመናገር እስኪቸግረው ድረስ የሚደንቅ ሆነበት:: ይኸውም ግሪካውያኑ መስታወቱን መልውለውና በግድግዳ ላይ በቅርፅ በቅርፁ አስተምጠው ከፊት ለፊታቸው በሚገኘው ክፍል በቻይናውያኑ የተሠራውን ስዕል መልሶ እንዲያንፀባርቅ አድርገውት ነበር::

ንፁህ ልብም እንዲሁ ውበትን ከሚታየው በላይ አስውቦ የማሳየት ብቃት አለው:: ምነው ቢሉ የፍጡራን ሁሉ መለኮታዊ መስታወት ልባቸው ነውና:: ስለዚህም የተዋበውን የፈጣሪን ሥራ ታንፀባርቅ ዘንድ የልብህን መስታወት ከፊት ለፊት አስተምጠው::

በመለኮታዊ መስታወት ማየት ስትጀምር ምልከታህ ሁሉ የተለየ ይሆናል:: ሱፊው ኢብን አል-ኢማድ አንድ ቀን በእጃቸው አንዲት እንስሳ አንጠለጠለው ሲሄዱ የተመለከተ ወዳጃቸው:- "ኢብን ሆይ!

በእጅህ ያንጠለጠልከው እንስሳ የረከሰና አንተንም የሚያረክስ መሆኑን አታውቅምን?" ይላቸዋል።

አብነም፡- "ወዳጄ ሆይ! ሰመሆኑ ያሽን እንሰሳ ማን ፈጠረው?" ይሉታል።

እሱም፡- "የፈጠረውማ እግዚአብሔር ነው" በማለት ይመልሳል።

አብነ ያሽን ሲሰሙ፡- "እንግዲያስ እግዚአብሔር ርኩስ ነገር ይፈጥራል እያልከኝ ነው?" በማለት መንገዳቸውን ተጠሉ። በመለኮታዊ መስታወት ስትመለከት የረከሰ ምንም ነገር አይገኝም።

አብዛኛው የሱፊ ተረት ወዳገኘንባቸው ወደሼኽ መሀፈር እንለፍ። ሼኽ መሀፈር በአብዛኛው ተረታቸው ዋነኛው ገፀባህርይ (ጠቢቡ) ሞኙ ባህሉል ነው። ባህሉል አንድ ቀን ንጉሱን ሀሩን አል-ራሺድን ለማግኘት ችቦ ለኩሶ ወደ ቤተመንግሥታቸው ይሄዳል። ለረኽቦም ቀኖት ጠፍቶና ሳያዩት የከረመው አሚዎቻቸው ባህሉል ሲመጣ ተመልከተው ንጉሱ ሲደሰቱም በእጁ በእሳት የተቀጣጠለ ችቦ ይዘው ቢመለከቱ ደግሞ መልሰው ደነገጡ። "ባህሉል! የት ጠፍተህ ከረምህ?" የሉታል።

ባህሉልም፡- "ንጉሥ ሆይ! ሃሳም ሂጂ ነበር" ይላቸዋል።

በባህሉል መልስ ፈገግ ያሉት ንጉሥ፡- "ታዲያ በእጅህ የያዝከው እሳት ከዚያ የመጣ መሆኑ ነው?" ይሉታል።

"የለም ንጉሥ ሆይ! በሃሳም እሳት ስለሌለ እንድለኩስ መልሰው ወደምድር ልከውኝ ነው" ይላል።

ንጉሱም፡- "በሃሳም እሳት የለም እንዴ?" በማለት ተደንቀው ቢጠይቁት ባህሉልም፡- "ንጉሥ ሆይ! እያንዳንዱ ሰው የራሱን እሳት እየለኮሰ በመያዝ ወደ ሃሳም ይጣል እንጂ በዚያ የተዘጋጀ እሳት የለም" በማለት መለሰላቸው። በመለኮታዊ መስታወት የሃሳም እሳትም እንዲህ የተለየ ነው... ያታጥላል እንጂ አይለኩስም።

ወደ አል-አጃሚ ተረት ደግሞ እንነገና በመለኮታዊ መስታወት መታመን (እምነት) የቱን ያህል እንደሚሄድ እንመልከት።

ዘሊብ ከላያቸው ላይ ወልቶ የማያውቅ አንድ ካባ ነበራቸው። በዚህ ካባቸውም ሃገራው ሁሉ ስለሚለያቸው እንደመታወቂያ ሆኖላቸው

ነበር:: እንድ ቀን ዘኪብ ይሽን ካባ መንገድ ላይ ጥለው ወደ መስጊድ ይገባሉ:: ካባው በወደቀበት መንገድ ያልፍ የነበረው ታላቁ የሃይማኖት መሪ ሀሰን አል-ባስሪ የወደቀውን ካባ ሲመለከት የማን መሆኑን ለመለየት አፍታም አልፈጀበትም:: ስለዚህም ከካባው ዳር ቁም በሊባ እንዳያመሰድ በመጠበቅ የዘኪብን መመለስ መጠባበቅ ጀመረ:: ዘኪብ ከመስጊድ ወጥተው ሲመለሱ ሀሰን ከካቸው አጠገብ ቁሞ ሲጠብቅ አገኙት:: ሰላምታ ከተለዋወጡ በኋላ "ሀሰን ሆይ! መንገድ ዳር ቁመህ ምን ታደርጋለ?" ይሉታል::

ሀሰንም "ከታ ከመንገድ ዳር ወድቶ በመመልከቱ ሲላ ሰው እንዳያነሳው እየጠበቅሁልህ ነው:: ለመሆኑ ከታውን መንገድ ዳር ጥለው የሄዱት ማን እንዲጠብቅልም ታምነው ነው?" በማለት መየታቸው::

ዘኪብም:- "ካባዬን እንድትጠብቅ አንተን የላክሀን ነዋ! ሲላ ማንን እታመናለሁ?" አሉትና ካባቸውን ደርበው ወደቤታቸው አቱ::

በሱፊዝም እምነት መለኮታዊ መስታወት የማያሳየው ነገር የለም:: ስለስንፍና ኢብን አራቢ የተረቱትን ደግሞ እንመልከት:: አንድ ቀን ክሊፍ አማር በእገር ሲንዙ በአንድ ቦታ ጉረምሶች ሥራ በመፍታት ተሰብስበው ሲያወሩ ተመለከቱና:- "ለመሆኑ እናንተ ማን ናችሁ?" ይሏቸዋል:: ጉረምሶቹም:- "እኛማ ጉዳያችንን ሁሉ በፈጣሪ እጅ አስተምጠንና እሱን አምነን ተዓምራቱን የምንጠብቅ ነን..." ይሏቸዋል:: ይሽን የሰሙት አማር:- "በእርግጥ እናንተ እንደዚያ አይደላችሁም:: ነገር ግን የምድር ትሎችና ሽክሞች ናችሁ... በአምላኩ በእውነት የታመነ ሰው በተፈጠረበት ምድር ዘርን ዘርቶ የማብቀሉን ድርሻ ደግሞ ለፈጣሪው የሚተው ነው" በማለት ገስፀዋቸው ሂዱ::

በሱፊዎች እምነት ለመልካም ሥራህ ከሰው ልጅ ምስጋና አትሻም:: "የመልካም ሥራህ ደመወዝ ሁሉ በአምላክ ይከፈልህ ዘንድ ለእሱ ተውለት እንጂ መልካም ያደረግክለት ሰው ለሥራህ አንተን ማመስገንና ማወደስ ከጀመረ አምላክህ ሊከፍልህ ያዘጋጀውን ደመወዝ ግማሹን አስተድሞ ከፈለህ ማለት ነው" ይላሉ:: □

"የምታውቀውን ሳትፈሪም የማታውቀውን ለምን ትሻለህ?"

የሱፈዝም እምነትና ፍልስፍናን በታኘንባቸው ቀደምት ምዕራፎች ሱፈዝም የእስልምና መንፈሣዊ ንይል መሆኑን ታኝተን ነበር:: ሱፈዎች እያንዳንዱ ዓድት የእስልምና እምነት ተከታይ የፈጣሪን ዓይን ማየት እንደሚችል አምነው "እኛ ግን እስከዚያው ትዕግስቱ የለንም፣ ፈጣሪን ዛሬና በየዕለቱ ማየት አለብን" የሚሉ ናቸው:: ይኽም በሕይወታቸው ይፈፀም ዘንድ የሚጠበቅባቸውን ሁሉ ለመከፈል የተዘጋጁ ሆነው እናግኛቸዋለን::

በሱፈዝም እምነትና ፍልስፍና ‹‹ጥበብ›› እንዴት እንደምትታኝ ለማየት ጉዞአችንን ስንጀምር ደግሞ አዘውትረው የሚናገሯትን ጥበባዊ ንግግር መነሻችን በማድረግ ይሆናል:: "ሁላችንም ራሳችንን ጥበበኛ አድርገን ከማሰብ የበለጠ የሚያስደስተን ነገር አይኖር ይሆናል:: ለዚህም ነው ሕይወታችን ከስህተቱ ለመላቀቅ ሲሳነው የሚስተዋለው:: ስህተቶቻችንን አጥርተን ማየት ሳንጀምር ጥበብን እንዴት እናስተውላት ዘንድ ይቻለናል? ለዚህም ነው ትህትናና ራስን ማወቅ የጥበብ መጀመሪያ ናቸው የምንለው" ይሉናል::

ሱፈዎች ትህትናና ራስን ማወቅ ግን የጥበብ መጀመሪያ እንጂ መጨረሻ ናቸው አይሉንም:: ነገር ግን ጥበብ በተግባር እስካልተገለጠ ድረስ ተከማችቶ የተቀመጠ እውቀት ነው ይሉታል:: ለዚህም ነው "አህያ የቱንም ያህል መጽሐፍ ብታሸክማት አህያነቷ አይቀርም " የሚሉት:: ነገር ግን እውቀታችንን በተግባር ስንገልጠው ያን ጊዜ ለጥበብ በራችንን ከፍተናል ማለት ይሆናል:: ከሱፈዝም መሪዎች አንዱ ሼኽ ሳፊር ሲናገሩ፡- "ስለሱፈዝም ብዙ እውቃለሁ ማለት አልችልም፣ የማውቃትን ያህል ግን በናትር ተማርኳት፣ እነሆ ላለፉት

አርባ ዓመታትም በኮማር እየኮረኮምኢት እኛሰሠ" ብለውናል። የጠቢባንን ታሪክ ሰምተን በእነሱ የጥበብ መንገድ መጓዝ ብንጀምር እኛስ ጥበበኛ መሆናችንም አይደል?

አንድ ታላቅ ንጉሥ በሃገሩ የሚገኙ ጠቢባንን ሁሉ በዙሪያው እንዲሰበሰቡለት አዘዘ። ጠቢባኑ በዙሪያው ተሰባስበው ሲያበቁም፥ - "በውስጤ መረጋጋትን የሚሰጠኝን ታሪክ ከእናንተ አሰማ ዘንድ እሻለሁ። ይኸ ታሪክ ሳዝን ደስታን የሚፈጥርልኝ፥ ስደሰት ደግሞ ሐዘኔን የሚያስታውስ ይሁን። ይኸን ታሪክ ፈጥናችሁ ትነግሩኝ ዘንድ አዝዣለሁ፣ ከእኔም ጋ ለዘላለም ኗሪ ይሆናል" አላቸው።

ብዙዎቹ ጠቢባን ያመጡት ምክር በንጉሡ ዘንድ አልተወደደምና ንጉሡ መከፋት ጀመረ። ይኸን ያስተዋለ አንደ ጠቢብ ሱፊ ግን ወደንጉሡ ተጠጋና፡- "ንጉሥ ሆይ! ለዘላለም የሚጠቅምህን ምክር አግኝቻለሁ" አለው።

ንጉሡም ለመስማት በመጓጓት "አሰቲ ንገረኝ" ይለዋል።

ጠቢቡም "ንጉሥ ሆይ! ስታዝን 'ይኸም ያልፋል' ትላለህ" አለው።

ንጉሡም "ስደሰትስ?" አለው።

"ስትደሰትም 'ይኸም ያልፋል' ትላለህ። ያን ጊዜ ዘላለማዊ የሆነው ነገር ብቻ ያስጨንቅህ ይጀምራል" ብሎት ሄደ።

በጥበብ መንገድ ላይ መሆናችንን ሳንዘነጋ ወደ አሊ ራሚኒ ደግሞ እንለፍ። አሊ ራሚኒ ጥበብ የሚሻ ሰው በመንገድ ላይ ያገኙና አድራሻዋን ነግሩት፡- "ጥበብ በባህር ውስጥ የምትገኝ ዕንቁ ናት። እሷን ማግኘት ብትሻ እስቀድመህ ያለህበትን በረሃ ጥለህ ወደባህሩ ተጓዝ። ባህሩን አግኝተህ ዕንቁዋን (ጥበብን) ማግኘት ቢያቅትህ እንኳን መገኛዋን ባህሩን አግኝተሃልና ብዚያ ደስ ይልሃል" አሉት።

በጥበብ ጉዳይ ‹‹ሞኝ›› ናስሩዲንም ይነሳል። አንድ ቀን በአደባባይ ተሰብስበው በሞኝነቱ ለሚስቁበት ሰዎች እንዲህ የሚል ጥያቄ ሰነዘረ፡- "ወዳጆቼ! እውቀትን ያለችግር፣ እውነትን ያለሐሰት፣ ስኬትን ያለጥረት፣ እድገትን ያለመሰዋዕትነት... ትፈልጋላችሁን?"

ሕዝቡም በአንድ ቃል፡- "እንፈልጋለን!" በማለት ፈጠኑ።

"እንግዲያውስ ጥሩ ነው! እኔም ይኸንኑ ስለምፈልግ ያገኘሁት

ቀን እንገራችኋለሁ..." በማለት ተሰናብቷቸው ሄደ።

ወደሩሚ ደግሞ እንሄዳለን። ሩሚ አንድ ቀን በመንገድ ላይ ሲሄድ በሳዩ ላይ ጽሑፍ የተጥረገበት ድንጋይ ይመለከታና ተጠንቅቆ ሲመለከተው ከጀርባ የተፃፈውን ተመልክቶ የሚል አነበበ። ከድንጋዩ ጀርባ የተፃፈውን ለማንበብ ተጣድፈው ሲዞሩ ጥምታውሎውን ሳትፈፅም የማታውቀውን ለምን ትሻለህ? የሚል ተፅፎ አገኙበት።

ሩሚ ሲላም ታሪክ አላቸው። አንድ ጎልማሳ ወደ እሳቸው ዘንድ ይመጣና ስለመተዳደሪያ ይጠይቃቸዋል።

ሩሚም፡- "ቅድስናን ከፈለግክበት ልብህን ወደ ሕፃናት ልብ ቀያረው" ይሉታል።

ጎልማሳውም "ለምን?" በማለት ይጠይቃል።

"ሕፃናት አምስት መልካም ነገሮች በልባቸው እንዳሉ አታውቅምን?" አሉና ሩሚ ዘረዘሩለት፡- "ሕፃናት ሰለዕለት እንጀራቸው አይጨነቁም፣ ሕመም ሲሰማቸውም ቀንና ሌሊት ሰለመጥር ዕድሳቸው አያንጐራጉሩም፣ በእጃቸው የያዙትን ምንብ ሁልጊዜ ያከፍላሉ፣ ሲጣሉ ዂም በልባቸው አያሳድሩም (ይረሱታል)፣ እንዲሁም ጥቃትኑ አደጋና ማስፈራራት ሁሉ ያስፈራቸዋል፣ ዕንባ በዓይናቸው እንዲሞላም ያደርጋል" በማለት መለሱለት።

የሱፊዎችን ተደጋግሞ ቢነገርና ቢሰማ የማይሰለቸውን ወጋቸውን መቅጸት ስንኮኖል ሼህ መዛፈር ወዳጃቸውን ቱምነር ደግሞ በመጦር ነው። ዝናቸውና ችሎታቸው በምድሪቱ ላይ የናኘ የአንድ ታላቅ ሼኽን ዝና የሰማ በሀብት የናጠጠ ሱልጣን አንድ ቀን ሼኹ ወደሚያስተምሩበት ቤት ይመጣና የፈጣሪን ስም ጠርቶ እንዲያስተምሩት ይማፀናቸዋል። ሼኹም ይፈቅዱና ሱልጣኑ እየተመላለሰ ሲማር ቆይቶ አንድ ቀን፡- "አባክህን ትምህርትህንም ሆነ ምንባርህን ከልቤ ወድጀሰሁና በሥልጣኔና በሀብቴ ላደርግልህ የምችለው ነገር ካለ ንገረኝ" ይላቸዋል።

ሼኹም ጥቂት አሰቡና፡- "ሱልጣን ሆይ! ልታደርግልኝ የምትችለው አንድ ነገር ብቻ ነው" ይሉታል። □

ሱለማኑም በንጉት የቪኬን ጥያቱ መጠበቅ ተጠለ።
"እባከህ ከባራ ጀምር ወደዚህ አትምጣ" አሉት።
የሱለማኑ ድንጋጤ አይነገርም። "ምን አጠፋሁ?" ይላቸዋል።
ቪኬም። "እንተሰ የአጠፉከው ነገር የለም። ነገር ግን ተማሪዎቼ እንተ ወደዚህ ቤት መምጣት ከጀመርክበት ቀን አንስቶ አስቀድሞ ዓይናቸውን ከጣሉበት ከፈጣሪ ላይ አንስተው ወደአንተ ሲመለሱ በማየቱ አዝኜ ነው። ለግንኙውም በመካከላችን የአንተን ሕልውና ስመሸከም ብቻቱ ያለው ለጊዜው ባለመኖሩ ባትመጣ እመርጣለሁ" አሉት።

ለዚህም ነው በሱፈምች እምነት "ከዓለም ሀብት ጋር ራሱን ያጣመረ አመኮቱን ያጠፋል፣ ከብዙ ሰዎች ጋር የተወዳጀ እሱ ብቸኛ ነው፣ በሥራ ብቻ የተጠመደ ሰው እሱ ሌላ ነገር ለማሰብ ጊዜም አያኖረውም፣ ከፈጣሪው ጋር የተወዳጀ ግን እሱ ታላቅ ሀብረትን የፈጠረ ነው" በማለት ሲመክሩ የምንሰማቸው።

ኳቫይር የሱፈዝም መምህር ናቸው። የእሳቸውንም ምክር ለጠቢባን ጆሮ ማድረስ የተገባ ነውና እንዲህ እናቅርበው። "ብዙ ሰዎች ስለሀብትና ድህነት አዘነሪው ሲናገሩ እሰማለሁ። ከሁለት አንዱንም እንደምርጫቸው ይዘውታል፣ እኔ ግን ከሁለት አንዱ መርጠ ፈጣሪ የሰጠኝን ተቀብዬ ለመኖር ተስማምቻለሁ። ፈጣሪዬ በሀብት ከፀናኝ አልረሳውም፣ በድህነትም ውስጥ ከስተመጠኝ ስግብግብና አመፀኛ አልሆንም። ሀብትም ይሁን ድህነት መለኩታዊ ስጠታዎች ናቸው። ሀብት ፈጣሪን በመርሳት፣ ድህነት ደግሞ በስግብግብነት ባይበላሽ እንኖርባቸው ዘንድ የተሰጡን እደደለምን?" ይሉናል።

ኳቫይር እንዲት ወግ ይጨምሩልናል፡ አሊ የተባለ ተማሪያቸው ነቢዩን እንዲህ ሲል ጠይቃቸው።

"ፍፁም የማያጠፋና ዋጋ ቢስ ያልሆነ ሥራ ወዘወን እፈሊጋለሁና ምን ላድርግ?"

ነቢዩም መለሰለት። "እውነትን ፈሊጋት። እውነት ደግሞ ያለችው በልብህ ነው። በውስጡ ያለችውን እውነት ያገኘ እሱ ራሱን አገኘ ማለት ነው። ከአዋቂዎችና ጠቢባን ጋር ወዳጅ

ሁን። እነሱ በሚናገሩትም ተስማማ። በምትናገረውም ነገር ትንሽ እደነደዳሀ። እንዲት ምላስ ሁለት ነገር ለትናገር እደግትምና። ማንም እናንተሀና አሳንሰህ ለማለየት አትሞክር፣ ምክንያቱም በእንተ ሙሰዋ ያለ ፍላጐት በእያንዳንዱ ሰው ሙሰዋ ሁሉ የሚኖኝ ነውና... የእንተ ያለሆነውን ነገር ሁሉ አትንካ። ሰው ከሞላበት በታ ርቀህ ብቸኝነትን ፈልጉት። ከሰዎች መራቅ ባትችል እንኒን በሰዎች መካከል ከራስህ ጋር ብቸኛ ለመሆን ሞክር። የእውነት መገለጫ በታ ብቸኝነት ናትና" በማለት ጥለውት ሄዱ።

ወደፉሚ እንመለስ፡- "እንድ ቀን ሙሴ በመንገድ ላይ ሲንዝ ሳለ እንድ እረኛ ተንበርክኮ ለፈጣሪው ወሎት ሲያቀርብ ሰማው። እረኛው በወሎቱ የፈጣሪውን ፀጉር ለማበጠር፣ ልብሱንም ለማጠብ፣ እንዲሁም እጀቹን ለመሳም ሲማፀነው ሙሴ በመሰማቱ በእረኛው ድፍረት በጣማ ነደደ። "የፈጣሪን ፀጉር ለማበጠር፣ ልብሱንም ለማጠብ እንዴት ይቻላል? እግዚአብሔር መንፈስ መሆኑን አታውቅምን?" በማለት ሥነሽበትና እረኛውን ከቦታው በማባረር መንገዱን ቀጠለ።

ነገር ግን ጥቂት እንደተንዘ እግዚአብሔር በተራው በጣማ እንደነደደ በሙሴ ፊት ተገለጠ፡- "ሙሴ! በጥበቅሁና በእውቀታችው የእኔን ልብ ለማግኘት ከሚሞክሩ የእንተ ጠቢባን ይልቅ በእረኛው የዋሀነት እንደምደሰትና ለምላሹም እንደምፈጥን አታውቅምን?"

ሙሴም በድርጊቱ ተፀፅቶ ወደ እረኛው ተመልሶ ሄደ። እረኛው ግን ከጠቢባንና ሊቃውንት እግር ሥር ተቀምጠ እንዴት ለፈጣሪው መፀለይ እንዳለበት መማር ጀምሮ ነበር።

በሱፊዎች ምክር እንሰናበታለን፡-

"የማያውቅና አለማወቁንም የማያውቅ ሰው ሞኝ ነውና እርሱን እርሳው፤

"የማያውቅና አለማወቁን ግን የሚያውቅ እሱ ሕፃን ነውና አስተምረው፤

"የሚያውቅና ሚስቱን ግን ጉሚያውት ብኝኗልና እንቅው፤

"ነገር ግን የሚያውቅና ማወቁንም የሚያውቅ እሱ ጠቢብ ነውና ተከተሉው።" □

"ከክፋ ሰው ይልቅ እውቀት የሌለው ታላቅ ጥፋት ያደርሳል"

ስለሱፊዝም እምነት በተጀንሚ የሄድንበት ስለሆነ ስለእምነቱ ምንነት ወይም ስለተከታዮቹ ማንነት በመዘርዘር ጊዜና ቦታ አላባክንም:: በተጥታ ወደሱፊስቶች የእውቀት አዝመራ ገብተን ማፈድ እንይላለን::

በሱፊዝም እውቀት (Knowledge) እና በጥልቅ ማሰላሰል (Contemplation) የማይለያዩ፡ እንዱ የእንዱ መገለጫ ናቸው:: ምድራዊ እውቀት ሁሉ በጥልቅ ማሰብ (ማሰላሰል) የሚገኝ ሲሆን ሲታሰበው አገኘሁት የምትለው እውቀት ግን እንደገለባ በቀላሉ በንፋስ ሊበተን እንደሚችል ይናገራሉ:: እናም የሱፊዝም የእውቀት ጉዞ መሠረቱ ማሰብ (ማሰላሰል) ይሆናል:: ከማሰብ የሚገኝ እውቀት ለምድራቱ የፀሐይን ምስጢር እንደሚፈታ፡ የታወረንም ዓይን እንደሚያበራና መማር የሚሻንም ልብ የሚከፍት ነው:: እነሆ በማሰብ የሚገኝ እውቀት ጥልቁን በሱፊዝም ጥበብ ስንቃኝ በታላቁ የሱፊዝም መምህር እንሳሪ ምክር በመጀመር ይሆናል::

እንሳሪ ሲናገሩ፡- "ምስት ነገሮችን የሚያውቅ እሱ ከሦስት ነገሮች ራሱን ያድናል፡-

- አምላክ ፍጥረትን ሁሉ ሲፈጥር እንዳች ስህተት እንዳልፈፀመ የተረዳ እሱ በክንቱ ከመድከም የዳነ ነው::

- ያለውን ነገር ያለአድልዎ የሰጠ እሱም ከተናቱኛ መንፈስ የነፃ ነው::

- ከየት እንደተፈጠረና ለምን እንደተፈጠረ የሚያውቅ እሱም ከትዕቢት የዳነ ነው::"

እናም እንሳሪ "እውቀት ከክንቱ ድካም፡ ከተናቱኛነትና ከትዕቢት

መዳኛ መድኃኒት ነች" ይሉናል።

ሱፈው ሞሐመድም ሲላ ሦስት ነገሮችን ያነሱልንና እነሱንም የሚያማኙት መሞፈያምኛ ናቸው ይላሉ። እነሱም "መጥፎና ቁጡ መምህር፣ ጨቋኝ መሪና እውቀት የሌለው ሰባኪ ናቸው" ይላሉ። የሞሐመድን ሲላ የእውቀት ምክር ስንጨምር እውቀትና ጉልበት (ሙንሽ) ርቲቶቹን እንድናይበት ትረዳናለች። ሞሐመድ ሲመክሩ፡ - "የሰው ልጅ ጥንካሬ በጉልበቱ ብርታትና በሚሸነጠው ሽሀም ብዛት አይደለም፣ እንዲያማ ቢሆን ለጉልበቱ ፈረስ፣ ለሽጠሙም አህያ ተወዳዳሪ እያኖራቸውም ነበር። ነገር ግን የጥንካሬ ቁም ነገር የሚገኘው ቁጣንና ተናዳጅነትን በመግታት ላይ ነው" ይላሉ። በተቆጣህ ቁጦር ከእውቀት ጋር ርቀትህን እያሰፋህ መምጣትህን ማወት እንደማለት ነው።

ከሱፈው ሞሐመድ አሁንም ሲላ ወግ እንጨምር፡-

"እንድ ቀን የሱፈው መምህር በሚያልፍበት መንገድ ላይ ሰዎች ተሰብሰበው እንድ ነቢይ ሲያደንቁ ይሰማና ተጠግቶ ለጥቂት ጊዜ ሲያስተውል ከቆየ በኋላ፡- "ለመሆኑ የዚህ ነቢይ እውቀት ምን ያህል ነው?" በማለት ይጠይቃቸዋል።

እነሱም፡- "እኛ በሀሉቱ ምን ያህል ትንሀ መሆኑንና የሚሰራቸውን መልካም ሥራዎች እያየን እንደነቃለን፣ አንተ ስለ እውቀቱ ትጠይቀናለህ? በማለት ይመልሱለታል።

ሱፈው መምህርም፡- "ነቃ ሰው በከፋቱ ከሚያደርስው ጥፋት ይልቅ አላዋቂ ሰው ከእውቀት ማጣት የሚያደርሰው ጥፋት እጅግ የከፋ ነው" ብሏቸው መንገዱን ተጠለ።

ሱፊዎችን "ጥበብን ከዓይን ስውር ተማሩ" ይላሉ። እውር በፊቱ ያለውን መንገድ ላያፈትሽ እንደማይረግጥ ስትመለከቱ የእውቀት ጉዞም እንዲሁ መሆኑ ይገባችኋል እያሉን ነው።

የሞሐመድን እንድ ወግ እንጨምርና ወደሌሎቹ እንሻገራለን፡-

"እንድ ቀን አሲና ሀገን የተባሉ ንጀኛዎች ለእደን ይወጣሉ። ነገር ግን ለአራት ቀናት ያህል በዱር ቢያሳልፉም እንዳች ዝር የሚል ነገር ማየት አልቻሉም። የእያንዳንዱ ቀን ውሎአቸውን በዚህ

ንያኑት ሁኒ፡ ያሳልፉና ሲመሽ በአትራቢያቸው ወደሚገኝ መንደር በመሄድ የድብ ቆዳ በጥቂት ቀናት ውስጥ እድነው ይዘውላቸው እንደሚመጡ ለንግሪምቹ በመንገር የቆዳውን ዋጋ ሲደራደሩ ያመሸ ነበር። (አዳኞች የሚያድኑትን አውሬ ቆዳ መሸጥ በዘመኑ የተወደደና የተለመደም ነበር።)

አሊና ሀሰን ለአራት ቀናት የአውሬ ድምፅ እንኳን ሳይሰሙ ቆይተው በአምስተኛው ቀን በማለዳ ተነስተው በወጡበት ዱር ግዙፍነቱ ከሚያስፈራና ቆዳውም እጅግ ከሚፈለግው ድብ ጋር ተፋጠጡ። በዚህ ጊዜ አሊ በፍርሃት፡- "ከዚህ ድብ ጋር ለመጋፈጥ መፍራቴን ልደብትህ አልሻም" አሉው።

ሀሰን በንዴኛው አሊ ንግግር ተገርሞ እየሳቀ፡- "እንተ ከፈራህ ለእኔ ተውልኝ" ይለዋል። በዚህ ጊዜ አሊ ከአጠገቡ ያለ ዛፍ ላይ በፍጥነት ወጥቶ ከላይ ይቀመጥና ንዴቱንና ድቡን ቁልቁል መመልከት ይጀምራል። ሀሰንም ጠመንጃውን ደግኖ በተጠንቀቅ የድቡን እንቅስቃሴ ሲከታተል ቆየ። ነገር ግን ድቡ በሚያስፈራ አካሄድ እየተረበሸ ሲመጣ ሀሰንም ፍርሃት ይጀምረዋል። ይሁንና እንደምንም ተረጋግቶ የተኮሰው ጥይት ድቡ አጠገብ ሳይደርስ ይተራል። በዚህ ቅፅበት ግን ድቡ በሚያስፈራ ቁጣ ተሞልቶ እየገሰገሰ ሀሰን ጋ ሲደርስ ሆነ። ይሽን የተመለከተው ሀሰን ድብ የሞተ ሰው እንደማይነካ በልጅነቱ የሰማው ታሪክ ትዝ አለውና ጠመንጃውን ጥሎ እንደሞተ ሰው ይዘረራል። ድቡም ሀሰን አጠገብ ይደርስና ዙሪያውን እየሠረ ካሸተተው በኋላ የሞተ መስሎት ጥሎት ይሄዳል። ይሽን የተመለከተው አሊ ከዛፉ ላይ በፍጥነት ወርዶ ሀሰንን "ነፍስህን በማዳነህ እንኳን ደስ ያለህ" በማለት አቅፎ ከሳመው በኋላ "ለመሆኑ ወደጅሮህ ተጠግቶ ሲያሸትህ የነገረህ ነገር ነበር?" ይለዋል።

ሀሰንም "ድብን ሳትደገ ቆዳውን ለመሸጥ እትደራደር በማለት ነው የመከረኝ" አለው። ጠቢብ ሰው በእጁ ላይ ባለው እንጂ በተስፋ አምኖ አያታልም እንደማለት ነው።

ወይሰፈው አታር ደግሞ እንሰፍ፡- ሳሊህ የሱፈዝም መምህር ናቸው። ታዲያ አንድ ቀን ደቀመዝሙሮቻቸውን "ሁልጊዜ

በሩን አተብቶ የሚያንኳኳ እንድ ቀን ያክፈትሰታል" በማለት ሲያስተምሩ ሌላ የቡፌ መምህር ራዲዮ ያስሙና "ሳሊህ ሆይ! እስክመጣ ነው 'ያክፈትሰታል' እያልክ ተማሪዎችህን ስለመደፈቱ የምታስተምራቸው፣ ለመሆኑ በሩ ተዘግቶስ ያውቃል?" በማለት አፋጠዋቸው አሉ። የእምላክ ደጅት የሚዘጉት ለሰነፎች እንጂ ጠዚበኩማ ሁልጊዜ ተከፍቶ ይጠብቀዋል እንደማለት ተርጉመን የአታኮርን ወግ ማለፍ እንችላለን።

ሌላ የአታኮርን ወግ ደግሞ እንዛምር፡-

'ዘሰን አል-ባሰሪ አንድ ቀን ጠዚብ አል-አጃሚ ቤት በምሽት የመሶት ሰዓት ይደርሱና ለፀሎት አብረው ይቆማሉ። ነገር ግን ፀሎት እንደጀመሩ አል-አጃሚ አንድ ታል አበላሽተው ሲናገሩ ይሰማሉ። አል-ባሰሪ በተበላሸ ታል ከሚፀልይ ሰው ጋር መቀላቀል ስላልፈለጉ ለብቻቸው መፀለይ ይጀምሩና ጨርሰው ይኮኖሉ። በእንቅልፍ ሰዓት በሕልማቸው ፈጣሪ ይመጣና፡- "ዘሰን! በተበላሸ ታላት ከፀለየው ከአል-አጃሚ ኋላ ቆመህ ወደ እኔ ፀልየህ ቢሆን ኖሮ በፅድሚ በመንህ ከፀለኔካቸው ሁሉ ደሽን እሰማልህ ነበር። እንተ የታላት እንጂ የልብን መበላሸት አላስተዋልክም። እኔ ግን በፀሎቱ ታንቋ ከሚማርከኝ ይልቅ በልቡ ንፅሀና የሚኮርበኝ በእኔ ፈት የተወደደ ነው" በማለት ነስጂቸው ሄደ። የልብ ንፅሀና ከእውነት ሁሉ የላቀ ነው እንደማለት ወስደን የአታኮርን ታሪክ አውንም ከማምት ውስጥ እናስገባዋለን።

የቡፌዝምን እውነት ስናነሳ የማይከንዱን ባያዚድ ቢስታሚን ማንሳት ተገቢ ነው። ከምክራቸው ስንነሳ፡- "በሰውና በፈጣሪ መካከል ያለው ትልቅ መጋረጃ የሰው ጥበብ ነው፣ ምዕመናን ብዙ ጊዜ ከእምላካቸው ይልቅ የጠዚብን ሰው ጥበብ ማምለክ ይቀናቸዋል" ይላሉ። የዚስ ታሚን ሌላ ወርቅ የሆነች ጥበብ እዚህ ላይ እናምጣት፡- "መንፈስ በውስጣቸው የሚገኝ ፍጡራን ብቻ ሳይሆኑ ነገር ግን ተማባር፣ ታላት፣ ሐሣብ እንዲሁም ስሜቶች ውስጥ መንፈስ አለ። ስለዚህም ነው አንዳንዴ የንፍስ የተዋበ ሥራ እንደመልዕክ ሲገለጥ የምናየው" ይላሉ።

በሺክ ባድሩዲን የእውቀት ጉዞ እናጠቃለን። ሺክ ባድሩዲን የእውቀት ጉዞአቸውን አስመልክተው ሲናገሩ፡-

"በመጀመሪያው የእውቀት ጉዞዬ በገጠሮችም ሆነ በተራው ሕዝብ ዘንድ የተወደጀች እውቀት አገኘሁ፡ በሁለተኛው ጉዞዬ ደግሞ በገጠሮች ዘንድ የምትወደድ ተራው ሕዝብ ግን የማይቀበላትን እውቀት አገኘሁ፡ በሦስተኛው ጉዞዬ ደግሞ ገጠሮም ሆነ ተራው ሕዝብ የማይቀበሏት እውቀት ላይ ደረስሁ።

"እንግዲህ የመጀመሪያዋ እቆቀት ንስሐ ትባላለች፡ ገጠሮችም ሆኑ ተራው ሕዝብ የሚቀበሏት እውቀት ናት። ሁለተኛዋ ደግሞ በፈጣሪ መታመን ስትሆን ይሽሾን እውቀት ገጠሮች እንጂ ተራው ሕዝብ አያውቃትም፡ ሦስተኛ የደረስኩባት እውቀት እውነት ስትባል ይሽሾ እውቀት ከሰው ልጅ የመማር ጉደለም ሆነ አስቦ ከመድረስ ችሎታው በላይ ሆና አገኘኋት፡ ስለዚህም የሰው ልጅ ሊቀበላት አያፈልግም..." ይሉናል።

ለሱፊዎች የእውቀት ረሃብ አለ። ደሽ ረሃብ ዳቦ እንደሚጠግበውና በአፍታ እንደሚሻረው የሆድ ረሃብ ዓይነት አይደለም። ሱፊዎች እንደሚነግሩን የእውቀት ረሃብ የሚሻረው በማሰብ ብቻ ነው። ለዚህም ነው ሩሚ ሲናገሩ፡- ማሰብ የማይችል ሰው በገሃነም ተጥሎ ሳለ ነገር ግን ስለዘላለማዊነት እውንም የሚፈጸነት ሰውን ይመስላል የሚሉን። □

"በፍቅር የተሠራ ኃጢአት ፍቅር ከሌለበት አምልኮ ይበልጣል"

በዚህ ምዕራፍ ከሱፊ ባህር ልንኮለኮል የወደድንነው የየዕለት ኑሮአችንን አስመልክቶ ከሱፈዝም እምነትና ፍልስፍና ያሰፈሩልንን ይሆናል። ለሱፊዎች ጌዝት ዓለም እንደመድረክ የተጠረተረተችና በተለያዩ ብርሃናት የደመቀች ናት። ተመልካቹ በመድረክ ላይ ትዕይንት ተመልከቱ እንደሚመሰድ ሁሉ ዓለምም የሚመለከቷት የሚመሰጉባት መድረክ ትሆናለች። ዓለምን በሚገባ የሚመለከቱ ግን "የእውነት ዓይን" ያላቸው ብቻ ናቸው። "ወደመድረኩ የሚያተኩረው ዓይንህ እውነትን ማየት ሲችል ያን ጊዜ በመድረኩ ፈጣሪ ዓይን መመልከት ትጀምራለህ" ይላሉ።

በሱፊዎች እምነት በእኛና በፈጣሪ መካከል ሰባ ሺህ መጋረጃ ተጋርዷል። እነዚህ መጋረጃዎች ደግሞ በአብዛኛው ልማዶቻችንና ሃሣቦቻችን ናቸው። ከመለኮታዊ ፈጣሪ ጋር መገናኘት ያጓጓንን እነዚህን መጋረጃዎች ዕለት ዕለት በተደጋጋ ቁጥር ደግሞ ወደመንፈሳዊ ማንነት እየቀረብን ነው ማለት ይሆናል። እውነትን ለማድረግ ከመሞከር በፊት እውነትን ማወቅ እንደሚገባ የሚመክሩን ሱፊዎች ‹‹እውነትን በራሱ ማወቅም እንደማድረግ ይቆጠራል›› ይላሉ። ‹‹እንዴት ሆኖ?›› ቢሏቸው እውነትን አውቆ ሳያደርጉት የሚቀር የለምና ነው መልሳቸው። ዕለታዊው የሰው ልጅ ሕይወት የብዙ ነገር ማለፊያ ነውና ሕይወቱን ዕለት ዕለት በሚያበላሽውና በአንሃሩ ደግሞ በቅጡ ሕይወቱን በሚጠቀምባት መካከል ያለውን ልዩነት በምሳሌ እየመዘዙ አሳይተውናል።

ሱፊው አንሳፈን መግቢያችን ሰናደርግ ንግግራቸውን በመጥቀስ ይሆናል። "የምትሰራውን ሥራ ልብ በል፣ የአንተም ጥቃ ዕለት

ዕለት በምትሰራው ሥራ የሚተመን መሆኑን ታውቃለህ? እውነተኛ ሥራ ያምና ዐሎት ሳይሆን የተፈጠርክበትን ዓላማ በሥራ መግለጥ ነው::"

ዘሱፈዝም ጉዞ የማይለዩን ሺኽ መዛፈር "በዕለታዊ ሕይወት" ንዑአችን ላይ የሚነግሩን ድንቦ አለ፡- አንድ ቀን በእብዶች ሆስፒታል በራፍ ላይ ያልፍ የነበረ ወጣት በድንገት ቀና ብሎ ወደሕንፃው ሲመለከት አንድ እብድ በመስኮት ሥንቅላቱን አውጥቶ ወደደጅ ሲያማትር ያመለክታል፡- "ለመሆኑ በዚያ ሆስፒታል ውስጥ ያላችሁት እብዶች ስንት ትሆናላችሁ?" በማለት ሩኅሮ ይጠይቀዋል::

እብዱም ለጠያቂው ሰው ፈገግታን ሰጦ፡- "ለመሆኑ እዚያ ደጅስ ስንት ጤነኞች አላችሁ?" በማለት ጥያቄውን በጥያቄ መልሶለታል::

ብዙዎቻችን የሰዎች ድክመት፣ እብደት፣ ስንፍናና ሥነኔ ይታየናል እንጂ የየዕለት ሕይወታችን ብንመረምር እጅግ ብዙ ጉዶሎ እንዳለብን ማስተዋል በቻልን ነበር:: ለዚህ ነው ሱፈዎች "የላተ እጠ-ተት ራስን ማወቅ ነው" የሚሉት::

ከሺክ መዛፈር አንድ እንጨምር፡- አንድ ውሽት የመናገር ችግር ያለበት ሰው ወደሱፈው መምህር ይመጣና ይሽንኑ ችግሩን ይነግራቸዋል:: ሱፈውም እንዲህ ሲሉ መከሩት፡- "እሳት እማኝቱት የማይተጣጠል እንጨት እንደሌለ ሁሉ እንዲሁ ሐሰት መልካሙን ነገር ሁሉ ታጠፋዋለች:: እውነት ለጊዜው የምትጐዳህ ይምሰል እንጂ እያደር ማዳኗን ግን እትዘንጋ:: በውሽት ለመዳን መሞከር ከንቱ ድካም ነው:: በእውነት ሕይወትን ለመኖር ከፈለግህ እውነት ብቻ ተናገር" በማለት ሸኝተውታል::

የሺክ መዛፈር የዕለታዊ ሕይወት አስተምህሮት ብዙ ነውና አንድ እንመርት::

አል-ጋዝሀሊ ተማሪዎቹው አንድ ቀን እንዲህ በማለት ጠየቃቸው፡- "መምህር ሆይ ግንዛቤ የሰውን ልብ ያሰንፋል የሚባለው እውነት ነውን?" አል-ጋዝሀሊም፡- "ልጄ ሆይ በግንዛቤ ልባቸው የሚሰንፍና የሚለሞጠጥ ሰዎች እነሱ ግና ብዙ ትምህርት ይጐድላቸዋል..." አሉት::

ወደ አለ-ጃሚ ደግሞ እንለፍ፡- አንድ ሰው ለመሞት በሚያጣጥርበት ሰዓት የመጨረሻ ኑዛዜ እንዳለው ተጠይቀ ወንድ ልጁን እንዲጠራለት ያዛል። ወንድ ልጁም ወደ አሱ በተረበ ጊዜ እንዲህ አለው፡- "ልጄ ሆይ! ከፈት ለፈትህ ያሰተመጥኩት መቶ መሐለት ወርቅ ነው። ይሽን ወርቅ ትወስድና በዚህ ምድር ላይ እጅግ ሞኝ ሰው ያጋጠመኽ ዕለት ለእሱ ስጠው። ይሽ አደራዬ ነው" በማለት ያሞታል።

ልጁም በአባቱ ኑዛዜ መሠረት ይሽን ወርቅ ተሸክሞ የምድሪቱን ሞኝ ፍለጋ ሲዞር ይከርምና አንድ ቀን አንዲት ከተማ ይደርሳል። በዚያች ከተማም ሕዝብ የተሰበሰበበት አደባባይ ይመለከትና ተጠግቶ የሚሆነውን ሲጠይቅ የሃገሪቱን ሚኒስትር ንጉሥ ነገሥቱ ስላዘነበት እንቱን ተቆርጦ እንዲሞትና በእሱም ፈንታ ላይ አዲሱ ሚኒስትር እንዲፈጠር ስላዘዘው ይሽው ሥርዓት የሚፈፀምበት ዕለት ነው ይሉታል። መሣቱም ከሕዝቡ ጋር ተቀላቅሎ የሚሆነውን ሲጠብቅ ንጉሡን ያሳበነው ሚኒስትር በወታደሮች ተከቦ በሕዝቡ ፊት ይቆምና እንቱን አስጭንብሰው በሰይፍ ሲቆርጡት ይመለከታል። ይሽም ብቻ አልነበረም። አዲሱ ሚኒስትር ደግሞ በፈንታ ተሞልቶ እንቱ ተቆርጦ የወደቀውን ሚኒስትር ፈንጣ ተራምዶ ሲያልፍ ሕዝቡ በዕልልታና በጭብጨባ ያጅበዋል። ይሽን ጊዜ ወጣቱ ወደአዲሱ ሚኒስትር ሲገሰግስ ሄዶ የተሸከመውን መቶ መሐለት ወርቅ ተረክበኝ ይለዋል።

አዲሱ ሚኒስትር በንፁ ግራ ተጋብቶ፡- "በእርግጥ በእኔ ሽመት ተደስተህ ነው ይሽን ሁሉ ወርቅ የምትሰጠኝ?" አለው።

"የለምነ አባቱ በኑዛዜው ሰዓት በዓለም ላይ እጅግ ሞኝ ሰው ፈልገህ ይሽን ወርቅ ስጥልኝ ባለኝ መሠረት ነው የምሰጥህ..." ይለዋል። ሚኒስትሩ ግራ ተጋብቶ "እንዴት እንዲህ ትለኛለህ?" ቢለው "ያቅርታ አድርጉልኝና ዛሬ ተራምደሙት የተሸሙትን ሚኒስትር ራሳ ነገ የእርስዎን ሊሳ እንደሚራመዱና እንደሚሸምበት ሳያውቁ የቀሩ በመሆንም ለእኔ ከዚህ በላይ ሞኝ ሰው ሳገኝ አልችልም..." በማለት ወርቁን ጥሎለት ሄደ።

ለሱፊዎች በዚህ ዓለም ላይ ያለው የሰው ልጅ ኑሮ መድረሻና ግብ አለው። መድረሻው የእውነት ብስለት ሲሆን ግቡ ደግሞ ነፃነት ነው። ለምሳሌ የዛፍ ፍሬ እስኪበስል ከዛፉ ላይ ተጣብቆ ይቆይና ከዚያ በኋላ ወደመሬት ይወድቃል። ገበሬም እንዲሁ ዘርን ይዘራና ይጠብቀዋል። ዘሩም ይበትላል፣ ለአጨዳም የደረሰ እህል ይሆናል። እህሉ ደግሞ ዘር ነው። ቀድሞ ወደነበረበት ይመለሳል ማለት ነው። ውድቁም ሙሉ ክብ ይሆናል፣ የሕይወትን ሙሉ ክብ መሆር ደግሞ ነፃነት ይባላል።

ወደሼክ ሀምዱን እንለፍ። የሼክ ሀምዱን የቅርብ ወዳጅ በአሊጋው ላይ ተኝቶ ለመሞት ያጣጥራል። ሼኹም ሻማ አብርተው ከዘመዶቹ ጋር በፀጥታ ሲያስተውሉት ከቆየ በኋላ የመጨረሻ ሕትታውን ይጠጣል። ሼኽ ሀምዱንም የወዳጃቸውን ሞት እንደተመለከቱ ቶሎ ብለው ሻማውን ያጠፉሉ። ይኽን ጊዜ የሚቹ ዘመዶች ሻማውን ለምን እንደሚያጠፉና ብርሃን ይበልጥ በሚያስፈልግበት ሰዓት በጨለማ እንደሚያስቀምጧቸው በቁጣ ሲጠይቋቸው፡- "ወዳጅቹ! የዚህ ሻማ ባለቤት አሁን ሞቷል። ስለዚህ ወራሾቹ አውቀው እነሱ እስኪፈቅዱ ድረስ ድጋሚ ማብራት አልችልም" ብለዋቸዋል።

እውነትን የሚከተሉ ሰዎች "በፍቅር የተሠራ ኃጢአት ፍቅር ከሌለበት አምልኮ ይበልጣል" ይላሉ። ፍቅር የሌለበት አምልኮ ዋጋው ከክንቱ ድካም ጋር የሚስተካከል ነውና። እናም ሼክ ሀምዱን ሲናገሩ፡- "በፍቅር የተሠራ ኃጢአት ቢያስቀጣም ያስደስታል። ስለዚህም የምታደርገውን ነገር ሁሉ (ኃጢአትም ቢሆን) በፍቅር አድርገው" ይላሉ።

ሱፊዎች በአንድ ነገር ተመስጠ መኖርን የተለማመዱ ናቸው። መልካምም ይሁን መጥፎ ነገር ብዚያ ነገር ተመስጠው መከተልና በዚያም መኖር ይችላሉ። አማራጭ ሲጠፋ መንገድ ዳር መተኛትንም የማድ ልንቀበለው ይገባል ላይ ናቸው። የሰው ልጅ ከአፈር የተሠራ ነውና መራቡ ላይ መተኛቱ የራሱን አንድ ክፍል ይዞ እንደተኛ ሊያስቆጥረው ይገባል ይላሉ።

አንዲት የሱፊ ወግ ልጨምር፡- አንድ ወቅት አንድ የዓረብ

ተንቮ በዘረሃ መንገዱ ይጠፋብትና ሲንከራተት ቀናትን ያሳልፋል። በዚህም ሁኔታ ምንብና መሃውን ጨርሶ በረሃብና ጥም ሲሰቃይ ሳለ በዘረጢት የሞላ ነገር በመንገዱ ላይ ወድቆ ያገኛል። በልቡም ምናልባት በዘረጢቱ የሞላው የእህል ዘር ሆኖ ረሃቡን ማስታገስ ይችል ዘንድ በጉጉት ቢክፍተው ከረጢቱን የሞላው እንደጠበቀው የእህል ዘር ሳይሆን ዕንቁ ሆኖ ያገኘዋል። ወረቡ ከብዙ ድካም በኋላ የበረሃ ተጓጉች ሕይወቱን እድነውት ሲናገር፡- "ያንን ከረጢት ስከፍት የእህል ዘር ሳይሆን ዕንቁ ሆኖ በማግኘቱ እጅግ ያዝንኩበትና የተከፋሁበት ቀን እንደነበር አስታውሳለሁ" ብሏል። ሱፊዎች ይመክራሉ፡- ያለጊዜው ከሚመጣ ሀብት በጊዜው የሆነ ድህነት ይሻላል።

በሼክ መላፈር ንግግር ልሰናበት፡- "ሰዎች ከማመል እበት ንፁ መሥራትን ቢክለክሉ ብዙዎች እስከዛሬ የማመል እበት እያየኩ በሰሉ ነበር። ምነው ቢሉ የሰውን ልጅ አንድ ነገር ሲክለክሉት ለእሱ ጥቅም ሳይሆን 'አንድ ጥሩ ነገር ቢኖረው ከለከሉኝ' የማለት ጥርጣሬን በውስጡ ያነገሰ ነውና" ብለዋል። ለዚህም ነው ሱፊዎች "ቅንነት የታላቅነት መውጫ መሰላል ናት" የሚሉት። □

"ንጠአትን ከማድረግ በላይ ካደረጉት በኋላ ማሰቡ የከፋ ነው"

በዚህ ምዕራፍ ስለሱፈዝም የምናነሳው "ራስን ማታለልና ራስን ማወቅ" ነው። የቱንም ያህል በመስተዋት ላይ ብታፈጥ፣ አልያም ወደኋላህ ለመሆር ብትሞክር የጭንቅላትህን ጀርባ ለማየት አይቻልህም የሚሉት የሱፈው መምህር አል-ጋዝሊ፡- "በግልፅ እናየዋለን ብለን በምናስበው ነገር ላይ እንኳን የማናየው ነገር መኖሩን የማናውቅ ብዙዎች ነን። እነሆ የማናየው ነገር ደግሞ ለብዙዎች መሳለቂያ ያደርገናል" ይላሉ።

እናም ራስን የማወቅ ሰይፍ፣ ራስን በግልፅ የማየት ችሎታ፣ ያለማወቃችንን መከራ ሊያሳጥረው ይገባል። ራስን በማወቅ እሳት ስንለበለብ ራስን ማታለልና ማፈ መጋባት ደግሞ ከየአቅጣጫው የሚያቃጥሉን ፍሞች ይሆናሉ። ራስን በማወቅ አደጋ ውስጥ ስናልፍ የከፋ ነገር እንዳይገጥመን ሰፈሎች "እኛ ጋ ምክሩ አለ" ይላሉ።

ከእኛ በፊት ቀድመው ያለፉ አባቶችና ጠቢባን ትተውልን ያለፉት ትምህርትና ምክር የዛፈው መንገዳችን ጠቋሚ ሆኖ ቆሞልናል። ካለማወቃችን በላይ የሚያወናን፣ የሚያቆመንና እንዲሁም በፈለግው መንገዳችን ላይ ብርሃን እንደሚሆንልን የሚነግሩንን ምክርና ታሪክ እንቃኛለን። መምህር የተማሪዎቹን እጅ ይዞ እግራቸው እየመራ በመንገዳቸው ሁሉ የሚከተል ሳይሆን ውስጣቸውን ለማግኘት በሚያደርጉት ጥረት አጋዥ ሆኖ ይቆምላቸዋል። በውስጣችን ከተተከለው ጥበብ ጋር የሚያገናኙን የሱፈዎችን ጥበብ የምንጀምረው በአል-ጋዝሊ ነው።

አል-ጋዝሊ ሲናገሩ፡- "አንዳንዶች ከቱጣ፣ ከስግብግብነትና ከግብዝነት እንድንታቀብ ሕግ አውናል ይላሉ። ነገር ግን ይሽ በፍሁም የሚቻል አይደለም፣ ምክንያቱም እነዚህ ባህርያት ሁሉ

አብረው የተወለዱ ናቸውና። ጥቁሩን ነጮ እናደርገው ዘንድ እንደማዘዝ ነው' ይላሉ። እነዚህ ሰዎች የዘንጉት ነገር ቢኖር አኩሉ እግዜ እነዚህን ባህርያት ነትሳቸው ባሉ አያሉም፣ ነገር ግን በልክ ሚዛኑ፣ ቁጥጥራቸው ነው የሚሉን። ታላቁ ጋዜአትን በማሰገድ እግረመንገዳችንን ታናሽ ለሆነው ጋዜአት ይትር፣ና ምህረትን እናግኝ ይሆናል። የእግዚአብሔር መልዕክ እንኳን ሳይተር፡- 'እኔም እንደናንተ ፍጡር ነኝ፣ እንደዘሁምችም አቆማለሁ' ይላል። በቁራን ደግሞ 'እግዚአብሔር ቲማቸውን ወደውሰማቸው የሚውጡትን እሱን ያፈቅራል' ተብሎ ተጽፏል" ይሉናል። እንደአል-ጋዛሊ እምነት ውስጥን የማውቲያው እንዱ መንገድ ሕግን በእግዚኩ መረዳት ነው። አሊያማ (እንደሱፊዎቹ አባባል) "አህያ የቱንም ያህል ቅዱስ መጸሐፍን ብትሸከም ያው አህያ ነች" የሚለውን በድጋሚ ልናነሳ እንገደዳለን።

ሱፊዎች እንድም ወደ ውስጣችን የመመልከቻው መንገድ ጊዜን በእግዚኩ መጠቀም መሆኑን ያበክራሉ። በጊዜው ያላደረግኸው ነገር ካለፈ በኋላ ማድረግ ከንቱ መባዘን መሆኑን የሚነግሩንም በምሳሌ አስደግፈው ነው፡- "ፈረሶችህ ከተሰረቁ በኋላ የጋጣውን በር የምትዘጋው ለምን ይሆን? በእንዲህ ዓይነቱ የእርጅናህ ሰዓትም ዓለም ከንቱ ነች፣ አሁን አምላኬን አተኛሁት' ትላለህ። ነገር ግን ጥቅም የለውም። ከጋዜአቶች ሁሉ ምህረት የሌለው ጊዜን በከንቱ ማጥፋት ነው" ይላሉ።

ወደ ቡሽንጀ እንለፍ፡- ጋዜአትን ከማድረግ በላይ ከደረጉት በኋላ ማሰበ የከፋ መሆኑን እዩት ይሉናል፡- "ጋዜአትን ፈፅመህ ደስታው ተከትሎህ ከልሂደ ንስሐ ገብተሃል ማለት ነው። ምክንያቱም ጋዜአትን እንደመሻትና እንደማሰብ ማድረጉ አያገዳም። ድርጊቱ ጊዜያዊና ጋላፊ ሲሆን መሻትና ፍላጐቱ ግን ቀጣይና የማያቋርጥ ነው። አንድን ጋዜአት በግፋችን ማድረጉ በአእምሮና በልብ ሲያንኩት ከመኖር ጋር ሲነፃፀር ፍፁም የማይወዳደር ነው?" ይሉናል።

ብዙዎች በፀሎታቸው የአምላክቸውን ስም ምን ያህል ደጋግመው እንደጠሩት ሲያስቡ፣ ከእንደበታቸው ግን በየዕለቱ የሚወጣውን ከንቱ ቃል አስበውት አያውቁም፣ እዚህ ላይ ካሊፍ አማር እንዲህ

ይላሉ፡- "በመጨረሻው የፍርድ ቀን ሳያስመዝኑህ አስተድመህ ከእንደበትህ የሚወጡትን ቃላት መዝናቸው::"

"የባህርይ ሥራ አራት መገለጫዎች አሉት፡- ከፈጣሪ ጋር የሚኖረን ባህርይ፣ ከራስ ጋር የሚኖረን ባህርይ፣ ከሰዎች ጋር የሚኖረን ባህርይ እንዲሁም ከዓለም ጋር የሚኖረን ባህርይ ነው:: እነዚህ ባህርያት ደግሞ በሰባት መመሪያዎች ላይ የተመሠረቱ ናቸው:: ከፈጣሪ ጋር ለሚኖረን ባህርይ ሰባቱ መመሪያ፡- ለእሱ የሚገባውን መስጠት፣ ማንኑን ማወቅ፣ ስለስሙታው ማመስገን፣ በቃሉ በቅኝ ማለት፣ በፈተናዎቹ መታገስ፣ ቅድስናውን ማክበርና ለእሱ መገዛት ናቸው::

"ከራስ ጋር ለሚኖር ባህርይ ሰባቱ መመሪያ ደግሞ ፍርሃትን መቀነስ፣ መጣር፣ ችግርን መጅጅም፣ መንፈሳዊ መርሆን አጥብቆ መያዝ፣ እውነትንና ቅንነትን መከተል፣ ከሥጋ ፍላጐት ራስን ማላቀቅና በልክ መኖርን ማወቅ ናቸው::

"ከሰዎች ጋር በመኖር ለሚኖረን ባህርይ ሰባቱ መመሪያዎች ደግሞ፡- ትዕግስት፣ ይቅር ባይነት፣ ትህትና፣ ቸርነት፣ ርህራሄ፣ መልካም ምክር፣ ፍትሕና ሚዛናዊነት ናቸው::

"ከዓለም ጋር ለሚኖረን ባህርይ ሰባቱ መመሪያዎች ደግሞ፡ - በእጅ ባለን ነገር በቃኝ ማለት፣ ከሌለን ይልቅ ያለንን ነገር መምረጥ፣ እምቢተኛነትን ማስወገድ፣ ሙትረፍረፍን መጥላት፣ ከሁሉ ነገር መታቀብን መምረጥ፣ የዚህን ዓለም ክፉ ነገር ማወቅና የእነሱን ፍላጐትም ማስወገድ እንዲሁም በክፉ ላለመሸነፍ በዕናት መቆም ናቸው" ይለናል::

ራስን በማወቅና ራስን በማታለል የጀመርነውን ጉዞ ስንቀጥል የሱፊው አል-ዋሪ ምክር መሸጋገሪያችን ትሁን፡-

"አንድ ሰው 'እንዴት ጥሩ ሰው ነህ' ቢልህ ይሽ አስተያየቱ እንዴት መጥፎ ሰው ነህ' ከሚለው ይልቅ ካስደሰተህ አንተ በእርግጥ መጥፎ ሰው ነህ" ይላሉ:: ‹‹ውስጥህን በሚገባ ትመረምር ዘንድ የሚገፋህ አስተያየት እሱ የተሻለ ነው›› እንደማለት ይሆናል::

ወዴ ሼህ መላፊር እንሂድና ውስጥን ስለማወቅ ያሰፈሩልንን ደግሞ እንመልከት፡-

"እንድ ሰው ሰሱፈው መምህር ገንዘብ ለመለገስ ይፈልግና መሄዱት በመሄድ ገንዘቡን ይዘረጋላቸዋል። ሱፈው፡- "ሀብታም ከሆንክ ገንዘቡን እተበልሃለሁ፣ አለበለዚያ አላደርገውም" ይሉታል።

ሰውዬውም "በጣም ሀብታም ነኝ" በማለት ማረጋገጫውን ይሰጣል።

"ሀብታም ከሆንክ የገንዘብህን መጠን ንገረኝ" ይላሉ መምህሩ።

"ሁለት ሺህ ወርቅ አለኝ" በማለት ሰውዬው መለሰ።

"አራት ሺህ ወርቅ ቢኖርህ ትመኛለህ?" አሉት መምህሩ።

"በእርግጥ እመኛለሁ" አለ።

"ስምንት ሺህ ወርቅ ቢኖርህስ?" በማለት በድጋሚ ጠየቁት።

"እሱንም እመኛለሁ" አለ።

"እንግዲያውስ ሀብታም ስትሆን ስለታህን ትሰጠኛለህና ያን ጊዜ ተመልሰህ እንድትመጣ" በማለት አሰናበቱት። ‹‹ሀብታም ማለት በውስጡ በቃኝን የሚያውቅ ብቻ ነው›› ማለታቸው መሰለን።

ታላቁ የሱፈ መምህር ቢያዚድ ቢስታሚ እንደነበሩ ይነገራል። ቢስታሚ ታዲያ በትምህርታቸው ብዙ ነገር ፈልገው ሲያገኙ ማግኘት ያልቻሉት አንድ ነገር ብቻ ነበር። ይሽንንም በዚህ ምሉሉሳቸው እንመልከት፡-

አንድ ቀን የቢስታሚን ትምህርት የተጠማ ሰው ወደቤታቸው በማለዳ ይመጣና በር ያንኳኳል። በሩን የከፈቱት ደግሞ ከጠዋት ፀሎታቸው የተነሱት ቢስታሚ ነበሩ፡-

"ማንን ትሻለህ?" ይሉታል።

"ቢያዚድ ቢስታሚንን" ይላል ሰውዬው ቢስታሚንን በጉጉት ዓይን እየተመለከተ።

"እዬ! ከንቱ ለፋህ። ቢስታሚንን ለማግኘት እነሆ እስከዛሬ እኔም ደክሚአለሁ። አሁንም የተነሳሁት ከዚያው ፍለጋ ነው..." በማለት አሰናበቱት። ይሽንንም "ራስን ፈልጎ እንደማግኘት የሚያደክም ነገር የለም" አድርገን ወሰድነው።

ሰሱፈሞች ራስን የማወቅ እንዴ ምልዝት ትዕግስት ነው ብለናል። ሼኽ መዛፈር የሚያሜጡትን አለ፡-

"እንድ ቀን የሱፈው መምህር ኢብን አራቢ በተማሪዎቹ

ስለትዕግስት ተጠይቀው በጥበብ የተሞላ አመለካከታቸውን ሲያካፍሉ እባብ እየተሳበ ወጥቶ እግራቸውን ይነድፈዋል፥ ይሁንና ኢብን አራቢ ንግግራቸውን ሳያቋርጡ ማስተማራቸውን ይተጥላሉ። "በመካከል ግን ሁኔታውን የተረዱ ተከታዮቻቸው እግራቸው ሲነደፍ ለምን ከተቀመጠበት እንዳልተነሱ አልያም ደግሞ እንዳልሔዱ እቋርጠው ይጠይቋቸዋል።

ኢብን ራቢም፦ "እያስተማርኩ ያለሁት ስለትዕግስት መሰለኝ። የራሴን ትዕግስት በተግባር ሳሳይ እንዴት እናንተን በጉዳዩ ላይ ማስተማርና መምከር ይቻለኛል? በውስጤ የሊለውን እንደሆነ እድርጉ እንደመናገር የሚያሳፍረኝ ነገር የለም።" በማለት መለሱላቸው።

ድርጊቶቻችን ሁሉ በዕውቀት ካልታነጹ ሀሮ ሀሮ ጥፋት ማድረሳቸው አይቀሬ ነው። የሱፈው መምህር አንሳሪ ደግሞ እንዲህ ይሉናል፦ "አንድ ቀን ብዙ ሰዎች ተሰብስበው ከመካከላቸው በሀሎተኛነቱና በለጋስነቱ የታወቀን አንድ ሰው ሲያመሰግኑና ሲያደንቁ የሱፈው መምህር በቦታው ይደርሳሉ። መምህሩም የሆነውን ሁሉ በርጋታና በጥሞና ካስተዋሉ በኋላ፦ 'ለመሆኑ ይኽ የምታደንቁት ሰው እውቀቱ ምን ያህል ነው?' በማለት ይጠይቃሉ"

"ሕዝቡም፦ 'በሀሎቱ ምን ያህል ትጉህና በለጋስነቱም ታላቅ እንደሆነ እየነገርንዎ ስለእውቀቱ ይጠይቁናል?' በማለት ያፈጠጡባቸዋል.. "የሱፈው መምህርም 'ክፋ በክፋቱ ከሚያደርሰው ጥፋት ይልቅ አላዋቂ ሰው ባለማወቁ የሚያደርሰው የከፋ ነው' በማለት ጥለዋቸው ሄዱ" ይሉናል።

ማቆሚያችን የሱፈው መምህር የክቢር ምክር ይሆናል፦ "የእግዚአብሔርን ስም በመጥራት እርካት ማግኘት ከተቻለ፥ የክረሚላን ስም በመጥራት አፍን ማሟፈጥ ከተቻለ፥ እሳትን በመጥራት እግር ቢታጠል ኖሮ፥ ውሃን በመጥራት ጥምን ማርካት ቢቻል፥ ምግብን በመጥራት ረሃብን የሚታከስ ቢሆን... ይኸኛ ዓለም ነፃ በሆነች ነበር..." ይሉናል።

ይኸንንም "እውነትን በሕይወታችን ስንሻ መናገር ሳይሆን ማድረግ ተገቢ ነው" በሚለው እንመስደዋለን። □

"እውነተኛ ሀብት ማለት የሌለህን አለመመኘት ማለት ነው"

ከሱፊስቶች የመልካም ምግባር አስተምህሮት ዙሪያ ጉዞአችንን እንዲሁም ተዕማስት እና ሊጋስነትን እንቀኝባለን::

ሱፊዎች ታላቁ ገጣሚ የጌሪ ስናይደርን አባባል እዚህ ላይ በመጥቀስ ያስተምሙታል:- "እውነተኛ ባለፀጎች ፍላጐታቸውን ሁሉ መግደል የቻሉ ብቻ ናቸው":: የስናይደር አባባል ቁሳዊ ሀብትን የሚመለከት አለመሆኑን የሚያሰምሩበት ሱፊዎች ነገር ግን የልባችንን ሁኔታም በሚገባ የሚያሳይ መሆኑን መረዳት ያስፈልጋል ባይ ናቸው::

ምንም እንኳን አብዛኛዎቹ ሱፊዎች ጥቂት ወይም ምንም ዓይነት ንብረት የሌላቸው ቢሆኑም ይሽ ግን የምርጫ ጉዳይ እንጂ ሀብት የማያስፈልግ ሆኖ አይደለም:: እውነተኛ ሀብት ማለት የሌለህን አለመመኘት ማለት ነው:: ለሱፊዎች "ድህነት" ማለት የምትተነፍሰው አየር፣ የምትበላው ምግብ እንዲሁም እንቅልፍህን ስታጣ ብቻ ነው:: በዚህ ዓለም ነገር የተሞላ ልብ ለፈጣሪው ቦታ አይኖረውም:: በእንዳሩ ባዶ ልብ ደግሞ ፈጣሪው የእሱ የሆነውን እስኪሞላለት ድረስ አጥብቆ ይሻል::

እዚህ ላይ ስለደወው ሱፊ ዓሣ አጥማጅ ታሪክ እናንሳ:: ይሽ ድሃ ዓሣ አጥማጅ አዘውትሮ ዓሣውን ለማጥመድ ወደ ወንዝ ይወርድና የያዘውን ይዞ ወደመንደሩ ይመለሳል:: ነገር ግን ከጠመደው ዓሣ ለራሱ አንድ ወይም በሰባ ሁለት አስተርጉ የተተረጐውን ለመንደሩ ሰዎች ይሉል ነበር:: የእሱ ደቀመዛሙርትም በዓሣ አጥማጅ መምህራቸው ባህርይና ችርነት ይደሰቱ ነበር::

ከዚህ የሱፊ መምህር ደቀመዛሙርት መካከል አንዱ ጉጋዬ ነበር:: ይሽ ጉጋዬ አንድ ቀን ከርዶባ ወደምትሰኘው ከተማ

ለንግድ ሥራው ሊሄድ መሆኑን ለሱፊው መምህር ቢነግረው በዚህ ከተማ እጅግ የሚወዳቸውና የሚያደንቃቸው መምህሩ ኢብን አረቢ መኖራቸውንና ሰላምታውንም እንዲያደርስለት ነግሮት እግረመንገዱንም በመንፈሣዊ ሕይወቱ የጠበቀውን ያህል ማደግ አለመቻሉን እድርሰለት ምክራቸውን ይዞ እንዲመጣ ነገረው::

ይኸ ነጋዴ ኮርዶባ ሲደርስ በቀጥታ ያመራው ወደ ኢብን አረቢ ቤት ነበር:: ነገር ግን የኢብን አረቢ ቤት እንደመምህሩ የደሀ ጐጆ ሳይሆን ከእንድ ቤተመንግሥት የማይተናነስና በብዙ ጠባቂዎችም የተከበበ መሆኑን ባስተዋለ ጊዜ መደነት ጀመረ:: ወደውስጥም ሲዘልቅ ብዙ አገልጋዮች ሲወጡና ሲገቡ ተመለከተ:: ወዳበታም ወስደው ምግቡን ከወርቅ በተሰራ ትሪ ላይ አድርገው እጅግ በሚያማምሩ ልጃገረዶች እቅፍቢነት ሲስተናገድ ቆየ:: በዚህ የኢብን አረቢ ኑሮ መደነቱ ቃላት ሊገልፀው ከሚችለው በላይ ሆነበት:: በመጨረሻም አንድ ሱልጣን የሚለብሰውን ዓይነት እጅግ ውድ የሆነ ልብስ ወደለበሱት ኢብን አረቢ ዘንድ በአገልጋዮች አማካይነት ቀረበ:: እሱም የመምህሩን ሰላምታ በማስቀደም የእሳቸውን መንፈሣዊ ምክር መምህሩ በእጅጉ እንደሚፈልግ ገለፀላቸው::

ኢብን አረቢም ነገሩን እቅልጨው "ስተማሪዬ እንዲህ ብለህ ንገረው፣ አንተ በጣም ዓለማዊ ሰው ነህ!"

ይኸን የሰማው ነጋዴው ደቀመዝሙር እጅግ ደነገጠ፣ ከሁሉም በላይ ደግሞ እጅግ ዓለማዊ በሆነ ሁኔታ እየኖረ የሚገኝ ሰው የእሱን ደቀመዝሙር ሊኮንንበት መስማት እናደደው::

ሃገሩ እንደደረሰም መምህሩ ተቀብሎት ከኢብን አረቢ ጋር ስለነበረው ግንኙነትና ምን እንዳለት ጠየቀው:: ነጋዴውም የኢብን አረቢን ቃል በመድገም ከነገረው በኋላ ነገር ግን ከእንዲህ ዓይነት ሀብታምና ዓለማዊ ሰው ይኸን ዓይነቱን ቃል መስማቱ እንዳበሳጨው አከለ ነገረው::

መምህሩም መልሶ፡- "ሁላችንም ነፍሳችን እግዚአብሔርን ልትረሳ በማትችልበት መጠን ሀብት እናገኝ ዘንድ የተጣላ ነው:: በአረብ ሙስጥ ያየኸው ቁሳዊ ሀብት ሳይሆን የደረሱበትን መንፈሣዊ ደረጃ

ነው" ካለው በኋላ ዕንባ በተሞላ ዓይኖቹ ይሽን አከሎ ነገረው፡ - "አብን አራቢ ትክክል ናቸው:: ብዙ ጊዜ ማታ ማታ በውስጡ በጣም ጥቂት ብቻ የንግ ሥጋ ያለውን ሾርባዬን ከምድጃ በማውጣት ወደመመገቢያ ዕቃዬ ስገለብጥ 'ምናለበት የንግው ሥጋ ብዙ በሆነልኝ' የማለት ምኞቱን አቋርጬው አላውቅም::"

አብን አራቢ ሲመክሩ "ከዚህ ዓለም የሚያስፈልግህ ነገር ቢኖር ረሃብን ለማስታገስ የሚበቃ ጸባ፣ እርቃንህን መሸፈኛ ጨርቅና ለሥጋህ ማደሪያ የሚሆን ቤት ነው:: ከዚህ ዓለም የምትጠይቀውም ነገር ከዚህ ያለፈ አይሁን" ይላሉ::

አል-ጋዝሃሊ ሊላ ምሣሌ ይነግሩናል፡- "ከማንኛውም ሰው በላይ ተላለ ሕይወትን በዚህ ምድር ላይ ያሳየን አየሱስ ክርስቶስ ነው:: ድንጋይ ተንተርሶ መተኛቱን የተመለከተው ሰይጣን ዓለምን በእውነት ንቆ እንደሆነ ለምን ድንጋይን ትራስ አድርጉ እንደተኛ ቢጠይቀው አየሱስም የተንተራሰውን ድንጋይ ወርውሮ መልስ ሳይሰጠው ተኛ" ይሉናል:: በፈጣሪ ዘንድ ቅዱስ እንባል ዘንድ በዚህ ዓለም ነገር መስገብገብ አይገባንም:: ዓለምን ተመኝቶ ፊትን ከፈጣሪ ማዞር በጊዜያዊና የሚያልፍ ነገር መጠመድ ሲሆን ሊላኛውን ዓለም ተመኝቶ ፊትን ወደ ፈጣሪ ቢያዞሩ ግን በዘላለማዊ ነገር መጠመድ ነው::

ወደአብራሂም አዳም አትንኮን ደግሞ አንድ የእሳቸውን ወግ እንቅመስ፡- አንድ ሰውዬ ሁልጊዜ ድህነቱን በሰዎች ፊት ሳይኮር ሲረግም ይውል ነበር:: ይሽን እርግማኑን የሰሙት አብራሂም "ምናልባት ለዚህ ድህነትህ ጥቂት ሳትከፍልበት አልተረሽምና አትርገመው" ቢሉት "የምታወራው ነገር የማይረባ ነው፡ እንዲት ሰው በግንዘቡ ድህነትን ይገዛል?" በማለት ይጠይቃቸዋል::

አብራሂምም መልሰው፡- "እኔን አስመልክቶ ከሆነ የምትጠይቀኝ በፍቃዴ የመረጥኩት ነገር ውስጥ እየኖርኩ ነው፡ ከዚያም በላይ የዚህን ዓለም ሀብትና ታላቅነት ከናቤበት አሁን ያለሁበትን ድህነት ገዝቼዋለሁ:: እንዲህ ዓይነቱን ሊላ ድህነት ባገኝ ቢቻለኝ በሙቱ ዓለማት ከመለወጥ ወደኋላ አልልም:: ያለምንም ጥርጣሬ የድህነትን

ዋጋ በሚገባ አውቀሞለሁ፣ አንተ ባለማወቅ በድሀነት ውስጥ ስትኖር እኔ ደግሞ ከምስጋና ጋር የኖርኩበት ነው" አሉት።

ከዚህ በኋላ ሁለተኛው ርዕሰ ጉዳያችን ወደሆነው ‹‹ትእግስት›› እንሸጋገርና ከዚያም በመጠኑ የሱፊዎችን አመለካከት እንቃኝ።

ለሱፊዎች የእምነት ማማሸ መንገድ ‹‹ትዕግስት›› ነው። እንዲያውም የመንፈሳዊ ብቃት ደረጃ ማወቂያው አንዱ መንገድ እሱ መሆኑን አበክረው ይናገራሉ። ትዕግስት የሌለው ሰው በዛሬ ውስጥ ሳይሆን በነገ ውስጥ የሚኖር ነው። ነገ ደግሞ ሕልም እንጂ እውን ያልሆነ ነገር ነው። እናም ትዕግስት አልባ ሰው በሕልም ዓለም እንደሚኖር ሰው ተደርጉ ሊቆጠር ይገባል ባይ ናቸው።

ታላቁ የሱፊ መምህርና ፈላስፋ አቢን አራቢ ትዕግስትን የወረሱት ከመምህራቸው መሆኑን ይናገራሉ። አንድ ቀን መምህራቸው ከቁራን ላይ አንድ ጥቅስ ያነቡላቸዋል። "ከእነሱ ዘንድ አንዳች አትራበት አላሻችም፣ ይመግቡኝም ዘንድ አላስፈለጎችም"። መምህሩ ይሽን ጥቅስ እንዲያብራሩላቸው በወቅቱ ተማሪያቸው የነበሩትን አቢን አራቢን ይጠይቃሉ። አቢን አራቢም ጥቂት አስበው ምላሽ ላይሰጡ ወጥተው ይሄዳሉ። ከአራት ዓመታት በኋላ አቢን አራቢ ተመልሰው ወደመምህራቸው ሲመጡ መምህራቸው በፈገግታ ተቀብለው፣ - "አራቢ ሆይ! ለጥያቄዬ አራት ዓመት በቂ ጊዜ ነውና ምላሽ ይዘህ እንደሆነ እንደትሰጠኝ አውንም እጠይቅሃለሁ" አሏቸው። የመምህራቸው ትዕግስት በአቢን አራቢም ልብ ውስጥ ነፍስ ዘርቶ መንቀሳቀስ የጀመረው ከዚያ ወዲህ መሆኑን አራቢ ይመሰክራሉ።

ከሺሽ ሙባፈር የትዕግስት ወግ አንድ እንመልከት፦

ክሊፍ የተባለ የሱፊ ተማሪ ለምናኔ ገዙ ይነሳና ምናልባት በበረሃ ውሃ ቢጠማው ከጉድጓድ ጥድቶ የሚጠጣበት ቅልና ገመድ ከያዘ በኋላ የቀረውን ሁሉ በአምላኩ ታምሞ ከበሉ ይወጣል። በበረሃ ማቋረጥ እንደጀመረም የውሃ ጥም ይበረታበታል። ጥቂት ርቀት እንደተጓዘ ግን በአንድ የጉድጓድ ውሃ አጠገብ አውራምቹ ዙሪያውን ከበው ውሻውን ሲጠጡ ይመለከትና መጠጣት ይጀምራል። አውራምቹም የክሊፍን ወደጉድጓዱ መጠጣት ሲያዩ ይበታተናሉ። ነገር ግን ክሊፍ

በጉድጓዱ አጠገብ ሲደርስ ውሃው ጥልቅ መደሆን ርቀት መውረድ ይጀምራል። ካሊፍም ጉድጓዱን ተጠግቶ በገመዱ ያሰረውን ቅል ቢልክ ይደርስበት ዘንድ አልተቻለውም። በዚህም ሁኔታ የተበሳጨው ካሊፍ አምላኩን፡- "ለምን እንዲህ አደረግኸኝ?" በማለት ቢጮኽ አምላካዊ መልስ በትዕዘት መጣለት፡- "በሁሉ ነገርህ እኔን አምነህ ስትወጣ ለውሃ ግን የታመንከው ገመድና ቅልህን ነበር። ስለዚህ የታመንከብኝን ያህል ብቻ ልረዳህ እንደ ወሰንኩ ወጣህ" አለው።

አምላኩን በትዕግስት ለጠበቀ አንዳች የሚያስፈልገው ነገር እንዳይገድልበት ሱፊዎች ይናገራሉ።

በመጨረሻም በሱፊዎች መልካም ምግባር ርዕሰ ሥር የምንቃኘው "ሊጋስነትን" ነው። "ሁሉ ነገር ከእግዚአብሔር ከመጣና ተመልሶም ወደ እሱ ከሄደ የእኔ የምንለው አንዳች ነገር አለን?" በማለት ይጠይቃሉ።

የለጋስነት መልኩ ብዙ ዓይነት ነው። ብዙዎቻችን እንዳች ነገር (ገንዘብ፣ ጊዜ፣ ምክር) ሰለው ሰንሰጥ ለጋስ የሆንን ይመስለናል። እንዲሁም ለጋስነታችን የተሳካ የሚመስለን ድርጊታችንን ሰዎች ሲመለከቱት፣ እውቅና ሲሰጡት፣ ሲያመሰግኑን እንዲሁም ሲያወድሱን ነው። "ይኸ የለጋስነት የሚታወቀው ደረጃ ነው" ይላሉ ሱፊዎች። እውነታውም በለጋስነታችን ብድራትን መቀበል መቻላችን ነው። ለጋስነት ምላሽ ሲሰጠው ግን ንግድ ይሆናል። ታላቁ የለጋስነት ደረጃ መለግሳችንን እንጂ ምንና ለማን እንደለገስን አለመጨነቃችን ላይ ነው። እንዲህ ዓይነቱ ለጋስ ሰው ዋጋውን የሚቀበለው እንደላይኞቹ በትጥቃ መደም በሌላ ሰው ሳይሆን ከራስ ነው። "በመለገስ ደስታን ማግኘት በራሱ ታላቅ ዋጋው ነው" ይላሉ ሱፊዎች።

የለጋስነትን ወግ በሩሚ እንጀምራለን፡- አንድ ቀን መላ ናስሩዲን በአንድ ሐይቅ አካባቢ ሰዎች ተሰብስበው ሲፈነጥዙ ይሰማና ወደዚያው እየሮጠ ይሄዳል። በዚታው ደርሶ ሲመለከትም በሰግብግብ ባህርያው በአካባቢው ዘንድ የሚታወቀው ጀሌል በሐይቁ ውስጥ ገብቶ "አድኑኝ" በማለት እየጮኽ ሲንፈራገጥ በሐይቁ ዙሪያ የቆሙት ደግሞ "እጅህን ስጠን!" በማለት ሲጮሁ ይመለከታል።

ድሽን ጊዜ መ·ለ· ናስሩዲን ሰምቹን በፈጤኽቱ አስቱሞ በሐይቱ መ·ስጥ ሲሰምጥ ወደሚንፈራገጠው ጃለ·ል ·ተጣ·ቶ፡- "እጂን መ·ሰድ! በማለት ይፈ·ነ·ል። ድሽን ጊዜ ጃለ·ል በት·ዕበት የመ·ላን እጅ ጨም·ድዶ ይይዝና ከመ·ሃ መ·ስጥ ·ተ·ን·ት·ቶ ይወጣል።

በመ·ላ ናስሩዲን ፈጣን ድርጊት የ·ገረመ·ት ሰምች ·ተጣ·ተመ እንዲት ጃለ·ልን በዚህ ፍጥነ·ት ለማዳን እንደቻለ ሲጠይቱት፡- "እናንተ ስ·ራ·ኽ· የነበረው እጅህን ስጠን እያላች·ሁ ነበር። እኔ ደግሞ የጃለ·ልን ስግብግብ ባህርይ በሚገባ አመ·ቃለሁ። ስጠኝ የሚባለው ነገር በእሱ ሕይወ·ት መ·ስጥ ቦታ· የለውም። ለዚህም ነው እጂን መ·ሰድ ያልኩ·ት" በማለት ሚስጥሩን ነገራቸው።

በሺሽ መ·ዛፈር ወግ እናብ·፡- አንድ ሰው ወደ ታ·ላቁ የሱፊ መምህር አ·ብራሂም አዳም ይሂድና የግንዘብ ስጦታ· ሊያበረክ·ላቸው እንደሚወድ ይነግራቸዋል። እኚህ የሱፊ መምህርም የሰውዬውን ጥያቄ ከሰሙ በኋላ፡- "በእርግጥ ሀብታ·ም ከሆንክ የግንዘብ ስጦታህን ለመ·ቀበል አልጸለሁ፣ ደሀ ከሆንክ ደግሞ አል·ቀበልም" ይለ·ታ·ል።

ሰውዬውም "በእርግጥ ሀብታ·ም መሆኔን አይጠራ·ጥሩ" ይላቸዋል።

"ሀብታ·ም ከሆንክ እንግዲያው·ስ ምን ያህል ገንዘብ አለህ?" ይለ·ታ·ል።

"ሁለት ሺህ ወርቅ አለኝ" በማለት ይመ·ልሳል።

"አራ·ት ሺህ ቢሆንለህ ት·መኛለህ" ይለ·ታ·ል።

"በእርግጥ እመኛለሁ" ይላል።

"ስምንት ሺህ ወርቅስ ቢሆንልህ ት·መኛለህ?" ይለ·ታ·ል።

"መመኘ·ቴማ አይ·ቀርም" ይላቸዋል።

"አሥር ሺህ ቢሆንልህስ...?" ይላሉ ሺክ መ·ዛፈር በድ·ምጺ።

"በእርግጥ እመኛለሁ" ይላቸዋል...

"ስት·መጣ ሀብታ·ም ነኝ ብለ·ኸኝ አልነበረም·ን? ነገር ግን አንዳች የሃብት ም·ልክ·ት አላየሁ·ብህም። እንዳን·ተ ዓይነ·ት ደሀና ብዙ የሚመኝ ሰው አይቼ ሰለማላመ·ት ከአን·ተ ገንዘብ መ·ቀበሉ እግብብ መስለ· አይታ·የኝም። ለእኔ ል·ትሰጠኝ ያመጣ·ኸው·ን ገንዘብ በጉድለ·ትህ ላይ ጨም·ርብት·ና ይበታ·ን ለማግኘ·ት ሞክር" በማለት አሰናበቱ·ት። □

"አንድ ዓመት ከምትዐልይ አንድ ሰዓት አስብ"

የሱፊዎችን ምክርና የጥበብ ቃላት ስንፈልፍ ምንጮቻችን ሩሚ፣ ጀሚ፣ አል-ጋዝዛሊ እና ሌሎች ታላላቅ የሱፊዝም መምህሮቻችን ናቸው። አብዛኞቹን የጥበብ ቃላትና ምክሮች በምሳሌ አስደግፈው ሲነግሩን መነሻቸው "ሀዲስ" ወይም የነቢያት ወግ የሚሉት መሆኑንም አስረድተውን ነው። እነዚህ የጥበብ ቃላትና ምክሮች ጊዜ የማይሽራቸው ጥበቦች እንዲሁም ለብዙዎች እውነተኛ የሕይወት መመሪያ ሆነው አገልግለዋል። የዚህ ምዕራፍ መነሻችን አል-ጋዝዛሊ ቢሆኑስ፡-

አንድ በየምና በዐሎት የበረታ ሱፊ ወደ አል-ጋዝዛሊ ይመጣና፡ - "መምህር ሆይ! በየም በዐሎት ዓመታትን አሳልፌ እነሆ ዛሬ መጣሁ..." ይላቸዋል። የሱፊው መምህር አል-ጋዝዛሊም፡- "ወንድሜ ሆይ ይልቅ ባሳለፍካቸው ዓመታት አንድ መልካም ነገር ፈፅመህ እንደሆነ እሱን ወዲህ በል!" አሉት።

ሩሚ ስለእምነት ሲያስተምሩ ያልጣው ተማሪ፡- "መምህር ሆይ! ስለእምነት የሚነግሩን እውን አንዳች እምነት በእኛ ዘንድ የለችምን?" በማለት ቢጠይቅ ሱፊው ሩሚ መልሰው፡- "እምነትኮ የልብ ዕውቀት፣ የምላስ ቃል፣ የሰውነት ተግባር ተደምረው የሚገለጡት ነው። በአንተ ምላስ ቃል የሆነው እምነት በልብህ እውቀት እስኪሆን ድረስ አስተምርሃለሁ..." አሉት።

የሱፊዎች ጥበብ አይጠገብምና ከሩሚ አንድ እንፈልምር፡- የሩሚ ደቀመዝሙር "ስለድሆች ማዘን አይጣንም?" በማለት ቢጠይቃቸው

"ድሆችን መርዳት እንጂ ለእነሱ ማዘን አያስፈልግም። ያልቲንስ በምድር ላይ የሚኖዙንላቸው ሦስት ዓይነት ሰዎች መኖራቸውን ልብ በል። የሚወዳትን ሴት በሞት የተነጠቀ፣ ሀብቱ ከሰሮ ለደህነት የተዳረገና በመፈረሻም በአሳዊቲዎች መከበል የሚኖር ጠቢብ ሰው። ለእነዚህ ሰዎች በእርግጥም እዘንላቸው..." አሉት።

ወዲያፊው መምህር ጃሚ ደግሞ እንለና፡- አንዱ ደቀመዝሙራቸው ዘወትር ሲፈኒት ያዩት ጃሚ ምክንያቱን ቢጠይቁት፡- "መምህር ሆይ! ብዙ ነገር አለማወቁ ነው የሚያስፈንቀኝ" ቢላቸው ጃሚም መልሰው፡- "እኔ ደግሞ የሚያስፈንቀኝ የአንተ ብዙ አለማወት ሳይሆን አወቅሁ የምትለውን ጥቂቱንም ስትሰራበት አለማየቱ ነው" በማለት ቁርጡን ነገሩት።

በሱፊዎች እምነት በፈጣሪ ዓይን የተናቁ ሦስት ዓይነት ሰዎች አሉ። እነሱም፡- "በሀብት የናጠጠ ነገር ግን ክፋ ሰው፣ በዕድሜው የሸመገለ ነገር ግን አላዋቂ፣ በመፈረሻም ራሱን ብቻ የሚወድ ደሀ ሰው ናቸው" ይላሉ።

ሱፊዎች በወቅቱ ተዐዶ ንስሐ የሚገባን ያደንቃሉ። እንዲያውም ስለአንዲህ ዓይነቱ ሰው ሲናገሩ፡- "በኃጢአቱ ተዐዶ ንስሐ የሚገባ ሰው ኃጢአት አድርጎ ከማያውቀው ጋር እኩል ነው" ይላሉ።

አል-ጋዜሊ ግንዘቡን እያስተመጠ በሀብቱ ብዛት ታላት ሆኗል ስለሚባል ሰው በደቀመዛሙርታቸው ሲነገር ሰምተው፡-"ወዳጄ! ሀብታም ማለት ግንዘቡን የከመረ ሳይሆን ፍላጐቱን የገዛ ነው" ብለውታል። ከዚው ጋር የአል-ጋዜሊን ምክር አብረን እናንሳት ዘንድ የተገባ ትሆናለች።

"ለጠቢብ ሰው እውነተኛ ግንዘብና ሀብቱ አሬት ነገሮች ናቸው፡- ከአንደበቱ የሚወጣው ታል እውነት ብቻ ሲሆን፣ ንጂትና ቲጣውን መግዛት ሲችል፣ ስለሚመገበው ምግብ እምብዛም ግድ ከሊለው፣ በሁለ ነገር የሚታመን ሲሆን... በእርግጥም ሀብታም ነው" ይላሉ።

አል-ጋዜሊ አንድ ቀን በኮዳና ላይ እየሄዱ ሳለ ሁለት ወጣቶች በሃይማኖት ክርክር ተጠምደው ያገኟቸዋል። በወጣቶቹ ሁኔታ የተበሳጨቱት አል-ጋዜሊም፡- "በሃይማኖት ጉዳይ በመከራከር

ለምን ጊዜያችሁን እንደምታጠፉ አልገባኝም፥ ስለሃይማኖት በተከራከራችሁ ቁጥር ሃይማኖት ውስብስብና ግራ አጋቢ ነገር እየሆነ እንደሚመጣ አታውቁምን... ፈጣሪ ሃይማኖትን ሲፈጥረው እኮ ቀላልና ግልፅ አድርጎ ነው" በማለት በነጉ ጊዜያቸውን ከማባከን ይልቅ እንዲሰሩበት መከረዋቸው አለፉ::

አል-ጋዜላ በሌላ ቀን ለወዳጃቸው:- "ወንድሞቼ ሁሉ ከእኔ የተሻሉ መሆናቸውን እመሰክራለሁ" ይሏቸዋል::

ወዳጃቸውም:- "ከአንተ መሻላቸውን በምን አወቅህ!" በማለት ቢጠይቋቸው "ሁሉም እኔ ከእነርሱ የተሻልኩ እንደሆንኩ አድርገው ያስባሉ፥ ማንም እኔን ከእሱ የተሻለ አድርጎ የሚያስበኝ ደግሞ እሱ ከእኔ የተሻለ መሆኑን አረጋገጠ ማለትም አይደል?" በማለት አስደምመዋቸዋል::

እንዲሁ በሌላ ጊዜ አል-ጋዜላ ከወዳጃቸው ጋር ሲጫወቱ ወዳጃቸው:- "ለመሆኑ በእውነት ለፈጣሪ የተሰጠ ሰው በአምላኩ የሚረካው መቼ ነው?" በማለት ቢጠይቋቸው:- "በበረከቱ ጊዜ የሚያገኘውን ደስታ በመከራውም ጊዜ መግለጥ ከቻለ በአምላኩ ረክቷል ማለት ነው" አሏቸው::

ይሽቸን ፈጣሪ የምታደርግ ወግ ደግሞ እንደመሸጋገሪያ እንትመሰት:-

አንድ ቀን ንጉሥ ግብር ያገባና ታላላቅ ባለሟሎቹና ባለሥልጣናት ቦታ ቦታቸውን በመያዝ ላይ ሳሉ አንድ ከነመኖሩም የማይታወቅ ሰው ወደአዳራሹ በመግባት በቀጥታ ከንጉሡ ዙፋን ከፍ ብሎ የሚገኝ መንበር ላይ ሄዶ ይቀመጣል:: ታዳሚው በነገሩ ተደናግጦ ሲመለከት ጠቅላይ ሚኒስትሩ ይነሳና ሰውዬውን መጠየቅ ይጀምራል:-

"አንተ የታላቁ ንጉሥ አማካሪ ነህን?"

"አይደለሁም! ከአማካሪው በላይ ነኝ" ይላል ሰውዬው::

"ጠቅላይ ሚኒስትሩ አንተ ነህን?"

"አይደለሁም! ከጠቅላይ ሚኒስትሩ በላይ ነኝ" አሁንም ሰውዬው መለሰ::

"እንግዲያው ንጉሡ ነህን!" በማለት ያቀልድበታል::

"ከንጉሡም በላይ ነኝ" አለ ሰውዬው::

"በዚህ ዓይነት አንተ ፈጣሪ መሆንህ ነዋ!?" ይለዋል ጠ/ሚኒስትሩ::

"አይደለሁም! ከእሱም በላይ ነኝ" አለ ሰውዬው::

"ከፈጣሪ በላይማ ምንም ሊኖር አይችልም" ይላል ጠቅላይ ሚኒስትሩ ወደ እሱ እየቀረበ::

"አሁን አወቅሽኝ፥ ያ ምንም እኮ እኔ ነኝ" በማለት ወንበሩን ለቅቆ ከአዳራሽ መውጣት ጀመረ:: ይሽ ሰውዬ የሼህ መዛፈር ደቀመዝሙር ሳይሆን አይቀርምና ወደእሳቸው እንለፍ::

እንድ ሰውዬ ከታላቁ ጠቢብ ሰሎሞን አጠገብ ተቀምጠ ሳለ የሞት መልዐክ በድንገት በመካከላቸው ይከሰትና በመደነቅ ሰውዬውን ማየት ይጀምራል:: ሰሎሞንም ለሰውዬው በመደነቅ እፍጥጠ የሚመለከተው የሞት መልዐክ መሆኑን ሲነግረው ይበልጥ ተሸብሮ፡- "ሰሎሞን ሆይ! እባክህ አርቀህ በመንፈስህ ላክኝና ከዚህ የሞት መልዐክ ላምልጥ" ይለዋል:: ሰሎሞንም ጥበቡን ተጠቅሞ ነፋሳትን በማዘዝ ሰውዬውን ወደቻይና በቅፅበት ይልከዋል:: የሞት መልዐክም አብሮ ይሰወራል::

ከጥቂት ጊዜ በኋላ የሞት መልዐክ ተመልሶ ይመጣል፥ ሰሎሞንም"- "ያንን ሰውዬ እንደዚያ በመደነቅ ትመለከተው የነበር ለምንድነው?" በማለት ይጠይቀዋል::

የሞት መልዐክም፡- "የዚህን ሰውዬ ነፍስ ከቻይና እንዳመጣት በፈጣሪ ተልኬ ከመጣሁ ጥቂት ቀን ሆኖኛል:: ሆኖም የደነቀኝ እሱን ከአንተ ጋ እዚህ ኢየሩሳሌም ውስጥ ተቀምጠ ማግኘቱ ነበር:: የላክኝ እንደማይሳሳት ግን ከጥቂት ደቂቃዎች በፊት እረጋግጬ መምጣቱ ነው" በማለት መለሰለት::

ከሼህ መዛፈር አንድ እንቢኤም፡- የሞት መልዐክ የአብርሃምን ቤት አንኳኩቶ ነፍሱን ሊወስዳት እንደመጣ ይነግረዋል:: አብርሃምም በቅድሚያ ከእግዚአብሔር ጋር እንዲነጋገር ዕድሉን እንዲሰጠው ጠይቶት ወደቤቱ ተመልሶ ገባ፡፡ እግዚአብሔርንም በፀሎቱ ይጠራውና ይጠይቀዋል፡- "ለመሆኑ ጌታ ሆይ! የወዳጁን ነፍስ የሚወስድ ጓደኛ አይተኸ ታውቃለህን?"

እግዚአብሔርም መለሰለት፡- "አንተስ መዳጅን ለመግኘት የማይችን ትጽኛ አይተኸ ታውቃለህን?"

አብርሃም መልስ አጠፈ። በሩን ከፍቶ ሲወጣም የሞት መልዐክ ቆሞ ሲጠብቀው ተመለከተ።

ሼኽ መሣፈር አሁንም አለቱንም፣ ይኸች መጋቸው ባፋጭ በመሆኗ እኛም ልናሰፍራት ተገዘ ሆነች፡- አንድ ቀን ከኢየሱስ ደቀመዛሙር አንዱ በአንዲት ትንሽ ኩማ ቆሞ ሲሰብክ ሳለ ሕዝቡ ሁሉ ከሙታን መነሰል ሰው በማስነሳት ተአምራት እንዲያሳያቸው ይጠይቁታል።

ይኸው ደቀመዝሙር የሕዝቡን ጥያቄ ተቀብሎ ወደመቃብር ቦታ ይዟቸው ይሄድና በአንድ መቃብር ላይ ቆሞ መፀለይ ይጀምራል። በቅፅበትም መቃብሩን ፈንቅሎ አንዱ ይነሳና፡- "አሀያዬን! አሀያዬ የት ሄደ?" በማለት መጮኽ ይጀምራል። ለዚህ ሰው በሕይወት ዘመኑ ትልቁ ዋጋ የሚሰጠውና አለኝ የሚለው ሀብቱ አሀያው ብቻ ነበር።

"ይኸ ነገር እንግዲህ ለእናንተም እውነት መሆኑን እውቁ" ይሉናል መሣፈር። "በዳግም ትንሳኤ ጊዜ በሕይወት ዘመናችሁ እጅግ የወደዳችሁት ነገር ጋር አብራችሁ መኖራችሁ አይቀሬ ነውና"።

አል-ጋዝዛሊ አንድ ቀን ደቀመዛሙርቶቻቸውን ሲያስተምሩ ሳለ አንድ ተማሪ "መምህር ሆይ! ከአንድ ዓመት በፊት የነገሩኝ ምስጢር ለመፍታት እነሆ አንድ ዓመት ፀለይሁ። ነገር ግን ምስጢሩን መፍታት አልተቻለኝም። ይሄ ነገር ያቃተኝ ከእኔ ፀሎት ይሆን? ወይስ ፈጣሪ የፀሎትን ምስጢር ለመግለጥ ስለማይቻለው?" በማለት ቢጠይቃቸው። አል-ጋዝዛሊ መልሰው፡- "ልጄ ሆይ! ችግሩ ከሁለቱም አይደለም፣ አንድ ዓመት ከምትፀልይ አንድ ሰዓት አስበህ ቢሆን ኖሮ የነገሩህን ቁም ነገር ምስጢሩን ለማወቅ በተቻለህ ነበር" አሉት። □

"በፍቅር የተጠመደ ሰው ነፍሱ ከእሱ ዘንድ የለችም"

ከሱፈዝም የእምነትና የሕይወት ፍልስፍና አያሌ ቁም ነገሮችን እየቀዳን "ልብን ስለመክፈት" እና ስለ "ፍቅር" ከሚነግሩን ላይ ደረስን::

"የልብ ዓይን ሲከፈት የዚህን ዓለም ውስጣዊ ገፅ በሚገባ እናየው ዘንድ እንችላለን:: የልብ ጆሮዎች ሲከፈቱ ደግሞ ከቃላት ጀርባ የተሸሸገውን ነገር መስማት እንችላለን... እሱም እውነት ይባላል" የሚሉን ሱፈዎች "ልብን መክፈት ማለት በአጭሩ ወደአምላክ መጠጋት ነው" በማለት ፈላሪ በነቢዩ መሐመድ ውስጥ ሲናገር እንዲህ ማለቱን ይገልፃሉ:- "ዓለማት በእኔ ልክ ሊሆኑ የማይችሉ (የማይበቁኝ) አምላክ ነኝ፣ በእውነት የሚያመልከኝ ሰው ልብ ግን ለእኔ የሚበቃኝ ነው" ይላል:: ለዚህም ነው ሱፈዎች የሰው ልጅ ልብ የፈላሪ ቤተመቅደስ ነው የሚሉን:: ምንም እንኳን የሰው ልጅ ልብ ሁሉ የፈላሪ መቅደስ ነው ቢባልም በሩ የሚከፈተው ግን በመንፈስ ቅዱስ ሕልውና መሆኑ ሊዘነጋ አይገባውም:: ሱፈዎች በሰው ልጅ አፈጣጠር መጀመሪያ ፈላሪ አዳምን ሲፈጥረው:- "የሕይወትን (የመንፈስን) እስትንፋስ እፍ አለበት" መባሉን አትዘንጉ ይላሉ:: በዚህ መንፈስ የፈላሪ ጥበብ፣ ፍቅር፣ እውቀት ወደውስጣችን እንዲዘልቅ አምነን ከሱፈዎች "የልብ መክፈት" ወግና ምክር አንዳንድ እንቆንጥር::

የሱፈው ደቀመዝሙር አማር መምህሩን በዚህ ምድር ላይ አጥብቀን እንፈልገው ዘንድ የሚገባን ቁምነገር ምን እንደሆነ ጠየቃቸው:: መምህሩም:- "ፈላሪዋን በማስታወስ የተሐመደች

ምላስ፣ አመስጋኝ ልብና እሱን የምታምን ሚስት ካገኘኽ ቱም ነገርን ፈጸብጠሃታል" ማለታቸውን አል-ጋዝዛሊ ይነግሩናል::

ከአል-ጋዝዛሊ አንድ እንመርቅ፡- "እውነት የተተከለችው በልብህ መካከል ነው" ይላሉ፡- "ይኸችን እውነት ትጠብቃት ዘንድ ደግሞ በፈጣሪህ እምነት ተጥሰሀል:: የዚህ መገለጫው ደግሞ እውነተኛ ንስሐና እውነተኛ ሥራ ብቻ ነው:: ያን ጊዜ የእውነት ውበት በፊትህ ላይ ያንፀባርቃል:: ከአምላክህ ጋር መግናኘት ስትጀምር ቅድሚያ የምታደርገው ነገር በምላስህ ማመስገን ይሆናል:: ልብህ በመንፈስ ሲነቃ ደግሞ ምስጋናህን የምታቀርበው በልብህ ቋንቋ ይሆናል" ይላሉ::

"የፍቅር መኖሪያው ልባችን ነው" የሚሉት የሱፊው መምህር አል-ጋዝዛሊ "ፍቅር ልዩና የሚያስደስት ስቃይ የተሞላ የፈጣሪ ስጦታ ነው" ይሉናል:: "ፍቅርን በልቡ ተሸክሞ የሚዞር እሱ ምስጢሩን ለማወቅም የሚችግረው አይሆንም:: ፍቅርን ስትሸከም ነገር ሁሉ ለአንተ እውነትና ወደእውነት ብቻ የሚወስድ ይሆናል:: በፍቅር ውስጥ ከእውነት በቀር ሌላ ነገር የለም:: ለዚህም ነው አፍቃሪዎች በእውነት ባህር እየተሸነፉ ሲሰምጡ የምናየው" ይላሉ አል-ጋዝዛሊ::

በጃሚ ምክር ወደፍቅር ወግ እንሸጋገራለን፡- "ፍቅር ቤቱን የሰራበት ልብ እንዴት የታደለ ነው፤ ፍቅር የዓለምን ሥርቀት ሁሉ የሚያስረሳ ነው:: ፍቅር እንደመብረቅ ኃይልና ትዕግስትንና ማሰብንም ወደምንም እና ከንቱ ነገር የሚቀይር ጥበብ ነው:: አፍቃሪ ስለራሱ ደህንነት አንዳች የሚያስበው ነገር የለውም:: ትችትና ነቀፋ እንደተራራ በዙሪያው ቢቆም ለፍቅር ግን ገለባና ምናምንቱ ነው:: እንዲያውም ለአፍቃሪ ልብ ስድብና ትችት ፍቅሩን የሚጨምርለት ኃይል ይሆንሞል::

"ፍቅር ተራሮችን በመቅደድ ወደመድረሻችን የሚወስደን ተዐምር ነው:: በፍቅር የተጠመደ ሰው ነፍሱ በእሱ ዘንድ የለችም:: አፍቃሪ ሰው ያፈቀራትን ከሚያጣ አነሰን ቢያጣ ይመርጣል:: በፍቅር ውበት ተጠምዷልና ለእሱ ስቃይና መከራ የማይነገር ደስታና ለሴት ይፈጥርለታል::"

ወደሼኽ መዛፈር ወግ ስናልፍ የምናገኛት የምትተዋለዋን ታሪክ ይሆናል፡- አንድ ቀን አል-ጃሚ ከደቀመዛሙርቱቻቸው ጋር ስለፍቅር ሲያወጉ አንዱ ደቀመዝሙር ወደአል-ጃሚ ተጠግቶ፡- "መምህር ሆይ! ለመሆኑ ፍቅርን እንዴት ይገልፁታል?" አላቸው።

አል-ጃሚም ከምላሽ አስቀድመው ጥያቄውን በጥያቄ መረመሩለት፡ - "ፍቅር ይዞህ ያውቃል?"

ደቀመዝሙሩም፡- "በሚገባ እንጂ!" ሲል መለሰ።

አል-ጃሚም፡- "እንግዲያውስ በፍቅርና በምታፈቅራት ሴት መካከል ልዩነት የለም። ፍቅር ማለት የሚያፈቅሩት ሰው በሥጋ ሲገለጥ ማለት ነው" አሉት።

ለዚህም ይመስላል ሱፊዎች ‹‹በምድር ላይ ለምናፈቅረው ነገር በምርጫችን ካልተጠነቀቅን በትንሣኤ እስከዛለም ከእኛው ጋር ይኖራል›› የሚሉን።

በሱፊዎች ልብ መክፈት አንዱ መገለጫ ሊግስና ነው ብለናልና ወደ አል-ጋዝዛሊ ሀረን ይዝችን ወግ እንመልከት፡-

አቡ ሱሊይማን ደቀመዛሙርታቸው የሊግስናን ልኩን እንዲነግሩት ቢጠይቃቸው፡- "ይዝችን ዓለም ጠቅለዩ በወንድሚ አፍ ውስጥ የመክተት ችሎታው ቢኖረንና እሱም በዚያ እርካታን የሚያገኝ መሆኑን ባውቀው አደርገው ነበር" አሉት።

ይዝን ጊዜ ደቀመዝሙሩ፡- "ለመሆኑ በዚህ ድርጊትዎ እርካታን የሚያገኙ ይመስልዎታል?" በማለት ጠየቃቸው።

አቡ ሱሊይማንም፡- "ወንድሚ! በወንድምህ አፍ ውስጥ የከተትከውን ጉርሻ በጉሮሮህ ማጣጣም ስታውቅ ያን ጊዜ እንተ ለልግስና ልቡ የተከፈተ ሰው ትባላለህ" በማለት መለሱለት።

ፍቅር ሲኖርህ ልግስናህ በተከፈተ ልብ መሆኑ እይቀሬ ነው። ለዚህ ደግሞ ሱፊው ሼኽ መዛፈር በሚነግሩን ወግ እናብቃ፡-

አንድ ቀን ኢየሱስ ከርስቶስ በእይሁድ የገዘየ ቤታቸው ሲዘዋወር እንዳንድ እስራኤላውያን ይዘባበቱበትና ይሰድቡት ጀመር።

ኢየሱስ ግን ለሕዝቡ ስድብና መዘባበት ምላሹን በስማቸው እየወለየ ለጋጢአታቸው ይቅርታ መጠየቅና ትህትና ነበር።

በሁኔታው ከተገረሙትና ዳር ቆመው ከሚመለከቱት አንዱ ወደኢየሱስ ተጠግቶ፡- "ይሽን ያሸለ እየሰደቡህና እያዋረዱህ ለእነሱ ትፀልያለህን? ጥቂት እንኳን ንዴትና ሐዘን በፊት ላይ እንዴት አላይም?" በማለት ይጠይቀዋል።

ኢየሱስም፡- "ሁሉ በከረጢቱ ከተሸከመው ይዘረግፋል፤ እኔም በከረጢቱ ከተሸከምኩት ውጭ ሌላ የማወጣው ነገር የለኝም!" በማለት አልፎት ሄደ።

የሰው ልጅ በከረጢቱ ከተሸከመው መዘርገፉ የማንኑቱ መገለጫ ነውና ኢየሱስ ለዚሁ መዐለዩ ተገቢ ነው። ቁጣና ንዴት በኢየሱስ ከረጢት አልነበረም ለማለት ባንችልም የትና በማን ላይ መክፈት እንዳለበት አውቋልና እናደንቀዋለን፤ እናከብረዋለን። □

"ከፋን ሰው በትህትና ማሸነፍ በሕመሙ ላይ መርገጥ እንደመርፈሕት ይቆጠራል"

የሱፈዝምን ጉዞ ከምንጠቀለልበት የመጨረሻው ምዕራፍ ላይ ደረስን:: መሰንባበቻ ይሆነን ዘንድ የመረጥኩት ደግሞ «እምነትን» ነው::

ሱፈው መምህር ሩሚ ራስን የመለወጫና ፈጣሪንም የማምለኪያው ጥበብ "እምነትን በተግባር መተርጎም" እንደሆነ ይነግሩናል:: የሰውልጅ አብዛኛው ድርጊቱ የተቆራኘው ዋጋን ከማግኘት ጋር ነው:: ይኸ ዋጋ ገንዘብ፣ ክብር፣ ምስጋና... ወዘተ ሊሆን ይችላል:: ነገር ግን በሱፈዎች ዘንድ አገልግሎት ማለት አንዳች ዋጋን ሳያስቡ "ለፈጣሪ ሲባል" ብቻ የሚከናወን ድርጊት ነው:: እንዲህ ዓይነቱን ተግባር ለመፈፀም አስቀድሞ የፈጠረንን ማመንና ማክበር የሚገባ ሲሆን ይኸም ሰማያዊ ክብርና ዋጋን ለማግኘት ከማለም ሳይሆን እሱን ከማፍቀርና ከመከተል ብቻ የመነጨ መሆኑን ማሳየት እንደሚገባ ይናገራሉ:: እዚህ ላይ አንድ ልንዘነጋው የማይገባን ቁምነገር «ፍቅር የሌለው አገልግሎት የተዋበ አስክሬን ከመሆን አይለይም» የሚሉን ሱፈዎች «ከላይ ሲታይ ቢያምርም ውስጡ ግን ሕይወት አልባ መሆኑን አትዘንጉ» ይላሉ::

"አገልግሎት ታላቅ የሚያደርግና በሰዎች ዘንድ መደነቅን የሚፈጥር አድርጎ ማሰብ የዋህነት ነው" በማለት ሱፈው ሩሚ በተግባራዊ ወግ ያንደረድሩናል::

ከብዙ ዓመታት በፊት ከአቶማን ሱልጣኖች የአንዱ እናት የሆነች ሴት ራዕይን በመሆን አድራጎት ሥራ በእጅጉ የተጠመደች አድራጊ ቅኖር ነበር:: በቱርክ ግዛት ውስጥ ታላላቅ መስጊዶችና ሆስፒታሎች እንዲሁም የውሃ ጉድጓዶችን በማስቆፈር ሕዝቡ

የተሻለ ሕይወት በሁሉም አቅጣጫ እንዲኖር ትጥራለች። አንድ ቀን በከተማ ውስጥ በማሰራት ላይ የምትገኘውን ሆስፒታል ለመጐብኘት ወደዚያ አምርታ እየተዘዋወረች ስትመለከት መሠረቱ ገና ባልደረቀ የሲሚንቶ ልስን ላይ እንዲት ጉንዳን ስትወድቅ ተመለከተች። በፍጥነትም እጇን ሰንዝራ ጉንዳኗን ከወደቀችበት ሲሚንቶ ላይ በማንሳት በምድር ላይ አስተመጠቻት።

"ይኸች ሴት ከጥቂት ዓመታት በኋላ ከዚህ ዓለም በሞት ትለይና በዚያው ቀን ለብዙ ጓደኞቿ በሕልማቸው ትታያለች። በመልኳ እጅግ ተውባና በውስጧም በደስታ የተሞላች ሆና የተመለከቷት ጓደኞቿ ያለጥርጥር በሰራቻቸው በጐ ምግባሮችና ቸርነቶች ገነት ገብታለች ማለት ይጀምራሉ። ይኸን ጊዜ ይኸች ሴት ለሁሉም ሴቶች በሕልማቸው የነገረቻቸው ነገር ቢኖር፡- "እኔም እንደእናንተው በበጐ ሥራዬ ገነት እንደምገባ ስመካና ስታበይ ኖሬ ነበር። ነገር ግን በፈጣሪ ዘንድ ታላቅ ሥራ ተደርገው የተቆጠረልኝ በእኔ ልብ ውስጥ ቦታ ያልነበረውና አንዲት ጉንዳንን ከሲሚንቶ ላይ አንስቼ ሕይወቷን ማትረፌ ነበር" አለች። እነሆ ሱፊዎች ሲመክሩ "በሰው ልጅ ዓይን ትንሽ መስሎ የሚታየው ድርጊት በፈጣሪ ዓይን ታላቅ ይሆናል። ሰው የሚመካበት ሁሉ በፈጣሪው ዘንድ ከንቱና የከንቱም ከንቱ ነው" ይላሉ።

ወደሼህ ሙባፈር ወግ ደግሞ እንለፍ፡-

አንድ ምሽት የሱፈው መምህር ስለትሁትናና አገልግሎት ደቀመዛሙርቶቻቸውን ሲያስተምሩ ነበር። በተለይም የራስን ፍላጐትና ስሜት ከሊሎች አለማስቀደምና ለበጐነት ሁሉ በጐነትን ምላሽ ማድረግ እንደሚገባ በተዋበ አገላለፅ ሲያስተምሩ በድንገት ከደቀመዛሙርቱቹ አንዱ ተነስቶ፡- "መምህር ሆይ! ለክፉ ሰው ግን እንዴት መመለስ እንዳለብን አልነገሩንም" አላቸው።

መምህሩም፡- "ለክፉማ ክፋትን ትመልሳላችሁ" በማለት ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ተናገሩ። በዚህ ንግግራቸው ደቀመዛሙርቱ ሁሉ ደነገጡ። መምህሩም የደቀመዛሙርቶቻቸውን ድንጋጤ ተመልክተው፡- "ክፉን ሰው በትህትና ማሸነፍና በሕመሙ ላይ

መርዝ እንደመርፈጨት ይቆጠራል። ትህትና ለክፉ ሰው መድኃኒቱ ሳይሆን መርዙ ነውና አትስጡት" አሉ።

ከሸኸ መላፈር አንድ እንመርት፡-

የአፈሙን መምህር አንድ ወዳጅነው እንዲህ ሲል ጠየቁ፡- "ለመሆኑ በልጅ ላይ ከአባቱና ከእናቱ የበለጠ ሥልጣን ያለው ማነው?"

መምህሩም ጥቂት አሰቡና፡- "እናት በልጇ ላይ ያላት መብት ከአባት የላቀ ነው" አሉት። ሰውዬው መምህሩን ይሽንኑ ጥያቄ ደጋግሞ ቢጠይቃቸውም በእርግጠኝነት የእናት መብት በልጇ ላይ ከፍተኛ እንደሆነ አረጋገጠው ነገሩት።

"ይሽን ያህል የላቀ መብት ለእናት የተሰጣት ለምንድነው?" በማለት መምህሩን ጠየቃቸው።

"እናትህ በማህፀኗ ዘጠኝ ወር ተሸክማሃለች፣ ከዚያም በሞተ ተፋጨንታ ወልዳሃለች። ከወለደችህ በኋላ እንቅልፍ ሳያምራት በሊሊት ስታጠባህ፣ በእጇ ተሸክማ ስታሳድግህ፣ ስታጥብህና ስታወጻህ ኖራለች። ለዓመታት ምግብህን ስታበስል፣ ስትመግብህ፣ ለብስህን ስታጥብ ሕይወቷን ለእንተ ሰጥታለች። በሰላሳና አርባ ዓመትህ እንኳን ሕይወትህን እየተከታተለች ዕድገትህን በጉጉትና በናፍቆት ትጠብቃለች። አባትህ በእናትህ ማህፀን ውስጥ ከዘራህ በኋላ ምግብህንና የምትለብሰውን ያቀርባል። ታዲያ ይሽ ከእናት ጋር የሚስተካከል ይመስልሃል?" በማለት መምህሩ አስረዱት።

ወዳጅነው አዙንም ጥያቄውን ተጠየ፡- "መልካም ነገር ግን ለእናቱ ለዚህ ሁሉ ሥራዋ ውለታዋን እንዴት ከፍዬ እንደምወጣው አርግጠኛ አይደለሁም" አለ።

መምህሩም፡- "የእናትህን ውለታ በቀላሉ ትከፍለው ሀንድ አይቻልህም" አሉት።

"ነገር ግን እናቴን በዕድሜ ዘመኗ ሁሉ በጀርባዬ ተሸክሚአት ብሆር፣ የምትመገበውን እያቀረብኩ ባኮርሳት፣ የሚያስፈልጋትን ሁሉ በእጅጉ ብፈፅም ውለታዋን የከፈልኩ አይመስልዎትም?" በማለት አዙንም ጠየቁ።

መምህሩም፡- "እየህ! አሁንም በእንተና በእናትህ መካከል ትልቅ ልዩነት አለ:: እናትህ የምታደርገውን ሁሉ እያደረገች እድገትህንና መኖርህን ስትጠብቅ አንተ ዳግሞ የምታደርገውን ሁሉ እያደረግህ የምትጠብቀው ሞቷን ነው" አሉት::

ስለአገልግሎትና ፍትር ካነሳን ዘንድ የአል-ጋዝሊን ወግ ከዚህ ላይ እናምጣ፡-

አንድ ሰው በእድሜ እጅግ የሸመገለ አባቱን ይዞ ይኖር ነበር:: ይሁንና የዚህ ሰው ሚስት አማቷ በጣም በማርጀታቸው ከእንግዲህ የመጠር ግዴታ እንደሌለባቸው ዘወትር ባሏን ትጨቀጭቀው ነበር:: ይባሱንም አንድ ቀን ከቤት አውጥቶ እንዲጥላቸው አለበለዚያ ጥላው እንደምትሄድ አስጠነቀቀችው::

ሰውዬው የተቻለውን ያህል ሊያሳምናት ቢሞክርም ሚስቱ ከሃሳቧ ፍንክች የምትል ሆና አላገኛትምና ተጨነቀ:: በመጨረሻም ትዳሩን ከማፍረስ አባቱን አውጥቶ መጣል እንደሚሻል አመነና፡- "አባቴ ሆይ! ወደተራራው ጫፍ ለሽርሽር እንውጣ በማለት ወንድ ልጁን አስከትሎ በጋሪ ይዟቸው ወጣ::"

ሽማግሌው ከልጃቸው ልጅ ጋር እየተጫወቱ በአቅራቢያቸው ወደሚገኝ የተራራው ጫፍ ከደረሱ በኋላ ሰውዬው ለአባቱ እንዲት አልጋ ዘረጋና በዚያ ላይ አስተኝቶ ሲያበቃ ከአጠገባቸው ጥቂት ምግብና ውሃ አስቀምጠ፡- "ጥቂት ከልጄ ጋር ተንሸራሸረን እንመጣለን" በማለት ልጁን ይዞ ተመለሰ::

ይሁንና ወደቤታቸው እየተመለሰ መሆኑን ከመንገድ ላይ የተረዳው የሰውዬው ልጅ፡- "አባባ! አያቴን ከተራራው ጫፍ ትተነው የመጣነው ለምንድነው? ተመልሰን እናምጣው" በማለት አባቱን መወትወት ያዘ:: አባትዬውም፡- "ከእንግዲህ አባቱ እርጅቷልና ልንጠረው ስለማንችል እዚያው ይቀመጥ ዘንድ የተገባ መሆኑን አምኜበታለሁ" አለው::

ልጁ ግን አያቱን እጅግ አድርጎ ይወድ ነበርና እያለቀሰ ተመልሰው አያቱን እንዲያመጡ ቢመፀንም አባትዬው ሊሰማው ፍቃደኛ አልሆነም::

ያኽን ጊዜ ልጁ፡- "አባባ! እኔም ሳድግ እንተ ማርጂትሀና እትመ ደኮማ መሆንህ እያተርም... ያ ጊዜ ሲደርስ ከተራራው ሜና ወሰጂ እንደማስተምጥህ ግን አትዘንጋ" አለው።

ሰውዬው የስራው ስሁት በልጁ ንግግር ገባውና ተዐቡ። ከልጁም ጋር አባቱን መጻስተመጠበት ቦታ ተመልሶ በመሄድ እግሩ ላይ ወድቆ ይቅርታ መለመን ጀመረ። አባቱም የልጁን "ይንቅላት እያሸ፡- "ልጀ! አባቱን በስተርጅና ዘመኑ ከተራራ ሜና ላይ ወሰጂ አልጣልኩትም፤ ታዲያ እኔስ ፈጣሪ እዚህ እንድትጥሰኝ ይፈትድ ይመስልሃል?" አሉት። የሰውን ልጅ ማገልገል ፈጣሪን እንደማገልገል መሆኑን ሰፈምች አጥብተው ይመክራሉ። ቀጣይዋን አታር ወግ ደግሞ ተምሳሊትነቷ አገልግሎትን ከሕያውነት ጋር በእጅጉ አቆራኝታ የምታሳይ ትመስላለች፡-

ሃልሺቲ በተባለች ከተማ የሚኖር ሼክ የእሱን ተተኪ ለመሾም ደቀመዛሙርቱን ፈተና ሰጣቸው። ፈተናውም መኖሪያውን በልዩ መንገ ሊያውድ የሚችል አበባ እንዲያመጡ ሲሆን ይሽን ያደረገ የእሱን ወንበር እንደሚሰጠው ተናገረ። ደቀመዛሙርቱም ወደሜዳ በመውጣት የሼክን ልብ በመንካው ሊያሸንፍ የሚችል አበባ ሲሰበስቡ ለቀናት ቆይተው በመመለስ በፊቱ አቀረቡ። ነገር ግን ከደቀመዛሙርቱ አንዱ ለሼክ ያከረበው አንዲት ጠውልጋ የደረቀች አበባ ነበር። ሼክ በዚህ ደቀመዝሙር ድርጊት ተደንቆ የማይረባና የደረቀ ቅጠል ለምን እንዳመጣለት ጠየቀው።

ደቀመዝሙሩም፡- "ደቀመዛሙርቱ እየተጠፉ ሲሰበስቧቸው የነበሩ አበቦችን በሙሉ ስመለከታቸው የእምላክን ድንቅ ሥራ በውበታቸው እየገለጡ የሚያመሰግኑ መሰለኝ። ነገር ግን ከመነከላቸው ይሽች አበባ ደርቃና ጠውልጋ አንዳች ውበት የማይታይባትና የፈጣሪንም ድንቅ ሥራ መግለፅ ያበቃች መስላ ብትታየኝ እኔን አመጣሁልም" አለው።

ሼክም፡- "በእርግጥ እኔን መተካት የምትችል አንተ ነህና ወንበሬን ከዛሬ ጀምሮ ተረከበኝ" በማለት ከተመመጠበት ተነሰት።

አንድ ቀን ኢየሱስ ክርስቶስ በአይሁድ የገቢያ ቦታዎች ሲዘዋወር አንዳንድ እስራኤላውያን ይዘባበቱበትና ይሰድቡት ጀመር::

ኢየሱስ ግን ለሕዝቡ ስድብና መዘባበት ምላሹ በስማቸው እየፀለየ ለኃጢአታቸው ይቅርታ መጠየቅና ትህትና ነበር::

በሁኔታው ከተገረሙትና ዳር ቆመው ከሚመለከቱት አንዱ ወደኢየሱስ ተጠግቶ፡- "ይኸን ያኽል እየሰደቡህና እያዋረዱህ ለእነሱ ትፀልያለህን? ጥቂት እንኳን ንዴትና ሐዘን በፊትህ ላይ እንዴት አላይም?" በማለት ይጠይቀዋል::

ኢየሱስም፡- "ሁሉ በከረጢቱ ከተሸከመው ይዘረግፋል! እኔም በከረጢቴ ከተሸከምኩት ውጭ ሌላ የማወጣው ነገር የለኝም!" በማለት አልፎት ሄደ::

* * *

አንድ ፈላስፋ ወደ ናስሩዲን ዘንድ በመምጣት፡- ‹‹ለበርካታ ዓመታት የዓለም መጨረሻ መቼ እንደሚሆን በመራመር፣ ሳሰላስልና ስፈተሽ ኖፊያለሁ:: ነገር ግን ልደርስበት አልቻልኩም:: ለመሆኑ በእንተ ዘንድ ይኽ ምስጢር ይገኝ ይሆን›› በማለት ጠየቀው::

ናስሩዲንም፡- ‹‹ይኸንማ ካወቅሁት በርካታ ዓመታት አልፈዋል›› ሲል መለሰለት::

ፈላስፋውም፡- ‹‹አባከህን ይኸን እውቀትህንማ ልታካፍለን ይገባል:: ለመሆኑ የዓለም መጨረሻ መቼ ይሆን?›› በማለት በድጋሚ ጠየቀው::

ናስሩዲንም ‹‹የዓለም መጨረሻ የሚሆነው እኔ ስሞት ነው›› በማለት መለሰለት::

‹‹እርግጠኛ ነህ? እንዴት አንተ ስትሞት ለእኛ የዓለም መጨረሻ ይሆናል?›› አለ ፈላስፋው በጥርጣሬ::

ናስሩዲንም ፈገግ ብሎ፡- ‹‹ቢያንስ ለእኔ ይሆናል›› ሲል አረጋገጠለት::